

แผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์
รายสินค้าของจังหวัดพัทลุง

“ พืชสมุนไพร ”

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๕

คำนำ

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้กำหนดกรอบแนวทางการพัฒนาด้านการเกษตรและสหกรณ์ของจังหวัด โดยกำหนดให้สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัด จัดทำแผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์รายสินค้าของจังหวัดรายปี เพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางในการวางแผนและพัฒนาสินค้าเกษตรของจังหวัด

สำหรับปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๕ ได้กำหนดให้มีการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์รายสินค้าของจังหวัดพืชปลูก “พืชสมุนไพร” ซึ่งได้มีการขับเคลื่อนการดำเนินงานพืชสมุนไพร โดยการจัดทำแผนบูรณาการขับเคลื่อนไทยไปด้วยกันเพื่อพัฒนา “พืชปลูกเมืองสมุนไพรครบวงจร” พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐ เพื่อเป็นกรอบแนวทางในการส่งเสริมการพัฒนาสมุนไพรของจังหวัดพืชปลูกอย่างเป็นระบบ สามารถพัฒนาพืชสมุนไพรให้มีคุณภาพได้มาตรฐาน ครอบคลุมทั้งการส่งเสริมสุขภาพ การป้องกัน รักษาและฟื้นฟูสุขภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์แก่ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

การจัดทำข้อมูลดังกล่าวสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ได้รับความร่วมมือและสนับสนุนข้อมูลจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าเอกสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อส่วนราชการ องค์กร สถาบันการศึกษา เกษตรกร และผู้ที่สนใจที่จะนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดพิจิตร
สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
สิงหาคม ๒๕๖๕

สารบัญ

	หน้า
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ หลักการและเหตุผล	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์	๒
๑.๓ เป้าหมาย	๒
๑.๔ วิธีการดำเนินงาน	๒
๑.๕ หน่วยงานที่สนับสนุนการดำเนินงาน	๒
๑.๖ ผลที่คาดว่าจะได้รับ	๒
บทที่ ๒ ข้อมูลทั่วไปจังหวัดพัทลุง	๓
๒.๑ ข้อมูลทั่วไปด้านกายภาพ	๓
๒.๒ สภาพทั่วไปทางด้านสังคม	๘
๒.๓ ข้อมูลด้านเศรษฐกิจของจังหวัด	๑๑
๒.๔ โครงสร้างการผลิตการเกษตร	๑๔
๒.๕ โครงสร้างพื้นฐานด้านแหล่งน้ำ	๑๘
๒.๖ พื้นที่เสี่ยงภัยด้านการเกษตร	๒๗
บทที่ ๓ ข้อมูลทั่วไปพืชสมุนไพรร	๓๑
๓.๑ ชนิดพืชสมุนไพรที่ปลูกในประเทศไทย	๓๒
๓.๒ สภาพแวดล้อมและศักยภาพการปลูกพืชสมุนไพร	๕๐
๓.๓ การพัฒนาการผลิตพืชสมุนไพรในจังหวัดพัทลุง	๕๖
๓.๔ ความเหมาะสมในการปลูกสมุนไพรของจังหวัดพัทลุง	๖๑
๓.๕ กลุ่ม/เครือข่ายผู้ปลูกพืชสมุนไพรในจังหวัดพัทลุง	๖๘
๓.๖ การแปรรูปพืชสมุนไพร	๗๑
บทที่ ๔ ข้อมูลการผลิตพืชสมุนไพร	๗๒
๔.๑ สถานการณ์พืชสมุนไพรในประเทศไทย	๗๒
๔.๒ ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการผลิตและการค้าพืชสมุนไพร	๗๔
๔.๓ ปัญหาในการผลิตพืชสมุนไพร	๗๔
๔.๔ แนวทางการลดปัญหา	๗๕
๔.๕ สถานการณ์การผลิตพืชสมุนไพรของจังหวัดพัทลุง	๗๖
๔.๖ ปัญหาและอุปสรรคการผลิตพืชสมุนไพรของเกษตรกรในจังหวัดพัทลุง	๗๙

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ ๕ แผนพัฒนาพืชสมุนไพรจังหวัดพัทลุง	๘๐
๕.๑ การวิเคราะห์สถานะแวดล้อม	๘๐
๕.๒ ยุทธศาสตร์การพัฒนการผลิต	๘๕
๕.๓ แผนงานโครงการเพื่อการพัฒนาการผลิต	๑๒๗

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ ๑ แสดงอุณหภูมิ ความชื้นสัมพัทธ์ ปริมาณน้ำฝน จำนวนวันที่ฝนตกเฉลี่ย ในรอบ ๑๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๖๔)	๖
ตารางที่ ๒ แสดงสถิติข้อมูลอุตุนิยมิวิทยา ประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๔	๗
ตารางที่ ๓ แสดงจำนวนประชากรแยกตามเขตอำเภอของจังหวัดพัทลุง ปี ๒๕๖๔	๘
ตารางที่ ๔ จำนวนครัวเรือน ประชากรทั้งหมด ประชากรในภาคเกษตร และพื้นที่ ปี ๒๕๖๔ รายอำเภอ	๙
ตารางที่ ๕ ข้อมูลประชากรจังหวัดพัทลุง ปี ๒๕๖๔	๑๐
ตารางที่ ๖ สถิติจำนวนประชากรจังหวัดพัทลุง ปี ๒๕๕๘-๒๕๖๔	๑๐
ตารางที่ ๗ ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดพัทลุง ณ ราคาประจำปี จำแนกตามสาขาการผลิต ปี พ.ศ.๒๕๕๘ - ๒๕๖๓p จังหวัดพัทลุง	๑๒
ตารางที่ ๘ ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดพัทลุงแบบปริมาณลูกโซ่ จำแนกตามสาขาการผลิต ปี พ.ศ.๒๕๕๘ - ๒๕๖๓p จังหวัดพัทลุง	๑๓
ตารางที่ ๙ แสดงพื้นที่ทั้งหมดและพื้นที่ทำการเกษตรของจังหวัดพัทลุง ปี ๒๕๖๔	๑๔
ตารางที่ ๑๐ แสดงพื้นที่ถือครองเพื่อการเกษตรของจังหวัดพัทลุง ปี ๒๕๖๔	๑๕
ตารางที่ ๑๑ แสดงครัวเรือนเกษตร และจำนวนแรงงานเกษตรจังหวัดพัทลุง ปี ๒๕๖๔	๑๖
ตารางที่ ๑๒ ข้อมูลแรงงานจังหวัดพัทลุง ไตรมาส ๔ (ตุลาคม - ธันวาคม ๒๕๖๔)	๑๗
ตารางที่ ๑๓ แสดงปริมาณน้ำทำในลุ่มน้ำย่อย ๔ ลุ่มน้ำของจังหวัดพัทลุง	๒๐
ตารางที่ ๑๔ แสดงข้อมูลโครงการชลประทานในพื้นที่จังหวัดพัทลุง ปี ๒๕๖๔	๒๑
ตารางที่ ๑๕ แสดงรายชื่อโครงการชลประทานในพื้นที่จังหวัดพัทลุง ปี ๒๕๖๔	๒๑
ตารางที่ ๑๖ แสดงข้อมูลธนาคารน้ำใต้ดินจังหวัดพัทลุง ปี ๒๕๖๔	๒๓
ตารางที่ ๑๗ แสดงจำนวนและพื้นที่แหล่งน้ำจืดในจังหวัดพัทลุง ปี ๒๕๖๔	๒๓
ตารางที่ ๑๘ แสดงข้อมูลการขุดสระน้ำขนาดเล็กในไร่นานอกเขตชลประทาน ปี ๒๕๕๙-๒๕๖๔ จังหวัดพัทลุง	๒๖
ตารางที่ ๑๙ พื้นที่ปลูกพืชที่คาดการณ์ว่าจะได้รับผลกระทบจากภัยแล้ง ปี ๒๕๖๕	๒๗
ตารางที่ ๒๐ พื้นที่เลี้ยงเลี้ยงปศุสัตว์ที่คาดการณ์ว่าจะได้รับผลกระทบจากภัยแล้ง ปี ๒๕๖๕	๒๘
ตารางที่ ๒๑ พื้นที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำที่ได้รับผลกระทบจากภัยแล้ง ปี ๒๕๖๔	๒๘
ตารางที่ ๒๒ พื้นที่คาดว่าจะประสบอุทกภัยจังหวัดพัทลุง ปี ๒๕๖๔ จังหวัดพัทลุง	๓๐

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ ๒๓ แสดงการจำแนกพืชสมุนไพรตามลักษณะภายนอกของพืช	๓๒
ตารางที่ ๒๔ แสดงตัวอย่างการปลูกพืชสมุนไพร	๕๒
ตารางที่ ๒๕ แสดงการเก็บเกี่ยวพืชสมุนไพร	๕๖
ตารางที่ ๒๖ แสดงชั้นความเหมาะสมของที่ดินสำหรับการปลูกกระชายดำจังหวัดพัทลุง	๖๑
ตารางที่ ๒๗ แสดงชั้นความเหมาะสมของที่ดินสำหรับการปลูกกระชายเหลือง/กระชายขาว จังหวัดพัทลุง	๖๑
ตารางที่ ๒๘ แสดงชั้นความเหมาะสมของที่ดินสำหรับการปลูกกระวานจังหวัดพัทลุง	๖๒
ตารางที่ ๒๙ แสดงชั้นความเหมาะสมของที่ดินสำหรับการปลูกกระเจี๊ยบแดงจังหวัดพัทลุง	๖๒
ตารางที่ ๓๐ แสดงชั้นความเหมาะสมของที่ดินสำหรับการปลูกขมิ้นชันจังหวัดพัทลุง	๖๓
ตารางที่ ๓๑ แสดงชั้นความเหมาะสมของที่ดินสำหรับการปลูกขิงจังหวัดพัทลุง	๖๓
ตารางที่ ๓๒ แสดงชั้นความเหมาะสมของที่ดินสำหรับการปลูกคำฝอยจังหวัดพัทลุง	๖๔
ตารางที่ ๓๓ แสดงชั้นความเหมาะสมของที่ดินสำหรับการปลูกดีปลีจังหวัดพัทลุง	๖๔
ตารางที่ ๓๔ แสดงชั้นความเหมาะสมของที่ดินสำหรับการปลูกบัวบกจังหวัดพัทลุง	๖๕
ตารางที่ ๓๕ แสดงชั้นความเหมาะสมของที่ดินสำหรับการปลูกบุกจังหวัดพัทลุง	๖๕
ตารางที่ ๓๖ แสดงชั้นความเหมาะสมของที่ดินสำหรับการปลูกพญาอ้อจังหวัดพัทลุง	๖๖
ตารางที่ ๓๗ แสดงชั้นความเหมาะสมของที่ดินสำหรับการปลูกฟ้าทะลายโจรจังหวัดพัทลุง	๖๖
ตารางที่ ๓๘ แสดงชั้นความเหมาะสมของที่ดินสำหรับการปลูกมะแว้งเครือจังหวัดพัทลุง	๖๗
ตารางที่ ๓๙ แสดงชั้นความเหมาะสมของที่ดินสำหรับการปลูกโพล้จังหวัดพัทลุง	๖๗
ตารางที่ ๔๐ แสดงกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่เกี่ยวข้องกับสมุนไพรของจังหวัดพัทลุง	๖๘
ตารางที่ ๔๑ แสดงข้อมูลโรงงานอุตสาหกรรมสมุนไพรของจังหวัดพัทลุง	๗๑
ตารางที่ ๔๒ แสดงข้อมูลการผลิตหมากจังหวัดพัทลุง ปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔	๗๗
ตารางที่ ๔๓ แสดงข้อมูลการผลิตตะไคร้จังหวัดพัทลุง ปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔	๗๗
ตารางที่ ๔๔ แสดงข้อมูลการผลิตพลูจังหวัดพัทลุง ปี ๒๕๖๑ - ๒๕๖๔	๗๘
ตารางที่ ๔๕ แสดงข้อมูลการผลิตพริกไทยจังหวัดพัทลุง ปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔	๗๘
ตารางที่ ๔๖ แสดงการวิเคราะห์ปัจจัยภายใน (Internal Factors)	๘๐
ตารางที่ ๔๗ แสดงการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอก (External Factors)	๘๒

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ ๔๘ แสดงยุทธศาสตร์ในการบรรลุเป้าหมาย จำนวน ๔ ยุทธศาสตร์	๙๒
ตารางที่ ๔๙ แสดงแผนบูรณาการขับเคลื่อนไทยไปด้วยกันเพื่อพัฒนา “พัทลุงเมืองสมุนไพรครบวงจร” พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐	๑๑๘
ตารางที่ ๕๐ แสดงโครงการ/กิจกรรม ที่เกี่ยวข้อง ด้านการพัฒนาสมุนไพร จังหวัดพัทลุง	๑๒๗

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ หลักการและเหตุผล

ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๕ จังหวัดพัทลุงได้คัดเลือกสินค้าเพื่อจัดทำข้อมูลเพื่อการวางแผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ในสินค้า“พืชสมุนไพร” ซึ่งในยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐ มีเป้าหมายในการพัฒนาประเทศระยะยาว สำหรับด้านการเกษตรกำหนดไว้ในประเด็นที่ ๔ ประเด็นยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน หัวข้อย่อย ๔.๑ การเกษตรสร้างมูลค่า ซึ่งได้ให้ความสำคัญกับการเพิ่มผลิตภาพการผลิตทั้งเชิงปริมาณและมูลค่าและความหลากหลายของสินค้าเกษตร ๕ ด้าน ประกอบด้วย เกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่น เกษตรปลอดภัย เกษตรชีวภาพ เกษตรแปรรูป และเกษตรอัจฉริยะ สำหรับเกษตรชีวภาพ จะส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศในการสร้างมูลค่าเพิ่มของภาคการผลิต และนำไปสู่การผลิตและพัฒนาผลิตภัณฑ์จากสมุนไพรในระดับภูมิภาคและระดับโลก โดยการส่งเสริมการทำเกษตรกรรมแบบยั่งยืน รวมถึงการส่งเสริมการปลูกสมุนไพรเป็นพืชเศรษฐกิจตามความเหมาะสมของสภาพแวดล้อมในพื้นที่ เพื่อการผลิตและแปรรูปสำหรับอุตสาหกรรมการแพทย์ การสร้างเสริมสุขภาพ และพัฒนาต่อยอดสู่อุตสาหกรรมอื่นๆ โดยคำนึงถึงปริมาณและคุณภาพมาตรฐานตามความต้องการของตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ และการส่งเสริมการวิจัย พัฒนา และประยุกต์ใช้นวัตกรรมจากภูมิปัญญาท้องถิ่น เทคโนโลยีสะอาด เทคโนโลยีวัสดุ และนาโนเทคโนโลยี เพื่อการเกษตรและการแปรรูปสินค้าจากความหลากหลายทางชีวภาพ รวมทั้งผลิตภัณฑ์จากสมุนไพร โดยสร้างความร่วมมือที่ใกล้ชิดระหว่างภาครัฐ เอกชน และชุมชนที่มีองค์ความรู้ภูมิปัญญาดั้งเดิม พัฒนาต่อยอดและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ พร้อมทั้งส่งเสริมให้มีการนำวัตถุดิบเหลือทิ้งทางการเกษตรมาใช้ประโยชน์ในอุตสาหกรรมและพลังงานที่เกี่ยวข้องกับชีวภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สำหรับจังหวัดพัทลุงได้มีการขับเคลื่อนการดำเนินงานในพืชสมุนไพรโดยการจัดทำแผนบูรณาการขับเคลื่อนไทยไปด้วยกันเพื่อพัฒนา “พัทลุงเมืองสมุนไพรครบวงจร” พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐ เป็นแผนที่เกิดจากความร่วมมืออันเข้มแข็งจากหลากหลายภาคส่วนเพื่อยกระดับการผลิตและเพิ่มมูลค่าสมุนไพรของจังหวัดพัทลุง ประกอบด้วย ประเด็นเชิงยุทธศาสตร์ ๖ ด้าน ดังนี้ (๑) การรวบรวมพันธุ์กรรมพืชสมุนไพรอัตลักษณ์พื้นถิ่นเพื่อยกระดับและเพิ่มศักยภาพการผลิตในจังหวัด (๒) พัฒนากำลังคนและยกระดับเครือข่ายด้านการแพทย์แผนไทยเพื่อเพิ่มศักยภาพทักษะวิชาชีพ (๓) พัฒนาและส่งเสริมการผลิตพืชสมุนไพรตามมาตรฐานการผลิตให้ได้ปริมาณและสารสำคัญเพื่อส่งเสริมคุณภาพวัตถุดิบและผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่มีมูลค่าสูง (๔) พัฒนาคุณภาพวัตถุดิบสมุนไพรเพื่อการแปรรูปและยกระดับมูลค่าผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขันจากฐานราก (๕) ยกระดับแหล่งท่องเที่ยวเชิงคุณภาพด้านสมุนไพรให้มีมูลค่าสูงเชื่อมโยงอย่างเป็นระบบ ครบวงจร และเป็นต้นแบบที่สำคัญของภาคใต้ และ (๖) พัฒนาดิจิทัลแพลตฟอร์มเพื่อยกระดับนวัตกรรมสมุนไพรครบวงจร

๑.๒ วัตถุประสงค์

- ๑) เพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางในการวางแผนการผลิตพืชสมุนไพรของจังหวัดพัทลุง
- ๒) เพื่อเป็นข้อมูลในการส่งเสริมการผลิตพืชสมุนไพรของจังหวัดพัทลุงให้เป็นไปในทิศทางที่เหมาะสม
- ๓) เพื่อเป็นข้อมูลในการตัดสินใจสำหรับเกษตรกรรายใหม่ที่ต้องการผลิตพืชสมุนไพร

๑.๓ เป้าหมาย

หน่วยงานส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ สถาบันการศึกษา เอกชน และประชาชนได้มีการนำข้อมูลเพื่อการวางแผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์รายสินค้าของจังหวัดพัทลุง “พืชสมุนไพร”

๑.๔ วิธีการดำเนินงาน

- ๑) ประชุมบูรณาการร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- ๒) ประสานข้อมูลสมุนไพรในพื้นที่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- ๓) จัดเก็บข้อมูลรวบรวมข้อมูลจากเกษตรกร กลุ่มเกษตรกร ผู้ปลูกสมุนไพรในพื้นที่

๑.๕ หน่วยงานที่สนับสนุนการดำเนินงาน

- ๑) หน่วยงานสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- ๒) มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง
- ๓) สำนักงานพาณิชย์จังหวัดพัทลุง
- ๔) สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดพัทลุง

๑.๖ ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- ๑) ส่วนราชการ ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องได้มีการนำข้อมูลไปใช้ในการวางแผนพัฒนา และส่งเสริมการผลิตพืชสมุนไพรของจังหวัดพัทลุง
- ๒) เกษตรกรได้มีการนำข้อมูลไปใช้ในการตัดสินใจผลิตพืชสมุนไพร

บทที่ ๒

ข้อมูลทั่วไปจังหวัดพัทลุง

๒.๑ ข้อมูลทั่วไปด้านกายภาพ

๑) ที่ตั้งและอาณาเขต

จังหวัดพัทลุงเป็นจังหวัดที่มีเนื้อที่มากเป็นอันดับที่ ๑๐ ของภาคใต้ และเป็นลำดับที่ ๕๘ ของประเทศ ตั้งอยู่บริเวณชายฝั่งตะวันออกของแหลมมาลายูหรือแหลมทอง (Golden Khersonese) ซึ่งตั้งอยู่ทางภาคใต้ของประเทศหรือฝั่งตะวันตกของกลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา (Songkhla Lake Basin) โดยตั้งอยู่ระหว่างละติจูดที่ ๗ องศา ๖ ลิปดาเหนือ ถึง ๗ องศา ๕๓ ลิปดาเหนือและลองจิจูดที่ ๙๙ องศา ๔๔ ลิปดาตะวันออก ถึง ๑๐๐ องศา ๒๖ ลิปดาตะวันออก ห่างจากกรุงเทพมหานครตามเส้นทางรถไฟสายใต้ประมาณ ๘๔๖ กิโลเมตร ตามเส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๔๑ ประมาณ ๘๕๖ กิโลเมตร หรือตามเส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๔ (ถนนเพชรเกษม) ประมาณ ๑,๒๐๐ กิโลเมตร

มีรูปร่างคล้ายลักษณะสี่เหลี่ยมผืนผ้า โดยมีส่วนกว้างที่สุดตามแนวทิศตะวันออกถึงตะวันตกประมาณ ๕๖ กิโลเมตร และส่วนที่ยาวที่สุดตามแนวทิศเหนือถึงใต้ ประมาณ ๘๓ กิโลเมตร มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ ๓,๔๒๔.๔๗ ตารางกิโลเมตร หรือ ๒,๑๔๐,๒๙๕.๖๐ ไร่ (พื้นที่ดิน ๑,๙๑๙,๔๔๖ ไร่ พื้นที่น้ำ ๒๒๐,๘๕๐ ไร่) (กรมแผนที่ทหาร, ๒๕๓๔ ; กรมการปกครอง ,๒๕๔๑)

มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับอำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช และอำเภอระโนด จังหวัดสงขลา
ทิศใต้	ติดต่อกับอำเภอรัตนภูมิ อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา และอำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูล
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับทะเลสาบสงขลา ซึ่งเป็นน่านน้ำติดต่อกับอำเภอระโนด อำเภอกระแสสินธุ์ อำเภอสทิงพระ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับเขาบรรทัด ซึ่งเป็นแนวติดต่อกับอำเภอห้วยยอด อำเภอเมือง อำเภอนาโยง อำเภอย่านตาขาว อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง

การคมนาคมสะดวก เพราะตั้งอยู่กึ่งกลางของภาคใต้ (กึ่งกลางระหว่างจังหวัดชุมพร-นราธิวาส) เป็นศูนย์รวมของการคมนาคมทางบก จากภาคใต้ตอนบน (ฝั่งอ่าวไทย) และภาคตะวันตก (ฝั่งอันดามัน) ลงสู่ภาคใต้ตอนล่างและภาคใต้ชายแดน โดยใช้เส้นทางสายเพชรเกษม (หมายเลข ๔) ระหว่างสี่แยกเอเชียอำเภอเมืองพัทลุง (จ.พัทลุง) - อำเภอหาดใหญ่ (จ.สงขลา) มีทางรถไฟผ่านหลายๆ อำเภอจากเหนือจรดใต้ การเดินทางโดยเครื่องบินสะดวก รวดเร็ว (ระยะทางจากจังหวัดพัทลุง ถึงสนามบินตรัง ๖๒ กม. สนามบินหาดใหญ่ ๑๐๑ กม. สนามบินจังหวัดนครศรีธรรมราช ๑๑๓ กม.)

๒) ลักษณะภูมิประเทศ

จังหวัดพัทลุง ลักษณะภูมิประเทศเป็นภูเขาและที่ราบสูงทางด้านทิศตะวันตก ประกอบด้วยเทือกเขาบรรทัด ถัดมาทางทิศตะวันออกเป็นพื้นที่ราบสลับที่ดอนและเป็นที่ยราบลุ่มจดทะเลสาบสงขลา พื้นที่ทั้งหมด ประมาณ ๓,๔๒๔.๔๗ ตารางกิโลเมตร หรือ ๒,๑๔๐,๒๙๖ ไร่ เป็นพื้นที่ดิน ๑,๙๑๙,๔๔๖ ไร่ พื้นน้ำ ๒๒๐,๘๕๐ ไร่

ลักษณะพื้นที่ของจังหวัดพัทลุงสามารถจำแนกออกเป็น ๔ ลักษณะ ได้แก่ พื้นที่ภูเขา พื้นที่ลูกคลื่นลอนชัน พื้นที่ราบ และพื้นที่เกาะ ดังนี้

๑. พื้นที่ภูเขา มีลักษณะเป็นเทือกเขาที่มียอดสูงๆ ต่ำๆ มีความสูงเฉลี่ยประมาณ ๘๐๐ เมตร และลาดไปทางทิศตะวันออกลงสู่ทะเลสาบสงขลาในอัตราความลาดชัน ๒๕-๓๐ เปอร์เซ็นต์ เทือกเขานี้เป็นส่วนหนึ่งของเทือกเขานครศรีธรรมราช เรียกกันโดยทั่วไปในท้องถิ่นว่า เขาบรรทัด พื้นที่ภูเขามีนเนื้อที่รวมกันประมาณ ๘๓๕.๙๐ ตารางกิโลเมตร หรือร้อยละ ๒๔.๔๑ ของพื้นที่ทั้งหมดอยู่ในเขตพื้นที่อำเภอป่าบอน ตะโหมด กงหรา ศรีนครินทร์ ศรีบรรพต และป่าพะยอม

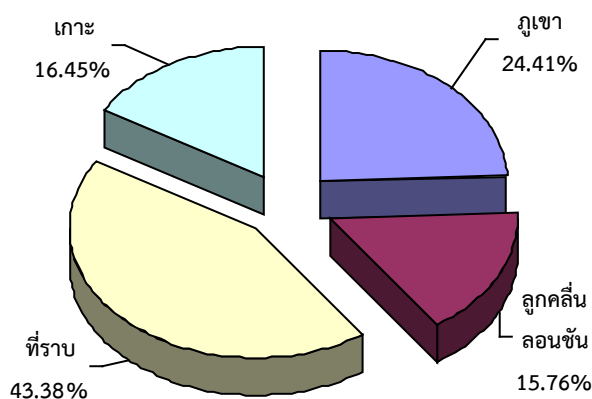
๒. พื้นที่ลูกคลื่นลอนชัน เป็นส่วนที่อยู่ถัดจากเทือกเขาบรรทัด หรือพื้นที่เชิงเขา ลักษณะภูมิประเทศเป็นเนินเตี้ยๆ ที่เรียกกันโดยทั่วไปในท้องถิ่นว่า ควน มีเนื้อที่ประมาณ ๕๓๙.๗๐ ตารางกิโลเมตร

หรือร้อยละ ๑๕.๗๖ ของพื้นที่ทั้งหมด อยู่ในเขตอำเภอป่าบอน ตะโหมด ศรีนครินทร์ กงหรา ศรีบรรพต และป่าพะยอม

๓. พื้นที่ราบ มีเนื้อที่รวมกันประมาณ ๑,๔๘๕.๕๔ ตารางกิโลเมตร หรือร้อยละ ๔๓.๓๘ ของพื้นที่ทั้งหมด ลักษณะพื้นที่ราบ พื้นที่ที่เหมาะสมแก่การกสิกรรม ประชากรส่วนใหญ่ของจังหวัด จึงนิยมตั้งถิ่นฐานในบริเวณนี้ ซึ่งอยู่ในเขตอำเภอป่าพะยอม ควนขนุน เมืองพัทลุง เขาชัยสน บางแก้ว และปากพะยูน

๔. พื้นที่เกาะ เป็นพื้นที่บริเวณทะเลสาบสงขลาในเขตจังหวัดพัทลุง ตั้งอยู่ในเขตอำเภอ ปากพะยูน มีเนื้อที่รวมกันประมาณ ๒๑๙.๑๗ ตารางกิโลเมตร หรือร้อยละ ๖.๔๐ ของพื้นที่ทั้งหมด ส่วนใหญ่เป็นเขตพื้นที่ที่มีการตั้งถิ่นฐานของประชากร ได้แก่ เกาะราบ เกาะหมาก เกาะเสือ เกาะโคบ เกาะนางคำ เกาะแกงและเกาะยวน ส่วนพื้นที่เกาะเป็นถิ่นที่อยู่ของนกอีแอ่นกินรัง มีเนื้อที่รวมกัน ประมาณ ๗๐๐ ไร่ หรือ ๑.๑๒ ตารางกิโลเมตร อนึ่งพื้นที่น้ำในจังหวัดพัทลุงนั้นนับเป็นส่วนสำคัญของ ทะเลสาบสงขลา ประกอบด้วย ทะเลน้อยและทะเลหลวงหรือทะเลสาบสงขลาตอนใน ผืนน้ำข้างต้นนี้อยู่ ในเขตอำเภอควนขนุน เมืองพัทลุง เขาชัยสน บางแก้ว และปากพะยูน คิดเป็นเนื้อที่ประมาณ ๓๔๔.๑๖ ตารางกิโลเมตร หรือร้อยละ ๑๐.๐๕ ของพื้นที่ทั้งหมด

ลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดพัทลุง

๓) ลักษณะภูมิอากาศ

จังหวัดพัทลุงตั้งอยู่ในเขตมรสุมตะวันตกเฉียงเหนือ และมรสุมตะวันออกเฉียงใต้ ทำให้มีสภาพภูมิอากาศแบบภาคใต้อยู่ใต้อิทธิพลของมรสุมที่พัดปกคลุมประจำฤดูกาล ทำให้ในปีหนึ่งๆ จะมีเพียง ๒ ฤดูกาล คือ

๑. ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่ปลายเดือนมีนาคม-กลางเดือนกันยายน
๒. ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่กลางเดือนกันยายน-กลางเดือนมีนาคม

ในรอบ ๑๐ ปี (พ.ศ.๒๕๕๕-๒๕๖๔) จังหวัดพัทลุงมีปริมาณน้ำฝนโดยเฉลี่ย ปีละ ๒,๒๔๗.๘๘ มิลลิเมตร หรือเฉลี่ยเดือนละ ๑๘๗.๓๒ มิลลิเมตร จำนวนวันฝนตกเฉลี่ย ๑๖๗ วันต่อปี หรือเฉลี่ย ๑๔ วัน/เดือน ปริมาณน้ำฝนมากที่สุดในเดือนพฤศจิกายนเฉลี่ย ๕๗๐.๕๔ มิลลิเมตรต่อเดือน และน้อยที่สุดในเดือนมีนาคมเฉลี่ย ๓๓.๓๕ มิลลิเมตรต่อเดือน อุณหภูมิเฉลี่ยสูงสุดในเดือนพฤษภาคม ๒๙.๗๐ องศาเซลเซียส

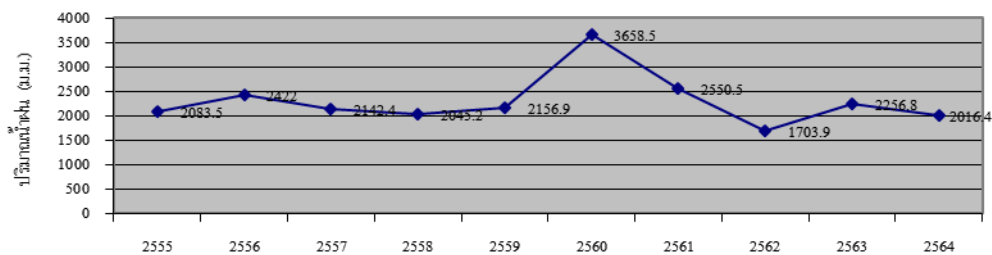
และอุณหภูมิเฉลี่ยต่ำสุดในเดือนมกราคม ๒๗.๑๖ องศาเซลเซียส อุณหภูมิเฉลี่ยตลอดปี ๒๘.๔๔ องศาเซลเซียส ความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ยตลอดปี ๘๐.๗๔ เปอร์เซ็นต์ ตามรายละเอียดแสดงในตารางที่ ๑

ตารางที่ ๑ แสดงอุณหภูมิ ความชื้นสัมพัทธ์ ปริมาณน้ำฝน จำนวนวันที่ฝนตกเฉลี่ยในรอบ ๑๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๖๔)

เดือน	อุณหภูมิ (C°)	ความชื้นสัมพัทธ์ (%)	ปริมาณน้ำฝน (ม.ม.)	จำนวนวันที่ฝนตก (วัน)
มกราคม	๒๗.๑๖	๘๓.๘๓	๒๖๒.๙๙	๑๖
กุมภาพันธ์	๒๗.๔๘	๗๙.๘๑	๔๕.๖๑	๖
มีนาคม	๒๘.๖๘	๗๘.๒๔	๓๓.๓๕	๕
เมษายน	๒๙.๖๐	๗๙.๒๖	๑๑๖.๐๑	๑๑
พฤษภาคม	๒๙.๗๐	๗๙.๓๖	๑๑๐.๕๖	๑๔
มิถุนายน	๒๙.๑๐	๗๙.๒๐	๘๓.๘๗	๑๑
กรกฎาคม	๒๘.๙๙	๗๗.๗๑	๙๖.๗๓	๑๓
สิงหาคม	๒๙.๐๙	๗๖.๘๖	๘๔.๗๖	๑๓
กันยายน	๒๘.๕๖	๗๙.๑๔	๑๐๔.๑๘	๑๔
ตุลาคม	๒๘.๒๘	๘๒.๔๘	๒๕๐.๗๒	๑๙
พฤศจิกายน	๒๗.๔๒	๘๖.๓๔	๕๗๐.๕๔	๒๔
ธันวาคม	๒๗.๒๔	๘๖.๖๐	๔๘๘.๔๘	๒๑
รวม	๓๔๑.๓๑	๙๖๘.๘๓	๒,๒๔๗.๘๘	๑๖๗
เฉลี่ย	๒๘.๔๔	๘๐.๗๔	๑๘๗.๓๒	๑๓.๘๘

ที่มา : สถานีอุตุนิยมวิทยาพัทลุง

แสดงปริมาณน้ำฝนต่อปีของจังหวัดพัทลุงระหว่าง พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๖๔

ปี

สำหรับปี ๒๕๖๔ ปริมาณน้ำฝน ๒,๐๑๖.๔๐ มิลลิเมตรต่อปี เฉลี่ย ๑๖๘.๐๓ มิลลิเมตรต่อเดือน ปริมาณฝนมากที่สุดใน ๑ วัน วัดได้ ๑๐๑.๙๐ มิลลิเมตร เมื่อวันที่ ๑๑ เดือนพฤศจิกายน ปริมาณฝนมากที่สุดใน ๑ เดือน วัดได้ ๗๔๔.๑๐ มิลลิเมตร เมื่อเดือนพฤศจิกายน จำนวนวันที่ฝนตก ๑๓๓ วันต่อปี

ข้อมูลเพื่อการวางแผนรายสินค้าของจังหวัดพัทลุง ปี ๒๕๖๕ พืชสมุนไพร

หรือเฉลี่ย ๑๔ วัน/เดือน อุณหภูมิเฉลี่ย ๒๗.๔๕ องศาเซลเซียส อุณหภูมิสูงสุด ๓๖.๒๐ องศาเซลเซียส เมื่อวันที่ ๒๖ เดือนกุมภาพันธ์ อุณหภูมิต่ำสุด ๒๑ องศาเซลเซียส เมื่อวันที่ ๒๗ เดือนกุมภาพันธ์ ความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ย ๘๓.๕๗ เปอร์เซ็นต์ ความชื้นสัมพัทธ์ทั้งปี สูงสุดเฉลี่ย ๙๙.๙๐ เปอร์เซ็นต์ ต่ำสุดเฉลี่ย ๕๘.๒๓ เปอร์เซ็นต์ ปริมาณน้ำระเหยเฉลี่ยวันละ ๔.๐๒ มิลลิเมตร ความยาวนานของแสงแดดเฉลี่ยวันละ ๖.๓๓ ชั่วโมง ตามรายละเอียดแสดงในตารางที่ ๒

ตารางที่ ๒ แสดงสถิติข้อมูลอุตุนิยมวิทยา ประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๔

เดือน	อุณหภูมิอากาศ (C)			ความชื้นสัมพัทธ์ (%)			ปริมาณน้ำฝน (มม.)	จำนวนวันที่ฝนตก (วัน)	ปริมาณน้ำระเหยเฉลี่ย (มิลลิเมตร)	ความยาวนานของแสงแดดเฉลี่ย (ชั่วโมงต่อวัน)
	สูงสุด	ต่ำสุด	เฉลี่ย	สูงสุด	ต่ำสุด	เฉลี่ย				
มกราคม	๒๙.๘๕	๒๓.๖๙	๒๖.๘๐	๙๖.๔๕	๗๓.๔๘	๘๔.๙๗	๑๕๓.๘๐	๑๘	๒.๙๖	๕.๓๓
กุมภาพันธ์	๓๑.๔๙	๒๓.๑๙	๒๖.๗๙	๙๔.๐๐	๖๒.๗๕	๗๙.๙๙	๗.๗๐	๓	๔.๖๒	๙.๗๕
มีนาคม	๓๒.๕๑	๒๖.๕๐	๒๗.๗๖	๙๔.๕๒	๖๔.๔๘	๘๐.๖๘	๕๘.๗๐	๗	๔.๗๑	๘.๖๕
เมษายน	๓๓.๖๓	๒๔.๗๖	๒๘.๒๓	๙๖.๓๓	๖๒.๓๗	๘๑.๗๒	๑๔๑.๑๐	๑๓	๔.๓๐	๗.๔๙
พฤษภาคม	๓๓.๒๘	๒๕.๑๖	๒๘.๓๐	๙๗.๖๕	๖๕.๑๙	๘๓.๙๙	๖๑.๙๐	๑๖	๓.๙๕	๖.๘๕
มิถุนายน	๓๓.๙๑	๒๔.๗๖	๒๘.๑๓	๙๖.๗๓	๕๙.๕๓	๘๑.๑๙	๓๙.๔๐	๑๑	๔.๑๓	๖.๘๖
กรกฎาคม	๓๓.๒๑	๒๔.๗๖	๒๘.๐๒	๙๖.๒๓	๖๐.๕๒	๘๑.๐๑	๑๒๖.๒๐	๑๗	๓.๘๔	๕.๓๖
สิงหาคม	๓๓.๕๕	๒๔.๗๒	๒๘.๑๐	๙๕.๖๕	๕๘.๒๓	๗๙.๑๔	๕๘.๓๐	๑๓	๔.๓๑	๖.๘๔
กันยายน	๓๒.๖๗	๒๔.๔๖	๒๗.๔๗	๙๖.๐๓	๖๒.๘๓	๘๒.๔๙	๙๒.๔๐	๑๓	๓.๘๓	๔.๗๑
ตุลาคม	๓๒.๓๒	๒๔.๗๒	๒๗.๕๕	๙๖.๗๔	๖๕.๗๗	๘๓.๗๖	๓๒๗.๑๐	๑๙	๖.๕๘	๕.๘๘
พฤศจิกายน	๒๙.๐๗	๒๓.๙๖	๒๕.๘๘	๙๙.๙๐	๘๑.๙๗	๙๖.๓๓	๗๔๔.๑๐	๒๖	๒.๒๘	๒.๙๑
ธันวาคม	๓๐.๑๗	๒๓.๘๖	๒๖.๓๘	๙๘.๑๐	๗๔.๒๙	๘๗.๖๑	๒๐๕.๗๐	๑๗	๒.๗๖	๕.๓๗
รวม			๓๒๙.๔๑			๑,๐๐๒.๘๘	๒,๐๑๖.๔๐	๑๗๓	๔๘.๒๗	๗๖.๐๐
เฉลี่ย			๒๗.๔๕			๘๓.๕๗	๑๖๘.๐๓	๑๔	๔.๐๒	๖.๓๓

ที่มา : สถานีอุตุนิยมวิทยาพัทลุง

๒.๒ สภาพทั่วไปทางด้านสังคม

๑) เขตการปกครอง

จังหวัดพัทลุงประกอบด้วย ๑๑ อำเภอ ๖๕ ตำบล ๒๔ องค์การบริหารส่วนตำบล ๖๗๐ หมู่บ้าน ๔๙ เทศบาล (เทศบาลเมือง ๑ แห่ง และเทศบาลตำบล ๔๘ แห่ง) ๙๕ ชุมชน ตามรายละเอียดแสดงในตารางที่ ๓

๒) ประชากร

จำนวนประชากร ปี ๒๕๖๔ ทั้งหมด ๕๒๒,๕๔๑ คน แบ่งออกเป็นประชากรชาย ๒๕๔,๔๒๕ คน หญิง ๒๖๘,๑๑๖ คน จำนวนครัวเรือนทั้งหมด ๑๙๙,๖๘๗ ครัวเรือน ตามรายละเอียดแสดงในตารางที่ ๓

ตารางที่ ๓ แสดงจำนวนประชากรแยกตามเขตอำเภอของจังหวัดพัทลุง ปี ๒๕๖๔

อำเภอ	จำนวนประชากร (คน)	ชาย (คน)	หญิง (คน)	จำนวนครัวเรือน (ครัวเรือน)	ตำบล (แห่ง)	อบต. (แห่ง)	หมู่บ้าน	เทศบาล (แห่ง)	ชุมชน	พื้นที่ (ตร.ก.ม.)	ห่างจากจังหวัด (กม.)
เมืองพัทลุง	๑๒๐,๖๔๘	๕๗,๑๔๗	๖๓,๕๐๑	๕๐,๔๑๙	๑๔	๓	๑๔๔	๑๑	๔๕	๔๒๗.๔๑๒	๒๐๐ ม.
เขาชัยสน	๔๔,๙๑๐	๒๑,๙๕๒	๒๒,๙๕๘	๑๖,๙๐๐	๕	๓	๕๘	๓	๕	๒๖๐.๑๑๕	๒๘
ควนขนุน	๘๓,๔๒๗	๓๙,๙๔๕	๔๓,๔๘๒	๓๒,๓๖๒	๑๒	๓	๑๒๙	๑๑	๙	๔๕๓.๙๖๐	๑๗
ปากพะยูน	๕๐,๖๖๐	๒๔,๙๑๙	๒๕,๗๔๑	๑๗,๘๒๕	๗	๒	๖๕	๖	๔	๔๓๓.๒๗๔	๖๖
กงหรา	๓๖,๖๙๒	๑๘,๓๒๔	๑๘,๓๖๘	๑๑,๗๙๓	๕	๑	๔๕	๔	-	๒๕๕.๘๕๖	๔๐
ตะโหมด	๓๒,๑๔๓	๑๕,๘๖๔	๑๖,๒๗๙	๑๑,๙๑๐	๓	-	๓๓	๕	๑๘	๒๖๔.๒๖๐	๓๙
ศรีบรรพต	๑๘,๐๐๓	๘,๙๙๘	๙,๐๐๕	๖,๙๔๒	๓	๓	๓๐	-	-	๒๑๘.๕๐๔	๓๓
ป่าบอน	๔๗,๗๗๗	๒๓,๖๓๙	๒๔,๑๓๘	๑๗,๖๕๙	๕	๕	๕๐	๑	๖	๓๘๐.๐๔๘	๕๐
บางแก้ว	๒๕,๘๔๒	๑๒,๗๐๒	๑๓,๑๔๐	๙,๗๐๘	๓	๒	๓๔	๒	๘	๑๑๙.๐๐๐	๓๘
ป่าพะยอม	๓๕,๗๕๓	๑๗,๔๖๑	๑๘,๒๙๒	๑๓,๘๑๑	๔	๒	๓๙	๒	-	๓๘๖.๔๐๔	๓๘
ศรีนครินทร์	๒๖,๖๘๖	๑๓,๔๗๔	๑๓,๒๑๒	๑๐,๓๕๘	๔	-	๔๓	๔	-	๒๒๕.๖๓๑	๑๗
รวม	๕๒๒,๕๔๑	๒๕๔,๔๒๕	๒๖๘,๑๑๖	๑๙๙,๖๘๗	๖๕	๒๔	๖๗๐	๔๙	๙๕	๓,๔๒๔.๔๗	

ที่มา : กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย (www.dopa.go.th ณ ธันวาคม ๒๕๖๔)

ตารางที่ ๔ จำนวนครัวเรือน ประชากรทั้งหมด ประชากรในภาคเกษตร และพื้นที่ ปี ๒๕๖๔ รายอำเภอ

อำเภอ	จำนวนครัวเรือน		จำนวนประชากรทั้งหมด (คน)			จำนวนประชากรในภาคเกษตร (คน)			พื้นที่ (ไร่)			
	ครัวเรือนทั้งหมด	ครัวเรือนเกษตรกร	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม	ทั้งหมด	ถือครองทำ การเกษตร	อื่น ๆ	
๑	เมืองพัทลุง	๕๐,๔๑๙	๑๗,๒๑๘	๕๗,๑๔๗	๖๓,๕๐๑	๑๒๐,๖๔๘	๑๖,๘๓๖	๑๗,๘๖๖	๓๔,๗๐๒	๒๖๗,๑๓๘	๑๗๐,๘๔๑	๙๖,๒๙๗
๒	เขาชัยสน	๑๖,๙๐๐	๘,๕๖๒	๒๑,๙๕๒	๒๒,๙๕๘	๔๔,๙๑๐	๑๔,๕๖๔	๑๕,๐๙๙	๒๙,๖๖๓	๑๖๒,๕๗๒	๑๓๓,๖๐๑	๒๘,๙๗๑
๓	ควนขนุน	๓๒,๓๖๒	๑๕,๙๗๐	๓๙,๙๔๕	๔๓,๔๘๒	๘๓,๔๒๗	๒๐,๙๕๐	๒๑,๔๔๐	๔๒,๓๙๐	๒๘๓,๗๒๕	๒๒๒,๑๗๑	๖๑,๕๕๔
๔	ปากพะยูน	๑๗,๘๒๕	๗,๗๙๘	๒๔,๙๑๙	๒๕,๗๔๑	๕๐,๖๖๐	๑๓,๐๖๓	๑๔,๒๙๕	๒๗,๓๕๘	๒๗๐,๗๙๖	๑๑๒,๘๘๗	๑๕๗,๙๐๙
๕	งหวา	๑๑,๗๙๓	๖,๘๒๖	๑๘,๓๒๔	๑๘,๓๖๘	๓๖,๖๙๒	๑๐,๖๒๙	๑๐,๖๘๖	๒๑,๓๑๕	๑๕๙,๙๑๐	๑๐๑,๗๑๔	๕๘,๑๙๖
๖	ตะโหมด	๑๑,๙๑๐	๕,๐๔๐	๑๕,๘๖๔	๑๖,๒๗๙	๓๒,๑๔๓	๔,๓๖๒	๔,๓๑๓	๘,๖๗๕	๑๖๕,๑๖๓	๘๔,๒๘๘	๘๐,๘๗๕
๗	ศรีบรรพต	๖,๙๔๒	๕,๐๔๑	๘,๙๘๘	๙,๐๐๕	๑๘,๐๑๓	๕,๕๕๗	๕,๑๒๑	๑๐,๖๗๘	๑๓๖,๕๖๕	๑๐๕,๗๑๖	๓๐,๘๔๙
๘	ป่าบอน	๑๗,๖๕๙	๑๐,๐๐๔	๒๓,๖๖๓	๒๔,๑๓๘	๔๗,๘๐๑	๑๗,๑๕๙	๑๖,๗๒๘	๓๓,๘๘๗	๒๓๗,๕๓๐	๒๐๐,๐๖๙	๓๗,๔๖๑
๙	บางแก้ว	๙,๗๐๘	๔,๕๘๐	๑๒,๗๐๒	๑๓,๑๔๐	๒๕,๘๔๒	๔,๙๕๙	๔,๖๘๙	๙,๖๔๘	๗๔,๓๗๕	๖๓,๔๓๙	๑๐,๙๓๖
๑๐	ป่าพะยอม	๑๓,๘๑๑	๖,๓๕๔	๑๗,๔๖๑	๑๘,๒๙๒	๓๕,๗๕๓	๖,๐๗๒	๖,๕๑๓	๑๒,๕๘๕	๒๔๑,๕๐๓	๑๔๘,๘๘๔	๙๒,๖๑๙
๑๑	ศรีนครินทร์	๑๐,๓๕๘	๔,๗๓๓	๑๓,๔๗๔	๑๓,๒๑๒	๒๖,๖๘๖	๖,๙๒๔	๗,๐๖๕	๑๓,๙๘๙	๑๔๑,๐๑๙	๑๒๓,๔๙๐	๑๗,๕๒๙
รวม		๑๙๙,๖๘๗	๙๒,๑๒๖	๒๕๕,๔๒๕	๒๖๘,๑๑๖	๕๒๓,๕๔๑	๑๒๑,๐๗๕	๑๒๓,๘๑๕	๒๔๔,๘๙๐	๒,๑๔๐,๒๙๖	๑,๔๖๗,๑๒๐	๖๓๗,๑๗๖

- หมายเหตุ ๑. ครัวเรือนเกษตรกร หมายถึง ครัวเรือนที่มีอาชีพทำการเกษตร
 ๒. ประชากรทั้งหมด หมายถึง บุคคลที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนทั้งหมด
 ๓. เนื้อที่อื่น ๆ หมายถึง เนื้อที่เป็นถนน ล้ำคลอง แม่น้ำ ที่สาธารณะ ป่า/ภูเขา ที่อยู่อาศัย ฯลฯ

จังหวัดพัทลุงมีประชากรจากทะเบียนราษฎรกรมการปกครอง ปี ๒๕๖๔ จำนวน ๕๒๒,๕๔๑ คน ประชากรเพศชาย ๒๕๔,๔๒๕ คน เพศหญิง ๒๖๘,๑๑๖ คน มีครัวเรือน ๑๙๙,๖๘๗ ครัวเรือน อำเภอที่มีประชากรมากที่สุด คือ อำเภอเมือง จำนวน ๑๒๐,๖๔๘ คน ๕๐,๔๑๙ ครัวเรือน และอำเภอที่มีประชากรน้อยที่สุด คือ อำเภอศรีบรรพต จำนวน ๑๘,๐๐๓ คน ๖,๙๔๒ ครัวเรือน ตามรายละเอียดแสดงในตารางที่ ๕ - ๖

ตารางที่ ๕ ข้อมูลประชากรจังหวัดพัทลุง ปี ๒๕๖๔

อำเภอ	จำนวนครัวเรือน	ประชากร (คน)			ร้อยละ	ความหนาแน่น (คน/ตร.กม.)
		ชาย	หญิง	รวม		
เมืองพัทลุง	๕๐,๔๑๙	๕๗,๑๔๗	๖๓,๕๐๑	๑๒๐,๖๔๘	๒๓.๐๙	๒๘๒.๒๘
เขาชัยสน	๑๖,๙๐๐	๒๑,๙๕๒	๒๒,๙๕๘	๔๔,๙๑๐	๘.๕๙	๑๗๒.๖๕
ควนขนุน	๓๒,๓๖๒	๓๙,๙๔๕	๔๓,๔๘๒	๘๓,๔๒๗	๑๕.๙๗	๑๘๓.๗๘
ปากพะยูน	๑๗,๘๒๕	๒๔,๙๑๙	๒๕,๗๔๑	๕๐,๖๖๐	๙.๖๙	๑๑๖.๙๒
งหรา	๑๑,๗๙๓	๑๘,๓๒๔	๑๘,๓๖๘	๓๖,๖๙๒	๗.๐๒	๑๕๓.๔๑
ตะโหมด	๑๑,๙๑๐	๑๕,๘๖๔	๑๖,๒๗๙	๓๒,๑๔๓	๖.๑๕	๑๒๑.๖๓
ศรีบรรพต	๖,๙๔๒	๘,๙๙๘	๙,๐๐๕	๑๘,๐๐๓	๓.๕๕	๘๒.๓๙
ป่าบอน	๑๗,๖๕๙	๒๓,๖๓๙	๒๔,๑๓๘	๔๗,๗๗๗	๙.๑๔	๑๒๕.๗๑
บางแก้ว	๙,๗๐๘	๑๒,๗๐๒	๑๓,๑๔๐	๒๕,๘๔๒	๕.๙๕	๒๑๗.๑๖
ป่าพะยอม	๑๓,๘๑๑	๑๗,๔๖๑	๑๘,๒๙๒	๓๕,๗๕๓	๖.๘๔	๙๒.๕๓
ศรีนครินทร์	๑๐,๓๕๘	๑๓,๔๗๔	๑๓,๒๑๒	๒๖,๖๘๖	๕.๑๑	๑๑๘.๒๗
รวม	๑๙๙,๖๘๗	๒๕๔,๔๒๕	๒๖๘,๑๑๖	๕๒๒,๕๔๑	๑๐๐.๐๐	๑๕๒.๕๙

ที่มา : กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ณ ธันวาคม ๒๕๖๔ (www.dopa.go.th)

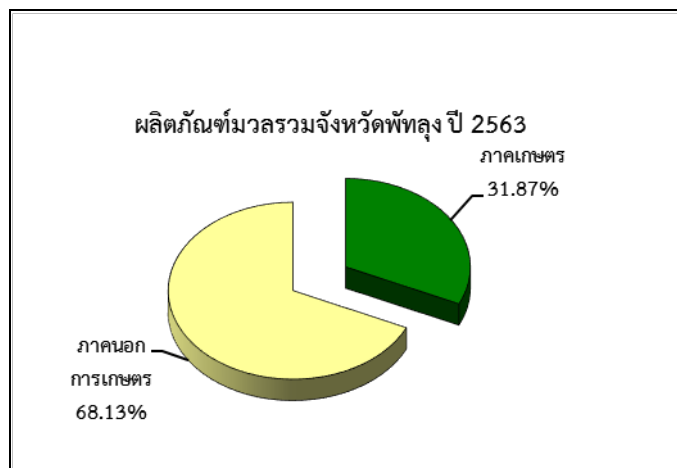
ตารางที่ ๖ สถิติจำนวนประชากรจังหวัดพัทลุง ปี ๒๕๕๘-๒๕๖๔

ปี เพศ	๒๕๕๘	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓	๒๕๖๔
	ชาย	๒๕๕,๓๖๕	๒๕๕,๕๓๒	๒๕๕,๙๙๗	๒๕๕,๘๓๐	๒๕๕,๘๓๘	๒๕๕,๙๐๘
หญิง	๒๖๗,๓๕๘	๒๖๘,๑๙๑	๒๖๘,๘๖๐	๒๖๙,๒๑๔	๒๖๙,๐๒๗	๒๖๘,๑๖๙	๒๖๘,๑๑๖
รวม	๕๒๒,๗๒๓	๕๒๓,๗๒๓	๕๒๔,๘๕๗	๕๒๕,๐๔๔	๕๒๔,๘๖๕	๕๒๓,๐๗๗	๕๒๒,๕๔๑

ที่มา : กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

๒.๓ ข้อมูลด้านเศรษฐกิจของจังหวัด

ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดพัทลุง ปี ๒๕๖๓ มีมูลค่า ๓๘,๑๒๖ ล้านบาท เศรษฐกิจของจังหวัดพัทลุง โครงสร้างส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับสาขาเกษตรกรรม การป่าไม้ และการประมง เป็นหลัก รองลงมาสาขาการ ขยายส่ง การขายปลีก และซ่อมยานยนต์และจักรยานยนต์และการศึกษาตามลำดับ โดยมีสัดส่วน ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (GPP) ณ ราคาประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๓ คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๘๗ ,๑๓.๒๔ และ ๙.๔๗ ตามลำดับ รายได้หลักของจังหวัดพัทลุงมาจากภาคเกษตรคิดเป็นมูลค่า ๑๒,๑๕๐ ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๘๗ และรายได้ภาคนอกการเกษตร (๑๘ สาขา) มูลค่า ๒๕,๙๗๖ ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ ๖๘.๑๓ โดยมีรายได้เฉลี่ยต่อหัวเท่ากับ ๗๗,๕๑๖ บาท เป็นลำดับที่ ๑๓ ของภาคใต้ และลำดับที่ ๖๒ ของประเทศ โดยการขยายตัวทางเศรษฐกิจของจังหวัดพัทลุง เฉลี่ย ๕ ปี (๒๕๕๘-๒๕๖๒) ร้อยละ ๓.๕๖ ภาคการเกษตรขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ ๒.๘๑ ภาคนอกการเกษตรขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ ๓.๙๔ ซึ่งอัตราการ ขยายตัวทางเศรษฐกิจขึ้นอยู่กับภาคการเกษตร โดยเฉพาะผลผลิตยางพารา อย่างไรก็ตามราคายางพารา ตกต่ำมีส่วนสำคัญที่ทำให้การขยายตัวทางเศรษฐกิจลดลง ตามรายละเอียดแสดงในตารางที่ ๗ - ๘

ตารางที่ ๗ ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดพัทลุง ณ ราคาประจำปี จำแนกตามสาขาการผลิต
ปี พ.ศ.๒๕๕๘ - ๒๕๖๓p จังหวัดพัทลุง

สาขาการผลิต	มูลค่า (ล้านบาท)					
	๒๕๕๘	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑r	๒๕๖๒r	๒๕๖๓p
ภาคเกษตร	๑๐,๖๖๒	๑๑,๙๒๑	๑๒,๐๖๗	๑๑,๓๖๑	๑๒,๐๒๗	๑๒,๑๕๐
เกษตรกรรม การป่าไม้ และการประมง	๑๐,๖๖๒	๑๑,๙๒๑	๑๒,๐๖๗	๑๑,๓๖๑	๑๒,๐๒๗	๑๒,๑๕๐
ภาคนอกการเกษตร	๒๒,๕๓๔	๒๔,๕๑๔	๒๔,๔๖๒	๒๔,๘๗๘	๒๕,๕๖๐	๒๕,๙๗๖
อุตสาหกรรม	๓,๗๗๙	๔,๐๙๐	๔,๖๗๐	๔,๔๓๙	๔,๓๐๑	๔,๒๘๓
การทำเหมืองแร่และเหมืองหิน	๑๑๑	๑๙๙	๒๑๓	๒๐๗	๒๑๓	๒๑๘
การผลิตอุตสาหกรรม	๓,๖๖๘	๓,๘๙๑	๓,๘๖๐	๓,๖๗๔	๓,๔๑๘	๓,๓๕๗
การไฟฟ้า ก๊าซ และระบบปรับอากาศ	๔๖๐	๔๙๓	๕๐๙	๔๖๔	๔๙๓	๕๒๓
การประปาและการจัดการของเสีย	๗๘	๘๒	๘๘	๙๔	๑๗๖	๑๘๔
การบริการ	๑๗,๗๕๕	๒๐,๔๒๕	๑๙,๗๙๒	๒๐,๔๓๙	๒๑,๒๖๐	๒๑,๖๙๔
การก่อสร้าง	๑,๖๑๘	๑,๕๘๙	๑,๔๘๔	๑,๕๕๑	๑,๖๘๗	๑,๘๙๒
การขายส่ง การขายปลีก และซ่อมยานยนต์ และจักรยานยนต์	๓,๙๑๕	๔,๕๗๔	๔,๗๗๒	๔,๗๒๐	๔,๙๒๒	๕,๐๔๙
การขนส่ง และสถานที่เก็บสินค้า	๖๓๑	๗๑๐	๘๑๓	๘๓๔	๙๑๔	๘๔๘
ที่พักแรมและบริการด้านอาหาร	๑๐๐	๑๑๕	๑๒๕	๑๔๑	๑๕๓	๑๑๕
ข้อมูลข่าวสารและการสื่อสาร	๕๐๓	๔๘๓	๕๕๗	๕๙๔	๖๔๗	๖๕๘
การเงินและการประกันภัย	๒,๗๕๓	๓,๐๓๗	๓,๑๕๑	๓,๓๒๘	๓,๕๘๔	๓,๕๙๙
กิจกรรมเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์	๑,๔๒๒	๒,๑๘๕	๑,๗๓๑	๑,๖๘๒	๑,๖๑๔	๑,๗๑๓
กิจกรรมวิชาชีพ วิทยาศาสตร์ และกิจกรรม ทางวิชาการ	๑๗	๒๑	๒๐	๑๗	๒๕	๒๕
กิจกรรมการบริหารและบริการสนับสนุนอื่นๆ	๘๑	๘๖	๙๘	๑๑๐	๑๑๔	๕๑
การบริหารราชการ การป้องกันประเทศฯ	๑,๖๑๙	๒,๒๒๙	๑,๘๒๓	๑,๙๘๘	๒,๐๖๐	๒,๑๓๐
การศึกษา	๓,๕๘๑	๓,๗๑๘	๓,๕๑๕	๓,๖๑๓	๓,๕๖๖	๓,๖๑๑
กิจกรรมด้านสุขภาพ และงานสังคมสงเคราะห์	๑,๒๓๖	๑,๓๘๕	๑,๓๙๖	๑,๕๒๗	๑,๖๒๓	๑,๖๗๘
ศิลปะ ความบันเทิง และนันทนาการ	๔๒	๕๓	๖๓	๗๓	๘๗	๗๘
กิจกรรมการบริการด้านอื่นๆ	๒๓๖	๒๔๑	๒๔๕	๒๕๙	๒๖๔	๒๔๕
ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด Gross Provincial Product (GPP)	๓๒,๑๙๕	๓๖,๔๓๕	๓๖,๕๒๙	๓๖,๒๓๙	๓๗,๕๘๗	๓๘,๑๒๖
มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดเฉลี่ยต่อหัว (บาท) GPP Per Capita (Baht)	๖๖,๐๒๖	๗๔,๕๐๗	๗๔,๔๘๘	๗๓,๖๘๖	๗๖,๔๑๙	๗๗,๕๑๖
ประชากร (๑,๐๐๐ คน)	๔๘๘	๔๘๙	๔๙๐	๔๙๒	๔๙๒	๔๙๒

หมายเหตุ : r (Revised) หมายถึง การปรับปรุงข้อมูลย้อนหลัง

p (Preliminary) หมายถึง ค่ารายปีที่ได้รับการประมวลผลข้อมูลเบื้องต้น

ที่มา : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ตารางที่ ๘ ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดพัทลุงแบบปริมาณลูกโซ่ จำแนกตามสาขาการผลิต
ปี พ.ศ.๒๕๕๘ - ๒๕๖๓p จังหวัดพัทลุง

สาขาการผลิต	มูลค่า (ล้านบาท)					
	๒๕๕๘	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑r	๒๕๖๒r	๒๕๖๓p
ภาคเกษตร	๕,๗๑๗	๕,๘๗๙	๕,๖๑๕	๖,๕๑๒	๖,๘๑๓	๖,๕๖๕
เกษตรกรรม การป่าไม้ และการประมง	๕,๗๑๗	๕,๘๗๙	๕,๖๑๕	๖,๕๑๒	๖,๘๑๓	๖,๕๖๕
ภาคนอกการเกษตร	๑๒,๔๙๙	๑๓,๘๒๖	๑๓,๔๙๔	๑๓,๖๓๙	๑๓,๗๒๑	๑๓,๗๗๑
อุตสาหกรรม	๑,๒๑๔	๑,๒๕๘	๑,๓๘๐	๑,๓๒๑	๑,๒๗๗	๑,๒๒๗
การทำเหมืองแร่และเหมืองหิน	๗๑	๑๒๒	๑๒๘	๑๒๕	๑๒๔	๑๒๐
การผลิตอุตสาหกรรม	๘๓๕	๘๓๗	๙๓๐	๘๗๙	๘๑๘	๗๗๔
การไฟฟ้า ก๊าซ และระบบปรับอากาศ	๔๒๔	๔๖๕	๔๗๕	๔๘๖	๕๑๑	๕๑๕
การประปาและการจัดการของเสีย	๔๓	๔๕	๔๙	๕๓	๑๐๐	๑๑๐
การบริการ	๑๑,๕๕๔	๑๒,๙๕๔	๑๒,๓๒๘	๑๒,๖๑๕	๑๒,๘๐๐	๑๒,๙๕๗
การก่อสร้าง	๑,๑๔๖	๑,๑๕๓	๑,๐๖๐	๑,๐๙๐	๑,๑๘๐	๑,๓๒๖
การขายส่ง การขายปลีก และซ่อมยานยนต์ และ จักรยานยนต์	๒,๑๔๖	๒,๓๖๔	๒,๔๑๔	๒,๓๕๒	๒,๓๘๒	๒,๔๑๖
การขนส่ง และสถานที่เก็บสินค้า	๔๒๘	๔๖๒	๕๓๒	๕๕๐	๕๗๙	๕๓๑
ที่พักแรมและบริการด้านอาหาร	๘๐	๘๗	๙๐	๙๘	๑๐๑	๘๐
ข้อมูลข่าวสารและการสื่อสาร	๖๗๙	๖๔๖	๗๐๙	๗๗๘	๘๕๔	๘๗๗
การเงินและการประกันภัย	๑,๘๕๓	๒,๐๒๔	๒,๐๙๔	๒,๒๖๓	๒,๓๑๙	๒,๓๔๐
กิจกรรมเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์	๑,๕๐๗	๒,๓๒๖	๑,๘๔๔	๑,๗๘๓	๑,๗๐๒	๑,๗๘๘
กิจกรรมวิชาชีพ วิทยาศาสตร์ และกิจกรรม ทางวิชาการ	๑๗	๒๐	๑๙	๑๗	๒๔	๒๔
กิจกรรมการบริหารและบริการสนับสนุนอื่นๆ	๕๒	๕๕	๖๒	๖๙	๗๑	๓๒
การบริหารราชการ การป้องกันประเทศฯ	๙๗๔	๑,๒๘๘	๑,๐๒๐	๑,๐๘๓	๑,๐๙๖	๑,๑๑๓
การศึกษา	๑,๘๗๗	๑,๘๙๔	๑,๗๔๖	๑,๗๕๕	๑,๖๙๙	๑,๖๙๔
กิจกรรมด้านสุขภาพ และงานสังคมสงเคราะห์	๘๑๔	๘๗๙	๘๕๙	๙๑๖	๙๕๓	๙๗๐
ศิลปะ ความบันเทิง และนันทนาการ	๓๑	๔๒	๕๐	๕๘	๖๙	๖๑
กิจกรรมการบริการด้านอื่นๆ	๑๖๙	๑๗๒	๑๗๔	๑๘๒	๑๘๓	๑๗๐
Gross Provincial Product (CVMs)	๑๘,๕๖๒	๒๐,๐๕๕	๑๙,๔๓๕	๒๐,๖๐๑	๒๐,๙๘๕	๒๐,๗๙๑

หมายเหตุ : r (Revised) หมายถึง การปรับปรุงข้อมูลย้อนหลัง

p (Preliminary) หมายถึง ค่ารายปีที่ได้รับการประมวลผลข้อมูลเบื้องต้น

ที่มา : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

๒.๔ โครงสร้างการผลิตการเกษตร

๑) พื้นที่การเกษตร

ปี ๒๕๖๔ จังหวัดพัทลุง มีพื้นที่ถือครองเพื่อทำการเกษตร ๑,๔๖๗,๑๒๐ ไร่ หรือร้อยละ ๖๘.๕๕ ของพื้นที่ทั้งหมด โดยเป็นพื้นที่ปลูกยางพารามากที่สุด ๙๘๕,๗๑๐ ไร่ (๖๗.๑๙%) ข้าว ๑๔๗,๒๓๒ ไร่ (๑๐.๐๔%) ไม้ยืนต้น (ไม่รวมปาล์มน้ำมัน) ๙,๐๓๐ ไร่ (๐.๖๑%) ปาล์มน้ำมัน ๑๐๒,๓๔๐ ไร่ (๖.๙๘%) ไม้ผล ๓๑,๘๙๔ ไร่ (๒.๑๗%) พืชไร่ ๕,๕๕๐ ไร่ (๐.๓๘%) พืชผัก ๔,๒๐๒ ไร่ (๐.๒๙%) สมุนไพร ๑,๒๐๘ ไร่ (๐.๐๘%) ประมงและปศุสัตว์ ๒๔,๘๔๔ ไร่ (๑.๖๙%) และพื้นที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ ๑๕๕,๑๑๐ ไร่ (๑๐.๕๗%) ตามรายละเอียดแสดงในตารางที่ ๙ - ๑๐

ตารางที่ ๙ แสดงพื้นที่ทั้งหมดและพื้นที่ทำการเกษตรของจังหวัดพัทลุง ปี ๒๕๖๔

อำเภอ	พื้นที่ทั้งหมด ^{๑/} (ไร่)	พื้นที่ทำการเกษตร ^{๒/}	
		ไร่	ร้อยละ
เมืองพัทลุง	๒๖๗,๑๓๘	๑๗๐,๘๔๑	๑๑.๖๔
เขาชัยสน	๑๖๒,๕๓๒	๑๓๓,๖๐๑	๙.๑๑
ควนขนุน	๒๘๓,๗๒๕	๒๒๒,๑๗๑	๑๕.๑๔
ปากพะยูน	๒๗๐,๗๙๖	๑๑๒,๘๘๗	๗.๖๙
กงหรา	๑๕๙,๙๑๐	๑๐๑,๗๑๔	๖.๙๓
ตะโหมด	๑๖๕,๑๖๓	๘๔,๒๙๘	๕.๗๕
ศรีบรรพต	๑๓๖,๕๖๕	๑๐๕,๗๑๖	๗.๒๑
ป่าบอน	๒๓๗,๕๓๐	๒๐๐,๐๖๙	๑๓.๖๔
บางแก้ว	๗๔,๓๗๕	๖๓,๔๓๙	๔.๓๒
ป่าพะยอม	๒๔๑,๕๐๓	๑๔๘,๘๙๔	๑๐.๑๕
ศรีนครินทร์	๑๔๑,๐๑๙	๑๒๓,๔๙๐	๘.๔๒
รวม	๒,๑๔๐,๒๙๖	๑,๔๖๗,๑๒๐	๑๐๐.๐๐

ที่มา : ^{๑/} ที่ทำการปกครองจังหวัดพัทลุง

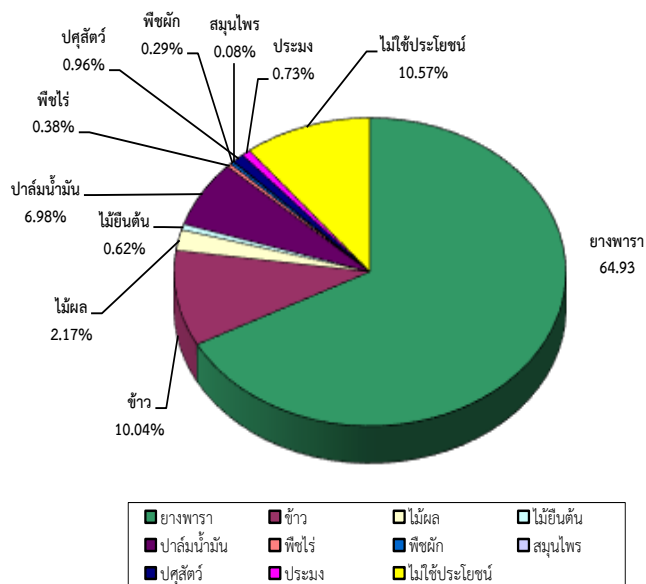
^{๒/} สำนักงานเกษตรจังหวัดพัทลุง

ตารางที่ ๑๐ แสดงพื้นที่ถือครองเพื่อการเกษตรของจังหวัดพัทลุง ปี ๒๕๖๔

ชนิดพืช	พื้นที่ปลูก (ไร่)	ร้อยละ
ยางพารา	๙๘๕,๗๑๐	๖๗.๑๙
ข้าว	๑๔๗,๒๓๒	๑๐.๐๔
ปาล์มน้ำมัน	๑๐๒,๓๔๐	๖.๙๘
ไม้ผล	๓๑,๘๙๔	๒.๑๗
ไม้ยืนต้น	๙,๐๓๐	๐.๖๒
พืชไร่	๕,๕๕๐	๐.๓๘
พืชผัก	๔,๒๐๒	๐.๒๙
สมุนไพร	๑,๒๐๘	๐.๐๘
ปศุสัตว์	๑๔,๑๔๕	๐.๙๖
ประมง	๑๐,๖๙๙	๐.๗๓
พื้นที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์	๑๕๕,๑๑๐	๑๐.๕๗
รวม	๑,๔๖๗,๑๒๐	๑๐๐.๐๐

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดพัทลุง

การใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตรของจังหวัดพัทลุง ปี 2564

๒) ครั้วเรือนเกษตรและแรงงานเกษตร

ปี ๒๕๖๔ จังหวัดพัทลุง มีประชากร ๕๒๒,๕๔๑ คน ครั้วเรือนทั้งหมด ๑๙๙,๖๘๗ ครั้วเรือนเป็นครั้วเรือนเกษตรกร ๙๒,๑๒๖ ครั้วเรือน คิดเป็นร้อยละ ๔๖.๑๔ โดยมีจำนวนแรงงานเกษตร ๒๔๔,๘๙๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๖.๘๗ ของประชากรทั้งหมด รายละเอียดแสดงในตารางที่ ๑๑

ตารางที่ ๑๑ แสดงครั้วเรือนเกษตร และจำนวนแรงงานเกษตรจังหวัดพัทลุง ปี ๒๕๖๔

อำเภอ	ครั้วเรือนทั้งหมด ^{๑/} (ครั้วเรือน)	ครั้วเรือน เกษตรกร ^{๒/} (ครั้วเรือน)	ประชากร ทั้งหมด ^{๑/} (คน)	แรงงานเพื่อ การเกษตร ^{๒/} (คน)
เมืองพัทลุง	๕๐,๔๑๙	๑๗,๒๑๘	๑๒๐,๖๔๘	๓๔,๗๐๒
เขาชัยสน	๑๖,๙๐๐	๘,๕๖๒	๔๔,๙๑๐	๒๙,๖๖๓
ควนขนุน	๓๒,๓๖๒	๑๕,๙๗๐	๘๓,๔๒๗	๔๒,๓๙๐
ปากพะยูน	๑๗,๘๒๕	๗,๗๙๘	๕๐,๖๖๐	๒๗,๓๕๘
กงหรา	๑๑,๗๙๓	๖,๘๒๖	๓๖,๖๙๒	๒๑,๓๑๕
ตะโหมด	๑๑,๙๑๐	๕,๐๔๐	๓๒,๑๔๓	๘,๖๗๕
ศรีบรรพต	๖,๙๕๒	๕,๐๔๑	๑๘,๐๐๓	๑๐,๖๗๘
ป่าบอน	๑๗,๖๕๙	๑๐,๐๐๔	๔๗,๗๗๗	๓๓,๘๘๗
บางแก้ว	๙,๗๐๘	๔,๕๘๐	๒๕,๘๔๒	๙,๖๔๘
ป่าพะยอม	๑๓,๘๑๑	๖,๓๕๔	๓๕,๗๕๓	๑๒,๕๘๕
ศรีนครินทร์	๑๐,๓๕๘	๔,๗๓๓	๒๖,๖๘๖	๑๓,๙๘๙
รวม	๑๙๙,๖๘๗	๙๒,๑๒๖	๕๒๒,๕๔๑	๒๔๔,๘๙๐

ที่มา : ^{๑/} ที่ทำการปกครองจังหวัดพัทลุง ปี ๒๕๖๔

^{๒/} สำนักงานเกษตรจังหวัดพัทลุง ปี ๒๕๖๔

๓) ด้านแรงงาน

กำลังแรงงานของจังหวัดพัทลุงในปี ๒๕๖๔ มีผู้อยู่ในวัยกำลังแรงงาน ๓๑๓,๓๘๓ คน และผู้อยู่ในวัยกำลังแรงงาน ๑๑๒,๖๒๒ คน โดยผู้มีงานทำ ๓๑๐,๓๓๘ คน เป็นผู้มีงานทำงานภาคเกษตร ๑๗๑,๔๖๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๕.๒๕ ทำงานนอกภาคเกษตร ๑๓๘,๘๖๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๔.๗๕ ตามรายละเอียดแสดงในตารางที่ ๑๒

ตารางที่ ๑๒ ข้อมูลแรงงานจังหวัดพัทลุง ไตรมาส ๔ (ตุลาคม - ธันวาคม ๒๕๖๔)

สถานภาพ	จำนวน (คน)		
	ชาย	หญิง	รวม
ผู้มีอายุ ๑๕ ปี ขึ้นไป	๒๐๑,๓๘๓	๒๒๔,๖๒๒	๔๒๖,๐๐๕
๑. ผู้อยู่ในวัยกำลังแรงงาน	๑๕๙,๒๖๖	๑๕๔,๑๑๗	๓๑๓,๓๘๓
๑.๑ กำลังแรงงานปัจจุบัน	๑๕๙,๒๖๖	๑๕๔,๑๑๗	๓๑๓,๓๘๓
๑) ผู้มีงานทำ	๑๕๗,๘๗๙	๑๕๒,๔๕๙	๓๑๐,๓๓๘
๒) ผู้ว่างงาน	๑,๓๘๘	๑,๖๕๘	๓,๐๔๕
๑.๒ กำลังแรงงานที่รอฤดูกาล	-	-	-
๒. ผู้อยู่ในวัยกำลังแรงงาน	๔๒,๑๑๗	๗๐,๕๐๕	๑๑๒,๖๒๒
๒.๑ ทำงานบ้าน	๓๖๔	๑๙,๔๖๑	๑๙,๘๒๕
๒.๒ เรียนหนังสือ	๑๕,๑๐๙	๑๘,๘๔๙	๓๓,๙๕๘
๒.๓ อื่น ๆ	๒๖,๖๔๔	๓๒,๑๙๕	๕๘,๘๓๙
ผู้มีอายุต่ำกว่า ๑๕ ปี	๕๑,๔๗๔	๔๘,๗๐๙	๑๐๐,๑๘๓
อัตราการจัดงานต่อกำลังแรงงาน	๕๐.๓๘	๔๘.๖๕	๙๙.๐๓
อัตราการว่างงาน	๐.๕๔	๐.๕๓	๐.๕๗

ที่มา : สำนักงานแรงงานจังหวัดพัทลุง

๒.๕ โครงสร้างพื้นฐานด้านแหล่งน้ำ

๑) ศักยภาพลุ่มน้ำในเขตจังหวัดพัทลุง

จังหวัดพัทลุงมีพื้นที่รับน้ำ (Watershed Area) ทั้งสิ้น ๓,๕๑๓.๕๗ ตารางกิโลเมตร ตั้งอยู่ในลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ลำน้ำส่วนใหญ่เป็นลำน้ำสายสั้นๆ มีความกว้างประมาณ ๑๐ - ๓๐ เมตร ยาวประมาณ ๓๐ - ๔๕ กิโลเมตร มีต้นน้ำจากเทือกเขาบรรทัดซึ่งแบ่งเขตระหว่างจังหวัดตรังกับจังหวัดพัทลุง ส่วนมากจะมีทิศทางการไหลของน้ำจากทิศตะวันตกไปยังทิศตะวันออก ซึ่งจะไหลไปรวมกันที่ทะเลสาบสงขลา ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยรายปี เท่ากับ ๒,๑๓๙.๖๖ ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี ซึ่งสามารถนำไปใช้สำหรับทำการเกษตรจำนวน ๖๓๕.๘๘ ล้านลูกบาศก์เมตร การอุปโภค-บริโภค จำนวน ๑๙.๐๐ ล้านลูกบาศก์เมตร และอุตสาหกรรม ๔.๐๓ ล้านลูกบาศก์เมตร รวม ๖๕๘.๙๑ ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี ดังนั้น จะมีปริมาณน้ำที่ไม่ได้เก็บกักไว้ใช้ และไหลลงทะเลสาบสงขลา คิดเป็นปริมาณ ๒,๒๐๔.๔๔ ล้านลูกบาศก์เมตร โดยจำแนกได้ ๓ ลุ่มน้ำหลัก และ ๔ ลุ่มน้ำย่อย ดังนี้

ลุ่มน้ำหลักในพื้นที่จังหวัดพัทลุง มีดังนี้

๑. ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออกตอนบน มีเขตพื้นที่ครอบคลุมในท้องที่อำเภอป่าพะยอม ในพื้นที่บางส่วนของตำบลเกาะเต่า และตำบลลานข่อย

๒. ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา มีเขตพื้นที่ครอบคลุมในท้องที่

๒.๑ อำเภอกงหรา อำเภอลำชะชีสน อำเภอควนขนุน อำเภอบางแก้ว อำเภอปากพะยูน อำเภอเมืองพัทลุง อำเภอศรีนครินทร์ และอำเภอศรีบรรพต

๒.๒ อำเภอดงระหวง ในพื้นที่ตำบลแม่ขรี และในพื้นที่บางส่วนของตำบลดงระหวง

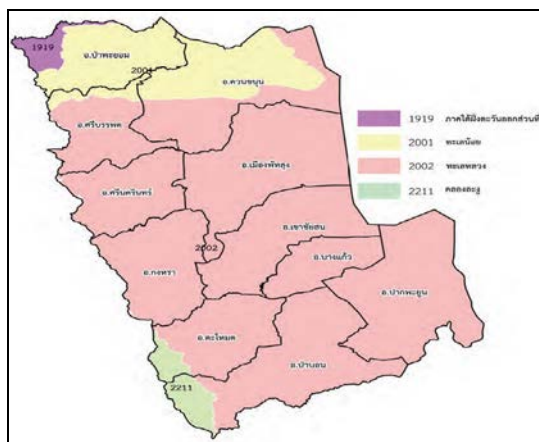
๒.๓ อำเภอป่าบอน ในพื้นที่ตำบลโคกทราย ตำบลทุ่งนารี ตำบลป่าบอน และตำบลวังใหม่ และในพื้นที่บางส่วนของตำบลหนองธง

๒.๔ อำเภอป่าพะยอม ในพื้นที่ตำบลบ้านพร้าว และตำบลป่าพะยอมและในพื้นที่บางส่วนของตำบลเกาะเต่า และตำบลลานข่อย

๓. ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันตก มีเขตพื้นที่ครอบคลุมในท้องที่

๓.๑ อำเภอดงระหวง ในพื้นที่บางส่วนของตำบลดงระหวง

๓.๒ อำเภอป่าบอน ในพื้นที่บางส่วนของตำบลหนองธง

แผนที่แสดงขอบเขตลุ่มน้ำย่อยจังหวัดพัทลุง สำนักงานชลประทานที่ ๑๖

ลุ่มน้ำย่อยในพื้นที่จังหวัดพัทลุง มี ๔ ลุ่มน้ำย่อย ดังนี้

๑. ลุ่มน้ำย่อยภาคใต้ฝั่งตะวันออกส่วนที่ ๔ มีพื้นที่รับน้ำประมาณ ๘๑.๐๑๗ ตารางกิโลเมตร

๒. ลุ่มน้ำสาขาทะเลน้อย (๒๐๐๑) มีพื้นที่รับน้ำประมาณ ๕๕๕.๒๑๖ ตารางกิโลเมตร มีลุ่มน้ำย่อยคลองป่าพะยอม มีคลองป่าพะยอมเป็นลำน้ำสายหลักความยาวประมาณ ๓๓ กิโลเมตร ต้นน้ำเกิดจากเทือกเขาบรรทัด ไหลผ่านเขต อำเภอป่าพะยอม อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง ปลายน้ำแยกออกเป็น ๒ สาย สายที่ ๑ ไหลลงสู่พรุควนเคร็ง จังหวัดพัทลุง และจังหวัดนครศรีธรรมราช สายที่ ๒ ไหลรวมกับคลองท่าแนะ ที่บ้านประตูเรียง ตำบลพนางตุง อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง มีแหล่งน้ำที่สำคัญได้แก่ อ่างเก็บน้ำป่าพะยอม ตั้งอยู่ตำบลเกาะเต่า อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง มีความจุ ๒๐.๕ ล้านลบ.ม. ฝ่ายบ้านพร้าว ตั้งอยู่ตำบลเกาะเต่า อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง หัวงานเป็นฝายสูง ๒.๘๐ เมตร ยาว ๒๖ เมตร มีพื้นที่รับประโยชน์ ๓๕,๗๐๐ ไร่ ความจุลำน้ำประมาณ ๑๐๒ ลบ.ม./วินาที มีความลาดชันเฉลี่ยของลำน้ำ (Average Slope) ประมาณ ๑ : ๑๒๐

๓. ลุ่มน้ำสาขาทะเลหลวง (๒๐๐๒) มีพื้นที่รับน้ำประมาณ ๔,๓๙๒.๘๔๙ ตารางกิโลเมตร ประกอบด้วย ลุ่มน้ำย่อยคลองท่าแนะ มีคลองท่าแนะเป็นลำน้ำสายหลักความยาวประมาณ ๓๘ กิโลเมตร ต้นกำเนิดจากเทือกเขาบรรทัดไหลผ่านเขต อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง ลงสู่ทะเลน้อยที่บ้านประเหนือ ตำบลพนางตุง อำเภอกวนขนุน มีแหล่งน้ำที่สำคัญได้แก่ ฝายท่าแนะ ตั้งอยู่ที่ท้องที่ตำบลเขาป่า อำเภอสรีบรรพต จังหวัดพัทลุง มีประตูละบายน้ำ ๓ บาน ขนาด ๖.๕๐ x ๖.๕๐ เมตร พื้นที่รับประโยชน์ ๑๗,๕๐๐ ไร่ ความจุลำน้ำประมาณ ๔๐ ลบ.ม./วินาที มีความลาดชันเฉลี่ยของลำน้ำ (Average Slope) ประมาณ ๑ : ๘๐๐ ลุ่มน้ำย่อยคลองนาท่อม มีคลองนาท่อมเป็นลำน้ำสายหลักความยาวประมาณ ๔๒ กิโลเมตร ต้นน้ำเกิดจากเทือกเขาบรรทัดไหลผ่าน อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง ลงสู่ทะเลหลวงที่บ้านลำป่า ตำบลลำป่า อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง มีแหล่งน้ำที่สำคัญได้แก่ ฝายคลองนาท่อม ตั้งอยู่ที่ท้องที่ตำบลนาท่อม อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง หัวงานเป็นฝายสูง ๒.๘๐ เมตร ยาว ๒๖ เมตร มีพื้นที่รับประโยชน์ ๕๐,๐๐๐ ไร่ ฝายพญาไธสง ตั้งอยู่ที่ท้องที่ตำบลชะโด อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง ฝายสูง ๒.๘๐ เมตร ยาว ๒๖ เมตร มีพื้นที่รับประโยชน์ ๑๗,๐๐๐ ไร่ ฝายคลองหลักสามตั้งอยู่ที่ตำบลคลองเฉลิม อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง ฝายสูง ๒.๓๐ เมตร ยาว ๓๐.๐๐ เมตร มีพื้นที่รับประโยชน์ ๓๐,๐๐๐ ไร่ ความจุลำน้ำประมาณ ๙๕ ลบ.ม. มีความลาดชันเฉลี่ยของลำน้ำ (Average Slope) ประมาณ ๑ : ๗๕๐ ลุ่มน้ำย่อยคลองท่าเขียด มีคลองท่าเขียดเป็นลำน้ำสายหลักความยาวประมาณ ๔๒ กิโลเมตร ต้นน้ำเกิดจากเทือกเขาบรรทัดไหลผ่านเขต อำเภอตะโหมด และ อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง ลงสู่ทะเลสาบที่บ้านปากพล ตำบลจองถนน อำเภอเขาชัยสน มีแหล่งน้ำที่สำคัญได้แก่ อ่างเก็บน้ำคลองหัวช้าง (กำลังก่อสร้าง) มีความจุ ๒๑.๖ ล้าน ลบ.ม. ตั้งอยู่ที่ท้องที่ตำบลตะโหมด อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง พื้นที่รับประโยชน์ ๓๘,๐๐๐ ไร่ ฝ่ายควนกุฎตั้งอยู่ที่ท้องที่ตำบลควนขนุน อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง เป็นฝายสูง ๑.๐๗ เมตรยาว ๒๑.๗๐ เมตร มีพื้นที่รับประโยชน์ ๓๘,๗๐๐ ไร่ มีโครงการขนาดใหญ่ คือ โครงการส่งและบำรุงรักษาท่าเขียด ตั้งอยู่ที่ตำบลโคกสัก อำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง หัวงานเป็นฝายสูง ๓.๐๐ เมตร ยาว ๔๕.๕๐ เมตร มีพื้นที่รับประโยชน์ ๑๐๓,๓๐๐ ไร่ ความจุประมาณ ๑๗๕ ลบ.ม./วินาที มีความลาดชันเฉลี่ยของลำน้ำ (Average Slope) ประมาณ ๑ : ๑,๒๐๐ ลุ่มน้ำย่อยคลองป่าบอน มีคลองป่าบอนเป็นลำน้ำสายหลักความยาวประมาณ ๔๐ กิโลเมตร ต้นน้ำเกิดจากเทือกเขาบรรทัดไหลผ่านเขตอำเภอป่าบอน และอำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุงลงสู่ทะเลสาบที่บ้านพระเกิด ตำบลฝาละมีอำเภอปากพะยูน

จังหวัดพัทลุง มีแหล่งน้ำที่สำคัญได้แก่ อ่างเก็บน้ำป่าบอน ตั้งอยู่ที่ตำบลทุ่งนารี อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง เป็นเขื่อนดินสูง ๔๖.๐๐ เมตร ยาว ๗๕๐ เมตร ความจุอ่างเก็บน้ำ ๒๐.๒๐ ล้าน ลบ.ม. ฝ่ายป่าบอน ตั้งอยู่ที่ตำบลป่าบอน อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง เป็นฝายสูง ๒.๔๐ เมตร ยาว ๒๐.๐๐ เมตร พื้นที่รับประโยชน์ ๗,๐๐๐ ไร่ ความจุลำนน้ำประมาณ ๑๕๕ ลบ.ม./วินาที มีความลาดชันเฉลี่ยของลำน้ำ (Average Slope) ประมาณ ๑:๑๒๐ กลุ่มน้ำย่อยคลองพรุพ้อ มีคลองพรุพ้อเป็นลำน้ำสายหลักความยาวประมาณ ๓๖ กิโลเมตรไหลออกจากพื้นที่ลหะเสาบสงขลาและอ่าวไทย

๔. คลองละงู (๒๒๑๑) มีพื้นที่รับน้ำประมาณ ๘๔๙.๑๔๕ ตารางกิโลเมตร

ตารางที่ ๑๓ แสดงปริมาณน้ำท่าในกลุ่มน้ำย่อย ๔ กลุ่มน้ำของจังหวัดพัทลุง

ที่	กลุ่มน้ำย่อย	พื้นที่รับน้ำ (ตร.กม)	ปริมาณน้ำท่าเฉลี่ย (ล้าน ลบ.ม./ปี)	ความต้องการใช้น้ำ (ล้านลบ.ม./ปี)				ปริมาณน้ำเหลือ (ล้าน ลบ.ม./ปี)
				การเกษตร	อุปโภคบริโภค	อุตสาหกรรม	รวม	
๑	ภาคใต้ฝั่งตะวันออก ส่วนที่ ๔	๘๑.๐๑๗	๒๖.๑๓	๗.๐๕	๐.๑๓	๐.๑๘	๗.๓๖	๑๘.๙๔
๒	ทะเลน้อย	๕๕๕.๒๑๖	๖๙๐.๒๐	๑๕๕.๗๘	๓.๔๖	-	๘๔๙.๒๔	๕๒๔.๙๐
๓	ทะเลหลวง	๔,๓๙๖.๘๔๙	๒,๑๔๖.๗๐	๔๗๐.๐๕	๑๕.๓๑	๒.๑๐	๔๘๗.๔๖	๑,๖๖๐.๖๐
๔	คลองละงู	๘๔๙.๑๔๕	-	-	-	-	-	-
รวม		๕,๘๘๒.๒๒๗	๒,๘๖๓.๐๓	๖๓๒.๘๘	๑๘.๙๐	๒.๒๘	๑,๓๔๔.๒๖	๒,๒๐๔.๕๔

ที่มา : สำนักงานชลประทานที่ ๑๖

๒) แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร

แหล่งน้ำชลประทาน

พื้นที่ทางทิศตะวันตกของจังหวัดพัทลุงติดต่อกับเทือกเขาบรรทัด ซึ่งเป็นแหล่งน้ำกำเนิดของต้นน้ำลำธารสายสั้น ๆ ไหลลงสู่ทะเลสาบสงขลาหลายสายทำให้สามารถใช้แหล่งน้ำธรรมชาติเหล่านี้มาพัฒนาใช้ประโยชน์ได้มากขึ้น จังหวัดพัทลุงมีการก่อสร้างแหล่งน้ำชลประทานเพื่อกักเก็บน้ำไว้ใช้ประโยชน์ ดังนี้

(๑) โครงการชลประทานขนาดใหญ่ ๑ แห่ง พื้นที่ชลประทาน ๑๐๑,๔๓๘ ไร่

(๒) โครงการขนาดกลาง ๑๖ แห่ง ปริมาณน้ำกักเก็บ ๗๐,๕๐๐ ล้าน ลบ.ม. พื้นที่ชลประทาน ๒๗๒,๓๔๘ ไร่ พื้นที่รับประโยชน์ ๑๒๑,๘๕๓ ไร่

(๓) โครงการขนาดเล็ก โครงการสูบน้ำด้วยไฟฟ้า โครงการแก้มลิง ๑๑๕ แห่ง ปริมาณน้ำกักเก็บ ๗๐,๕๐๐ ล้าน.ลบ.ม. พื้นที่ชลประทาน ๒๗๒,๓๔๘ ไร่ พื้นที่รับประโยชน์ ๑๒๑,๘๕๓ ไร่

ตารางที่ ๑๔ แสดงข้อมูลโครงการชลประทานในพื้นที่จังหวัดพัทลุง ปี ๒๕๖๔

ที่	โครงการชลประทาน	จำนวนโครงการ (แห่ง)	ปริมาณน้ำ เก็บกัก (ล้าน ลบ.ม.)	พื้นที่ ชลประทาน (ไร่)	พื้นที่ รับประโยชน์ (ไร่)
๑	โครงการชลประทานขนาดใหญ่	๑	-	๑๐๑,๔๓๘	-
๒	โครงการชลประทานขนาดกลาง	๑๖	๗๐,๕๐๐	๒๗๒,๓๔๘	๑๒๑,๘๕๓
๓	โครงการชลประทานขนาดเล็ก/ โครงการสูบน้ำด้วยไฟฟ้า/ โครงการแก้มลิง	๑๑๕	๑,๑๕๖	๑๐๕,๗๔๑	๓๐๓,๖๑๘
	รวม	๑๓๒	๗๑,๖๕๖	๔๗๙,๕๒๗	๔๒๕,๔๗๑

ที่มา : โครงการชลประทานพัทลุง

ตารางที่ ๑๕ แสดงรายชื่อโครงการชลประทานในพื้นที่จังหวัดพัทลุง ปี ๒๕๖๔

ที่	ชื่อโครงการ	ตำบล	อำเภอ	ขนาดโครงการ	ปริมาณน้ำ เก็บกัก (ล้าน ลบ.ม.)	พื้นที่ โครงการ (ไร่)	พื้นที่ ชลประทาน (ไร่)	พื้นที่รับ ประโยชน์ (ไร่)	ครัวเรือนรับ ประโยชน์	ระยะเวลาก่อสร้าง
๑	โครงการส่งน้ำ และบำรุงรักษา ท่าชีียด	โคกสีก	บางแก้ว	ขนาดใหญ่	-	๑๒๓,๑๘๘	๑๐๑,๔๓๘	-	-	๒๕๐๙-๒๕๑๕
๒	ฝายนาท่อม	นาท่อม	เมืองพัทลุง	ขนาดกลาง	-	๗๖,๙๓๘	๖๒,๖๘๘	-	-	๒๕๐๙-๒๕๑๙
๓	ปตร.ท่าแนะ	เขาอย่า	ศรีบรรพต	ขนาดกลาง	-	๓๗๓๖๔	๓๒,๐๒๘	-	-	๒๕๓๐-๒๕๓๙
๔	ฝายบ้านพร้าว	บ้านพร้าว	ป่าพะยอม	ขนาดกลาง	-	๕๐,๖๖๒	๔๐,๘๓๙	-	-	๒๕๑๒-๒๕๒๒
๕	อ่างเก็บน้ำป่า พะยอม*	เกาะเต่า	ป่าพะยอม	ขนาดกลาง	๒๐,๕๐๐	๓๘,๐๐๐	-	๓๕,๗๐๐	๑,๒๐๐	๒๕๓๑-๒๕๓๕
๖	ฝายป่าบอน	ทุ่งนารี	ป่าบอน	ขนาดกลาง	-	๘,๗๘๒	๖,๗๙๙	-	-	๒๕๑๒-๒๕๑๔
๗	อ่างเก็บน้ำป่า บอน*	ทุ่งนารี	ป่าบอน	ขนาดกลาง	๒๐,๐๐๐	๘,๖๐๐	-	๗,๐๐๐	๙๕๐	๒๕๓๗-๒๕๔๓
๘	ปตร.ป่าบอน	ทุ่งนารี	ป่าบอน	ขนาดกลาง	-	๓๕,๒๑๑	๒๙,๗๗๔	-	-	๒๕๔๗-๒๕๕๑
๙	ฝายควนกุฎี	ควนขนุน	เขาชัยสน	ขนาดกลาง	-	๕๒,๔๔๗	๔๖,๑๙๓	-	-	๒๕๑๒-๒๕๑๕
๑๐	ฝายพญาไย้ง	ชะรัด	กงหรา	ขนาดกลาง	-	๒๕,๑๐๓	๒๒,๗๓๒	-	-	๒๕๐๘-๒๕๑๑
๑๑	ฝายหลักสาม	คลองเฉลิม	กงหรา	ขนาดกลาง	-	๓๓,๙๐๗	๓๑,๒๙๕	-	-	๒๕๒๖-๒๕๒๘
๑๒	อ่างเก็บน้ำคลอง ห้วยชันมืองก จากพระราชดำริ*	ตะโหมด	ตะโหมด	ขนาดกลาง	๓๐,๐๐๐	๑๒๑,๕๒๗	-	๓๘,๐๐๐	๘๑๓	๒๕๔๘-๒๕๕๕

ที่	ชื่อโครงการ	ตำบล	อำเภอ	ขนาดโครงการ	ปริมาณน้ำเก็บกัก (ล้าน ลบ.ม.)	พื้นที่โครงการ (ไร่)	พื้นที่ชลประทาน (ไร่)	พื้นที่รับประโยชน์ (ไร่)	ครัวเรือนรับประโยชน์	ระยะเวลาก่อสร้าง
๑๓	พัฒนาลุ่มน้ำย่อยคลองพรุฬ	โคกทราย, ทหารหา	ป่าบอน, ปากพะยูน	ขนาดกลาง	-	๕๓,๔๕๓	-	๓๗,๔๕๓	๑,๕๐๐	๒๕๕๓-๒๕๕๕
๑๔	ประตุน้ำฝายน้ำหวานพร้อมอาคารประกอบโครงการประตุน้ำฝายน้ำคลองนาท่อม	อ่างทอง	ศรีนครินทร์	ขนาดกลาง	-	๒,๒๒๕	-	๒,๒๐๐	๓๕๐	๒๕๖๑-๒๖๖๒
๑๕	ปรับปรุงถนนลาดยางคันคลองลำเบ็ดระยะทาง ๒๙.๑๐๐ กม.	ลำปำ	เมืองพัทลุง, ศรีนครินทร์	ขนาดกลาง	-	๒๙	-	-	๑,๕๐๐	๒๕๖๒-๒๕๖๒
๑๖	คันกั้นน้ำคลองนาท่อมพร้อมอาคารประกอบ	อ่างทอง	ศรีนครินทร์	ขนาดกลาง	-	-	-	-	๑๐๐	๒๕๖๒-๒๕๖๒
๑๗	ประตุน้ำฝายน้ำหวานและอาคารประกอบคลองลำเบ็ด	ท่าแค	เมืองพัทลุง	ขนาดกลาง	-	๑,๕๐๓	-	๑,๕๐๐	๑๐๐	๒๕๖๓-๒๕๖๓
รวม ๑๗ แห่ง					๗๐,๕๐๐	๖๖๘,๙๓๙	๓๗๓,๗๘๖	๑๒๑,๘๕๓	๖,๕๑๓	

หมายเหตุ : *โครงการพระราชดำริ

ที่มา : โครงการชลประทานพัทลุง

๓) แหล่งน้ำอื่นๆ

- ธนาคารน้ำใต้ดิน

สถานีพัฒนาที่ดินพัทลุง ได้รับงบประมาณจังหวัดประจำปี ๒๕๖๔ เพื่อดำเนินการก่อสร้างธนาคารน้ำใต้ดิน ๑,๐๐๐ จุด ดำเนินการในพื้นที่ ๖ อำเภอ ได้แก่ อำเภอป่าพะยอม ๑๐๕ จุด อำเภอศรีบรรพต ๑๕๐ จุด อำเภอศรีนครินทร์ ๒๕๕ จุด อำเภอกงหรา ๒๔๐ จุด อำเภอตะโหมด ๗๐ จุด และอำเภอป่าบอน ๑๘๐ จุด

ตารางที่ ๑๖ แสดงข้อมูลธนาคารน้ำใต้ดินจังหวัดพัทลุง ปี ๒๕๖๔

ที่	อำเภอ	ตำบล	จำนวนจุด
๑	ป่าพะยอม	เกาะเต่า	๑๐๕
๒	ศรีบรรพต	เขาปู่	๗๐
		เขาย่า	๘๐
๓	ศรีนครินทร์	บ้านนา	๘๕
		ชุมพล	๘๕
		ลำสินธุ์	๘๕
๔	กงหรา	กงหรา	๘๐
		คลองเฉลิม	๘๐
		คลองทรายขาว	๘๐
๕	ตะโหมด	ตะโหมด	๗๐
๖	ป่าบอน	ทุ่งนารี	๘๐
		หนองธง	๑๐๐
๖ อำเภอ		๑๒ ตำบล	๑,๐๐๐

ที่มา : สถานีพัฒนาที่ดินพัทลุง

- แหล่งน้ำจืด

จังหวัดพัทลุง มีแหล่งน้ำจืดในพื้นที่ ๑๑ อำเภอ ๖๖ ตำบล ๔๘๖ แห่ง พื้นที่ ๓๖,๙๗๔.๕๐ ไร่ แบ่งออกเป็นแหล่งน้ำสาธารณะ ๓๘๔ แห่ง ทำนบปลา กสช. ๗๘ แห่ง อ่างเก็บน้ำ ๒๔ แห่ง

ตารางที่ ๑๗ แสดงจำนวนและพื้นที่แหล่งน้ำจืดในจังหวัดพัทลุง ปี ๒๕๖๔

ที่	อำเภอ	ตำบล	ประเภทแหล่งน้ำ (แห่ง)			พื้นที่ (ไร่)
			แหล่งน้ำสาธารณะ	ทำนบปลา กสช.	อ่างเก็บน้ำ	
๑	เขาชัยสน	เขาชัยสน	๒	๓		๙๔
		โคกม่วง	๗	๒		๗๙
		ควนขนุน	๑๔	๒		๒๖๑
		จองถนน	๑	๑		๓๘
		หวนโพธิ์	๓	๓		๑๔๙
๒	เมืองพัทลุง	ท่าแค			๑	๒๓
		ลำปำ			๑	๒,๕๐๐
		เขาเจ็ยก	๕			๔๖
		โคกชะงาย	๙			๒๑๑
		ควนมะพร้าว	๙			๖๕

ที่	อำเภอ	ตำบล	ประเภทแหล่งน้ำ (แห่ง)			พื้นที่ (ไร่)
			แหล่งน้ำ สาธารณะ	ทำนบปลา กสช.	อ่างเก็บน้ำ	
		ชัยบุรี	๙	๔		๑๕๖
		ตำนาค	๒			๓๔
		ท่ามิหรำ	๔			๒๒
		นาโหนด	๑๒	๑		๓๔๑
		นาท่อม	๙			๑๘๗
		ปรางหมู่	๓	๒		๑๗๒
		พญาขัน	๘	๓		๒๐๐
		ร่มเมือง	๑	๑		๗๐
๓	กงหรา	กงหรา	๕	๑		๔๒
		คลองเฉลิม	๖			๗๐
		ชะร็ด	๑	๑		๕๕
		คลองทรายขาว	๔			๑๒๖
		สมหวัง	๓			๑๐๐
๔	ศรีนครินทร์	ชุมพล	๑๙	๓		๒๘๕
		บ้านนา	๑๒			๑๙๖
		ลำสินธุ์	๑			๓๖
		อ่างทอง	๑๑			๒๔๑
๕	ควนขนุน	ทะเลน้อย			๑	๑๗,๕๐๐
		แพรกหา	๒	๒		๕๐
		แหลมโตนด	๒	๑		๑๐๑
		โตนดด้วน	๑๒	๒		๑๘๘
		ควนขนุน	๕	๒		๑๑๑
		ชะมวง	๑๓	๕		๑๘๐
		ดอนทราย	๖	๑		๕๓
		ทะเลน้อย	๔			๖๐
		นาขยาด	๑๓			๒๗๒

ที่	อำเภอ	ตำบล	ประเภทแหล่งน้ำ (แห่ง)			พื้นที่ (ไร่)
			แหล่งน้ำ สาธารณะ	ทำนบปลา กสช.	อ่างเก็บน้ำ	
		ปิ่นแต	๑๐	๔		๑๙๐.๕๐
		พนมวังก์	๑๓			๒๒๕
		พนางตุง	๒	๑		๓๗
		มะกอกเหนือ	๗	๑		๖๖
๖	ตะโหมด	แม่ขรี	๑๑	๑		๘๑
		คลองใหญ่	๘	๒		๗๙
		ตะโหมด	๖			๘๑
๗	บางแก้ว	นาปะขอ			๕	๓๔
		โคกสัก	๗			๘๕
		ท่ามะเตี๋ย	๑๑			๒๓๓
		นาปะขอ	๗	๕		๑๓๙
๘	ปากพะยูน	เกาะนางคำ	๑		๒	๒๕๐
		เกาะหมาก			๓	๑๕๐
		ดอนทราย	๕		๑	๔๑
		ปากพะยูน		๑	๓	๖๑๐
		ฝาละมี	๓	๔		๓๗
		หารเทา	๖	๒		๘๙
		ดอนประตู	๓	๓		๗๘
๙	ป่าบอน	ทุ่งนารี	๘	๕	๑	๑,๒๐๒
		ป่าบอน	๑๗	๑	๑	๑๕๙
		วังใหม่	๒		๒	๖๖
		โคกทราย		๑		๑๒
		หนองธง		๒		๓๒
๑๐	ป่าพะยอม	เกาะเต่า	๗	๑	๑	๓,๖๔๗
		ลานข่อย			๑	๔,๕๐๐
		บ้านพร้าว	๖			๑๓๕

ที่	อำเภอ	ตำบล	ประเภทแหล่งน้ำ (แห่ง)			พื้นที่ (ไร่)
			แหล่งน้ำ สาธารณะ	ทำนบปลา กสช.	อ่างเก็บน้ำ	
		ป่าพะยอม	๖	๑		๙๙
๑๑	ศรีบรรพต	ตะแพน	๖	๑	๑	๘๙
		เขาปู่	๗			๓๒
		เขาย่า	๘	๒		๑๘๒
รวม ๑๑ อำเภอ ๖๖ ตำบล			๓๘๔	๗๘	๒๔	๓๖,๙๗๔.๕๐

ที่มา : สำนักงานประมงจังหวัดพัทลุง

- ธารน้ำขนาดเล็กในไร่นา

จังหวัดพัทลุง มีการขุดธารน้ำขนาดเล็กในไร่นา ขนาด ๑,๒๖๐ ลบ.ม. ให้แก่เกษตรกร ในพื้นที่นอกเขตชลประทานเพื่อใช้ในการทำการเกษตร ตั้งแต่ปี ๒๕๔๙ - ๒๕๖๔ ในพื้นที่ ๑๑ อำเภอ จำนวน ๓๗๒ ราย ๓๙๔ บ่อ

ตารางที่ ๑๘ แสดงข้อมูลการขุดธารน้ำขนาดเล็กในไร่นานอกเขตชลประทาน ปี ๒๕๔๙-๒๕๖๔ จังหวัดพัทลุง

ปี พ.ศ.	จำนวน (ราย)	จำนวน (บ่อ)	รวมขนาด (ลบ.ม.)	พื้นที่ขุด จำนวน (บ่อ)											รวม
				กงหรา	เขาชัยสน	ควนขนุน	ตะโหมด	บางแก้ว	ปากพะยูน	ป่าบอน	ป่าพะยอม	เมืองพัทลุง	ศรีนครินทร์	ศรีบรรพต	
๒๕๔๙	๔๘	๖๐	๗๕,๖๐๐	๒	๔	๑๖	๑	๒	๗	๓	๖	๑๕	๑	๓	๖๐
๒๕๕๐	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
๒๕๕๑	๑๕	๒๐	๒๕,๒๐๐	-	๒	-	-	-	-	-	-	๑๘	-	-	๒๐
๒๕๕๒	๑๘	๒๐	๒๕,๒๐๐	-	๒	๓	-	-	๕	๖	-	๔	-	-	๒๐
๒๕๕๓	๓๗	๔๐	๕๐,๔๐๐	๓	๒	๖	-	๑	๘	๓	๓	๖	๑	๗	๔๐
๒๕๕๔	๑๐	๑๐	๑๒,๖๐๐	-	-	๑	-	-	-	๓	๑	๕	-	-	๑๐
๒๕๕๕	๑๕	๑๕	๑๘,๙๐๐	-	๒	๔	-	-	๑	๓	-	๓	๑	๑	๑๕
๒๕๕๖	๒๕	๒๕	๓๑,๕๐๐	-	๓	๘	๑	-	-	๕	๓	๔	๑	-	๒๕
๒๕๕๗	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
๒๕๕๘	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
๒๕๕๙	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
๒๕๖๐	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
๒๕๖๑	๒๔	๒๔	๓๐,๒๔๐	-	-	๑๒	๒	-	๑	๑	๔	๓	๑	-	๒๔
๒๕๖๒	๔๘	๔๘	๖๐,๔๘๐	๑	๒	๕	๓	-	๑๓	๑๓	๕	-	๒	๔	๔๘
๒๕๖๓	๘๗	๘๗	๑๐๙,๖๒๐	๗	๓	๑๘	๔	๑	๑๓	๒๗	๕	๓	๑	๕	๘๗
๒๕๖๔	๔๕	๔๕	๕๖,๗๐๐	-	๔	๕	๒	๑	๗	๑๔	๗	๓	๑	๑	๔๕
รวม	๓๗๒	๓๙๔	๔๙๖,๔๔๐	๑๓	๒๔	๗๘	๑๓	๕	๕๕	๗๘	๓๔	๖๔	๙	๒๑	๓๙๔

ที่มา : สถานีพัฒนาที่ดินพัทลุง

**๒.๖ พื้นที่เสี่ยงภัยด้านการเกษตร
ภัยแล้ง**

๑) ด้านพืช

จากการประเมินสถานการณ์ภัยแล้ง ปี ๒๕๖๕ มีพื้นที่ปลูกพืชที่คาดการณ์ว่าจะได้รับผลกระทบจากภัยแล้งกระจายในพื้นที่ทั้ง ๑๑ อำเภอ รวม ๓๒,๒๙๔ ไร่ แบ่งออกเป็น พื้นที่ปลูกข้าว (ช่วงอายุ ๖๐-๙๐ วัน) ๑๙,๐๑๓ ไร่ พืชไร่ ๑๓๕ ไร่ พืชผัก ๑,๓๓๒ ไร่ พืชสวน (ช่วงอายุ ๑-๒ ปี) ได้แก่ ยางพารา ๖,๓๖๑ ไร่ ปาล์มน้ำมัน ๒,๘๒๗ ไร่ และไม้ผล ๒,๖๒๖ ไร่ ตามรายละเอียดแสดงในตารางที่ ๑๙

ตารางที่ ๑๙ พื้นที่ปลูกพืชที่คาดการณ์ว่าจะได้รับผลกระทบจากภัยแล้ง ปี ๒๕๖๕

ที่	อำเภอ	จำนวน (ตำบล)	คาดการณ์ผลกระทบ (ไร่)						รวม (ไร่)
			ยางพารา (ไร่)	ปาล์มน้ำมัน (ไร่)	ไม้ผล (ไร่)	นาข้าว (ไร่)	พืชไร่ (ไร่)	พืชผัก (ไร่)	
๑	เมืองพัทลุง	๑๔	๒๖๕	๒๑๘	๑,๑๐๑	๑๐,๘๙๐	๑๓๕	๗๐	๑๒,๖๗๙
๒	เขาชัยสน	๔	๘๑๐			๙๐๖		๑๐	๑,๗๒๖
๓	ควนขนุน	๑๒	๑,๘๘๗	๑,๑๔๓		๔,๗๗๕			๗,๘๐๕
๔	ปากพะยูน	๔	๕๐	๓๐		๓๕๐		๑๓๐	๕๖๐
๕	กงหรา	๕				๑๕๘		๓๗๑	๕๒๙
๖	ตะโหมด	๓				๑,๒๗๘		๘๑	๑,๓๕๙
๗	ศรีบรรพต	๓	๔๕๙	๓๗๘				๓๐๐	๑,๑๓๗
๘	ป่าบอน	๕	๘๒๙	๒๒๔		๕๔๖		๑๕	๑,๖๑๔
๙	บางแก้ว	๓	๕๐๕	๗๕		๑๑๐			๖๙๐
๑๐	ป่าพะยอม	๔	๙๒๖	๕๗๒	๔๘๒			๓๕๕	๒,๓๓๕
๑๑	ศรีนครินทร์	๔	๖๓๐	๑๘๗	๑,๐๔๓				๑,๘๖๐
รวม ๑๑ อำเภอ		๖๑	๖,๓๖๑	๒,๘๒๗	๒,๖๒๖	๑๙,๐๑๓	๑๓๕	๑,๓๓๒	๓๒,๒๙๔

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดพัทลุง

๒) ด้านปศุสัตว์

จากการประเมินสถานการณ์ภัยแล้ง ปี ๒๕๖๕ มีพื้นที่เลี้ยงปศุสัตว์ที่คาดการณ์ว่าจะได้รับผลกระทบจากภัยแล้ง กระจายในพื้นที่ ๑๑ อำเภอ รวมจำนวน ๔๙๘,๒๑๒ ตัว แบ่งเป็น โค ๒๕,๘๕๕ ตัว กระบือ ๓๔ ตัว สุกร ๒๘,๙๖๑ ตัว แพะ ๕,๖๒๔ ตัว ไก่เนื้อ ๑๔๗,๖๕๙ ตัว ไก่ไข่ ๒๑๑,๑๔๗ ตัว ไก่พื้นเมือง ๕๘,๙๕๐ ตัว เป็ดเนื้อ ๑๕,๙๔๐ ตัว เป็ดไข่ ๔,๐๔๒ ตัว พื้นที่เลี้ยงสัตว์ ๗,๕๕๕ ไร่ และแปลงหญ้า ๒,๖๒๑ ไร่ ตามรายละเอียดแสดงในตารางที่ ๒๐

ตารางที่ ๒๐ พื้นที่เลี้ยงปศุสัตว์ที่คาดการณ์ว่าจะได้รับผลกระทบจากภัยแล้ง ปี ๒๕๖๕

ที่	อำเภอ	จำนวน (ตำบล)	เกษตรกร (ไร่)	จำนวน สัตว์ (ตัว)	โค	กระบือ	สุกร	แพะ	ไก่เนื้อ	ไก่ไข่	ไก่พื้นเมือง	เป็ดเนื้อ	เป็ดไข่	แปลงหญ้า
๑	เมืองพัทลุง	๒	๖,๐๓๐	๑,๒๗๐	๑,๒๗๐									
๒	งหวรา	๕	๑,๓๙๔	๗,๒๒๐	๓,๙๕๐			๓,๒๗๐						๖๖๓
๓	เขาชัยสน	๕	๑,๐๕๘	๖,๐๗๖	๖,๐๗๖									๔๕๐
๔	ตะโหมด	๓	๒๐๙	๕,๕๒๗	๕๒๖		๔,๖๐๐	๔๐๑						๑๐๐
๕	ควนขนุน	๗	๔๑๓	๓๑,๒๒๐	๑,๑๘๗		๓,๙๔๐		๑๙,๕๕๙	๒๑๐	๖๓๒๔			๓๕๐
๖	ปากพะยูน	๗	๑,๓๑๑	๑,๕๒๔	๑,๑๕๗	๓๔		๓๓๓						๑๑๐
๗	ศรีบรรพต	๓	๑๐๕	๒,๕๕๐	๑,๙๐๐			๖๕๐						๙๐
๘	ป่าบอน	๕	๔๑๘	๒,๒๔๗	๒,๒๔๗									
๙	บางแก้ว	๓	๑,๒๒๓	๓๙๑,๓๘๙	๓,๔๖๐		๖,๓๘๔		๑๑๗,๑๐๐	๒๐๘,๙๓๗	๔๒,๖๒๖	๙,๙๔๐	๒,๙๔๒	๒๘๗
๑๐	ป่าพะยอม	๔	๘๔๗	๑,๙๕๐	๑,๔๔๕			๕๐๕						๔๔๙
๑๑	ศรีนครินทร์	๑	๗๓๘	๔๗,๒๓๙	๒,๖๓๗		๑๔,๐๓๗	๔๖๕	๑๑,๐๐๐	๒,๐๐๐	๑๐,๐๐๐	๖,๐๐๐	๑,๑๐๐	๑๒๒
รวม ๙ อำเภอ		๔๕	๑๓,๗๔๖	๔๙๘,๒๑๒	๒๕,๘๕๕	๓๔	๒๘,๙๖๑	๕,๖๒๔	๑๔๗,๖๕๙	๒๑๑,๑๔๗	๕๘,๙๕๐	๑๕,๙๔๐	๔,๐๔๒	๒,๖๒๑

ที่มา : สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดพัทลุง

๓) ด้านประมง

จากการประเมินสถานการณ์ภัยแล้ง ปี ๒๕๖๕ มีพื้นที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำที่คาดการณ์ว่าจะได้รับผลกระทบจากภัยแล้ง กระจายในพื้นที่ ๑๑ อำเภอ แบ่งออกเป็น พื้นที่เลี้ยงปลานิลในบ่อดิน ๑๑,๖๔๑.๘๑ ไร่ ปลาในกระชัง ๑๒.๘๔ ตารางเมตร และกึ่งในบ่อดิน ๑,๔๖๗.๓๕ บ่อ ตามรายละเอียดแสดงในตารางที่ ๒๑

ตารางที่ ๒๑ พื้นที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำที่คาดการณ์ว่าจะได้รับผลกระทบจากภัยแล้ง ปี ๒๕๖๕

ที่	อำเภอ	เกษตรกร (ราย)	คาดการณ์ผลกระทบ		
			ปลานิลบ่อดิน (ไร่)	ปลาในกระชัง (ตารางเมตร)	กึ่งในบ่อดิน/แหล่งน้ำ
๑	เมืองพัทลุง	๒,๑๖๙	๒,๐๕๔.๙๔	๑.๓๓๕	
๒	เขาชัยสน	๑,๒๔๒	๖๔๐.๒๘	๐.๑๐๗	
๓	ควนขนุน	๒,๒๖๕	๑,๐๙๙.๖๖	๐.๐๒๕	
๔	ปากพะยูน	๗๐๒	๑,๐๔๕.๙๗	๗.๑๗๒	๑,๔๖๗.๓๕
๕	งหวรา	๔๒๙	๑๕๖.๕๗	๐.๒๖๘	
๖	ตะโหมด	๖๗๕	๔๓๖.๙๘	๑.๗๗๑	
๗	ศรีบรรพต	๓๕๗	๑๔๑.๖๗		
๘	ป่าบอน	๑,๑๐๘	๔,๕๒๑.๕๕	๑.๑๕๒	
๙	บางแก้ว	๑,๑๑๖	๑,๑๐๙.๔๕	๑.๐๑	
๑๐	ป่าพะยอม	๖๓๘	๓๑๕.๘๕		
๑๑	ศรีนครินทร์	๒๖๔	๑๑๘.๘๙		
รวม		๑๐,๙๖๕	๑๑,๖๔๑.๘๑	๑๒.๘๔	๑,๔๖๗.๓๕

ที่มา : สำนักงานประมงจังหวัดพัทลุง

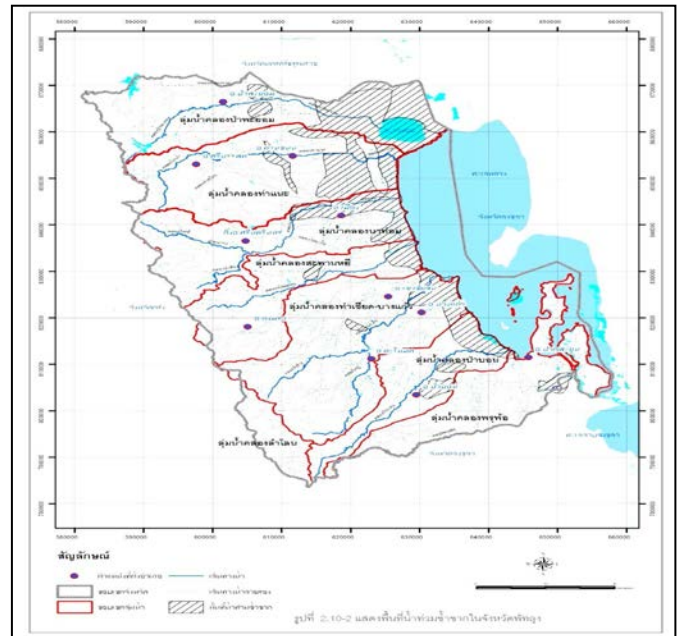
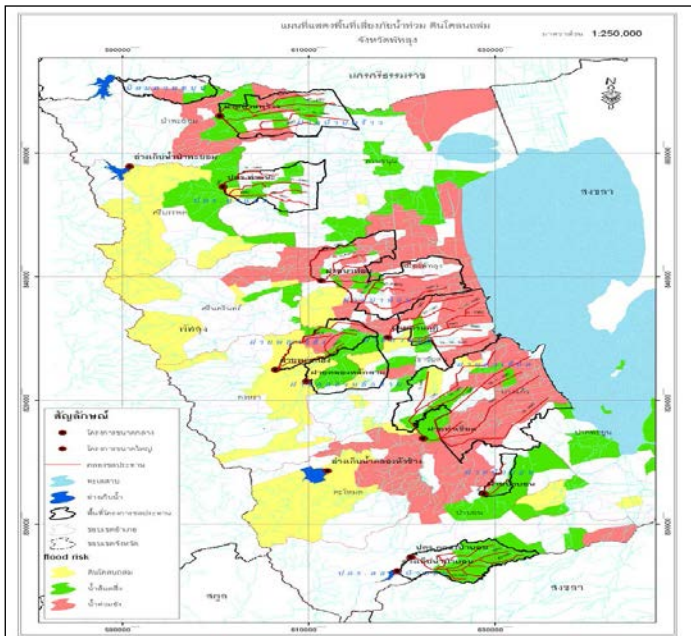
อุทกภัย

๑) พื้นที่เสี่ยงอุทกภัยน้ำท่วมขัง

- น้ำท่วมขัง ๑๖๑ หมู่บ้าน
- น้ำล้นตลิ่ง ๑๔๕ หมู่บ้าน
- น้ำป่าไหลหลาก ๕๙ หมู่บ้าน
- ดินโคลนถล่ม ๒๘ หมู่บ้าน
- พื้นที่การเกษตร ๓๐๒,๓๕๒ ไร่

๒) พื้นที่ที่เกิดน้ำท่วมส่วนใหญ่ จะเป็นพื้นที่ราบลุ่มริมทะเลสาบสงขลา ในอำเภอควนขนุน เมืองพัทลุง เขาชัยสน บางแก้ว ป่าบอน และปากพะยูน

รูปที่ ๓ แสดงพื้นที่ลุ่มน้ำและแผนที่แสดงน้ำท่วมซ้ำซากจังหวัดพัทลุง

พื้นที่คาดว่าจะประสบอุทกภัยจังหวัดพัทลุง ปี ๒๕๖๔ จังหวัดพัทลุง ๑๑ อำเภอ ๕๓ ตำบล ๒๓๓ หมู่บ้าน โดยมีขนาดของการเกิดภัยในระดับรุนแรง ๓๙ หมู่บ้าน และปานกลาง ๑๙๔ หมู่บ้าน ตามรายละเอียดแสดงในตารางที่ ๒๒

ตารางที่ ๒๒ พื้นที่คาดว่าจะประสบอุทกภัยจังหวัดพัทลุง ปี ๒๕๖๔ จังหวัดพัทลุง

ลำดับที่	อำเภอ	จำนวน (ตำบล)	จำนวน (หมู่บ้าน)	ขนาดของการเกิดภัย (หมู่บ้าน)	
				รุนแรง	ปานกลาง
๑	เมืองพัทลุง	๖	๑๗	๑๗	
๒	ศรีนครินทร์	๔	๗		๗
๓	ตะโหมด	๓	๑๕		๑๕
๔	กงหรา	๔	๓๑	๑	๓๐
๕	บางแก้ว	๒	๗		๗
๖	ศรีบรรพต	๓	๒๕		๒๕
๗	ปากพะยูน	๖	๑๗	๗	๑๐
๘	เขาชัยสน	๔	๑๕	๓	๑๒
๙	ควนขนุน	๑๒	๔๖	๑๑	๓๕
๑๐	ป่าพะยอม	๔	๒๗		๒๗
๑๑	ศรีนครินทร์	๕	๒๖		๒๖
รวม ๘ อำเภอ		๕๓	๒๓๓	๓๙	๑๙๔

ที่มา : สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดพัทลุง

ความเสี่ยงและพื้นที่เฝ้าระวังอุทกภัยแต่ละด้าน ดังนี้

๑) ด้านพืช

พื้นที่เสี่ยงต่อการเกิดอุทกภัยด้านพืช ๒๒,๔๗๑ ไร่ ๑๗๒,๒๐๙ ไร่ คาดการณ์ผลกระทบด้านยางพารา ๑๘,๙๒๔ ไร่ ปาล์มน้ำมัน ๗,๘๗๖ ไร่ ไม้ผล ๙๙๘ ไร่ นาข้าว ๒๔,๙๐๐ ไร่ พืชไร่ ๗๑๓ ไร่ พืชผัก ๑,๒๖๒ ไร่

๒) ด้านประมง

พื้นที่เสี่ยงต่อการเกิดอุทกภัย ๖๕๘ หมู่บ้าน/๕ ชุมชน เกษตรกร ๙,๔๙๘ ราย คาดการณ์ผลกระทบปลาในบ่อดิน ๕,๖๖๘.๖๔๔ ไร่ ปลาในกระชัง ๑๒.๘๔๐ ตรม. กุ้งในบ่อดิน ๑,๔๖๗.๓๕ ไร่

๓) ด้านปศุสัตว์

พื้นที่เสี่ยงอุทกภัยด้านปศุสัตว์ เกษตรกร ๒๐,๗๖๓ ราย จำนวนสัตว์ ๑,๔๔๖,๖๘๓ ตัว คาดการณ์ผลกระทบด้านปศุสัตว์ โค ๔๑,๗๕๗ ตัว กระบือ ๑๑,๘๐๓ ตัว สุกร ๕๐,๐๔๗ ตัว แพะ ๗,๒๔๗ ตัว ไก่เนื้อ ๔๘๓,๘๙๘ ตัว ไก่ไข่ ๑๐๑,๖๑๘ ตัว ไก่พื้นเมือง ๑๒๒,๗๒๓ ตัว เป็ดเนื้อ ๒๓,๘๑๘ ตัว เป็ดไข่ ๑๑,๘๐๓ ตัว แผลงหญ้า ๙๑๒ ไร่

บทที่ ๓

ข้อมูลทั่วไปพืชสมุนไพร

สมุนไพร หมายความว่า ผลผลิตธรรมชาติที่ได้จากพืช สัตว์ และแร่ธาตุที่ใช้เป็นยา หรือผสมกับสารอื่นตามตำรับยา เพื่อบำบัดโรค บำรุงร่างกาย หรือใช้เป็นยาพิษ (พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

ยาสมุนไพร หมายความว่า ยาที่ได้จากพืช สัตว์ หรือแร่ ซึ่งมีได้ผสม ประจุ หรือแปรสภาพ หากยาสมุนไพรถูกผสม ประจุ หรือแปรสภาพจะกลายเป็น ยาแผนโบราณ พระราชบัญญัติยา พุทธศักราช ๒๕๑๐ ให้นิยามว่า ยาแผนโบราณ หมายถึง ยาที่มุ่งหมายสำหรับใช้ในการประกอบโรคศิลปะแผนโบราณ หรือการบำบัดโรคสัตว์ ซึ่งอยู่ในตำราแผนโบราณที่รัฐมนตรีประกาศ หรือที่ได้รับอนุญาตให้ขึ้นทะเบียนตำรับยาแผนโบราณ ดังนั้นสมุนไพรจึงอาจได้ทั้งจากพืช สัตว์ และแร่ธาตุ สมุนไพรที่ได้จากพืช เรียกว่า พืชสมุนไพรหรือเครื่องยาพฤกษวัตถุ พืชสมุนไพรที่ใช้มากในการแพทย์แผนไทย ส่วนใหญ่ได้จากธรรมชาติ บางส่วนมีการปลูกเพื่อเป็นวัตถุดิบทางยาและการใช้ประโยชน์อื่นๆ อย่างกว้างขวาง ประเทศไทยอยู่ในเขตร้อนชื้นที่มีความหลากหลายของพันธุ์พืชแห่งหนึ่งของโลก คนไทยใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรเป็นทั้งยารักษาโรค และเป็นอาหาร ปัจจุบันพืชสมุนไพรพัฒนาไปสู่ธุรกิจสุขภาพที่ทันสมัยมากมาย

พืชสมุนไพรมีประโยชน์ต่อชุมชนในการดูแลสุขภาพในครัวเรือน อาหาร ลดค่าใช้จ่ายในการดูแลสุขภาพเพิ่มมูลค่าเป็นผลิตภัณฑ์ที่สร้างรายได้แก่ท้องถิ่น การปลูกการใช้สมุนไพรก่อให้เกิดการพึ่งตนเอง และการพัฒนาความสามารถในการผลิตพืชที่มีคุณภาพ การปลูกพืชสมุนไพรมีข้อควรคำนึง ดังนี้

๑) พืชสมุนไพรมีความต้องการใช้หลากหลายนับพันชนิด แต่มีความต้องการในปริมาณไม่มากเหมือนพืชเศรษฐกิจ การปลูกพืชสมุนไพรส่วนใหญ่ จึงควรปลูกแบบผสมผสานและมีการวางแผนการปลูกที่ดี เพื่อให้มีรายได้หมุนเวียน

๒) การปลูกพืชสมุนไพรที่ดเนินั้น ผลผลิตที่ได้ต้องคำนึงถึงคุณภาพภายในของผลผลิตด้วย กล่าวคือ สมุนไพรที่มีคุณภาพดี จะต้องมีการสำคัญ หรือตัวยาออกฤทธิ์สูงหรือได้มาตรฐานด้วย เพื่อให้เกิดประสิทธิผลในการใช้หรือรักษา นอกจากนี้ยังต้องคำนึงถึงความปลอดภัย คือ ไม่มีสารเคมีตกค้าง ไม่มีเชื้อรา จุลินทรีย์ หรือโลหะหนักปนเปื้อน

๓) การปลูกพืชสมุนไพรแบบอินทรีย์ในชุมชนเป็นแนวทางการผลิตสมุนไพร และสร้างความเชื่อถือแก่ผู้บริโภค เนื่องจากพืชสมุนไพรใช้ประโยชน์เป็นยา และประโยชน์อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับดูแลสุขภาพ

๔) การบริหารจัดการการผลิตสมุนไพรควรรวมกลุ่มและเครือข่ายที่เข้มแข็ง กลุ่มสมุนไพรที่เข้มแข็ง มีความมุ่งมั่น มีความร่วมมือร่วมใจของชุมชน มีผู้รู้ มีองค์ความรู้ ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และยึดมั่นในหลักการเศรษฐกิจพอเพียง

๓.๑ ชนิดพืชสมุนไพรที่ปลูกในประเทศไทย

พืชสมุนไพรเป็นทรัพยากรที่มีอยู่มากมายในประเทศไทย มีความหลากหลายของชนิดพืชและสายพันธุ์ การจำแนกพืชสมุนไพรมีความจำเป็นต่อการนำไปใช้เป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากการนำพืชสมุนไพรไปใช้นั้น จะต้องใช้ให้ถูกต้อง ตรงตามคุณสมบัติหรือสรรพคุณของพืชชนิดนั้น และการนำไปใช้แต่ละครั้งต้องรู้ว่าพืชชนิดนั้นคืออะไร มีลักษณะอย่างไร และนำไปใช้ได้อย่างไร การจำแนกพืชสมุนไพรสามารถจำแนกได้หลายรูปแบบ ดังนี้

จำแนกพืชสมุนไพรตามลักษณะของพืช

๑) ไม้ยืนต้น (tree) เป็นต้นไม้ที่เป็นไม้เนื้อแข็ง มีลำต้นเดี่ยว มีทั้งขนาดใหญ่และขนาดเล็ก เจริญเติบโตตั้งตรงขึ้นไป มีอายุหลายปี

๒) ไม้พุ่ม (shrub) เป็นต้นไม้ที่มีเนื้อไม้แข็ง ขนาดเล็กและเตี้ย มีลำต้นหลักไม่ชัดเจน หลายลำต้นที่แยกจากดินหรือลำต้นแตกกิ่งก้านใกล้โคนต้น หรือมีลำต้นเล็กๆ หลายต้นจากโคนเดียวกัน ทำให้ดูเหมือนกอหรือเป็นพุ่ม

๓) ไม้ล้มลุก (herb) เป็นพืชที่มีลำต้นอ่อน ไม่มีเนื้อไม้ หักง่าย มีอายุ ๑ ปี หรือหลายปี

๔) ไม้เลื้อย หรือไม้เถา (climber) เป็นพืชที่มีลำต้นยาว ไม่สามารถตั้งตรงได้ต้องอาศัยสิ่งยึดเกาะตามกิ่งไม้หรือสิ่งพาดพิง อาศัยส่วนของพืชซึ่งอาจเป็นลำต้น หนวดหรือหนามก็ได้ยึดเกาะ

ตารางที่ ๒๓ แสดงการจำแนกพืชสมุนไพรตามลักษณะภายนอกของพืช

ไม้ยืนต้น	ไม้พุ่ม	ไม้ล้มลุก	ไม้เถา
ขี้เหล็ก	หญ้าหนวดแมว	ฟ้าทะลายโจร	ดีปลี
ทุเรียนเทศ	ขลุ้	ขมิ้นชัน	มะแว้งเครือ
ส้มแขก	ทองพันชั่ง	ไพล	หางไหลแดง
การบูร	ขุมเห็ดเทศ	ตะไคร้หอม	บอระเพ็ด
กานพลู	มะแว้งต้น	เปราะหอม	ผักข้าว
จันทน์เทศ	กระเจี๊ยบแดง	แมงลัก	พลู
ฝรั่ง	เจตมูลเพลิง	เร่ว	อัญชัน
เพกา	พิมเสนต้น	ลำโพง	กวาวเครือ
มะรุม	ระย่อม	ว่านน้ำ	ข้าวเย็นเหนือ ข้าวเย็นใต้
มะคำดีควาย	ส้มป่อย	โสมไทย	โคคลาน
มะขามแขก	พญาอ	หญ้าปักกิ่ง	เถาวัลย์เปรียง
มะขามป้อม	เสลดพังพอนตัวผู้	หญ้าหวาน	บอระเพ็ดพุงช้าง
สมอพิเภก	หนุมานประสานกาย	ว่านหางจระเข้	รางจืด
อบเชย	ทองพันชั่ง	กระวาน	หนอนตายหยาก
พุงทะลาย	กระตุกไก่ดำ	เนระพูสีไทย	สะค้าน
สำโรง	ส้มมือ	ว่านชักมดลูก	เพชรสังฆาต

การจำแนกพืชสมุนไพรตามลักษณะการใช้ประโยชน์

การนำพืชสมุนไพรไปใช้ประโยชน์ให้ถูกต้องเป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากสมุนไพรแต่ละชนิดมีสรรพคุณ ประโยชน์ รวมทั้งการนำไปใช้แตกต่างกัน ซึ่งจำแนกสมุนไพรตามการใช้ประโยชน์ ดังนี้

๑) สมุนไพรที่มีน้ำมันหอมระเหย (Essential Oil) พืชหลายชนิดสามารถนำมาสกัดน้ำมันหอมระเหยได้ โดยวิธีการกลั่น ซึ่งจะได้น้ำมันหอมระเหยมีกลิ่นหอมแตกต่างกันไปตามชนิดของพืชสมุนไพร น้ำมันหอมระเหยนี้มีสารสำคัญที่สกัดออกมา ซึ่งจะใช้ประโยชน์ได้ตรงตามวัตถุประสงค์มากกว่า รวมทั้งการใช้ในปริมาณที่น้อยกว่าเมื่อเทียบกับการนำพืชสมุนไพรมาใช้ในรูปแบบอื่นๆ เช่น น้ำมันตะไคร้หอม นำมาใช้เป็นส่วนผสมในแชมพู หรือใช้ทำสารไล่แมลง เป็นต้น

๒) สมุนไพรที่ใช้เป็นยารักษาโรค พืชสมุนไพรหลายชนิดสามารถนำไปใช้รักษาเพื่อรักษาอาการของโรคได้ อาจใช้สมุนไพรชนิดเดียว หรือหลายชนิดรวมกันก็ได้ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับสารสำคัญที่มีอยู่ในพืชสมุนไพรชนิดนั้นๆ ที่ออกฤทธิ์เพื่อการบำบัดรักษา เช่น บอระเพ็ดและฟ้าทะลายโจร แก้วไข่ กะเพรา ไพล ขิง แก้วทองฮืด ท้องเฟื้อ เป็นต้น

๓) สมุนไพรที่ใช้เป็นยาสำหรับใช้ภายนอก เป็นพืชสมุนไพรที่สามารถนำมาบำบัดโรคที่เกิดขึ้นตามผิวหนัง แผลที่เกิดขึ้นตามร่างกายรวมทั้งแผลในปากอาจใช้สมุนไพรชนิดเดียวหรือหลายชนิดรวมกันก็ได้ ลักษณะของการนำมาใช้มีหลายลักษณะ มีทั้งใช้สด บดเป็นผง ครีมน้ำมัน ขึ้นอยู่กับสารสำคัญที่มีอยู่ในพืชสมุนไพร และความสะดวกในการนำมาใช้ ตัวอย่างพืชสมุนไพรที่นำมาใช้เป็นยาสำหรับใช้ภายนอก เช่น บัวบก หัว โทงเทง ใช้รักษาแผลในปาก ฝรั่ง กานพลู ใช้ระดัดกลิ่นปาก เป็นต้น

๔) สมุนไพรเสริมอาหารและเครื่องดื่ม พืชสมุนไพรหลายชนิดสามารถนำมาเป็นผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเพื่อบำรุงสุขภาพได้เป็นอย่างดี เช่น บุกดูดจับไขมันจากเส้นเลือด ลดน้ำหนัก ส้มแขก เปลี่ยนไขมันเป็นพลังงานลดน้ำหนัก เป็นต้น

๕) สมุนไพรเครื่องสำอาง เป็นการนำพืชสมุนไพรมาใช้อีกลักษณะหนึ่ง การนำพืชสมุนไพรมาใช้เป็นเครื่องสำอางมีมานานแล้ว และในปัจจุบันได้รับการยอมรับมากขึ้น เนื่องจากปลอดภัยกว่าการใช้สารสังเคราะห์ทางเคมี ทำให้มีผลิตภัณฑ์ที่ผลิตขึ้นโดยมีส่วนผสมของสมุนไพรเกิดขึ้นมากมาย เช่น แชมพู ครีมนวดผม สบู่ โลชั่น เป็นต้น

๖) สมุนไพรป้องกันกำจัดศัตรูพืช เป็นสมุนไพรที่มีฤทธิ์เบื่อเมาหรือมีรสขม ซึ่งมีคุณสมบัติในการปราบหรือควบคุมปริมาณการระบาดของแมลงศัตรูพืช โดยไม่มีพิษตกค้างในผลผลิต ไม่มีพิษต่อผู้ใช้และสภาพแวดล้อม เช่น สะเดา หนอนตายหยาก ตะไคร้หอม ฟ้าทะลายโจร ไพล เป็นต้น

ตัวอย่างพืชสมุนไพรที่ปลูกในประเทศไทย

๑. เถาวัลย์เปรียง

ชื่อสามัญ Jewel vine

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Derris scandens* (Roxb.) Benth. จัดอยู่ในวงศ์ถั่ว FABACEAE หรือ LEGUMINOSAE) และอยู่ในวงศ์ย่อยถั่ว FABOIDEAE (PAPILIONOIDEAE หรือ PAPILIONACEAE) สมุนไพรเถาวัลย์เปรียง มีชื่อท้องถิ่นอื่นๆ ว่า เครือตาปลา เครือไหล (เชียงใหม่), เครือตบปลา (เลย), เถาตาปลา เครือเขาหนั่ง ย่านเหมาะ (นครราชสีมา), พานไสน (ชุมพร), เครือตาป่า เครือตบปลา เครือเขาหนั่ง เครือตาปลาโคก (หากเกิดบนบก) เครือตาปลาน้ำ (หากเกิดในที่ลุ่ม) (ภาคอีสาน), เถาวัลย์เปรียงขาว เถาวัลย์เปรียงแดง (ภาคกลาง), ย่านเหมาะ ย่านเมระะ (ภาคใต้) เป็นต้น

ลักษณะของเถาวัลย์เปรียง : ต้นเถาวัลย์เปรียง จัดเป็นไม้เถาเลื้อยขนาดใหญ่ สามารถเลื้อยไปได้ไกลถึง ๒๐ เมตร มีกิ่งเหนียวและทนทาน กิ่งแตกเถายืดยาวอย่างรวดเร็ว เถามักเลื้อยพาดพันตามต้นไม้ใหญ่ เถาแก่มีเนื้อไม้แข็ง เปลือกเถาเรียบและเหนียว เป็นสีน้ำตาลเข้มอมสีดำหรือแดง เถาใหญ่มักจะบิด เนื้อไม้เป็นสีออกน้ำตาลอ่อน ๆ มีวงเป็นสีน้ำตาลไหม้คล้ายกับเถาต้นแดง (เนื้อไม้มีรสฝื่อนและเอียน) ตามกิ่งอ่อนและยอดอ่อนมีขนสีน้ำตาลปกคลุม ขยายพันธุ์ด้วยวิธีการเพาะเมล็ดหรือวิธีการแยกไหลใต้ดิน ชอบอากาศเย็นแต่แสงแดดจัด ทนความแห้งแล้งได้ดี หากปลูกในที่แล้งจะออกดอกดก แต่จะมีขนาดเล็กกว่าปลูกในที่ชุ่มชื้น พรรณไม้ชนิดนี้มักขึ้นเองตามชายป่าและที่โล่งทั่วไป เป็นพรรณไม้ที่มีมากที่สุดในประเทศไทยและใช้กันทุกจังหวัด

ใบเถาวัลย์เปรียง ใบเป็นใบประกอบแบบขนนกออกเรียงสลับกัน มีใบย่อย ๔-๘ ใบ ลักษณะของใบย่อยเป็นรูปรี ปลายใบเป็นรูปหอก โคนใบมน ขอบใบเรียบ ใบย่อยมีขนาดกว้างประมาณ ๑-๑.๒๕ เซนติเมตรและยาวประมาณ ๓-๕ เซนติเมตร หลังใบเรียบเป็นมันสีเขียวเข้ม ท้องใบเรียบ

ดอกเถาวัลย์เปรียง ออกดอกเป็นช่อตามซอกใบและปลายยอด ช่อดอกเป็นสีขาวห้อยลง ดอกเป็นสีขาวอมสีม่วงอ่อนคล้ายกับดอกถั่ว กลีบดอกมี ๔ กลีบและมีขนาดไม่เท่ากัน ส่วนกลีบเลี้ยงดอกมีลักษณะเป็นรูปถ้วย สีม่วงแดง

ผลเถาวัลย์เปรียง ออกผลเป็นฝักแบน โคนฝักและปลายฝักมน ฝักเมื่อแก่เป็นสีน้ำตาลอ่อน ภายในฝักมีเมล็ดประมาณ ๑-๔ เมล็ด

สรรพคุณของเถาวัลย์เปรียง

- ๑) เถาใช้ตำรับประทานเป็นยาถ่ายกระษัย แก้กษัย (เถา)
- ๒) รากมีรสฝื่อนเมา ใช้เป็นยาอายุวัฒนะ (ราก) ใช้เป็นส่วนประกอบของยาอายุวัฒนะ เพื่อช่วยทำให้ร่างกายแข็งแรง

- ๓) ตำรับยาไทยใช้รากเป็นยารักษาอาการไข้ (ราก)
- ๔) ช่วยแก้หวัด แก้ไอ (เถา)
- ๕) เถาใช้ตำรับประทานเป็นยาถ่ายเสมหะลงสู่ทวารหนัก แก้เสมหะพิการโดยไม่ทำให้ถ่ายอุจจาระ จึงเหมาะสำหรับผู้ที่เป็นโรคบิด โรคหวัด โรคไอ และใช้ได้ดีในเด็ก (เถา)
- ๖) ช่วยแก้บิด (เถา)
- ๗) เถามีรสฝื่อนเอียน ใช้ตำรับประทานเป็นยาขับปัสสาวะ แก้ปัสสาวะผิดปกติ แก้ปัสสาวะกะปริบะปรอย ส่วนรากมีรสฝื่อนเอียนมีสรรพคุณเป็นยาขับปัสสาวะเช่นกัน (เถา, ราก) และยังมีข้อมูลระบุว่า การใช้สมุนไพรชนิดนี้จะทำให้ปัสสาวะได้บ่อยกว่าปกติ จึงอาจเป็นประโยชน์ต่อผู้ป่วยที่เป็นโรคต่อมลูกหมากโตด้วย
- ๘) เถาใช้ดองกับเหล้าเป็นยาขับระดูของสตรี (เถา)

๙) คนโบราณจะนิยมใช้เถาของเถาวัลย์เปรียงเพื่อเป็นยารักษาอาการตกขาวของสตรี (อาการตกขาวชนิดที่ไม่มีกลิ่น ไม่มีอาการคัน ไม่เปลี่ยนเป็นสีเขียว) (เถา)

๑๐) เถามีสรรพคุณในการบีบมดลูก (เถา)

๑๑) ช่วยขับโลหิตเสียของสตรี ด้วยการใช้เถาวัลย์เปรียงทั้งห้าแบบสด ๆ นำมาต้มกับน้ำ แล้วนำน้ำที่ได้มาใช้ดื่มต่างน้ำ (ทั้งห้า)

๑๑) ช่วยทำให้มดลูกเข้าอู่ ด้วยการใช้เถาสดนำมาทุบให้ย่อย แล้ววางทาบบนหน้าท้อง แล้วนำหม้อเกลือที่ร้อนมาวางลงไปบนเถาวัลย์เปรียง จะช่วยทำให้มดลูกเข้าอู่ได้เร็วขึ้น (เถา)

๑๒) บางตำรากล่าวว่าเถามีสรรพคุณเป็นยาบำรุงกำลัง ทำให้มีกำลังดีแข็งแรงสู้ไม่ถอย (เถา)

๑๓) เถามีรสเผ็ดร้อน ใช้ต้มรับประทานเป็นยาถ่ายเส้น ทำให้เส้นเอ็นอ่อนและหย่อนดี ช่วยรักษาเส้นเอ็นขอด เส้นเอ็นพิการ แก้อาการปวด ปวดเมื่อย ปวดหลัง ปวดเอว ปวดข้อ ข้ออักเสบ ช่วยรักษาโรคข้อเข่าเสื่อม แก้อาการอักเสบของกล้ามเนื้อ หรือจะใช้เถานำมาหั่นตากแห้ง คั่วขงน้ำกินต่างน้ำชา เป็นยาทำให้เส้นหย่อน แก้อาการเมื่อยขบตามร่างกาย แก้อาการปวดเมื่อย แก้เหน็บชา (เถา)

๑๔) มีการใช้เถาเพื่อรักษาโรคอัมพฤกษ์และกระตุกหัก โดยการนำเถามาตำให้เป็นผงผสมกับน้ำมันมะพร้าวหรือน้ำมันหัวครำ แล้วใช้เป็นยาทานวดบริเวณที่เป็นทุกวันจนหาย (เถา)

วิธีใช้สมุนไพรเถาวัลย์เปรียง

๑) ยาแคปซูลที่ได้จากผลของเถาวัลย์เปรียง ใช้เพื่อบรรเทาอาการปวดกล้ามเนื้อและลดการอักเสบของกล้ามเนื้อ โดยให้รับประทานหลังอาหารทันทีครั้งละ ๕๐๐ มิลลิกรัม ถึง ๑,๐๐๐ มิลลิกรัม วันละ ๓ ครั้ง

๒) ยาแคปซูลที่สกัดจากเถาวัลย์เปรียงด้วย ๕๐% ของเอทิลแอลกอฮอล์ ใช้เพื่อบรรเทาอาการปวดหลังส่วนล่างและแก้อาการปวดจากข้อเข่าเสื่อม โดยให้รับประทานหลังอาหารทันทีครั้งละ ๔๐๐ มิลลิกรัม วันละ ๒ ครั้ง

ข้อมูลทางเภสัชวิทยาของเถาวัลย์เปรียง

๑) องค์ประกอบทางเคมีที่พบในเถาและรากเถาวัลย์เปรียง ได้แก่ chandalone, etunaagarone, nalanin, lonchocarpenin, osajin, robustic acid, scandenin, scandione, scandenone, scandinone, waragalone, wighteone

๒) สารสกัดด้วยน้ำช่วยลดการหลั่ง myeloperoxidase (๘๘ %) ของหนู (rat peritoneal leukocytes) ที่ถูกกระตุ้นด้วย calcium ionophore โดยมีฤทธิ์ในการต้านการอักเสบ โดยการยับยั้งการสังเคราะห์สารอีโคซานอยด์ (Eicosanoid)

๓) สาร genistein และสาร scandenin ช่วยลดการหลั่ง elastasemyeloperoxidase ของหนู (rat peritoneal leukocytes) โดยมีค่า IC_{๕๐} เท่ากับ ๐.๒๒ และ ๐.๑๔ ไมโครโมลาร์ ตามลำดับ

๔) สารสกัดด้วยน้ำและสารสกัดด้วย ๕๐% เอทานอล ๕๐๐ ไมโครกรัม/มล. ช่วยยับยั้งเอนไซม์ lipoxxygenase โดยลดการเกิด leukotriene B_๔ ซึ่งมีบทบาทสำคัญในกระบวนการอักเสบ

๕) มีงานวิจัยทางคลินิกเพื่อศึกษาประสิทธิภาพของสารสกัดเถาวัลย์เปรียง ในการรักษาผู้ป่วยที่มีอาการปวดหลังส่วนล่าง จำนวน ๗๐ ราย โดยแบ่งเป็น ๒ กลุ่ม คือ ผู้ป่วยที่ได้รับสารสกัดเถาวัลย์เปรียงแคปซูลขนาด ๒๐๐ มิลลิกรัม วันละ ๓ ครั้ง ติดต่อกัน ๑ สัปดาห์ และกลุ่มผู้ป่วยที่ได้รับยาแผนปัจจุบัน ไดโคลฟีแนค (Diclofenac) ในขนาด ๒๕ มิลลิกรัม วันละ ๓ ครั้ง ติดต่อกัน ๑ สัปดาห์ ผลการศึกษาพบว่า ผู้ป่วยทั้งสองกลุ่มมีอาการปวดลดลงอย่างชัดเจนในวันที่ ๓ และวันที่ ๗ โดยกลุ่มที่ได้รับสารสกัด

เถาวัลย์เปรียงมีเม็ดเลือดขาวลดลงอย่างมีนัยสำคัญในวันที่ ๗ ของการรักษา แต่ยังคงอยู่ในเกณฑ์ปกติและไม่พบว่าผลข้างเคียงหรือมีการเปลี่ยนแปลงทางชีวเคมีแต่อย่างใด

๖) สารสกัดจากเถาของเถาวัลย์เปรียงมีสารในกลุ่มไอโซฟลาโวน (Isoflavone) และสารไอโซฟลาโวนไกลโคไซด์ (Isoflavone glycoside) ที่มีฤทธิ์ต่อต้านการอักเสบ โดยเฉพาะอาการอักเสบตามข้อ โดยมีสรรพคุณช่วยลดอาการปวดหลังส่วนล่าง สามารถนำมาใช้ทดแทนยาแผนปัจจุบันประเภทสเตียรอยด์ได้เป็นอย่างดี

ข้อควรระวังในการใช้สมุนไพรเถาวัลย์เปรียง

๑) สตรีมีครรภ์ห้ามรับประทานสมุนไพรชนิดนี้

๒) ผู้ที่มีปัญหาเกี่ยวกับโรคหัวใจยังไม่ควรรับประทานจนกว่าจะมีรายงานความปลอดภัยอย่างแน่ชัด รวมถึงผู้ที่เป็นโรคความดันที่รับประทานยาแผนปัจจุบันอยู่ก็ไม่ควรใช้สมุนไพรชนิดนี้ เพราะอาจจะมีผลไปยังยั้งหรือเสริมฤทธิ์ของยากี่เป็นได้ นอกจากนี้จะมีการควบคุมและดูแลอย่างใกล้ชิดจากแพทย์เจ้าของไข้

๓) เถามีสารที่มีฤทธิ์เช่นเดียวกับฮอร์โมนเพศหญิง ดังนั้นจึงควรระมัดระวังหากใช้ติดต่อกันเป็นเวลานาน

๔) ควรระมัดระวังการใช้ในสมุนไพรชนิดนี้ในผู้ป่วยที่เป็นแผลในกระเพาะอาหาร เนื่องจากเถาวัลย์เปรียงมีกลไกการออกฤทธิ์เช่นเดียวกับยาแก้ปวดในกลุ่มยาต้านการอักเสบที่ไม่ใช่สเตียรอยด์ (Nonsteroidal Anti-Inflammatory Drugs: NSAIDs) และการรับประทานสมุนไพรชนิดนี้อาจทำให้เกิดอาการระคายเคืองต่อระบบทางเดินอาหาร

๕) อาการไม่พึงประสงค์ของการใช้ยาผงจากเถาวัลย์เปรียง คือ คอแห้ง ใจสั่น ปวดท้อง ท้องผูก ปัสสาวะบ่อย- ผิวหนังอักเสบ เป็นผื่นจากการแพ้

๖) อาการไม่พึงประสงค์ของการใช้สารสกัดจากเถาของเถาวัลย์เปรียงที่สกัดด้วย ๕๐% เอทิลแอลกอฮอล์ คือ มีอาการเวียนศีรษะ ปวดศีรษะ และอุจจาระเหลว

ประโยชน์ของเถาวัลย์เปรียง

๑) ยอดอ่อน ใบอ่อน ช่อดอก และผลอ่อนของต้นเถาวัลย์เปรียงสามารถนำมารับประทานเป็นผักสดจิ้มกับน้ำพริกได้ โดยมีรสมัน

๒) รากมีรสเฝื่อนเบา มีสารจำพวก Flavonol ที่มีชื่อว่า สคาเดอนิน (Scadeninm) และนัลลานิน (Nallanin) ใช้เป็นยาเบื่อปลาได้ แต่ไม่มีคุณสมบัติในการใช้เป็นยาฆ่าแมลง แต่บ้างก็ว่าใช้เป็นยาฆ่าแมลงได้

๓) เถาวัลย์เปรียงเป็นสมุนไพรที่ถูกนำมาใช้ในสูตรยาอบสมุนไพรเพื่อสุขภาพ โดยนำมาใช้เป็นส่วนประกอบเพิ่มเติมจากสูตรยาอบสมุนไพรหลัก เมื่อต้องการอบเพื่อรักษาอาการปวดเมื่อย ปวดเอว ปวดหลัง

๔) สมุนไพรเถาวัลย์เปรียงสามารถนำมาใช้แทนยาแผนปัจจุบัน "ไดโคลฟีแนค" (Diclofenac) ในการรักษาอาการปวดหลังส่วนล่าง และใช้แทนยาแผนปัจจุบัน "นาโพรเซน" (Naproxen) ในการรักษาอาการอักเสบจากข้อเข่าเสื่อมได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังมีความปลอดภัยสูงและมีผลข้างเคียงน้อยกว่ายาแผนปัจจุบันอีกด้วย

๒. ฟ้าทะลายโจร

ชื่อวิทยาศาสตร์ : Andrographis paniculata (Burm.f.) Nees (วงศ์ Acanthaceae)

ชื่ออื่น : ฟ้าทะลาย หญ้าก้านสูง น้ำลายพังพอน เมฆทะลาย ฟ้าสะท้าน

ตามศาสตร์การแพทย์แผนไทย “ฟ้าทะลายโจร” จัดเป็นสมุนไพรที่มีรสขม อยู่ในกลุ่มยาเย็น มีสรรพคุณทางการแพทย์แผนไทย ใช้บรรเทาอาการไข้หวัด แก้อาเจียนและเจ็บคอ เป็นสมุนไพรที่ได้ถูกบรรจุอยู่ในบัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ (บัญชียาจากสมุนไพร) กระทรวงสาธารณสุข ในรูปแบบยาเดี่ยว

ได้มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสมุนไพรฟ้าทะลายโจร มีข้อมูลสนับสนุนจากงานวิจัยทางคลินิก พบว่าสมุนไพรฟ้าทะลายโจรมีส่วนช่วยรักษาอาการของโรคติดเชื้อเฉียบพลันของระบบทางเดินหายใจ (acute respiratory tract infection) เช่น อาการไอ อาการเจ็บคอได้ดี ในปี พ.ศ.๒๕๕๕ ได้มีข้อมูลงานวิจัยจากผู้ป่วยจำนวน ๘๐๗ คน พบว่าผลิตภัณฑ์สารสกัดจากฟ้าทะลายโจรร่วมกับสมุนไพรอื่นๆ ขนาดรับประทาน ๓๑.๕-๒๐๐ มิลลิกรัม/วัน รับประทานเป็นเวลา ๓-๑๐ วัน มีผลช่วยลดความถี่และความรุนแรงของอาการไอเนื่องจากไข้หวัด (common cold) และอาการอักเสบของระบบทางเดินหายใจส่วนบนได้

ในมุมมองการเกิดโรคหรืออาการตามศาสตร์การแพทย์แผนไทยนั้น อาการไข้ ไอ เจ็บคอ เป็นอิทธิพลของธาตุไฟที่เพิ่มปริมาณสูงขึ้น ทำให้เกิดอาการดังกล่าว เราจึงสามารถใช้สมุนไพรฤทธิ์เย็น (สมุนไพรฟ้าทะลายโจร) เพื่อใช้ในการรักษาอาการที่ส่งผลมาจากอิทธิพลของไฟที่เพิ่มขึ้นได้

คือ ใช้ความเย็น ปรับหรือลดปริมาณความร้อนในร่างกายให้สมดุล แต่หากใช้ในปริมาณเกินความจำเป็นก็อาจส่งผลทำให้ ร่างกายมีปริมาณความเย็นเกินไป ส่งผลทำให้เกิดอาการไม่พึงประสงค์ตามมาได้ เช่น อาการชาตามร่างกาย แขน-ขาอ่อนแรง ท้องอืดท้องเฟ้อ ท้องเสีย หรือผื่นแพ้ตามร่างกาย เป็นต้น

ยาฟ้าทะลายโจร (ยาเดี่ยว)

คำแนะนำ

๑. บรรเทาอาการเจ็บคอ

๒. บรรเทาอาการของโรคหวัด (common cold) เช่น เจ็บคอ ปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ

ขนาดและวิธีใช้

- รับประทานครั้งละ ๕๐๐ มิลลิกรัม - ๒ กรัม วันละ ๔ ครั้ง หลังอาหารและก่อนนอน

ข้อห้ามใช้

- ห้ามใช้ ในผู้ที่มีอาการแพ้ ฟ้าทะลายโจร

- ห้ามใช้ ในหญิงตั้งครรภ์และให้นมบุตร เนื่องจากอาจทำให้เกิดทารกวิรูปได้

คำเตือน

- หากใช้ติดต่อกันเป็นเวลานาน อาจทำให้แขนขามีอาการชาหรืออ่อนแรง

- หากใช้ฟ้าทะลายโจรติดต่อกัน ๓ วัน แล้วไม่หาย หรือ มีอาการรุนแรงขึ้นระหว่างใช้ยาควรหยุดใช้และพบแพทย์

- ควรระวังการใช้ร่วมกับสารกันเลือดเป็นลิ่ม (anticoagulants) และยาต้านการจับตัวของเกล็ดเลือด (antiplatelets)

ข้อมูลเพื่อการวางแผนรายสินค้าของจังหวัดพัทลุง ปี ๒๕๖๕ พืชสมุนไพร

- ควรระวังการใช้ร่วมกับยาลดความดันเลือดเพราะอาจเสริมฤทธิ์กันได้
- ควรระวังการใช้ร่วมกับยาที่กระบวนการเมแทบอลิซึม ผ่านเอนไซม์ Cytochrome P๔๕๐ (CYP) เนื่องจากฟ้าทะลายโจรมีฤทธิ์ยับยั้งเอนไซม์ CYP๑A๒, CYP๒C๙ และCYP๓๔

อาการไม่พึงประสงค์

- อาจทำให้เกิดอาการผิดปกติของทางเดินอาหาร เช่น ปวดท้อง ท้องเดิน คลื่นไส้ เบื่ออาหาร วิงเวียนศีรษะ ใจสั่น และอาจเกิดลมพิษได้

๓. ขมิ้น หรือ ขมิ้นชัน

ชื่อสามัญ Turmeric

ชื่อวิทยาศาสตร์ Curcuma longa L. จัดอยู่ในวงศ์ขิง (ZINGIBERACEAE)

ขมิ้น เป็นพืชล้มลุกที่จัดอยู่ในตระกูลขิง มีเหง้าอยู่ใต้ดิน เนื้อในของเหง้าจะเป็นสีเหลือง มีกลิ่นหอมเฉพาะตัว มีตั้งแต่สีเหลืองเข้มจนถึงสีแสดจัด โดยถิ่นกำเนิดอยู่ในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และมีชื่ออื่นอีก เช่น ขมิ้นชัน ขมิ้นแกง ขมิ้นหยอก ขมิ้นหัว ขี้มัน หมิ้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับแต่ละภาคและจังหวัดนั้นๆ นิยมนำไปใช้ในการประกอบอาหาร แต่งสี แต่งกลิ่นอาหาร เช่น แกงไตปลา แกงกะหรี่ เป็นต้น

ขมิ้นชันอุดมไปด้วยวิตามินและแร่ธาตุหลายชนิด เช่น วิตามินเอ วิตามินบี ๑ วิตามินบี ๒ วิตามินบี ๓ วิตามินซี วิตามินอี ธาตุแคลเซียม ธาตุฟอสฟอรัส ธาตุเหล็ก และเกลือแร่ต่าง ๆ รวมไปถึงเส้นใย คาร์โบไฮเดรต และโปรตีน เป็นต้น และขมิ้นชันมีสรรพคุณทางยาที่รักษาอาการและโรคต่าง ๆ ได้หลายชนิด มีประวัติในการนำมาใช้ในการรักษามากกว่า ๕,๐๐๐ ปี สำหรับขมิ้นชันที่จะนำมาใช้ประโยชน์นั้น การเก็บเกี่ยวไม่ควรเก็บในระยะที่ขมิ้นเริ่มแตกหน่อ เพราะจะทำให้สารที่มีประโยชน์อย่างเคอร์คูมินในขมิ้นมีน้อย ส่วนเหง้าที่เก็บมาต้องมีอายุอย่างน้อย ๙-๑๒ เดือน และต้องไม่เก็บไว้นานเกินไป และไม่ให้ถูกแสงแดด เพราะน้ำมันหอมระเหยในขมิ้นจะหมดไปเสียก่อนเมื่อได้เหง้ามาแล้ว หากจะนำไปรับประทานเพื่อใช้ในการรักษาโรคต่าง ๆ ควรล้างให้สะอาดก่อน และไม่ต้องปอกเปลือก แต่หั่นเป็นแว่นชิ้นบาง ๆ แล้วนำไปตากแดดสัก ๒ วันแล้วนำมาบดให้ละเอียด ผสมกับน้ำผึ้งแล้วปั้นเป็นเม็ดเล็ก ๆ เท่าปลายนิ้วก้อย แล้วนำมารับประทานวันละ ๓ ครั้ง ครั้งละ ๒-๓ เม็ด หลังอาหารและช่วงก่อนนอน หรือนำเหง้าแก่มาขูดเอาเปลือกออกแล้วนำไปล้างน้ำให้สะอาด นำมาบดให้ละเอียดเติมน้ำแล้วคั้นเอาแต่น้ำมารับประทานครั้งละ ๒ ช้อนโต๊ะ วันละ ๓ ครั้ง หากนำขมิ้นมาใช้เป็นยาทาภายนอก เพื่อรักษาอาการแพ้ ผื่นคัน ผิวนองอักเสบ แผลงสัตว์กัดต่อย ให้นำเหง้าขมิ้นมาฝนผสมกับน้ำต้มสุก แล้วทาบริเวณที่เป็น วันละ ๓ ครั้ง หรือนำเอาผงขมิ้นมาโรยก็ได้เช่นกัน

วิธีกินขมิ้นชัน

มีการศึกษาพบว่า การรับประทานขมิ้นตามเวลาที่อวัยวะต่าง ๆ กำลังทำงาน จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของขมิ้นให้มากขึ้น โดยวิธีกินขมิ้นชันควรรับประทานขมิ้นชันตามเวลาต่อไปนี้ตามการรักษา

- เวลา ๐๓.๐๐-๐๕.๐๐ น. ช่วงเวลาของปอด หากรับประทานช่วงเวลานี้จะช่วยในการบำรุงปอดช่วยให้

ปอดแข็งแรง ช่วยป้องกันการเป็นมะเร็งปอด หลีกเลี่ยงการสูบบุหรี่ ช่วยเสริมสร้างภูมิคุ้มกันให้ผิวหนัง และช่วยเรื่องภูมิแพ้ หายใจไม่สะดวก

- เวลา ๐๕.๐๐-๐๗.๐๐ น. ช่วงเวลาของลำไส้ใหญ่ ช่วยแก้ปัญหาลำไส้ใหญ่ สำหรับผู้ที่ขับถ่ายไม่เป็นเวลาหรือรับประทานยาถ่ายมานาน หากรับประทานไขมันในช่วงนี้จะช่วยฟื้นฟูปลายประสาทของลำไส้ใหญ่ให้ปรับตัว เพื่อช่วยให้ขับถ่ายได้อย่างเป็นปกติ ช่วยแก้ปัญหาลำไส้ใหญ่ขับถ่ายน้อยหรือมากเกินไป และช่วยป้องกันการเกิดโรคริดสีดวงทวารและมะเร็งลำไส้ได้อีกด้วย หากรับประทานพร้อมกับโยเกิร์ต น้ำผึ้ง นมสด มะนาว หรือน้ำอุ่น จะช่วยชะล้างผนังลำไส้ให้สะอาดได้

- เวลา ๐๗.๐๐-๐๙.๐๐ น. ช่วงเวลาของกระเพาะอาหาร จะช่วยลดอาการท้องอืด ท้องเฟ้อ จุกเสียด แน่นท้อง และช่วยแก้อาการปวดแสบ ขาติง บำรุงสมอง ป้องกันโรคความจำเสื่อมได้อีกด้วย จะช่วยแก้ปัญหาเรื่องกระเพาะอาหารที่เกิดจากการรับประทานอาหารไม่เป็นเวลา และช่วยลดอาการท้องอืด จุกแน่น ปวดแสบ ขาติง ช่วยบำรุงสมองและป้องกันความจำเสื่อมได้

- เวลา ๐๙.๐๐-๑๑.๐๐ น. ช่วงเวลาของม้าม ช่วยแก้ปัญหาเรื่องน้ำเหลืองเสีย มีแผลบริเวณปาก บรรเทาอาการของโรคเบาหวาน โรคเกาต์ การอ้วนเกินไปหรือผอมเกินไป

- เวลา ๑๑.๐๐-๑๓.๐๐ น. ช่วงเวลาของหัวใจ ช่วยบำรุงหัวใจให้มีสุขภาพแข็งแรง

- เวลา ๑๕.๐๐-๑๗.๐๐ น. ช่วงเวลาของกระเพาะปัสสาวะ ช่วยบำรุงท่อน้ำปัสสาวะให้แข็งแรง แก้อาการตกขาว และการทำให้เหงื่อออกในช่วงเวลานี้จะช่วยทำให้ร่างกายขับสารพิษออกไปจากร่างกายได้มาก

- เวลา ๑๗.๐๐ น. จนถึงเวลาเข้านอน การรับประทานไขมันในช่วงนี้จะช่วยทำให้ความจำดีขึ้น เมื่อตื่นนอนจะไม่อ่อนเพลีย การขับถ่ายก็จะดีขึ้นด้วย

- การหาซื้อไขมันมารับประทานเองไม่ว่าจะเป็นแบบผงหรือแบบแคปซูล ควรจะซื้อจากแหล่งผลิตที่ได้มาตรฐาน มีความสะอาด ปลอดภัย ไม่มีสารสเตียรอยด์ปลอมปน และในกระบวนการผลิตนั้น ต้องไม่ผ่านความร้อนเกิน ๖๕ องศา เพื่อคงคุณภาพของไขมัน ใส่ใจกันสักนิดเพราะบางคนซื้อมารับประทานเองทุกวัน ทั้งนี้เพื่อความปลอดภัย

สรรพคุณของไขมัน

๑) ไขมันมีสารต่อต้านอนุมูลอิสระซึ่งช่วยในการชะลอวัยและชะลอการเกิดริ้วรอย ช่วยเสริมสร้างภูมิคุ้มกันให้กับร่างกาย ช่วยเสริมสร้างภูมิคุ้มกันให้ผิวหนังมีสุขภาพดีแข็งแรง

๒) ไขมันชั้นไขมันขาวช่วยป้องกันการเกิดโรคมะเร็ง เช่น โรคมะเร็งลำไส้ มะเร็งปอด หลอดเลือด

๓) ไขมันสามารถช่วยลดระดับคอเลสเตอรอลในร่างกายได้

๔) ช่วยกำจัดสารพิษออกจากร่างกาย

๕) ช่วยบรรเทาอาการของโรคเบาหวาน มีฤทธิ์ในการต่อต้านการกลายพันธุ์ ด้านสารก่อมะเร็งที่มีความเกี่ยวข้องกับโรคที่เกิดจากการเสื่อมของร่างกาย และโรคเบาหวาน

๖) มีส่วนช่วยรักษาโรคความดันโลหิตสูง

๗) ช่วยลดอาการของโรคเกาต์

๘) ช่วยขับน้ำนมของมารดาหลังคลอดบุตร

๙) ช่วยรักษาระบบทางเดินหายใจที่มีอาการผิดปกติ ช่วยรักษาอาการแพ้และไข้หวัด

๑๐) ช่วยบำรุงสมอง ป้องกันโรคความจำเสื่อม

๑๑) ช่วยลดการอักเสบ

- ๑๒) ช่วยแก้อาการวิงเวียนศีรษะ
- ๑๓) ช่วยบรรเทาอาการไอ ช่วยรักษาอาการภูมิแพ้ หายใจไม่สะดวกให้มีอาการดีขึ้น ช่วยบำรุงปอดให้มีสุขภาพดีและแข็งแรง
- ๑๔) ช่วยป้องกันการแข็งตัวของหลอดเลือด
- ๑๕) ช่วยต่อต้านอนุมูลอิสระในเม็ดเลือดแดงของผู้ป่วยธาลัสซีเมียฮีโมโกลิน
- ๑๖) ช่วยรักษาแผลที่ปาก
- ๑๗) น้ำมันหอมระเหยในขมิ้นมีสรรพคุณช่วยบรรเทาอาการปวดท้อง
- ๑๘) ช่วยรักษาอาการท้องเสีย อุจจาระร่วง โดยนำผงขมิ้นชั้นผสมน้ำผึ้ง ปั้นเป็นลูกกลอนแล้วนำมารับประทานครั้งละ ๓ เม็ด ๓ เวลา ช่วยแก้อาการจุดเสียด แน่นท้อง ท้องอืด ท้องเฟ้อ ช่วยรักษาโรคลำไส้อักเสบลดการบีบตัวของลำไส้ รักษาอาการลำไส้ใหญ่บวม รักษาโรคกระเพาะอาหาร ช่วยในการขับลม ช่วยบรรเทาอาการนิ่วในถุงน้ำดี มีฤทธิ์ในการช่วยขับน้ำดี ช่วยสมานแผลในกระเพาะอาหาร และทำความสะอาดลำไส้
- ๑๙) ช่วยบำรุงตับ ป้องกันตับอักเสบ ตับอ่อนอักเสบ และป้องกันตับจากการถูกทำลายของยาพาราเซตามอล
- ๒๐) ช่วยบำรุงหลอดกระเพาะปัสสาวะให้แข็งแรง
- ๒๑) ช่วยป้องกันการเกิดโรคริดสีดวงทวาร
- ๒๒) ช่วยแก้อาการตกเลือด ด้วยการนำขมิ้นสดมาตำให้ละเอียด แล้วคั้นเอาน้ำมาผสมกับน้ำปูนใสแล้วรับประทาน
- ๒๓) ช่วยแก้อาการตกขาว
- ๒๔) ช่วยรักษาอาการปวดหรืออักเสบเนื่องจากไขข้ออักเสบ
- ๒๕) ช่วยแก้อาการน้ำเหลืองเสีย
- ๒๖) ช่วยแก้ผื่นคันตามร่างกาย ช่วยรักษาโรคผิวหนัง ผดผื่นคัน ช่วยรักษากลาก เกื้ออื่น ด้วยการนำผงขมิ้นผสมกับน้ำ นำมาทาบริเวณที่เป็นกลากเกื้ออื่นทุกวัน วันละ ๒ ครั้ง ช่วยรักษาโรคผิวหนังพุพอง ตุ่มหนองให้หายเร็วยิ่งขึ้น ช่วยรักษาแผลจากแมลงสัตว์กัดต่อยได้ ด้วยการนำขมิ้นมาล้างน้ำให้สะอาด แล้วตำจนละเอียด คั้นเอาแต่น้ำมาทาบริเวณดังกล่าว มีฤทธิ์ในการต่อต้านและฆ่าเชื้อราที่เป็นสาเหตุของโรคผิวหนัง และต่อต้านยีสต์ซึ่งเป็นตัวที่ทำให้ภูมิคุ้มกันต่ำ
- ๒๗) ช่วยต่อต้านปรสิตหรือเชื้ออะมีบาที่เป็นต้นเหตุของโรคบิดได้ ช่วยต่อต้านเชื้อแบคทีเรียและไวรัส เช่น แบคทีเรียที่ทำให้เกิดแผลในกระเพาะอาหาร แบคทีเรียที่ทำให้เกิดโรคท้องเสีย แบคทีเรียที่ทำให้เกิดหนอง เป็นต้น
- ๒๘) ช่วยสมานแผลตามร่างกายให้หายเร็วยิ่งขึ้น ด้วยการนำผงขมิ้นมาผสมกับน้ำแล้วทาลงบนบาดแผล และยังช่วยให้บาดแผลไม่ให้ติดเชื้อของกระต่ายและหนูขาวได้ และสามารถเร่งให้แผลที่ติดเชื้อหายได้
- ๒๙) ขมิ้นยังมีสรรพคุณช่วยในการป้องกันการงอกของขนอีกด้วย โดยผู้หญิงชาวอินเดียมักนำขมิ้นมาทาผิวเพื่อป้องกันไม่ให้ขนงอก
- ๓๐) ขมิ้นชันขัดผิว ใช้ทำทรีตเมนต์พอกผิวขัดผิวด้วยขมิ้น ช่วยให้ผิวพรรณนุ่มนวล ขาวผ่องใสเต่งตึง ด้วยการนำขมิ้นสดมาล้างน้ำให้สะอาด หั่นเป็นชิ้นเล็ก ๆ แล้วนำไปปั่นรวมกับดินสอพอง ๒-๓ เม็ด แล้วผสมกับมะนาว ๑ ลูก ปั่นจนเข้ากัน นำมาพอกหน้าหรือผิวที่ทิ้งไว้ประมาณ ๒๐ นาที แล้วล้างออกด้วย

น้ำสะอาด ขมิ้นเป็นส่วนประกอบของทรีตเมนต์รักษาสิวเสี้ยน สิวผด สิวอุดตัน ขมิ้นเป็นส่วนประกอบอย่างหนึ่งในเครื่องสำอางบำรุงผิวต่าง ๆ

๓๑) ช่วยป้องกันแมลงศัตรูพืชได้อีกด้วย

ผลข้างเคียงของขมิ้นชัน

การรับประทานขมิ้นเพื่อการรักษาโรคใด ๆ ก็ตาม ถ้าหากเราทราบว่าเราเป็นโรคอะไรแล้วรับประทานไปเรื่อยๆ จนโรคนั้นหายไปแล้ว ก็ควรหยุดรับประทาน ถึงแม้ขมิ้นจะมีประโยชน์ก็จริง แต่หากร่างกายได้รับมากเกินไปเกินความต้องการอาจจะกลายเป็นโทษเสียเอง ขมิ้นชันมีผลข้างเคียงคืออาการแพ้ เช่น คลื่นไส้ ท้องเสีย ปวดหัว นอนไม่หลับ ดังนั้น หากรับประทานขมิ้นแล้วมีอาการดังกล่าว ควรหยุดรับประทานและหาหาชนิดอื่นรับประทานแทน และยังมีความเชื่อเรื่องโทษและข้อเสียของขมิ้นในแถบภาคใต้ว่า การรับประทานขมิ้นที่มากเกินไปและถี่เกินไปนั้นแทนที่จะช่วยป้องกันโรคมะเร็ง อาจจะเป็นมะเร็งเสียเอง

อย่างไรก็ตาม ควรสังเกตอาการของตัวเองด้วย เนื่องจากอาการท้องเสียนั้นเป็นอาการข้างเคียงทั่วไป อาจมีสาเหตุมาจากยาชนิดอื่นหรือจากภาวะของโรคที่เป็นอยู่แล้วร่วมด้วยก็เป็นได้ ดังนั้น ควรสังเกตอาการของตัวเองว่าเดิมกินยาอื่นแล้วไม่มีปัญหาใช่หรือไม่ แต่เพิ่งมามีปัญหาเมื่อรับประทานขมิ้นร่วมด้วย ก็ควรสงสัยไว้ก่อนว่าอาจเป็นผลข้างเคียงของขมิ้นก็ได้ ทั้งนี้ ถ้าคิดว่าเป็นผลข้างเคียงของขมิ้น ก็อาจจะรับประทานขมิ้นต่อไปได้ ด้วยการรับประทานช้า และค่อยๆ ปรับขนาดยาจาก ๑ เม็ด เป็น ๒ เม็ดต่อครั้ง แล้วตีมน้ำตามมาก ๆ ก็อาจจะทำให้รับประทานขมิ้นต่อไปได้

การรับประทานอย่างพอประมาณและเหมาะสม รับประทานอาหารครบ ๕ หมู่ งดพฤติกรรมที่สู่มเสี่ยงต่อการเกิดโรคคือสิ่งที่ถูกต้อง บางสิ่งบางอย่างถึงแม้มันจะมีประโยชน์มากก็จริง แต่ถ้ามากเกินไปก็จะเป็นโทษต่อตัวเราได้

๔. ไพล หรือ ว่านไพล

ชื่อสามัญ Phlai, Cassumunar ginger, Bengal root

ชื่อวิทยาศาสตร์ Zingiber montanum (J.Koenig) Link ex A.Dietr. (ชื่อพ้องวิทยาศาสตร์ Zingiber cassumunar Roxb., Zingiber purpureum Roscoe) จัดอยู่ในวงศ์ขิง (ZINGIBERACEAE)

ไพลมีชื่อท้องถิ่นอื่น ๆ ว่า ขูขมิ้น มีนสะล่าง (ฉาน-แม่ฮ่องสอน), ว่านไฟ ไพลเหลือง (ภาคกลาง), ปูเลย ปูลอย (ภาคเหนือ), ว่านปอบ (ภาคอีสาน) เป็นต้น

ลักษณะของไพลเป็นไม้ล้มลุกมีความสูงประมาณ ๐.๗-๑.๕ เมตร มีเหง้าอยู่ใต้ดิน เปลือกมีสีน้ำตาลแกมเหลือง เนื้อด้านในมีสีเหลืองถึงสีเหลืองแกมเขียว แขนงหน่อหรือลำต้นเทียมขึ้นเป็นกอ โดยจะประกอบไปด้วยกาบหรือโคนใบหุ้มซ้อนกันอยู่ เหง้าไพลสดฉ่ำน้ำ รสฝาด เอียน ร้อนซ่า มีกลิ่นเฉพาะ ส่วนเหง้าไพลแก่สดและแห้งจะมีรสเผ็ดเล็กน้อย ขยายพันธุ์ด้วยวิธีการใช้เมล็ด แง่ง หรือเหง้า แต่โดยทั่วไปแล้วจะใช้ส่วนของเหง้าเป็นท่อนพันธุ์ในการเพาะปลูก พรรณไม้ชนิดนี้มีถิ่นกำเนิดอยู่ในเอเชียแถบประเทศอินเดีย อินโดนีเซีย มาเลเซีย และไทย ปลูกกันมากในจังหวัดกาญจนบุรี สุพรรณบุรี ปราจีนบุรี และสระแก้ว

ใบไพล ลักษณะของใบเป็นรูปขอบขนานแกมรูปหอก ใบเป็นใบเดี่ยวเรียงสลับ กว้างประมาณ ๓.๕-๕.๕ เซนติเมตรและยาวประมาณ ๑๘-๓๕ เซนติเมตร

ดอกไพล ออกดอกเป็นช่อ แทงจากเหง้าใต้ดิน กลีบดอกมีสีนวล มีใบประดับสีม่วง

ผลไพล ลักษณะของผลเป็นผลแห้งรูปกลม

การปลูก ไพลสามารถขยายพันธุ์โดยใช้เมล็ด แ่งหรือเหง้าซึ่งเป็นส่วนของลำต้นใต้ดิน โดยทั่วไปจะใช้ ส่วนของเหง้าเป็นท่อนพันธุ์ในการปลูก ไพลชอบดินร่วนซุย ไม่ชอบน้ำขังหรือดินที่มีการระบายน้ำไม่ดีเนื่องจากจะเน่า เสียโดยเฉพาะดินที่มีสภาพเป็นกรด เมื่อมีฝนชุกหรือ ความชื้นในดินสูง จะทำให้เกิดโรค แ่งเน่าสามารถปลูกกลางแจ้งจนถึงมีแสงแดด พอควร ส่วนต้นเหนือดินมักจะยุบหรือแห้งเมื่อเข้าฤดูแล้ง ส่วนใหญ่จะเก็บเหง้าแก่เมื่ออายุ ๒-๓ ปีหลังปลูก

สรรพคุณของไพล

๑. ดอกไพล สรรพคุณช่วยขับโลหิตและกระจายเลือดเสีย กระจายเลือดที่เป็นลิ่มเป็นก้อน (ดอก)
๒. ช่วยแก้ธาตุพิการ (ต้นไพล)
๓. สรรพคุณสมุนไพรไพล ใบช่วยแก้ไข้ (ใบ)
๔. ช่วยแก้อาเจียน อาการอาเจียนเป็นโลหิต (หัวไพล)
๕. ช่วยแก้อาการปวดฟัน (หัวไพล)
๖. ไพลกับสรรพคุณทางยา เหง้าช่วยขับโลหิต (เหง้า)
๗. ช่วยแก้เลือดกำเดาไหลออกทางจมูก (ราก)
๘. ช่วยรักษาโรคที่บังเกิดแต่โลหิตออกทางปากและจมูก (เหง้า)
๙. เหง้าไพล ใช้เป็นยารักษาหอบหืด ด้วยการใช้น้ำเหง้าแห้ง ๕ ส่วน/ตีปลิ ๒ ส่วน/พริกไทย ๒ ส่วน /กานพลู ๑/๒ ส่วน/พืชมเสน ๑/๒ ส่วน นำมาบดผสมรวมกัน ใช้ผงยา ๑ ช้อนชาชงกับน้ำร้อนแล้ว รับประทาน หรือจะปั่นเป็นยาลูกกลอนด้วยการใช้น้ำผึ้ง ขนาดเท่าเม็ดพุทรา แล้วรับประทานครั้งละ ๒ ลูก โดยต้องรับประทานติดต่อกันเรื่อย ๆ จนกว่าอาการจะดีขึ้น (เหง้าแห้ง)
๑๐. ช่วยแก้อาการท้องอืดท้องเฟ้อ แก้ท้องขึ้น ท้องเดิน ช่วยขับลมในลำไส้ ด้วยการใช้น้ำเหง้าแห้ง นำมาบดเป็นผงแล้วรับประทานครั้งละ ๑ ช้อนชา ด้วยการนำมาชงกับน้ำร้อนและผสมเกลือด้วยเล็กน้อย แล้วนำมาดื่ม (เหง้าแห้ง)
๑๑. ช่วยแก้อาการปวดท้อง ท้องเสีย แก้บิด บิดเป็นมูกเลือด ด้วยการใช้น้ำเหง้าสดประมาณ ๔-๕ แว่น นำมาตำให้ละเอียด แล้วคั้นเอาแต่น้ำ เติมเกลือครึ่งช้อนชาแล้วนำมารับประทาน หรือจะผสมกับน้ำปูนใส รับประทานก็ได้เช่นกัน (เหง้าสด)
๑๒. ช่วยแก้อาการท้องผูก (เหง้า) ช่วยสมานแผลในลำไส้ แก้ลำไส้อักเสบ (เหง้า) ช่วยแก้ อุจจาระพิการ (ต้นไพล)
๑๓. ช่วยขับระดู ประจำเดือนของสตรี ขับเลือดร้ายทั้งหลาย และแก้มดกติดระดูขาว (หัวไพล, เหง้า) ช่วยทำให้ประจำเดือนมาเป็นปกติ (เหง้า) เหง้าไพลสามารถนำมาใช้ต้มกับน้ำอาบหลังคลอดของ สตรีได้ (เหง้า)
๑๔. ช่วยรักษาอาการเคล็ดขัดยอก ฟกช้ำบวม ข้อเท้าแพลง ด้วยการใช้น้ำเหง้าสดนำมาฝนแล้วทา บริเวณที่มีอาการฟกช้ำบวมหรือเคล็ดขัดยอก/หรือจะใช้เหง้าสด ๑ แ่ง นำมาฝานเป็นชิ้นบาง ๆ แล้วต้ม รวมกับสมุนไพรชนิดอื่น ๆ เนื่องจากไพลจะมีน้ำมันหอมระเหย (เหง้าสด) ช่วยแก้อาการเคล็ดขัดยอก ฟกช้ำบวม ข้อเท้าแพลง ด้วยการใช้น้ำเหง้า ๑ เหง้า นำมาตำคั้นเอาแต่น้ำมาทาบริเวณที่มีอาการ/หรือ จะนำมาตำให้ละเอียดแล้วผสมกับเกลือเล็กน้อย นำมาห่อเป็นลูกประคบ แล้วอังไอน้ำให้ความร้อน นำมาใช้ประคบบริเวณที่มีอาการฟกช้ำบวมและบริเวณที่ปวดเมื่อย เข้า-เย็น จนกว่าจะหาย/หรือจะใช้ทำ

เป็นน้ำมันไหล ด้วยการใช้ไฟหนัก ๒ กิโลกรัม นำมาทอดในน้ำมันที่ร้อนๆ ๑ กิโลกรัม ให้ทอดจนเหลืองแล้วเอาไฟออก และใส่กานพลูผงประมาณ ๔ ซ้อนชา และทอดต่อไปด้วยไฟอ่อนๆ ประมาณ ๑๐ นาที เสร็จแล้วนำมารองรอนน้ำมันอุ่นๆ และใส่การบูรลงไป ๔ ซ้อนชา ใส่ภาชนะปิดให้มิดชิด รอนเย็นแล้วจึงเขย่าการบูรให้ละลาย แล้วนำน้ำมันไหลมาทาตามวันละ ๒ ครั้งเวลามีอาการปวดเข้า-เย็น

๑๕. ช่วยลดอาการอักเสบ แก้ปวด บวม เส้นตึง เมื่อยขบ (เหง้า) ช่วยแก้เมื่อย แก้อาการปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ ปวดตามร่างกาย (ใบ)

๑๖. ช่วยรักษาโรคผิวหนัง (เหง้า)

๑๗. โพล สรรพคุณของเหง้าช่วยรักษาฝี (เหง้า) ช่วยดูหนอง (เหง้า)

๑๘. ช่วยแก้ผดผื่นคัน ด้วยการใช้น้ำมันนำมาบดทำเป็นผงผสมกับน้ำ หรือจะใช้เหง้าสดนำมาล้างให้สะอาด ผนแล้วทาบริเวณที่เป็นก็ได้เช่นกัน (เหง้า) เหง้าใช้ทาเคลือบแผลเพื่อป้องกันอาการติดเชื้อได้ (เหง้า)

๑๙. ช่วยแก้อาการครั่นเนื้อครั่นตัว (ใบ)

๒๐. ช่วยรักษาโรคเหน็บชา (เหง้า)

๒๑. ใช้เป็นยาชาเฉพาะที่ (เหง้า)

๒๒. ใช้เป็นยาสมานแผล ด้วยการใช้น้ำมันสด ๑ แฉ่ง นำมาผานเป็นชิ้นบาง ๆ แล้วต้มรวมกับสมุนไพรชนิดอื่น ๆ เนื่องจากโพลจะมีน้ำมันหอมระเหย (เหง้าสด)

๒๓. เหง้าใช้เป็นยาแก้เล็บถอด ด้วยการใช้น้ำมันสด ๑ แฉ่ง (ขนาดเท่าหัวแม่มือ) นำมาตำให้ละเอียดแล้วผสมกับเกลือและการบูร อย่างละครึ่งช้อนชา แล้วนำมาใช้พอกบริเวณที่เป็นหนอง โดยควรเปลี่ยนยาที่ใช้พอกวันละ ๑ ครั้ง (เหง้าสด)

๒๔. เหง้าของโพลมีน้ำมันหอมระเหย ซึ่งจากการทดลองพบว่ามันมีฤทธิ์ช่วยลดอาการอักเสบได้ (เหง้า)

๒๕. โพลมีฤทธิ์ช่วยคลายกล้ามเนื้อเรียบ ช่วยลดการบีบตัวของมดลูกและลำไส้ รวมไปถึงกระเพาะอาหารในหนูทดลอง โพลมีฤทธิ์ในการช่วยต้านเชื้อรา เชื้อจุลินทรีย์ และเชื้อแบคทีเรีย

๒๖. โพลมีฤทธิ์ช่วยต้านฮีสตามีนในผู้ป่วยเด็กที่เป็นโรคหอบหืด โดยสามารถช่วยลดขนาดของตุ่มนูนจากการฉีดน้ำยาฮีสตามีนเข้าใต้ผิวหนังได้อย่างมีนัยสำคัญ และยังช่วยทำให้ผู้ป่วยที่มีอาการหอบหืดมีอาการหอบน้อยลง ปอดทำงานได้ดีขึ้น

๒๗. เหง้าโพลจัดอยู่ในตำรับยา "ยาประสะกานพลู" ซึ่งเป็นตำรับยาที่มีสรรพคุณบรรเทาอาการปวดท้อง จุกเสียด แน่นเฟ้อจากอาหารไม่ย่อยเนื่องจากธาตุ

๒๘. เหง้าโพลจัดอยู่ในตำรับยา "ยาประสะโพล" ซึ่งมีสรรพคุณช่วยรักษาอาการประจำเดือนมาไม่สม่ำเสมอหรือน้ำน้อยกว่าปกติ และช่วยขับน้ำคาวปลาในสตรีหลังคลอดบุตร

ข้อควรระวัง

๑. การรับประทานในขนาดสูงหรือการใช้ติดต่อกันเป็นระยะเวลานานอาจทำให้เกิดพิษต่อตับได้ และยังไม่มีความปลอดภัยที่จะนำมาใช้เป็นยารักษาโรคหืด และไม่ควรนำมารับประทานแบบเดี่ยวๆ ติดต่อกันเป็นระยะเวลานาน นอกจากจะมีการขจัดสารที่พิษต่อดังกล่าวออกไปเสียก่อน

๒. การใช้ครีมโพลห้ามใช้ทาบริเวณขอบตา เนื้อเยื่ออ่อน และบริเวณผิวหนังที่มีบาดแผลหรือมีแผลเปิด

๓. ไม่แนะนำให้ใช้สมุนไพรชนิดนี้กับสตรีมีครรภ์ หรืออยู่ระหว่างการให้นมบุตรและเด็กเล็ก

ประโยชน์ของไพล

๑. ช่วยทำให้ผิวหนังชุ่มชื้น ด้วยการใช้เหง้าสด ๑ แฉ่ง นำมาผานเป็นชิ้นบาง ๆ แล้วต้มรวมกับสมุนไพรชนิดอื่น ๆ เนื่องจากไพลจะมีน้ำมันหอมระเหย (เหง้าสด)
๒. ประโยชน์ไพลช่วยไล่แมลง ข่าแมลง (เหง้า)
๓. ช่วยกันยุงและไล่ยุง น้ำมันจากหัวไพลผสมกับแอลกอฮอล์นำมาใช้ทาผิวสามารถช่วยกันยุงและไล่ยุงได้ (หัวไพล)
๔. สามารถนำมาทำเป็น ครีมไพล, น้ำมันไพล, ไพลผง, ไพลขัดผิว, ไพลทาหน้าได้

ไพลกับความงาม

๑. ไพลขัดผิว เหง้าสามารถนำมาใช้ทำเป็นแป้งไว้สำหรับขัดผิวได้ โดยจะช่วยทำให้ผิวดูนุ่มนวล ช่วยปกป้องผิวจากอนุมูลอิสระ ช่วยลดเลือนริ้วรอย จุดต่างดำและไม่ทำให้เกิดสิว ซึ่งวิธีการทำไพลขัดผิวก็ให้นำเหง้าไพลมาหั่นแบบหยาบ ๆ ประมาณ ๔ ซ่อนโต๊ะ ใส่ลงในโถปั่น แล้วตามด้วยดินสอพอง ๓ ถ้วยตวง นำมาทุบให้พอแตกแล้วใส่ลงไปเครื่องปั่นและปั่นจนละเอียดเป็นเนื้อเดียวกัน หลังจากนั้นให้เติมน้ำต้มสุก ๑ ถ้วยตวง และปั่นให้เข้ากันอีกครั้ง เมื่อได้ครีมเป็นเนื้อเดียวกันแล้วให้นำมาปั่นเป็นก้อนเล็ก ๆ แล้วนำไปตากแดดให้แห้งสนิทเก็บไว้ใส่ขวด ก็จะได้แป้งไพลที่สามารถนำมาใช้ขัดผิวได้แล้ว ซึ่งวิธีการใช้ก็นำมาผสมกับน้ำเย็นแล้วนำมาพอกบริเวณผิวที่ไว้ประมาณ ๓๐ นาทีแล้วค่อยล้างออก

๒. ไพลทาหน้าหรือการพอกหน้าด้วยไพล ด้วยการใส่แป้งไพลจำนวน ๒-๓ ก้อนนำมาผสมกับน้ำเย็นแล้วนำมาพอกหน้าก่อนเข้านอน ที่ไว้ประมาณ ๓๐ นาทีแล้วล้างออก จะช่วยทำให้ผิวน้ำดูอ่อนนุ่มในสูตรสามารถเติมนมสดหรือโยเกิร์ตประมาณ ๒ ซ่อนชา

แหล่งอ้างอิง : สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วว.), เว็บไซต์สำนักงานโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, เว็บไซต์ฐานข้อมูลเครื่องยาสมุนไพร คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, สำนักงานข้อมูลสมุนไพร มหาวิทยาลัยมหิดล, การศึกษาสารสกัดจากไพลใช้ทาผิวหน้ากันยุงกัด วารสารกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ (พันธุ่อไร, ประคอง)

๕. กระท่อม

ชื่อทางวิทยาศาสตร์ว่า *Mitragyna speciosa* Korth เป็นพืชในวงศ์กาแฟ มีชื่อเรียกหลายชื่อทางภาคใต้เรียก ท่อม (thom) ภาคกลางเรียก อีถ่าง มาเลย์เรียก เบี้ยะ (biak) หรือ เคอต่อม (ketum) หรือ เซบัท (sepat) เป็นพืชท้องถิ่นของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะในประเทศไทย, อินโดนีเซีย, มาเลเซีย, พม่า และ ปาปัวนิวกินี ซึ่งปรากฏการใช้งานกระท่อมในฐานะยาสมุนไพรมาตั้งแต่อย่างน้อยคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ กระท่อมมีคุณสมบัติโอปิออยด์ และมีผลคล้ายสารกระตุ้นบางส่วน ข้อมูลจากปี ๒๐๑๘ ระบุว่าประสิทธิภาพและความปลอดภัยของกระท่อมยังไม่สามารถสรุปได้ และยังไม่ได้รับการอนุมัติเป็นยารักษาโรคเนื่องจากงานวิจัยเกี่ยวกับกระท่อมจำนวนมากขาดคุณภาพ ใน ค.ศ. ๒๐๑๙ องค์การอาหารและยาสหรัฐบันทึกไว้ว่า ไม่มีหลักฐานที่ระบุว่ากระท่อมปลอดภัยหรือมีผลต่อการรักษาทุกแบบ อย่างไรก็ตาม ปรากฏผู้คนบางส่วนใช้กระท่อมเพื่อบรรเทาอาการปวดเรื้อรัง, อาการถอนฝิ่น รวมไปถึงการใช้ในเชิงนันทนาการ เวลาแสดงผลของกระท่อมอยู่ที่ประมาณ ๕-๑๐ นาที และจะคงอยู่ไปถึง ๒-๕ ชั่วโมง

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

กระท่อม (kratom) เป็นไม้ยืนต้นขนาดกลาง สูงประมาณ ๑๕-๓๐ เมตร เปลือกต้นสีเทา ลำต้นของกระท่อมมีลักษณะตรง แตกกิ่งก้านน้อย ลักษณะเป็นใบเดี่ยว เรียงเป็นคู่

ตรงกันข้าม ใบเป็นรูปไข่ ปลายใบแหลม โคนใบป้าน ขอบใบเรียบ แต่บางชนิดอาจมีปลายใบเป็นหยักเรียก ชนิดหางกุ่ม หรือ ยักษ์ใหญ่ ผิวใบเรียบลื่น แผ่นใบบาง ด้านท้องใบมีเส้นใบเป็นสันเห็นได้ชัดเจน มีเส้นแขนงใบ ข้างละประมาณ ๑๐-๑๕ เส้น ขนาดใบแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ ใบเพสลาดกว้าง ๑๐-๑๖ เซนติเมตร ก้านใบยาว ๓-๕ เซนติเมตร ยอดอ่อนเห็นหูใบรูปใบหอกอยู่ตรงกลางระหว่างกับใบอ่อนทั้งสองข้าง จำนวน ๑ คู่ เส้นบริเวณท้องใบเป็นสัน ดอกเป็นช่อกระจุกแน่นทรงกลม ออกจากปลายกิ่งประมาณ ๑-๓ ช่อ ก้านช่อดอกยาว ๗-๑๒ เซนติเมตร แต่ละช่อประกอบด้วยดอกย่อยประมาณ ๗๐-๘๐ ดอก ดอกเมื่อแรกบานมีสีขาวนวลแล้วเปลี่ยนเป็น สีเหลือง เป็นชนิดดอกแบบสมบูรณ์เพศ ลักษณะผลกลุ่มอัดแน่นเป็นรูปทรงกลม เส้นผ่านศูนย์กลาง ๒-๓ เซนติเมตร ภายในผลย่อยมีเมล็ดประมาณ ๑๔๐-๑๖๐ เมล็ด และมีปีกบาง ๆ สามารถปลิวไปได้ไกล

การขยายพันธุ์

พืชกระท่อมใช้เมล็ดในการขยายพันธุ์โดยธรรมชาติ เมล็ดที่มีปีกบาง จะสามารถปลิวไปได้ไกลตามแรงลม และสามารถแขวนลอยไปกับน้ำได้ง่าย จึงสามารถพบต้นกระท่อมได้ตามริมลำธารโดยเฉพาะดินชั้นแฉะ เนื่องจากพืชกระท่อมจัดเป็นพืชเสพติดให้โทษ จึงไม่มีการศึกษาวิธีการขยายพันธุ์อย่างมีประสิทธิภาพ โดยทั่วไปก็เพาะต้นกล้าจากเมล็ด จนได้ต้นกล้าสูง ๑๕-๒๐ เซนติเมตร ย้ายไปปลูกในพื้นที่ที่มีความชุ่มชื้นเหมาะสม นอกจากนี้อาจใช้วิธีการติดตา ทาบกิ่งกับต้นตอที่มี ความแข็งแรง รวมไปถึงการติดตากับต้นกระท่อมขี้หนูที่โตไวกว่า มีรายงานวิจัยของประเทศมาเลเซีย เรื่อง การขยายพันธุ์พืชกระท่อมโดยวิธีการปักชำ โดยใช้ต้นกล้าอายุ ๒ ปี จากนั้นตัดกิ่งที่มีตาข้าง ปักในกระบะดิน โดยไม่จำเป็นต้องใช้ฮอร์โมนเร่งราก สภาวะเลี้ยงคือ ที่อุณหภูมิ ๒๕-๓๐ องศาเซลเซียส ความชื้นสัมพัทธ์ไม่ต่ำกว่า ๘๐%

ประเภทของกระท่อม สามารถจำแนกออกตามประเภทของสีของเส้นใบ (Vein) ซึ่งแตกต่างกันได้หลักๆ ดังนี้

๑. **กระท่อมขาว (White Vein Kratom)** เป็นกระท่อมที่ผลิตจากใบที่มีอายุอ่อนลักษณะเส้นใบจะมีสีขาวได้รับความนิยมมากในตลาดของสหรัฐอเมริกา เชื่อว่าสามารถช่วยเพิ่มกำลังและช่วยให้มีอาการง่วงซึมคลายเครียด โดยมีประเภทแยกย่อยออกไปตามแหล่งเพาะปลูกอีก เช่น กระท่อมขาวไทย (White Thai Kratom) กระท่อมขาว สุมาตรา (White Sumatra Kratom) และกระท่อมขาวอินโด (White Vein Indo) เป็นต้น

๒. **กระท่อมเขียว (Green Vein Kratom)** เป็นกระท่อมที่ผลิตจากใบที่ไม่อ่อนหรือแก่จนเกินไป ลักษณะเส้นใบจะมีสีเขียวมีฤทธิ์คล้ายกับกระท่อมขาวแต่อ่อนกว่า เชื่อว่าช่วยเพิ่มกำลังและทำให้มีความกล้ามากขึ้นเหมาะสำหรับคนที่ขี้อายไม่กล้าเข้าสังคม อีกทั้งยังเชื่อว่าจะสามารถช่วยลดความเจ็บปวดและช่วยให้มีอาการง่วงซึมด้วย โดยมีประเภทแยกย่อยอีก เช่น กระท่อมเขียวมาเลเซีย (Malaysian Green) และ กระท่อมเขียวปอนเตียนาค (Pontianak Green Horn) ชื่อเมืองในประเทศอินโดนีเซีย เป็นต้น

๓. *กระท่อมแดง (Red Vein Kratom)* เป็นกระท่อมที่ผลิตจากใบแก่ลักษณะเส้นใบจะมีสีแดง ออกไปด้วยสาร Mitragynine ทำให้มีประสิทธิภาพในการออกฤทธิ์ดีจึงถือว่าเป็นประเภทกระท่อมที่มีคุณภาพดีที่สุดในปัจจุบันนี้ ได้รับความนิยมมากที่สุดในตลาด เชื่อว่าสามารถช่วยบรรเทาอาการนอนไม่หลับ สามารถผ่อนคลายร่างกายและอารมณ์ และช่วยลดความเครียดได้ โดยมีประเภทแยกย่อยอีกหลายชนิด เช่น กระท่อมแดงไทย (Red Thai) กระท่อมแดงสุมาตรา (Red Sumatra) กระท่อมแดงปอนเตียนาค (Pontianak Red Horn) และชนิดอื่น ๆ

๔. *กระท่อมแมงดา (Maeng Da Kratom)* เป็นกระท่อมสายพันธุ์ที่เพาะปลูกได้ในประเทศไทย โดยได้รับการพัฒนาสายพันธุ์ด้วยเทคนิคการทาบกิ่งจนเกิดเป็นสายพันธุ์ใหม่และกระจายแหล่งเพาะปลูกไปยัง อินโดนีเซียและมาเลเซีย โดยกระท่อมแมงดาเป็นที่นิยมในกลุ่มผู้บริโภคมาก เนื่องจากเชื่อว่าจะสามารถบรรเทาอาการซึมเศร้าและอาการทางจิตช่วยให้อารมณ์คงที่ อีกทั้งยังช่วยเพิ่มกำลังด้วย

๕. *กระท่อมเบนทูแอนจี (Bentuangie Kratom)* โดย Bentuangie หมายถึง “Tropical Blend” กระท่อมประเภทนี้จะผลิตจากใบกระท่อมแห้งและใบกระท่อมหมัก ซึ่งทำให้เกิดเป็นสีน้ำตาลเข้ม มีกลิ่นหอมเฉพาะตัว แม้ว่ากระท่อมประเภทนี้จะเพิ่งเข้าตลาดได้ไม่นาน แต่ก็ได้รับความนิยมจากผู้บริโภคอย่างรวดเร็ว เชื่อว่าสามารถช่วยลดอาการปวดเมื่อยตามร่างกาย ช่วยผ่อนคลาย ช่วยในการนอนหลับ และช่วยทำให้อารมณ์ดี อีกทั้ง ยังเชื่อว่าออกฤทธิ์นานกว่ากระท่อมประเภทอื่นด้วย

๖. *กระท่อมเหลือง (Yellow Vein Kratom)* เป็นกระท่อมประเภทสีขาวที่ผ่านกรรมวิธีการผลิตพิเศษจนทำให้เกิดเป็นสีเหลืองแม้ว่าจะไม่เป็นที่นิยมในตลาดมากนัก แต่เชื่อว่าจะสามารถช่วยเพิ่มกำลัง ช่วยลดอาการ วิดกกังวล และช่วยเพิ่มสมาธิได้ อีกทั้งยังเชื่อว่าสามารถออกฤทธิ์ได้นานกว่ากระท่อมขาวด้วย

พิษวิทยาของพืชกระท่อม

ความเป็นพิษต่อเซลล์ของสารสกัดแอลคาลอยด์จากพืชกระท่อมและไมทราไจนิน พบว่าสารสกัดแอลคาลอยด์จากพืชกระท่อมมีความเป็นพิษต่อเซลล์เพาะเลี้ยงชนิด HepG2 , HEK293 , MCL-5, cHol และ SH-SY5Y แบบขึ้นกับความเข้มข้น (dose-dependent manner) และที่ความเข้มข้น ๑,๐๐๐ ไมโครกรัมต่อมิลลิลิตร ทำให้เซลล์ตายทั้งหมด ส่วนการศึกษาความเป็นพิษของสารสกัดพืชกระท่อมต่อสัตว์ทดลองแบบเฉียบพลันมีรายงานว่าค่า LD₅₀ (Lethal Dose ๕๐%) ซึ่งหมายถึง ปริมาณของสารเคมีที่ให้กับสัตว์ทดลองทั้งหมดเพียงครั้งเดียว แล้วทำให้กลุ่มของสัตว์ทดลองตายร้อยละ ๕๐ (ครึ่งหนึ่ง) ของสารสกัดแอลคาลอยด์จากพืชกระท่อมมีค่าเท่ากับ ๑๗๓.๒๐ ถึง ๕๙๑ มิลลิกรัมต่อกิโลกรัม ส่วนไมทราไจนินมีค่า LD₅₀ เท่ากับ ๔๗๗ มิลลิกรัมต่อกิโลกรัม ส่วนสารสกัดน้ำพืชกระท่อมมีค่า LD₅₀ มากกว่า ๒,๐๐๐ มิลลิกรัมต่อกิโลกรัม ซึ่งถือว่าสารสกัดน้ำพืชกระท่อมมีความเป็นพิษน้อย การศึกษาความเป็นพิษในมนุษย์มีรายงานฉบับแรกของ Grewal และคณะ โดยให้ อาสาสมัครจำนวน ๕ ราย ดื่มสารละลายไมทราไจนิน ในน้ำที่มีปริมาณไมทราไจนินอะซิเตต (mitragynine acetate) เท่ากับ ๕๐ มิลลิกรัมในอาสาสมัคร ๔ ราย และผงใบกระท่อมน้ำหนัก ๑.๓ กรัมในอาสาสมัคร ๑ ราย พบว่า อาสาสมัครทุกรายมีอาการ cocaine-like effects ได้แก่ มีอารมณ์เคลิบเคลิ้มมีความสุข หัวใจเต้นเร็ว เบื่ออาหาร และนอนไม่หลับ เป็นต้น บางรายมีอาการคลื่นไส้ อาเจียน มือสั่นเล็กน้อย และ หน้าแดง การศึกษาของ Singh และคณะ ได้ทำการศึกษาความเป็นพิษของพืชกระท่อมต่อค่าพารามิเตอร์ทางห้องปฏิบัติการทางโลหิตวิทยาและเคมีคลินิกของเลือด (hematological and clinical-chemistry parameters) ในผู้ใช้พืชกระท่อมจำนวน ๕๕ รายเทียบกับอาสาสมัครสุขภาพแข็งแรงจำนวน ๑๙ ราย พบว่าค่าพารามิเตอร์หรือผลการตรวจเลือดทางห้องปฏิบัติการของผู้ใช้พืชกระท่อมส่วนใหญ่มีค่า

ไม่แตกต่างจากอาสาสมัครสุขภาพแข็งแรง มีเพียงค่าฮีโมโกลบิน จำนวนเม็ดเลือดขาว ปริมาณแคลเซียม คลอเลสเทอรอลชนิด HDL (high density lipoprotein) ที่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญจากอาสาสมัครสุขภาพแข็งแรง ส่วนค่าพารามิเตอร์อื่นๆ ที่เป็นผลตรวจจากห้องปฏิบัติการอยู่ในช่วงค่าปกติ รวมถึงผู้ใช้ไบพัสกระดอมมาเป็นเวลานานกว่า ๕ ปี และได้รับไมทราไจนินในปริมาณ ๗๖.๓-๑๑๔.๘ มิลลิกรัมต่อวันที่เข้าร่วมการศึกษาดังกล่าว

สรรพคุณของต้นกระดอม

๑. ช่วยบำรุงกำลังเพิ่มพลังให้ทำงานได้นานขึ้น สรรพคุณของต้นกระดอม ความสามารถในการช่วยบำรุงกำลังเพิ่มพลังงานให้กับร่างกาย จึงมีผลทำให้การทำงานยาวนานขึ้น ไม่เหน็ดเหนื่อย ทนแดดทนลม กล้ามเนื้ออึดขึ้น ลดอาการปวดเมื่อยกล้ามเนื้อที่เป็นอยู่ได้ดี แต่ต้องใช้ในปริมาณที่เหมาะสมต่อร่างกาย

๒. รักษาอาการลำไส้ติดหรือท้องเสีย ท้องร่วง ถ่ายเหลว สามารถนำต้นกระดอมไปต้มเพื่อดื่มกินได้ หรือจะเคี้ยวใบชงกับน้ำดื่มเพื่อรักษาอาการที่เป็นอยู่ก็ไม่มีปัญหา เมื่อดื่มไปแล้วสรรพคุณที่มีในใบหรือลำต้นก็จะไปช่วยยับยั้งเชื้อในลำไส้ไม่ทำให้เกิดอาการกำเริบอีก

๓. ช่วยลดอาการปวดที่มีผลดีกว่ามอร์ฟีน กระดอมมีสารชื่อว่า “ไมทราไจนิน” ซึ่งถือเป็นสารที่มีความสำคัญมาก ในไทยพบสูงถึง ๖๖% มีส่วนช่วยกดประสาทส่วนกลาง เพราะมีสารจำนวนอัลคาลอยด์ผสมอยู่ด้วย จึงระงับอาการปวดต่าง ๆ โดยเฉพาะที่มีความรุนแรงได้ดี รู้สึกง่วงซึม กระตุ้นให้เกิดความเคลิ้มอย่างมีความสุข ผลจากการศึกษาสารนี้ในใบกระดอม พบว่ามีส่วนช่วยลดอาการเจ็บปวดที่รุนแรงมากกว่ามอร์ฟีน ๑๓ เท่า ทั้งยังช่วยบำบัดผู้ที่เสพติดมอร์ฟีนในบางคนได้ดีอีกด้วย

๔. ลดอาการขาดยาจากสารเสพติด เช่น เฮโรอีน, ฝิ่น, มอร์ฟีน เมื่อต้องการบำบัดให้หายขาดสามารถเลือกใช้กระดอมช่วยได้ แต่ต้องมีการใช้ในปริมาณที่เหมาะสม รวมถึงระยะเวลาไม่นานเกินไป กระดอมจะให้ผลข้างเคียงในการบำบัดที่น้อยกว่าสารตัวอื่น ๆ

๕. ช่วยแก้อาการปวดฟัน โดยทั่วไปแล้วเราสามารถต้มน้ำกระดอมโดยใช้ส่วนใบเด็ดล้างให้สะอาดแล้วนำมาต้มดื่มกินเป็นน้ำสมุนไพรตามตำราแผนโบราณบอกว่าฤทธิ์ที่มิจะช่วยให้อาการปวดฟันต่างๆ หลุดลงได้ แต่ปัจจุบันไม่ค่อยนิยมแล้วเพราะมีเป็นยาเม็ดแก้ปวดแทน

๖. ช่วยลดความดันโลหิตสูง กระดอมมีสารที่ชื่อไมทราไจนิน นอกจากจะช่วยระงับความเจ็บปวดของร่างกายได้ดีกว่ามอร์ฟีน ก็ยังมีฤทธิ์ในการขยายหลอดเลือดได้ด้วย ช่วยคลายกล้ามเนื้อลดความดันโลหิต ซึ่งตามตำรับยาแผนโบราณมีผลวิจัยพบว่าช่วยแก้ปัญหาความดันเลือดสูงจริง

๗. ช่วยรักษาโรคเบาหวาน ไม่ว่าจะเอาใบมาเคี้ยวแล้วคายกากออก หรือต้มดื่มกินในชีวิตประจำวัน ช่วยในการดูดกลับของน้ำตาลกลูโคส ระดับน้ำตาลในเลือดลดลงโดยไม่ไปยุ่งเกี่ยวกับอินซูลินในร่างกายของผู้ป่วย

๘. ช่วยรักษาแผลในปาก แก้วไอ ไม่ว่าจะเกิดจากการกัดปากตัวเอง ร้อนในที่เกิดขึ้น รวมถึงอาการไอ ซึ่งฤทธิ์ที่มิจะช่วยสมานแผล ห้ามเลือด ที่สำคัญช่วยถอนพิษจากสัตว์ร้ายได้ด้วย

๙. การลดอาการปวดเบ่งก่อนคลอด หมอพื้นบ้านบางท่านที่เคยมีประสบการณ์ใน การทำคลอดเคยต้มใบกระดอมให้ผู้หญิงที่กำลังจะคลอดลูกกิน เพราะก่อนคลอดจะมีอาการปวดเบ่ง เมื่อได้กินน้ำต้มกระดอมจะช่วยลดอาการปวดลง แต่หมอพื้นบ้านบางท่านบอกว่าอันตราย คนจะคลอดลูกให้กินใบกระดอมไม่ได้ เลือดจะแรงขึ้น เพราะรสเมาของใบกระดอมเข้าไปกระตุ้น อันตรายมาก จึงห้ามใช้ในผู้หญิงตั้งครรภ์ หรือใช้ลดอาการปวดเบ่ง ทั้งนี้ ยังไม่มีข้อสรุปที่ชัดเจนในประเด็นนี้

๑๐. ช่วยรักษาโรคตานขาง มักเกิดในเด็กช่วงอายุประมาณ ๑-๕ ปี เป็นตุ่มพุ่มงอก น้ำเหลืองย้อย เด็กมีอาการไข้ ตำรับยาที่ใช้ได้แก่ เปลือกกระท่อม โดยคนโบราณนิยมใช้เปลือก เพราะเปลือกกระท่อม ขมน้อยกว่าใบ มีรสฝาด ข้าวเย็นเหนียว ตาลน้ำนม ตาลดำ ตาลเสี้ยน ตาลมอญ ตาลลูกอ่อน แต่ละอย่าง ใช้ปริมาณเท่า ๆ กัน อย่างละ ๑ กำ แล้วนำไปต้ม เอาให้เด็กกินประมาณวันละ ๑ ช้อนโต๊ะ แล้วดูอาการของเด็ก กินจนกว่าแผลที่พุ่มงอกจะแห้ง น้ำเหลืองแห้ง กินไปเรื่อยๆ จนกว่าจะหาย

๑๑. ช่วยรักษาอาการไอเรื้อรัง คนไข้ที่มีอาการไอบางคนกินกระท่อมซีกเดียวก็หายบางคนใช้ ๒-๓ ใบ ห่อน้ำตาลทรายแดงแล้วกิน ส่วนคนที่ไอเรื้อรังหอบที่บ้านใช้ใบกระท่อมต้มกับอ้อยแดง อ้อยแดงสับเป็นท่อน แขนงน้ำตาลทรายแดง แล้วต้มกับใบกระท่อม อาการไอเรื้อรัง คือไอเกิน ๑๕ วัน ไปซื้อยาที่ตลาดกินเท่าไรก็ไม่หาย กินกระท่อมต้มกับอ้อยแดงหม้อเดียวหายเลย หม้อดินเล็กๆ ประมาณ ๑ ลิตร ให้จิบกิน เพราะอ้อยแดงทำให้ชุ่มคอ บำรุงกำลังไม่ให้เพลีย ไม่ให้เจ็บอก ใส่กระท่อมก้านแดง ถ้าใบใหญ่ ๘ ใบ ถ้าใบเล็ก ๑๒ ใบ มีเคล็ดอยู่ว่าถ้ารักษาคนไข้ใส่เกิน ๗ จะหาย ถ้าไม่เกิน ๗ ยังเจ็บอยู่ ไม่หาย ใบกระท่อมใช้ใบค่อนข้างแก่เลยจากเพสลาด (ครึ่งอ่อนครึ่งแก่) ใช้อ้อยปริมาณ ๓ ชีด น้ำ ๑ ลิตร ต้มให้เหลือครึ่งลิตร ก็ใช้ได้ ใส่ขวดลิโพอให้คนไข้ไปไว้จิบแก้ไอ ถ้าอาการไอเรื้อรังยังไม่หายต้องทำสูตรใหม่ และต้องดูว่าเป็นเด็ก หรือผู้ใหญ่ ก็จะใช้กะเพราด้วยเพื่อเสริมฤทธิ์ ปริมาณของกระท่อมและอ้อยแดง เท่าเดิม และเพิ่มกะเพรา กะเพราหักเป็นก้านแล้วนำไปตากแดดให้หมาด ตากน้ำค้าง ๑ คืน แล้วนำมาต้มกับกระท่อมและอ้อยแดง

๑๒. เป็นยาสมุนไพร สำหรับสัตว์เลี้ยง เมื่อสัตว์เลี้ยง เช่น วัว ควาย และหมู ท้องเสีย เจ้าของ จะเก็บใบกระท่อมมาผสมกับอาหารให้กิน ประมาณ ๒-๓ มื้อ อาการก็ดีขึ้น ช่วยประหยัดเงินในการไปหาซื้อยามารักษา

๖. พลู่

ชื่อวิทยาศาสตร์ : Piper betle เป็นพืชชนิดหนึ่ง อยู่ในวงศ์ พริกไทย (Piperaceae)

พลู่เป็นไม้เลื้อย ที่ข้อมีรากสั้น ๆ ออกรอบข้อใช้เกาะติดไม้ใหญ่ มีเนื้อไม้ขนาดเล็กจึงไม่จัดเป็นไม้ยืนต้น มีข้อและปล้องชัดเจน ใบเดี่ยวติดกับ ลำต้น ใบเรียงตัวแบบสลับ ลักษณะของใบแหลมคล้ายใบโพ ผิวใบมัน ดอกออกรวมกันเป็นช่อแน่น ปลูกโดยใช้ลำต้นปักชำ ขึ้นง่าย เป็นพืชพื้นเมืองของภูมิภาคเอเชียใต้จนถึงเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ใบของพลูนั้นมีรสเผ็ดร้อน เป็นที่รู้จักกันดีว่านิยมนำมาตากกับปูนแดงเคี้ยวร่วมกับหมาก โดยเฉพาะในคนรุ่นก่อน ๆ ซึ่งส่วนใหญ่จะใช้ใบพลูที่มีสีเขียวเข้มมากกว่าใบที่สีออกเหลืองทอง นอกจากนี้แล้วยังใช้ในพิธีมงคล เป็นเครื่องเซ่นไหว้ การทำเครื่องบายศรีสู่ขวัญ

คุณค่าทางสารอาหารของพลู ประกอบด้วยน้ำมันหอมระเหย ได้แก่ ซาวิคอล, ยูจินอล, เบตาซิโตสเตอรอล และซินีโอล เป็นต้น

นอกจากนี้ยังใช้เป็นสมุนไพรแก้ลมพิษ รักษาอาการคัน ในใบพลูมีสารยูจินอลและซาวิคอล มีฤทธิ์เป็นยาชาและช่วยกระตุ้นการไหลเวียนของโลกิต และยับยั้งการเจริญเติบโตของเชื้อโรคหลายชนิด จึงมีประโยชน์ในการระงับอาการคันและเจ็บปวดเนื่องจากแมลงกัดต่อย ช่วยฆ่าและยับยั้งการเจริญเติบโตของเชื้อแบคทีเรียที่เป็นสาเหตุของวัณโรคและเชื้อหนอง และมีฤทธิ์ต้านเชื้อราที่เป็นสาเหตุ

ของโรคผิวหนังและกลาก และพบว่าน้ำมันพลูสามารถฆ่าพยาธิไส้เดือนได้ สารเบตาสเตอรอล มีฤทธิ์แก้แพ้ แก้อักเสบ นอกจากนี้ พลูยังมีสรรพคุณใช้แก้การอักเสบของเยื่อจมูกและคอ แก้กกลาก แก้อ่อนงวงฟุต แก้กัน แก้มพิษ ลนไฟนาบท้องเด็ก แก้ปวดท้องและแก้ลูกอัมพาชยาน เป็นต้น

มีการปลูกพลูกันเป็นพืชเศรษฐกิจในประเทศไทย โดยเฉพาะที่ตลาดพลู ฝั่งธนบุรี เริ่มจากชาวอิสลามที่อาศัยอยู่ ณ ที่แห่งนี้มาตั้งแต่ต้นยุครัตนโกสินทร์ จนกลายมาเป็นแหล่งค้าขายพลูแหล่งใหญ่ จนกระทั่งได้ขยายไปยังชาวไทยและชาวจีนด้วย แม้ปัจจุบันความนิยมกินหมากและพลูจะลดน้อยลงไปตามกาลเวลา แต่ก็ยังคงมีพื้นที่ปลูกพลูอยู่

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ไม้เถา เนื้อแข็ง เป็นไม้เลื้อยระบบรากฝอย (fibrous root system) เกิดตามข้อใช้หาอาหารและยึดเกาะ ซึ่งรากหาอาหารจะอยู่ในดินทำหน้าที่ดูดน้ำและอาหารจากดินมาเลี้ยงลำต้น มีรากขนาดใหญ่ประมาณ ๖ รากและมีรากแขนงแตกแยกออกไปเป็นวงกว้างตามขนาดของทรงพุ่มและจะหยั่งลึกลงไป ในดิน ส่วนรากยึดเกาะบางครั้งเรียกว่ารากตีนตุ๊กแก จะแตกออกตามข้อทำหน้าที่ยึดเกาะกับเสาหรือหลัก หรือวัตถุค้ำยันเพื่อให้ลำต้นสูงขึ้นและไม่ให้ลำต้นหลุดร่วงออกได้ง่าย รากชนิดนี้ไม่ทำหน้าที่หาอาหาร ปกติเป็นรากใหม่อ่อนๆ ลำต้น เป็นเถาเลื้อย ลักษณะของลำต้นอวบน้ำมีร่องเล็กๆ สีน้ำตาลยาวขนานไปตลอดลำต้น สันร่องมีสีเขียว มีข้อและปล้องชัดเจน เจริญยึดเกาะกับเสาหรือไม้ค้ำยันหรือหลัก ทุกส่วนมีกลิ่นหอมเฉพาะ

ใบ เป็นใบเดี่ยว ออกเรียงสลับตามข้อใบ ลักษณะใบรูปไข่หรือรูปหัวใจคล้ายใบโพธิ์ ฐานใบมนหรือค่อนข้างกลม ปลายใบแหลม ขอบใบเรียบ แผ่นใบด้านบนมีสีเขียวเข้มกว่าใบด้านล่าง เรียบและเป็นมัน มีเส้นใบประมาณ ๕-๗ เส้น เส้นใบด้านบนจะบวมลงไปตลอดแผ่นใบ ส่วนผิวใบด้านล่างจะนูนออกมาเห็นได้ชัดเจน ใบอ่อนจะเป็นสีเขียวและใบแก่สีจะเข้มขึ้น และมีกลิ่นฉุน

ดอก ออกดอกเป็นช่อแบบแกนห้อยลงที่ข้อใบ ดอกมีขนาดเล็กสีขาว ไม่มีก้าน รูปร่างของดอกเป็นรูปทรงกระบอก ดอกออกเป็นกลุ่มเรียงอยู่บนก้านช่อดอก ดอกเพศผู้และดอกเพศเมียจะแยกกันอยู่คนละดอก

ผล ลักษณะผลรูปทรงกลม เป็นผลมีเนื้อ เบียดกันแน่นอยู่บนแกน เมื่อสุกมีสีแดง

เมล็ด รูปร่างค่อนข้างกลมหรือยาวรีคล้ายรูปไข่

ประโยชน์ทางยา

ใบ รสเผ็ดเมา เคี้ยวกินกับหมาก ขยี้แล้วใช้อุดจมูก ช่วยห้ามเลือดกำเดาให้หยุดไหล แก้ปวดฟัน แก้รำมะนาด แก้ปากเหม็น ขับลมในลำไส้ แก้ท้องอืดท้องเฟ้อ แก้ปวดศีรษะ แก้ปวดท้อง ท้องเสีย กระตุ้นให้กระปรี้กระเปร่า ใช้ภายนอก แก้ปวด บวม ฟกช้ำ ฆ่าเชื้อโรค เป็นยาชาเฉพาะที่ช่วยให้เส้นเลือดหดตัว ฆ่าเชื้อโรคหนอง ฝี วัณโรค แก้การอักเสบของเยื่อจมูกและคอ แก้กกลาก แก้อ่อนงวงฟุต แก้กัน แผลงกตต่อย แก้มพิษ ลนไฟนาบท้องเด็ก แก้ปวดท้องและแก้ลูกอัมพาชยาน บรรเทาอาการไอ มีเสมหะ แก้คัดจมูก เจ็บคอ

น้ำมันพลู ซึ่งมีสารประกอบฟีนอล (phenolic compound) ได้แก่ isoeugenol, chavicol, eugenol ซึ่งมีฤทธิ์ในการฆ่าเชื้อโรคทำให้ปลายประสาทชา แก้อาการคัน

น้ำคั้นจากใบ น้ำคั้นจากใบพลูสด รสเผ็ด เป็นยาถ่ายพยาธิ ยาระบายอาการท้องผูก ยาเจริญอาหาร ขับเสมหะ ลดไข้ แก้ปวดศีรษะ ขับลมในกระเพาะอาหาร ทำให้ลมหายใจหอมสดชื่น เป็นยาสมานแผล

และใช้ป้องกันเชื้อจุลินทรีย์แก้อาการผื่นคัน ลมพิษ แพ้ อักเสบ แผลงสัตว์กัด แก้อังคตท้องเพื่อ แน่นจุกเสียด แก้กตาแดง แก้วิงเวียน

ราก ใช้รักษาโรคเอดส์

๓.๒ สภาพแวดล้อมและศักยภาพการปลูกพืชสมุนไพร

สภาพแวดล้อมและพื้นที่ปลูกพืชสมุนไพร เลือกสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับชนิดสมุนไพร ดังนี้

๑) **แสง** พืชสมุนไพรบางชนิดสามารถเจริญเติบโตและให้ผลผลิตดีเมื่อปลูกในสภาพกลางแจ้ง เช่น กระเจี๊ยบแดง มะแว้งเครือ ว่านหางจระเข้ เป็นต้น แต่บางชนิดต้องการแสงน้อย เช่น กระวาน วานิลลา ปัญจขันธ์ เป็นต้น จึงต้องมีการดูแลให้เหมาะสม เพื่อให้พืชมีการเจริญเติบโตเต็มที่ ซึ่งจะมีผลต่อปริมาณสารสำคัญอีกด้วย

๒) **อุณหภูมิ** การที่พืชได้รับอุณหภูมิที่เหมาะสมมีผลต่อการเจริญเติบโตและออกดอกติดผล โดยทั่วไปสมุนไพรหลายชนิดขึ้นได้ในทุกสภาพอากาศ อุณหภูมิที่เหมาะสมต่อการเจริญเติบโต คือ ๑๘-๓๕ องศาเซลเซียส

๓) **ปริมาณน้ำและความชื้น** ปลูกในพื้นที่ที่มีปริมาณน้ำฝนเพียงพอตามแต่ละชนิด หรือมีแหล่งน้ำเพียงพอในช่วงฤดูแล้ง แต่มีพืชสมุนไพรหลายชนิดที่พักตัวในฤดูแล้ง เช่น บุก ขมิ้น บางชนิดเจริญเติบโตและทนแล้ง เช่น กระเจี๊ยบแดง นอกจากความชื้นในอากาศสูง เช่น กระวาน กานพลู เป็นต้น

๔) **พื้นที่** การเลือกสภาพพื้นที่แวดล้อมให้เหมาะสมกับการปลูกพืชสมุนไพรแต่ละชนิด จะช่วยให้พืชนั้นๆ เจริญเติบโตดี ผลผลิตสูงและมีคุณภาพ ทั้งยังลดค่าใช้จ่ายในการจัดการและการดูแลรักษา ดินร่วนซุยเป็นดินที่เหมาะสมกับพืชสมุนไพรเกือบทุกชนิด ยกเว้นบางชนิดชอบดินเลนขายน้ำ เช่น ว่านน้ำ หรือว่านหางจระเข้ ชอบดินร่วนปนทราย เป็นต้น

พื้นที่ปลูกสมุนไพรควรหลีกเลี่ยงพื้นที่ที่มีความเสี่ยงจากการปนเปื้อน อันเนื่องมาจากมลภาวะของดิน อากาศ และน้ำที่เกิดสารเคมีอันตราย ประเมินผลกระทบของการใช้ผืนดินที่ผ่านมาในอดีต

พื้นที่ปลูกสมุนไพรควรตรวจสอบดินและน้ำ เพื่อนำผลมาปรับปรุงดินและหลีกเลี่ยงแปลงข้างเคียงที่ใช้สารเคมีอันตรายที่อาจทำให้มีการปนเปื้อนได้

พื้นที่ปลูกควรเป็นพื้นที่ที่มีความสูงจากระดับน้ำทะเลเหมาะสมกับพืชแต่ละชนิด เพราะจะมีผลต่อการเจริญเติบโตและการออกดอกติดผลความลาดเอียงของพื้นที่เหมาะสมไม่มากจนหน้าดินฤดูชะล้างได้ง่าย ลักษณะดิน ควรเป็นดินที่อุดมสมบูรณ์ มีอินทรีย์วัตถุสูง และมีการระบายน้ำที่ดี ยกเว้นสมุนไพรที่ชอบที่ชื้นแฉะ

ชนิดพืชสมุนไพรที่จะปลูก

การปลูกพืชสมุนไพร ก่อนปลูกควรรู้จักชนิดและรายละเอียดเกี่ยวกับสมุนไพรที่จะปลูกให้ถูกต้อง เช่น รู้ชื่อท้องถิ่น ชื่อวิทยาศาสตร์ ถิ่นที่อยู่ ลักษณะทั่วไปของพืชสมุนไพร ส่วนที่ใช้เป็นยา เกษตรกรควรตรวจสอบความถูกต้องของชื่อ ชื่อท้องถิ่น ให้ถูกชนิดที่จะปลูก บางครั้งมีชื่อพ้องกันแต่เป็นคนละชนิดกัน เช่น หญ้าไต้ใบและลูกไต้ใบ หากผิดชื่อ ผิดต้น เมื่อสมุนไพรแห้งและจำหน่ายในท้องตลาดจะยากในการจำแนก ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพและความปลอดภัยต่อผู้บริโภค

เลือกพันธุ์พืชสมุนไพรที่ดี

ชนิดหรือพันธุ์ที่คัดเลือกมาปลูกควรเป็นสายพันธุ์ที่ดีที่ให้สารออกฤทธิ์สูง ชนิดหรือพันธุ์ เป็นที่ต้องการของผู้ซื้อ พืชสมุนไพรจำนวนมากยังมีการศึกษาพัฒนาพันธุ์ของพืชนั้น วิธีการขยายพันธุ์แบบไม่อาศัยเพศ เช่น การตอนการทาบกิ่ง จะทำให้ได้ต้นพันธุ์ที่ไม่กลายพันธุ์จากต้นแม่ที่ดีมีสารสำคัญ

ส่วนที่ใช้ขยายพันธุ์ต้องมีคุณภาพดี ปราศจากโรคแมลง เช่น เหง้าแกร่ง เมล็ดหรือต้นพันธุ์สมบูรณ์ หลีกเลี่ยงการใช้ส่วนขยายพันธุ์ที่มีการปนเปื้อนของพืชสมุนไพรชนิดอื่นๆ ติดตามระหว่างการผลิต

การปรับปรุงดินแปลงปลูก

การปลูกพืชสมุนไพรไม่ควรใช้สารเคมี หรือใช้เพียงเล็กน้อยที่จำเป็น ดังนั้น การปรับปรุงดินปลูกสมุนไพรให้มีความอุดมสมบูรณ์ มีอินทรีย์วัตถุสูง มีหน้าดินลึกใกล้เคียงกับระบบรากพืช เพื่อป้องกันการเจริญเติบโตและคุณภาพของพืชสมุนไพร โดยไม่ใช้ปุ๋ยเคมีจึงเป็นสิ่งจำเป็นมาก

การปลูกพืชสมุนไพร เน้นการใช้ปุ๋ยหมัก หรือปุ๋ยคอกจากมูลสัตว์ที่ผ่านการหมักอย่างทั่วถึงสมบูรณ์ การปรับปรุงดินแปลงปลูก ให้ไถเตรียมดินและทำให้ดินร่วนซุย ตากดินอย่างน้อย ๒ สัปดาห์เพื่อกำจัดวัชพืช โรค และแมลง ข้อนี้จำเป็นมากเนื่องจากไม่ควรใช้สารเคมีกำจัดวัชพืช โรค แมลง หลังจากปรับปรุงดินแล้วเป็นการเตรียมดินครั้งที่สอง เพื่อพรวนดินและย่อยดินให้มีขนาดเล็กกลบ ทำความสะอาดเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดินและปรับปรุงดินด้วยปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยหมักชีวภาพ และน้ำหมักชีวภาพพร้อมยกแปลงให้มีการระบายน้ำที่ดีและพื้นที่ราบเรียบไม่เป็นหลุม

เกษตรกรผู้ปลูกพืชสมุนไพรควรผลิตปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยหมักชีวภาพ และน้ำหมักชีวภาพไว้ใช้เอง

การปลูก

การเพาะเมล็ด พืชสมุนไพรที่ขยายพันธุ์ด้วยวิธีนี้ ได้แก่ ฟ้าทะลายโจร มะขามแขก ชุมเห็ดเทศ คำฝอย มะแว้งเครือ กระเจี๊ยบแดง กานพลู จันทน์เทศ เป็นต้น สามารถเพาะกล้า แล้วย้ายปลูก หรืออาจหว่านลงแปลงโดยตรงจนแยกให้มีระยะห่างต้นพอควรในภายหลัง เมล็ดใหญ่ควรหยอดลงหลุมโดยตรง

การแยกหน่อพืชสมุนไพร เช่น ว่านหางจระเข้ เตยหอม ขยายพันธุ์ด้วยวิธีนี้ โดยการเลือกหน่อที่แข็งแรงจึงย้ายปลูก

การปลูกด้วยหัวเหง้า พืชที่ขยายพันธุ์ด้วยวิธีนี้ ได้แก่ ขมิ้น ไพล ชิง ใช้หัวหรือแง่งพันธุ์จุ่มน้ำยาฆ่าเชื้อ ผึ่งลือพอประมาณ กดดินให้แน่นพอควรคลุมแปลงรักษาความชื้น

การชำนิยมใช้ในพืชสมุนไพรหลายชนิด เช่น พญาอ ปญจขันธุ์ เจตมูลเพลิง หญ้าหนวดแมว เป็นต้น เลือกกิ่งที่สมบูรณ์แข็งแรง กิ่งอ่อนกิ่งแก่ ตัดยาวประมาณ ๖ นิ้ว เหลือใบไว้เล็กน้อย ทาปูนแดงที่รอยเฉียงเพื่อกันเชื้อราปักในดินที่เพาะชำที่ไม่ถูกแสงโดยตรง และควบคุมความชื้นให้เหมาะสม ลดการคายน้ำ

การกำหนดวิธีปลูก

กำหนดวิธีปลูก ระยะปลูก และการเตรียมต้นพันธุ์ให้เหมาะสมกับพืชสมุนไพรแต่ละชนิด

ตารางที่ ๒๔ แสดงตัวอย่างการปลูกพืชสมุนไพร

พืช	วิธีปลูก	ระยะปลูก	การเตรียมพันธุ์ปลูก
๑. กระเจี๊ยบแดง	เพาะเมล็ด	๑ x ๑.๒ ม.	หยอดหลุมละ ๓-๕ เมล็ดแล้วถอนแยกเมื่อต้นสูง ๒๐-๒๕ เซนติเมตร
๒. กานพลู	เพาะเมล็ด	๔.๕ x ๖ ม.	เลือกเมล็ดสุกซึ่งมีสีดำเพาะเมล็ดทันที เพราะจะสูญเสียอัตราการงอกภายใน ๑ สัปดาห์
๓. กระเพราแดง	เพาะเมล็ด	๕ x ๑๕ ม.	ใช้วิธีหว่าน
๔. ขี้เหล็ก	เพาะเมล็ด	๒ x ๒ ม.	แช่เมล็ดในน้ำอุ่น ๕๐ องศาเซลเซียส ๓-๕ นาที
๕. คำฝอย	เพาะเมล็ด	๓๐ x ๓๐-๕๐ ซม.	ต้องการความชื้นแต่อย่าใช้แฉะเมล็ดจะเน่า
๖. ชุมเห็ดเทศ	เพาะเมล็ด	๓ x ๔ ม.	เพาะเมล็ดจากฝักแก่จัดเมล็ดสีเทาอมน้ำตาล
๗. มะขามแขก	เพาะเมล็ด	๕๐ x ๑๐๐ ซม.	หยอดหลุมละ ๒-๓ เมล็ดแล้วถอนออกให้เหลือหลุมละต้น
๘. ฟ้าทะลายโจร	เพาะเมล็ด	๑๕ x ๒๐ ซม.	เลือกเมล็ดแก่สีน้ำตาลแดง แช่น้ำอุ่น ๓-๕ นาที โรยเมล็ดบางๆ ให้น้ำในแปลงเพาะอย่างสม่ำเสมอ
๙. มะแว้งเครือ	เพาะเมล็ด	๑ x ๑ ม.	แช่เมล็ดในน้ำอุ่น ๕๐ องศาเซลเซียส ๓-๕ นาที เพราะในกระบะ ๑ เดือน จึงย้ายปลูก
๑๐. ส้มแขก	เพาะเมล็ด	๙ x ๙ ม.	มีทั้งต้นตัวผู้และตัวเมียจึงควรแยกต้นผู้ดีของต้นตัวเมียบนต้นต่อที่เพาะจากเมล็ดอีกครั้งหนึ่ง
๑๑. ดีปลี	ปักชำ	๑ x ๑ ม.	ตัดเถายาว ๔-๖ ข้อ เพาะชำในถุง ๖๐ วัน ใช้ยอดหรือส่วนที่ไม่แก่จัด อายุ ๑-๒ ปี
๑๒. พริกไทย	ปักชำ	๒ x ๒ ม.	ใช้ยอดหรือส่วนที่ไม่แก่จัด อายุ ๑-๒ ปี ตัดเป็นท่อน ๕-๗ ข้อ
๑๓. พลุ	ปักชำ	๑.๕ x ๑.๕ ม.	ตัดเถาเป็นท่อนให้มีใบ ๓-๕ ข้อ
๑๔. พญาอ	ปักชำ	๕๐ x ๕๐ ซม.	ตัดกิ่งพันธุ์ ๖-๘ นิ้ว มีตา ๓ ตา ใบยอด ๑/๓ ของกิ่งพันธุ์
๑๕. เจตมูลเพลิง	ปักชำ	๕๐ x ๕๐ ซม.	ใช้กิ่งกิ่งแก่กิ่งอ่อนปักชำ
๑๖. หญ้า หนวดแมว	ปักชำ	๕๐ x ๕๐ ซม.	ใช้กิ่งกิ่งแก่กิ่งแก่ปานกลางยาว ๑-๒ คืบ เลือกยอดตรงดีกว่ายอดข้าง
๑๗. มะแขว่น	เพาะเมล็ด	๒ x ๒ ม.	แช่เมล็ดในน้ำร้อน ๕-๑๐ นาที แล้วแช่ในน้ำเย็น ๑ คืน เพื่อให้เปลือกนอกแตกและทำลายไข่ที่เคลือบเมล็ด
๑๘. ขมิ้นชัน	เหง้า	๕๐ x ๕๐ ซม.	เหง้าอายุ ๗-๙ เดือน แบ่งให้มีตา อย่างน้อย ๓-๕ ตา

พืช	วิธีปลูก	ระยะปลูก	การเตรียมพันธุ์ปลูก
๑๙. ตะไคร้หอม	เหง้า	๑.๕ x ๑.๕ ม.	ตัดแบ่งให้มีข้อ ๒-๓ ข้อ ตัดปลายใบออก ปลูก ๓ ต้นต่อหลุม
๒๐. ไพล	เหง้า	๕๐ x ๕๐ ซม.	เหง้าอายุมากกว่า ๑ ปี มีตาสมบูรณ์ ๓-๕ ตา
๒๑. บุก	หัว	๔๐ x ๔๐ ซม.	หัวขนาดประมาณ ๒๐๐ กรัม ฝังลึกจากผิวดิน ๓-๕ เซนติเมตร
๒๒. หางไหล	ไหล	๑.๕ x ๑.๕ ม.	เลือกขนาดกิ่ง ๐.๗-๑ เซนติเมตร มีข้อ ๓-๔ ข้อ
๒๓. เร่ว	หน่อ	๑ x ๑ ม.	ตัดแยกหน่อจากต้นเดิมให้มีลำต้นติดมาด้วย
๒๔. ว่านหางจระเข้	หน่อ	๕๐ x ๗๐ ซม.	แยกหน่อขนาดสูง ๑๐-๑๕ เซนติเมตร

การให้ปุ๋ย

ปุ๋ยเป็นปัจจัยสำคัญและจำเป็นต่อการเจริญเติบโต การเพิ่มผลผลิตและคุณภาพผลผลิตการใช้ปุ๋ยเคมีในการปลูกพืชสมุนไพร ควรใช้ในปริมาณจำกัด เพราะจะมีผลกระทบต่อคุณภาพผลผลิต เช่น การให้ปุ๋ยไนโตรเจนมากเกินไป การเจริญเติบโตจะเร็ว แต่อาจมีผลให้ปริมาณสารสำคัญลดลง ปุ๋ยเคมีควรใช้ให้สอดคล้องกับความต้องการของสมุนไพรแต่ละชนิด และใช้เฉพาะในระยะแรกของการเจริญเติบโตการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ต้องย่อยสลายแล้ว รมั้ดระวังไม่ให้มีโลหะหนักตกค้างจากวัสดุที่ใช้ทำปุ๋ย

การกำจัดวัชพืช

การกำจัดวัชพืชเป็นปัญหาสำคัญในขณะพืชยังเล็ก โดยวิธีทางกายภาพ ได้แก่ ถอน ตัด ขุดทิ้ง การกำจัดวัชพืชพร้อมการพรวนดินช่วยให้ดินโปร่ง ร่วนซุย ทำลายที่หลบซ่อนของแมลงศัตรู และทำให้รากพืชสามารถดูดน้ำและอาหารได้ดีขึ้น แต่ต้องระมัดระวังไม่ให้กระทบกระเทือนรากพืช ข้อควรปฏิบัติคือ ควรทำสม่ำเสมอ รู้จักชนิดของวัชพืชในแปลงควบคุมกำจัดก่อนที่วัชพืชนั้นๆ จะออกดอกเพื่อไม่ให้ขยายพันธุ์เพิ่มขึ้น ระยะแรกปลูกอาจใช้ฟางคลุมแปลงช่วยป้องกันวัชพืชและรักษาความชื้นได้ ใช้พลาสติกคลุมแปลงเพื่อป้องกันวัชพืช ไม่มีค่าแรงงานคนแต่มีต้นทุนค่าวัสดุ

การดูแลรักษาอื่นๆ

การดูแลรักษาอื่นๆ ตามชนิดพืชสมุนไพร ได้แก่ การพรางแสง จำเป็นในสมุนไพรหลายชนิดที่ต้องการร่วมเงา อาจใช้ตาข่ายพรางแสง เช่น ปัญจชันร์ หรือปลูกร่วมกับพืชอื่นที่มีร่มเงา เช่น บุกเนื้อทราย ในสวนป่า กระวานไทยในสวนยางพารา เป็นต้น

การทำค้างแบบต่างๆ จำเป็นสำหรับพืชเถาเลื้อย และยังทำให้ผลผลิตที่ได้รับสะอาด เช่น การทำค้างในปัญจชันร์ วานิลลา พริกไทย เป็นต้น

การให้น้ำให้เหมาะสมกับชนิดพืชสมุนไพร ตามความต้องการของพืช การให้น้ำต้องสม่ำเสมอไม่มากน้อยเกินไป

การตัดแต่ง ตัดแต่งกิ่งที่ผิดปกติ เป็นโรคเพื่อป้องกันการระบาดของให้โปร่ง ไม่เป็นที่สะสมโรคแมลงหรือตัดแต่งกิ่งและใส่ปุ๋ยหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิตเพื่อให้ต้นสมบูรณ์เตรียมการออกดอก

การป้องกันกำจัดศัตรูพืช

วัตถุประสงค์พืชสมุนไพรเป็นต้นน้ำในการนำไปใช้ประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับยาและสุขภาพ จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องไม่มีการปนเปื้อนจากสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช ดังนี้

๑) ควรใช้การจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชควรจะใช้ให้น้อยที่สุด และใช้เฉพาะเมื่อไม่มีมาตรการทางเลือกอื่นแล้ว

๒) การป้องกันโรคและแมลง ใช้แนวทางการป้องกันเพื่อลดความเสียหายโดยเริ่มตั้งแต่การปลูก

๓) ปรับพื้นที่แปลงปลูกให้มีความลาดเอียงเพื่อให้มีการระบายน้ำที่ดี ไม่มีสภาพน้ำขัง เป็นการป้องกันโรครากและโคนเน่า โดยเฉพาะในพืชสมุนไพรประเภทหัว เช่น ขมิ้นชัน

๔) การใช้ปูนปรับสภาพความเป็นกรด-ด่างของดิน ไม่ให้เป็นกรดที่เหมาะสมกับการเกิดโรค

๕) ใช้ต้นพันธุ์ กิ่งพันธุ์ที่แข็งแรงไม่มีโรคสามารถตรวจสอบที่มาได้

๖) การตัดแต่งกิ่งให้โปร่ง เพื่อลดความชื้นและให้มีอากาศถ่ายเทสะดวก

๗) ทำความสะอาดแปลง เก็บกิ่ง ใบบริเวณโคนต้นออกทำลายนอกแปลง เพื่อไม่ให้เป็นที่แหล่งสะสมโรคและแมลง

๘) การใช้สารชีวภัณฑ์ตั้งแต่เริ่มปลูก เสริมสร้างสภาพแวดล้อมของดินปลูก ให้เหมาะสมกับการเจริญเติบโตของจุลินทรีย์ปฏิปักษ์ และจุลินทรีย์อื่นๆ ที่มีประโยชน์ในดิน ได้แก่ เชื้อราไตรโคเดอมา เชื้อแบคทีเรีย *Bacillus subtilis* เป็นต้น หรือนำจุลินทรีย์ซึ่งมีผู้ผลิตขายเป็นการค้าในรูปแบบผงไปใส่ในแปลงปลูก ร่วมกับอินทรีย์วัตถุต่างๆ เพื่อเพิ่มปริมาณเชื้อจุลินทรีย์ปฏิปักษ์ในแปลงปลูกให้มากขึ้น

๙) ปลูกสมุนไพรที่มีกลิ่นฉุนและมีฤทธิ์ในการรบกวนแมลงแมทรกอยู่ด้วย เช่น ดาวเรือง ตะไคร้หอม กะเพรา เสียนดอกม่วง เป็นต้น

๑๐) ใช้วิธีการในการกำจัดศัตรูพืช เช่น การใช้กับดักกาวเหนียว สีเหลือง การใช้กับดักแสงไฟ

๑๑) ลดการปลูกพืชสมุนไพรเชิงเดี่ยว จัดระบบปลูกพืชสมุนไพรหลายชนิดร่วมกันแบบผสมผสาน โดยวางแผนการผลิตตามอายุเก็บเกี่ยว หรือปลูกร่วมกับพืชหลักที่เหมาะสม

๑๒) จัดระบบการผลิตแบบหมุนเวียน ไม่ปลูกซ้ำที่เดิมหลายรุ่นโดยไม่เปลี่ยนชนิดพืชเพื่อตัดวงจรของศัตรูพืช และไม่ปรับปรุงบำรุงดิน

๑๓) ใช้สารจากธรรมชาติ โดยใช้พืชสมุนไพรที่มีฤทธิ์ต่อแมลงศัตรูพืชในการป้องกันศัตรูพืช เช่น สะเดา ทางไหล หนอนตายหยาก ข่า สาบเสือ ตะไคร้หอม บอระเพ็ด

การเก็บเกี่ยวที่เหมาะสม

การเก็บเกี่ยวพืชสมุนไพรเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญยิ่งในกระบวนการผลิตพืชสมุนไพร เกษตรกรต้องทราบส่วนของพืชที่จะนำมาใช้ เก็บเกี่ยวที่อายุพืช ฤดูกาล ช่วงเวลาและวิธีการเก็บเกี่ยวที่ถูกต้อง มีรายละเอียดดังนี้

๑) ต้องทราบส่วนของพืชที่เก็บเกี่ยวที่ถูกต้อง ส่วนใดของพืชที่มีสารสำคัญออกฤทธิ์สูง ทำให้วัตถุประสงค์ที่ได้มีคุณภาพดีและผู้แปรรูปต้องการ เช่น ฟ้าทะลายโจร มีสารสำคัญออกฤทธิ์สูง ทำให้วัตถุประสงค์ที่ได้มีคุณภาพดีและผู้แปรรูปต้องการ เช่น ฟ้าทะลายโจร มีสารสำคัญออกฤทธิ์มากที่ส่วนใบ ต้นและก้านจะมีสารสำคัญออกฤทธิ์น้อย เกษตรกรจึงควรเก็บเกี่ยวส่วนใบหรือส่วนยอดโดยตัดต้นเหนือพื้นดิน ๑ ฟุต ในระยะที่ต้นยังไม่แก่หรืออายุประมาณ ๓ เดือนครึ่ง ซึ่งจะมีใบมาก ไม่ควรเก็บเกี่ยวทั้งต้นเหนือดิน ในระยะต้นแก่ซึ่งจะมีแต่ส่วนก้านและมีสารสำคัญต่ำ

๒) ต้องทราบอายุหรือช่วงเวลาเก็บเกี่ยวที่เหมาะสม เนื่องจากปริมาณสารสำคัญออกฤทธิ์ที่ได้จากส่วนต่างๆ ของพืชจะมีมากน้อยแตกต่างกันตามระยะการเจริญเติบโตของพืช อายุเก็บเกี่ยวที่เหมาะสมของพืชสมุนไพรแต่ละชนิดที่มีสารสำคัญออกฤทธิ์สูงจะทราบได้จากงานศึกษาวิจัย ซึ่งหากไม่มีงานวิจัยให้ข้อมูลความรู้ตามภูมิปัญญาเป็นเกณฑ์กำหนด ดังนี้

- เก็บเกี่ยวราก หรือหัว ในช่วงที่พืชหยุดการเจริญเติบโต ใบดอกร่วงหมด หรือในช่วงฤดูหนาวปลายฤดูร้อน ซึ่งจะมีการสะสมปริมาณสารออกฤทธิ์สูง

- เก็บเกี่ยวใบ หรือทั้งต้น ในช่วงที่พืชเจริญเติบโตมากที่สุด หรือในช่วงที่ดอกตูมเริ่มบาน ผลยังไม่สุก

- เก็บเกี่ยวเปลือกต้น ระหว่างช่วงฤดูร้อนต่อกับฤดูฝนปริมาณยาจะสูงและลอกเปลือกออกง่าย การลอกเปลือกต้น อย่าลอกออกทั้งต้นเพราะจะทำให้พืชตายได้ ควรลอกแขนงหรือกิ่ง สำหรับเปลือกราก ควรเก็บเกี่ยวช่วงต้นฤดูฝน

- เก็บเกี่ยวดอก โดยทั่วไปเก็บเกี่ยวในช่วงดอกเริ่มบาน บางชนิดเก็บเกี่ยวช่วงดอกตูม เช่น กานพลู

- เก็บเกี่ยวผลและเมล็ด ส่วนใหญ่เก็บเกี่ยวช่วงผลแก่เต็มที่ แต่ยังไม่สุก เช่น มะม่วงดิบลิ บางชนิดเก็บเกี่ยวผลอ่อน เช่น ผลอ่อนฝรั่ง

๓) เก็บเกี่ยวในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม สภาพแวดล้อมที่ควรหลีกเลี่ยง ได้แก่ สภาพดินเปียก น้ำค้าง ฝน หรืออากาศที่มีความชื้นสูง เนื่องจากระดับความชื้นสูงจะเร่งให้เกิดจุลินทรีย์และเชื้อราในสมุนไพรที่เก็บเกี่ยว

๔) อุปกรณ์การเก็บเกี่ยว ภาชนะบรรจุ บริเวณที่ผลผลิตสัมผัสต้องสะอาด ปราศจากเศษดิน ผงฝุ่น โรค แมลง สารเคมี ฯลฯ เครื่องมือเหล่านี้ ควรเก็บไว้ในที่ที่ไม่มีมีการปนเปื้อนและแห้ง หรือในที่ที่ปราศจากแมลง หนู นก และสัตว์รังควาณอื่นๆ และในที่ที่ปศุสัตว์หรือสัตว์เลี้ยงเข้าไม่ถึง การเก็บเกี่ยวต้องใช้ภาชนะเก็บเกี่ยว ไม่ว่าจะผลผลิตบนพื้นดิน ไม่บรรจุแน่นเกินไป

๕) วิธีการเก็บเกี่ยว ขึ้นกับชนิดพืชสมุนไพร

๖) เก็บเกี่ยวให้มีดินติดผลผลิตน้อยที่สุด หลีกเลี่ยงการสัมผัสกับดินให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อลดปริมาณของจุลินทรีย์ในวัตถุดิบสมุนไพรที่เก็บเกี่ยว ถ้าต้องใช้ส่วนที่อยู่ใต้ดิน (เช่นราก) ควรเอาดินที่ติดมาออกให้หมด หรือให้มากที่สุดทันทีที่เก็บเกี่ยวขึ้นมา

๗) ระวังไม่ให้มีเศษวัชพืชปะปนมาในระหว่างการเก็บเกี่ยว ซึ่งจะกลายเป็นสิ่งปลอมปนในวัตถุดิบสมุนไพรแห้ง ทำให้มีคุณภาพต่ำ ยากแก่การจำแนกและไม่ปลอดภัยแก่ผู้ใช้

๘) การวางผลผลิตที่เก็บเกี่ยว ต้องซ้อนไม่หนาเกินไป ควรวางบนพื้นที่ยกสูงห่างจากพื้นดิน

๙) วัตถุดิบสมุนไพรที่เก็บเกี่ยวแล้วควรขนส่งทันทีในสภาพที่สะอาดและแห้ง โดยอาจบรรจุในตะกร้าที่สะอาด ถุงที่แห้ง หลีกเลี่ยงความเสียหายจากการกระทบกระแทกหรือการอัดแน่นของวัตถุดิบสมุนไพร เช่น การบรรจุเกินขนาดหรือการวางกระสอบหรือถุงบรรจุสมุนไพรซ้อนกันมากๆ ซึ่งอาจทำให้เกิดการเน่าเสียหรือการเสื่อมคุณภาพของสมุนไพรได้

ตารางที่ ๒๕ แสดงการเก็บเกี่ยวพืชสมุนไพร

พืช	ส่วนที่เก็บเกี่ยว	การเก็บเกี่ยวเพื่อให้ได้สารสำคัญสูงสุด
ขมิ้นชัน	เหง้า	อายุเก็บเกี่ยว ๙ เดือนขึ้นไป สภาพต้นแห้งพุ่มเหง้าแก่
ขี้เหล็ก	ใบ	ต้นอายุ ๑-๑๐ ปีขึ้นไป เก็บใบอ่อน ๕ ใบประกอบนับจากยอด
คำฝอย	เกสร	อายุเก็บเกี่ยว ๙๐-๑๐๐ วัน ลำต้น ใบ ช่อดอกแห้ง เก็บเมล็ดที่อายุ ๑๒๐-๑๕๐ วัน ไม่มีช่อดอก
ตะไคร้	ใบ	อายุ ๘ เดือน ต้นมีข้อเด่นชัด ระยะก่อนออกดอก
บุก	หัวใต้ดิน หัวบนใบ	อายุเกี่ยวกับ ๒-๓ ปี ต้นพุ่มแห้ง อายุ ๑ ปี ช่วงประมาณเดือน ส.ค.-ก.ย.
ไพล	เหง้า	อายุ ๒ ปีขึ้นไป ต้นพุ่มไม่เก็บช่วงฤดูฝนหรือเมื่อแตกหน่อใหม่
ฟ้าทะลายโจร	ใบ	อายุ ๑๑๐ วัน เริ่มออกดอกไม่ควรให้เริ่มติดเมล็ด

๓.๓ การพัฒนาการผลิตพืชสมุนไพรในจังหวัดพัทลุง

จังหวัดพัทลุงมีการปลูกพืชสมุนไพรที่สำคัญ ดังนี้

๑) สมุนไพรหลัก ได้แก่ เถาวัลย์เปรียง ฟ้าทะลายโจร ขมิ้นชัน ไพล

๒) สมุนไพรทางเลือก ประกอบด้วย

- สมุนไพรทางเภสัช รวงจืด หย้าหนวดแมว กระจายดำ กระจายขาว ชุมเห็ดเทศ ยาห้าราก (ท้าวยายหอม มะเดื่อชุมพร ชิงชี ย่านาง คนทา)
- พืชสมุนไพรทางเวชสำอาง ขมิ้นชัน ตะไคร้หอม อัญชัน
- พืชสมุนไพรทางโภชนาการ พริกขี้หนู บุนนาค สาครุน

๓) พืชสมุนไพรอัตลักษณ์พัทลุง ได้แก่

- พืชสมุนไพรทางเภสัช โดไม่รู้ล้ม พลู หมาก
- พืชสมุนไพรทางเวชสำอาง เสม็ดขาว
- พืชสมุนไพรทางโภชนาการ ส้มเกียบ คนที

๔) พืชสมุนไพรตามนโยบาย ได้แก่ กระเทียม กัญชา กัญชง

จังหวัดพัทลุงได้มีการบูรณาการหน่วยงานในการขับเคลื่อนพืชสมุนไพรโดยการคัดเลือกพื้นที่นำร่องจำนวน ๒ พื้นที่ ได้แก่

๑. บ้านเขาอ้อ ตำบลมะกอกเหนือ อำเภอควนขนุน

๑.๑ ความเป็นมา วัดเขาอ้อแต่เดิมเป็นสำนักเขาอ้อซึ่งเป็นสำนักศิลาปาโมกข์แบบเดียวกันกับในประเทศอินเดีย สำนักเขาอ้อก่อตั้งขึ้นก่อนปี พ.ศ. ๘๐๐ มีประวัติความเป็นมาที่ยาวนานเป็นที่รู้จักในนามสำนักตักศิลา มีการจัดงานสืบสานพิธีกรรมเขาอ้อพิธีกรรมแห่ขบวน พิธีกรรมหุงข้าวเหนียวดำ ซึ่งเป็นพิธีกรรมที่มีประชาชนจากทั่วสารทิศมาร่วมกิจกรรม โดยมีบริการจำหน่ายสมุนไพรที่ต่อเนื่องจาก

กิจกรรมดังกล่าว โดยวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรบ้านเขาอ้อเช่น น้ำมันนวด ยาหม่อง สบู่สมุนไพร และน้ำมันว่าน ๑๐๘ เป็นต้น

๑.๒ วิสาหกิจชุมชนสมุนไพรบ้านเขาอ้อ

๑) ที่ตั้ง เลขที่ ๔๘ หมู่ที่ ๓ ถนน ตำบลมะกอกเหนือ อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง

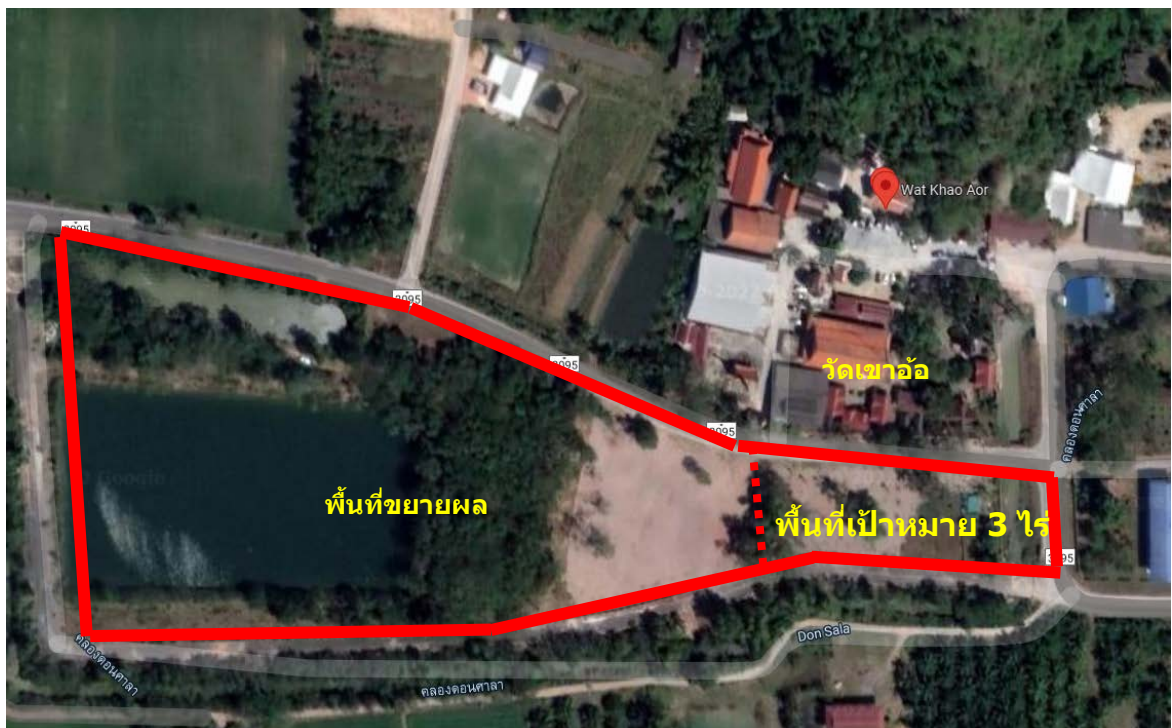
๒) สมาชิกตามทะเบียน ๑๐ คน และสมาชิกเครือข่าย ๓๐ คน

๓) ผลิตภัณฑ์ ๒ ผลิตภัณฑ์

๓.๑) ผลิตภัณฑ์ใช้ในครัวเรือนทำจากสมุนไพร อาทิ น้ำยาล้างจาน น้ำยาปรับผ้านุ่ม (สมุนไพร)

๓.๒) เครื่องสำอางจากสมุนไพร อาทิ แชมพู และครีมอาบน้ำ (สมุนไพร)

๑.๓ พื้นที่เป้าหมาย พื้นที่ของวัดเขาอ้อ จำนวนประมาณ ๓ ไร่ ได้ปรับปรุงเป็นสวนสาธารณะ และมอบให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรบ้านเขาอ้อได้ใช้ประโยชน์

๑.๔ การดำเนินงานในปัจจุบัน กลุ่มวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรบ้านเข้อ้อดำเนินกิจการแปรรูปสมุนไพรเป็นยาพื้นบ้าน ยาแผนโบราณ จำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยวและผู้สนใจ มีผลิตภัณฑ์เด่น ได้แก่ น้ำมันว่าน ๑๐๘ ซึ่งใช้วัตถุดิบสมุนไพรหลายชนิดจากสมาชิกของกลุ่มและซื้อจากแหล่งจำหน่ายอื่น โดยมีส่วนประกอบที่สำคัญ คือ ไพล รวมทั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรบ้านเข้อ้อได้ใช้ประโยชน์พื้นที่เป็นศูนย์รวบรวมพันธุ์พืชสมุนไพรที่สำคัญของภาคใต้ โดยร่วมกับสำนักงานเทศบาลตำบลมะกอกเหนือในการซื้อดินมาถมปรับพื้นที่ และร่วมกับสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพัทลุงจัดหาพันธุ์พืชสมุนไพรมาปลูกซึ่งดำเนินการมาตั้งแต่ปี ๒๕๖๔ - ๒๕๖๕ โดยมีพืชสมุนไพรที่ปลูก เช่น สมอพิเภก ชันทองพญาบาท กันเกรา และรากปลาไหล เป็นต้น แต่พืชสมุนไพรไม่ค่อยเจริญเติบโต ซึ่งอาจจะมีสาเหตุจากดินมีสารอินทรีย์วัตถุที่จำเป็นต่อการเจริญเติบโตของพืชน้อย สภาพดินเป็นดินเหนียวการระบายน้ำเร็ว และพืชสมุนไพรที่นำมาปลูกจะต้องคำนึงถึงความเหมาะสมกับสภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ความชื้น อุณหภูมิ และชนิดของสมุนไพรด้วย

๑.๕ ความต้องการของพื้นที่ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนฯ ต้องการพัฒนาพื้นที่เป็นเป็นศูนย์รวบรวมพันธุ์พืชสมุนไพรที่สำคัญของภาคใต้ และศูนย์เรียนรู้เพื่อการท่องเที่ยว การขยายผลการดำเนินงานและต่อยอดภูมิปัญญาสู่ชุมชนและเยาวชน

๑.๖ แนวทางการพัฒนา

- ๑) การวิเคราะห์ดินเพื่อให้ทราบถึงความอุดมสมบูรณ์ของดินและโภชนาการของพืช และการปรับปรุงและฟื้นฟูสภาพดิน
- ๒) การพัฒนาองค์ความรู้ให้กับสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจในการ ปลูก บำรุงรักษา พืชสมุนไพรให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และชนิดของสมุนไพร รวมทั้งองค์ความรู้ในการแปรรูปขึ้นต้นเป็นยาพื้นบ้าน ยาแผนโบราณให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด อาทิ มาตรฐานอาหารและยา
- ๓) การถ่ายทอดภูมิปัญญาของชุมชนให้กับเยาวชน
- ๔) จัดฝั้งการปลูกสมุนไพรให้สวยงามสอดคล้องกับสภาพพื้นที่และชนิดของสมุนไพร

๑.๗ ผู้ประสานงาน อ้อม ๐๙ ๒๕๕๕ ๓๓๙๖

๑.๘ ความเห็นของหน่วยงาน

๑) ควรจะต้องวิเคราะห์สภาพดินเพื่อตรวจความอุดมสมบูรณ์ของดินและโภชนาการของพืช จากนั้นจึงปรับปรุงและฟื้นฟูสภาพดิน หรืออาจจะปรับเปลี่ยนวิธีการปลูกโดยใช้ขุยมะพร้าว หรือการปลูกแบบยกแคร่

๒) พื้นที่ดังกล่าวสามารถที่จะกำหนดเป็นพื้นที่นำร่องเป็นศูนย์รวบรวมนพันธุ์พืชสมุนไพรที่สำคัญของภาคใต้ เพื่อใช้ประโยชน์ในทางยาและศูนย์เรียนรู้เพื่อการท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของแผนพัฒนาพัทลุงเมืองสมุนไพรครบวงจร พ.ศ. ๒๕๖๖ – ๒๕๗๐

๒. สหกรณ์สมุนไพรและเครื่องเทศพัทลุง ศูนย์เรียนรู้เครือข่ายสินค้าแปรรูปของ ตำบลลำสินธุ์ อำเภอศรีนครินทร์

๒.๑ ความเป็นมา โดยสหกรณ์สมุนไพรและเครื่องเทศพัทลุง ก่อตั้งเมื่อ ปี ๒๕๖๐ มีสมาชิกจำนวน ๑๐๐ คน เดิมดำเนินการก่อตั้งสหกรณ์ฯ เพื่อผลิตวัตถุดิบสนับสนุนโรงงานแปรรูปสมุนไพร แต่เนื่องจากการก่อสร้างโรงงานไม่บรรลุตามเป้าหมาย จึงได้ปรับเปลี่ยนวิธีการดำเนินงานเป็นผลิตต้นพันธุ์และจำหน่ายสินค้าในรูปแบบผลผลิตสด

๒.๒ การดำเนินงานในปัจจุบัน

๑) สหกรณ์สมุนไพรและเครื่องเทศพัทลุง ศูนย์เรียนรู้เครือข่ายสินค้าแปรรูปของ ตำบลลำสินธุ์ อำเภอศรีนครินทร์ สมาชิกจำนวน ๓๐ คน ดำเนินการผลิตสมุนไพรเพื่อการขายพันธุ์และและจำหน่ายสินค้าในรูปแบบผลผลิตสด ได้แก่ เถาวัลย์เปรียง ขมิ้นชัน ฟ้าทะลายโจร ไพล กระชาย ตะไคร้หอม และผักเหมียง เป็นต้น ซึ่งผักเหมียงสามารถผลิตได้ ๘๐ กิโลกรัมต่อสัปดาห์ และสามารถเพิ่มผลผลิตได้ถึง ๑๐๐ กิโลกรัมต่อสัปดาห์

๒) สหกรณ์ฯ ได้จัดซื้อเครื่องกลั่นสมุนไพรขนาดเล็ก เพื่อทดลองกลั่นสมุนไพร เช่น ไพล ตะไคร้หอม และหวานสาวหลง เป็นผลิตภัณฑ์ในรูปแบบผง

๓) ได้รับความร่วมมือจากคณะอุตสาหกรรมเกษตรและชีวภาพ มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง โดย ผศ.ดร.อมรรัตน์ ถนอมแก้ว ในการพัฒนาสมุนไพรเป็นผลิตภัณฑ์ทางอาหาร เช่น เครื่องดื่ม welcome drink จากหวานสาวหลง และน้ำพริกขมิ้นชัน เป็นต้น

๔) ได้รับความร่วมมือจากศูนย์ส่งเสริมเทคโนโลยีการเกษตรด้านอารักขาพืช จังหวัดสงขลา ในการอบรมเชิงปฏิบัติการการใช้ชีวภัณฑ์ในการปลูกและผลิตสมุนไพร

๕) เนื่องจากสมาชิกของสหกรณ์ฯ ขาดองค์ความรู้ในการปลูกสมุนไพรเพื่อให้ได้สารสำคัญในปริมาณที่เพียงพอ ทำให้เมื่อได้ผลผลิตไม่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มได้เท่าที่ควร สหกรณ์ฯ ร่วมกับสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) ดำเนินการทดลองปลูกสมุนไพรเพื่อให้สาระสำคัญที่เพียงพอโดยการควบคุมปัจจัยและตัวแปร เช่น การควบคุมน้ำ แสง และดิน เป็นต้น ซึ่งทดลองในพืชกระชาย ขมิ้นชัน และไพล ขณะอยู่ระหว่างการทดลองปีที่ ๒ หลังจากนี้จะได้ข้อมูลเพื่อขยายผลให้กับสมาชิกและเกษตรกรที่สนใจต่อไป

๒.๒ ความต้องการของสหกรณ์ฯ

- ๑) ต้องการผลิตพืชสมุนไพรที่มีคุณภาพได้มาตรฐานเกษตรอินทรีย์เพื่อการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ชนิดผงเพื่อสนับสนุนอุตสาหกรรมอาหารและเวชสำอาง
- ๒) การอบรมเชิงปฏิบัติการการป้องกัน การรักษาโรค โดยไม่ใช้สารเคมี
- ๓) ต้องการอุปกรณ์ เครื่องกลั่นสมุนไพร และเครื่องอบลมร้อน เพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในรูปแบบผงเพื่อสนับสนุนอุตสาหกรรมอาหารและเวชสำอาง

๒.๓ แผนการพัฒนาระยะต่อไป

- ๑) การทดลองการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ประมาณเดือน เมษายน – พฤษภาคม ๒๕๖๕
- ๒) การพัฒนาคิดค้นเครื่องปรุงสำเร็จ อาทิ เครื่องพะโล้
- ๓) การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้มีความหลากหลายและน่าสนใจ

๒.๕ ผู้ประสานงาน นายอุทัย บุญดำ ประธานสหกรณ์สมุนไพรและเครื่องเทศพัทลุง โทรศัพท์

๐๘๑-๗๙๘๑๐๘๒

๒.๖ ความเห็นของหน่วยงาน

จากการสอบถามสหกรณ์ฯ ไม่ต้องการแปรรูปหรือผลิตสารตั้งต้นเพื่อสนับสนุนในอุตสาหกรรมยา เนื่องจากมีปัญหาเรื่องสารตกค้างในดิน แต่อย่างไรก็ตามวิธีการดำเนินงานของสหกรณ์ฯ มีความน่าสนใจเนื่องจากการทดลองการผลิต การขยายผล การวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ ซึ่งจะสามารถขับเคลื่อนงานพัทลุงเมืองสมุนไพรครบวงจร เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันได้อย่างเป็นรูปธรรม

๓.๔ ความเหมาะสมในการปลูกสมุนไพรของจังหวัดพัทลุง
 ตารางที่ ๒๖ แสดงชั้นความเหมาะสมของที่ดินสำหรับการปลูกกระชายดำจังหวัดพัทลุง

หน่วย : ไร่

อำเภอ	เหมาะสมสูง (S๑)	เหมาะสมปานกลาง (S๒)	เหมาะสมเล็กน้อย (S๓)	ไม่เหมาะสม (N)	รวมทั้งหมด
งหรา	๘,๔๒๒.๕๔	๕๒,๖๐๑.๒๒	๔,๒๖๐.๒๖	๓๗,๖๖๕.๒๓	๑๐๒,๙๔๙.๒๕
เขาชัยสน	๘,๒๖๐.๙๒	๕๘,๗๖๖.๗๘	๒,๖๖๐.๕๐	๙๒,๑๓๖.๗๐	๑๖๑,๘๒๔.๙๐
ควนขนุน	๒๗,๐๘๘.๒๖	๔๐,๔๐๔.๓๘	๒,๖๕๒.๖๕	๑๕๒๖๒๑.๒๑	๒๒๒,๗๖๖.๕๐
ตะโหมด	๒,๖๑๙.๙๑	๖๒,๗๔๐.๔๐	๓,๗๘๐.๖๙	๑๖,๕๒๗.๔๐	๘๕,๖๖๘.๔๐
บางแก้ว	๑,๙๓๕.๓๗	๑๗,๒๔๗.๘๙	-	๕๗,๗๑๗.๙๐	๗๖,๙๐๑.๑๖
ปากพะยูน	๕,๐๕๖.๒๕	๔๓,๓๖๘.๗๐	๘๙๙.๘๘	๖๙,๙๘๒.๘๒	๑๑๙,๓๐๗.๖๕
ป่าบอน	๓,๒๐๘.๑๒	๑๕๓,๑๘๗.๕๐	๓๖๕.๓๓	๖๕,๔๒๔.๔๖	๒๒๒,๑๘๕.๔๑
ป่าพะยอม	๓๘,๖๗๘.๐๓	๔๕,๗๕๙.๗๕	๖,๗๐๕.๑๔	๒๘,๗๓๖.๔๗	๑๑๙,๘๗๙.๓๙
เมืองพัทลุง	๒,๖๕๖.๕๕	๔๙,๗๗๗.๖๖	๗๐๑.๑๑	๑๖๗,๖๗๖.๓๒	๒๒๐,๘๐๕.๒๔
ศรีนครินทร์	๑๓,๖๖๐.๔๗	๔๑,๙๙๘.๑๘	๑,๗๐๕.๘๑	๒๐,๘๙๔.๕๙	๗๘,๒๕๙.๐๕
ศรีบรรพต	๑๖,๓๗๕.๓๑	๓๑,๐๓๘.๙๕	๑๕,๘๗๙.๕๕	๒๖,๒๓๒.๕๔	๘๙,๕๒๖.๓๕
รวมทั้งหมด	๑๒๗,๙๖๑.๗๘	๕๙๖,๘๙๐.๗๐	๓๙,๖๑๐.๙๗	๗๓๕,๖๑๕.๓๐	๑,๕๐๐,๐๗๘.๗๕

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน ๒๕๖๑ (<https://agri-map-online.moac.go.th>)

ตารางที่ ๒๗ แสดงชั้นความเหมาะสมของที่ดินสำหรับการปลูกกระชายเหลือง/กระชายขาวจังหวัดพัทลุง

หน่วย : ไร่

อำเภอ	เหมาะสมสูง (S๑)	เหมาะสมปานกลาง (S๒)	เหมาะสมเล็กน้อย (S๓)	ไม่เหมาะสม (N)	รวมทั้งหมด
งหรา	๘,๔๒๒.๕๔	๕๒,๖๐๑.๒๑	๔,๒๖๐.๒๖	๓๗,๖๖๕.๒๖	๑๐๒,๙๔๙.๒๗
เขาชัยสน	๘,๒๖๐.๙๒	๕๘,๗๖๖.๗๘	๒,๖๖๐.๕๐	๙๒,๑๓๖.๘๐	๑๖๑,๘๒๕.๐๐
ควนขนุน	๒๗,๐๘๘.๒๗	๔๐,๔๐๔.๓๘	๒,๖๕๒.๖๕	๑๕๒๖๒๑.๒๑	๒๒๒,๗๖๖.๕๑
ตะโหมด	๒,๖๑๙.๙๑	๖๒,๗๔๐.๔๐	๓,๗๘๐.๖๙	๑๖,๕๒๗.๓๘	๘๕,๖๖๘.๓๘
บางแก้ว	๑,๙๓๕.๓๘	๑๗,๒๔๗.๘๙	-	๕๗,๗๑๗.๙๐	๗๖,๙๐๑.๑๗
ปากพะยูน	๕,๐๕๖.๒๕	๔๓,๓๖๘.๗๑	๘๙๙.๘๘	๖๙,๙๘๒.๘๒	๑๑๙,๓๐๗.๖๖
ป่าบอน	๓,๒๐๘.๑๒	๑๕๓,๑๘๗.๕๐	๓๖๕.๓๓	๖๕,๔๒๔.๕๓	๒๒๒,๑๘๕.๔๘
ป่าพะยอม	๓๘,๖๗๘.๐๓	๔๕,๗๕๙.๗๕	๖,๗๐๕.๑๔	๒๘,๗๓๖.๔๗	๑๑๙,๘๗๙.๓๙
เมืองพัทลุง	๒,๖๕๖.๕๕	๔๙,๗๗๗.๓๐	๗๐๑.๑๑	๑๖๗,๖๗๖.๔๑	๒๒๐,๘๐๕.๓๗
ศรีนครินทร์	๑๓,๖๖๐.๔๗	๔๑,๙๙๘.๑๙	๑,๗๐๕.๘๒	๒๐,๘๙๔.๖๒	๗๘,๒๕๙.๑๐
ศรีบรรพต	๑๖,๓๗๕.๓๑	๓๑,๐๓๘.๙๕	๑๕,๘๗๙.๕๕	๒๖,๒๓๒.๕๔	๘๙,๕๒๖.๓๔
รวมทั้งหมด	๑๒๗,๙๖๑.๗๘	๕๙๖,๘๙๑.๗๐	๓๙,๖๑๐.๘๙	๗๓๕,๖๑๕.๓๐	๑,๕๐๐,๐๗๙.๖๗

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน ๒๕๖๑ (<https://agri-map-online.moac.go.th>)

ตารางที่ ๒๘ แสดงชั้นความเหมาะสมของที่ดินสำหรับการปลูกกระวานจังหวัดพัทลุง

หน่วย : ไร่

อำเภอ	เหมาะสมสูง (S๑)	เหมาะสมปานกลาง (S๒)	เหมาะสมเล็กน้อย (S๓)	ไม่เหมาะสม (N)	รวมทั้งหมด
งหวรา	-	๖๑,๐๒๓.๗๕	๔,๒๖๐.๒๖	๓๗,๖๖๕.๒๖	๑๐๒,๙๔๙.๒๗
เขาชัยสน	-	๖๑,๘๗๑.๔๑	๗,๘๑๖.๘๓	๙๒,๑๓๖.๘๐	๑๖๑,๘๒๕.๐๔
ควนขนุน	-	๕๓,๔๕๕.๘๒	๑๖,๖๙๙.๕๗	๑๕๒,๖๒๑.๒๒	๒๒๒,๗๗๖.๖๑
ตะโหมด	-	๖๓,๘๗๑.๑๐	๕,๒๖๙.๘๘	๑๖,๕๒๗.๓๘	๘๕,๖๖๘.๓๖
บางแก้ว	-	๑๙,๑๘๓.๒๗	-	๕๗,๗๑๗.๙๐	๗๖,๙๐๑.๑๗
ปากพะยูน	-	๒๘,๔๙๖.๖๕	๒๐,๘๒๘.๑๙	๖๙,๙๘๒.๘๒	๑๑๙,๓๐๗.๖๖
ป่าบอน	-	๙๙,๓๑๑.๐๒	๕๗,๔๔๙.๙๗	๖๕,๔๒๔.๕๓	๒๒๒,๑๘๕.๕๒
ป่าพะยอม	-	๖๘,๗๖๖.๖๓	๒๒,๓๗๖.๒๐	๒๘,๗๓๖.๔๗	๑๑๙,๘๗๙.๓๐
เมืองพัทลุง	-	๔๙,๔๐๗.๗๙	๓,๗๒๗.๑๗	๑๖๗,๖๗๖.๔๑	๒๒๐,๘๑๑.๓๗
ศรีนครินทร์	-	๕๕,๖๕๘.๖๕	๑,๗๐๕.๘๒	๒๐,๘๙๔.๖๒	๗๘,๒๕๙.๐๙
ศรีบรรพต	-	๔๒,๖๐๕.๑๐	๒๐,๖๘๘.๗๒	๒๖,๒๓๒.๕๕	๘๙,๕๒๖.๓๗
รวมทั้งหมด	-	๖๐๓,๖๔๑.๑๐	๑๖๐,๘๒๒.๕๕	๗๓๕,๖๑๕.๔๐	๑,๕๐๐,๐๗๙.๐๕

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน ๒๕๖๑ (<https://agri-map-online.moac.go.th>)

ตารางที่ ๒๙ แสดงชั้นความเหมาะสมของที่ดินสำหรับการปลูกกระเจี๊ยบแดงจังหวัดพัทลุง

หน่วย : ไร่

อำเภอ	เหมาะสมสูง (S๑)	เหมาะสมปานกลาง (S๒)	เหมาะสมเล็กน้อย (S๓)	ไม่เหมาะสม (N)	รวมทั้งหมด
งหวรา	-	๕๐,๕๙๗.๒๘	๑๔,๖๘๖.๖๙	๓๗,๖๖๕.๒๒	๑๐๒,๙๔๙.๑๙
เขาชัยสน	-	๕๔,๙๒๓.๖๓	๑๔,๗๖๔.๕๔	๙๒,๑๓๖.๘๐	๑๖๑,๘๒๕.๙๗
ควนขนุน	-	๕๘,๕๕๕.๙๗	๑๑,๕๘๙.๓๑	๑๕๒,๖๒๑.๒๒	๒๒๒,๗๗๖.๕๐
ตะโหมด	-	๕๙,๓๓๗.๕๐	๙,๘๔๗.๓๑	๑๖,๕๒๗.๓๘	๘๕,๗๑๒.๒๐
บางแก้ว	-	๑๖,๕๕๖.๓๑	๒,๓๓๔.๐๔	๕๘,๐๑๐.๘๐	๗๖,๙๐๑.๑๕
ปากพะยูน	-	๔๓,๒๘๙.๗๕	๕,๖๒๐.๙๑	๗๐,๓๙๗.๐๒	๑๑๙,๓๐๗.๖๘
ป่าบอน	-	๑๔๓,๘๕๕.๓๐	๑๒,๙๐๖.๖๕	๖๕,๔๒๔.๕๓	๒๒๒,๑๘๕.๔๘
ป่าพะยอม	-	๘๑,๙๙๒.๘๓	๙,๑๕๐.๑๐	๒๘,๗๓๖.๔๗	๑๑๙,๘๗๙.๔๐
เมืองพัทลุง	-	๔๙,๕๙๑.๑๖	๓,๕๔๓.๘๑	๑๖๗,๖๗๖.๒๐	๒๒๐,๘๑๑.๑๗
ศรีนครินทร์	-	๕๒,๔๕๙.๐๐	๔,๙๐๕.๘๗	๒๐,๘๙๔.๕๓	๗๘,๒๕๙.๐๐
ศรีบรรพต	-	๔๔,๙๕๓.๓๐	๑๘,๓๔๐.๕๐	๒๖,๒๓๒.๕๕	๘๙,๕๒๖.๓๔
รวมทั้งหมด	-	๖๕๖,๑๑๑.๐๐	๑๐๗,๖๘๙.๔๔	๗๓๖,๓๒๒.๒๐	๑,๕๐๐,๑๒๒.๖๔

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน ๒๕๖๑ (<https://agri-map-online.moac.go.th>)

ตารางที่ ๓๐ แสดงชั้นความเหมาะสมของที่ดินสำหรับการปลูกขมิ้นชันจังหวัดพัทลุง

หน่วย : ไร่

อำเภอ	เหมาะสมสูง (S๑)	เหมาะสมปานกลาง (S๒)	เหมาะสมเล็กน้อย (S๓)	ไม่เหมาะสม (N)	รวมทั้งหมด
กงหรา	๘,๔๒๒.๕๔	๕๒,๖๐๑.๒๒	๕,๑๒๑.๙๓	๓๖,๘๐๓.๕๖	๑๐๒,๙๔๙.๒๕
เขาชัยสน	๘,๒๖๐.๙๒	๕๘,๗๖๖.๗๘	๒,๘๐๒.๙๓	๙๑,๙๙๔.๓๐	๑๖๑,๘๒๔.๙๔
ควนขนุน	๒๓,๐๘๘.๒๖	๔๐,๔๐๔.๓๘	๒,๖๕๒.๖๕	๑๕๒,๖๒๑.๒๑	๒๒๒,๕๖๖.๕๐
ตะโหมด	๒,๖๑๙.๙๑	๖๒,๗๔๐.๔๐	๕,๑๕๗.๖๐	๑๕,๑๕๐.๔๙	๘๕,๖๖๘.๔๐
บางแก้ว	๑,๙๓๕.๓๗	๑๗,๒๔๗.๘๙	๑๙,๐๘๓.๔๙	๓๘,๖๓๔.๕๕	๗๖,๙๐๑.๓๐
ปากพะยูน	๕,๐๕๖.๒๕	๔๓,๓๖๘.๗๐	๕,๑๑๔.๔๐	๖๕,๗๖๘.๓๒	๑๑๙,๓๐๗.๖๗
ป่าบอน	๓,๒๐๘.๑๒	๑๕๓,๑๘๗.๕๐	๒๓,๓๘๓.๓๐	๔๒,๔๐๖.๕๕	๒๒๒,๑๘๕.๔๗
ป่าพะยอม	๓๘,๖๗๘.๐๓	๔๕,๗๕๙.๗๕	๖,๗๐๕.๑๔	๒๘,๗๓๖.๔๗	๑๑๙,๘๘๙.๓๙
เมืองพัทลุง	๒,๖๕๖.๕๕	๔๙,๗๗๗.๒๖	๗๐๑.๑๑	๑๖๗,๖๗๖.๓๒	๒๒๐,๘๐๕.๒๔
ศรีนครินทร์	๑๓,๖๖๐.๔๗	๔๑,๙๙๘.๑๘	๓,๐๘๕.๔๐	๑๙,๕๑๕.๐๑	๗๘,๒๕๙.๐๘
ศรีบรรพต	๑๖,๓๗๕.๓๑	๓๑,๐๓๘.๙๕	๑๕,๘๗๙.๕๕	๒๖,๒๓๒.๕๔	๘๙,๕๒๖.๓๕
รวมทั้งหมด	๑๒๗,๙๖๑.๗๘	๕๙๖,๘๙๐.๖๐	๘๙,๖๘๗.๔๕	๖๘๕,๕๓๘.๗๐	๑,๕๐๐,๐๗๘.๕๓

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน ๒๕๖๑ (<https://agri-map-online.moac.go.th>)

ตารางที่ ๓๑ แสดงชั้นความเหมาะสมของที่ดินสำหรับการปลูกขิงจังหวัดพัทลุง

หน่วย : ไร่

อำเภอ	เหมาะสมสูง (S๑)	เหมาะสมปานกลาง (S๒)	เหมาะสมเล็กน้อย (S๓)	ไม่เหมาะสม (N)	รวมทั้งหมด
กงหรา	-	๒๙,๙๗๘.๔๐	๓๕,๓๐๕.๕๗	๓๗,๖๖๕.๒๖	๑๐๒,๙๔๙.๒๓
เขาชัยสน	-	๓๖,๒๗๒.๒๙	๓๓,๔๑๕.๘๙	๙๒,๑๓๖.๘๐	๑๖๑,๘๒๔.๙๘
ควนขนุน	-	๔๐,๓๕๒.๔๘	๒๙,๗๕๒.๘๓	๑๕๒,๖๒๑.๒๑	๒๒๒,๕๖๖.๕๒
ตะโหมด	-	๒๔,๘๒๓.๑๕	๔๔,๕๒๒.๙๐	๑๖,๕๒๗.๓๘	๘๕,๘๗๓.๔๓
บางแก้ว	-	๑๖,๓๗๕.๕๕	๒,๗๘๗.๗๒	๕๗,๗๑๗.๙๐	๗๖,๙๐๑.๑๗
ปากพะยูน	-	๒๒,๔๑๓.๗๕	๒๖,๙๑๑.๑๑	๖๙,๙๘๒.๘๒	๑๑๙,๓๐๗.๖๘
ป่าบอน	-	๔๖,๖๒๘.๙๕	๑๑๐,๑๓๒.๐๐	๖๕,๔๒๔.๕๓	๒๒๒,๑๘๕.๔๘
ป่าพะยอม	-	๕๕,๗๖๗.๕๐	๓๖,๓๗๕.๓๘	๒๘,๗๓๖.๔๗	๑๑๙,๘๘๙.๓๕
เมืองพัทลุง	-	๔๔,๔๒๕.๘๓	๘,๗๐๙.๑๘	๑๖๗,๖๗๖.๔๑	๒๒๐,๘๐๕.๔๒
ศรีนครินทร์	-	๓๘,๙๑๖.๑๐	๑๘,๔๔๘.๓๖	๒๐,๘๙๔.๖๒	๗๘,๒๕๙.๐๘
ศรีบรรพต	-	๒๓,๘๖๐.๙๐	๓๙,๔๓๒.๙๐	๒๖,๒๓๒.๕๕	๘๙,๕๒๖.๓๕
รวมทั้งหมด	-	๓๗๘,๘๓๔.๘๐	๓๘๕,๘๓๔.๐๐	๗๓๕,๖๑๕.๔๐	๑,๕๐๐,๒๘๔.๒๐

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน ๒๕๖๑ (<https://agri-map-online.moac.go.th>)

ตารางที่ ๓๒ แสดงชั้นความเหมาะสมของที่ดินสำหรับการปลูกค้าฝอยจังหวัดพัทลุง

หน่วย : ไร่

อำเภอ	เหมาะสมสูง (S๑)	เหมาะสมปานกลาง (S๒)	เหมาะสมเล็กน้อย (S๓)	ไม่เหมาะสม (N)	รวมทั้งหมด
งหรา	-	๕๐,๔๙๐.๘๒	๑๔,๖๘๖.๗๐	๓๗,๗๗๑.๗๔	๑๐๒,๙๔๙.๒๖
เขาชัยสน	-	๕๔,๙๒๓.๖๓	๑๔,๗๖๔.๕๕	๙๒,๑๓๖.๘๐	๑๖๑,๘๒๔.๙๘
ควนขนุน	-	๕๘,๕๕๕.๙๗	๑๑,๕๘๙.๓๑	๑๕๒,๖๒๑.๒๒	๒๒๒,๗๖๖.๔๙
ตะโหมด	-	๕๙,๓๓๗.๖๐	๙,๘๔๗.๓๑	๑๖,๕๒๗.๓๙	๘๕,๗๑๒.๓๐
บางแก้ว	-	๑๖,๘๔๙.๒๒	๒,๓๓๔.๐๔	๕๗,๗๑๗.๙๐	๗๖,๙๐๑.๑๖
ปากพะยูน	-	๔๓,๗๐๓.๙๕	๕,๖๒๐.๙๑	๖๙,๙๘๒.๘๒	๑๑๙,๓๐๗.๖๘
ป่าบอน	-	๑๔๓,๘๕๕.๓๐	๑๒,๙๐๖.๖๕	๖๕,๔๒๔.๕๓	๒๒๒,๑๘๕.๔๘
ป่าพะยอม	-	๕๕,๐๑๔.๗๓	๑,๙๗๘.๙๘	๖๒,๘๘๕.๗๐	๑๑๙,๘๗๙.๔๑
เมืองพัทลุง	-	๔๙,๕๙๑.๑๖	๓,๕๕๓.๘๑	๑๖๗,๖๗๖.๒๐	๒๒๐,๘๑๕.๑๗
ศรีนครินทร์	-	๔๐,๘๖๖.๕๕	๔,๑๔๘.๙๙	๓๓,๒๔๓.๔๗	๗๘,๒๕๙.๐๑
ศรีบรรพต	-	๒๗,๑๔๐.๓๖	๑๑,๔๙๒.๘๖	๕๐,๘๙๓.๑๙	๘๙,๕๒๖.๔๑
รวมทั้งหมด	-	๖๐๐,๓๒๘.๐๐	๙๒,๙๑๔.๑๔	๘๐๖,๘๘๐.๖๐	๑,๕๐๐,๑๒๒.๗๔

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน ๒๕๖๑ (<https://agri-map-online.moac.go.th>)

ตารางที่ ๓๓ แสดงชั้นความเหมาะสมของที่ดินสำหรับการปลูกดีปลีจังหวัดพัทลุง

หน่วย : ไร่

อำเภอ	เหมาะสมสูง (S๑)	เหมาะสมปานกลาง (S๒)	เหมาะสมเล็กน้อย (S๓)	ไม่เหมาะสม (N)	รวมทั้งหมด
งหรา	-	๖๑,๐๒๓.๗๕	๔,๒๖๐.๒๖	๓๗,๖๖๕.๒๒	๑๐๒,๙๔๙.๒๓
เขาชัยสน	-	๖๑,๘๗๑.๔๓	๗,๘๑๖.๘๓	๙๒,๑๓๖.๘๐	๑๖๑,๘๒๕.๐๖
ควนขนุน	-	๕๓,๔๕๕.๘๑	๑๖,๖๙๙.๕๗	๑๕๒,๖๒๑.๒๒	๒๒๒,๗๖๖.๕๙
ตะโหมด	-	๖๓,๘๗๑.๑๐	๕,๒๖๙.๘๘	๑๖,๕๒๗.๓๙	๘๕,๖๖๘.๓๗
บางแก้ว	-	๑๙,๑๘๓.๒๗	-	๕๗,๗๑๗.๙๐	๗๖,๙๐๑.๑๗
ปากพะยูน	-	๒๘,๔๙๖.๖๔	๒๐,๘๒๘.๒๑	๖๙,๙๘๒.๘๒	๑๑๙,๓๐๗.๖๗
ป่าบอน	-	๙๙,๓๑๑.๐๓	๕๗,๔๔๙.๙๖	๖๕,๔๒๔.๕๓	๒๒๒,๑๘๕.๕๒
ป่าพะยอม	-	๖๘,๗๖๖.๖๔	๒๒,๓๗๖.๒๘	๒๘,๗๓๖.๔๗	๑๑๙,๘๗๙.๔๐
เมืองพัทลุง	-	๔๙,๔๐๗.๗๙	๓,๗๒๗.๑๖	๑๖๗,๖๗๖.๒๐	๒๒๐,๘๑๕.๑๕
ศรีนครินทร์	-	๕๕,๖๕๘.๖๕	๑,๗๐๕.๘๒	๒๐,๘๙๓.๕๓	๗๘,๒๕๙.๐๐
ศรีบรรพต	-	๔๒,๖๐๕.๑๐	๒๐,๖๘๘.๗๒	๒๖,๒๓๒.๕๔	๘๙,๕๒๖.๓๖
รวมทั้งหมด	-	๖๐๓,๖๔๑.๑๐	๑๖๐,๘๒๒.๕๔	๗๓๕,๖๑๕.๒๐	๑,๕๐๐,๐๗๘.๘๔

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน ๒๕๖๑ (<https://agri-map-online.moac.go.th>)

ตารางที่ ๓๔ แสดงชั้นความเหมาะสมของที่ดินสำหรับการปลูกข้าวบึงจังหวัดพัทลุง

หน่วย : ไร่

อำเภอ	เหมาะสมสูง (S๑)	เหมาะสมปานกลาง (S๒)	เหมาะสมเล็กน้อย (S๓)	ไม่เหมาะสม (N)	รวมทั้งหมด
กงหรา	๕,๐๒๐.๓๙	๘,๔๙๖.๖๕	๕๑,๗๖๖.๙๘	๓๗,๖๖๕.๒๑	๑๐๒,๙๔๙.๒๓
เขาชัยสน	๑๙,๗๘๑.๑๘	๑๐,๖๐๑.๒๙	๒๘,๘๐๕.๓๓	๑๐๒,๖๓๗.๑๑	๑๖๑,๘๒๔.๙๑
ควนขนุน	๑๖,๐๔๗.๒๓	๑,๖๘๘.๙๓	๓๖,๑๗๕.๔๒	๑๖๘,๘๖๐.๑๓	๒๒๒,๗๖๖.๗๒
ตะโหมด	๓๔๔.๘๗	๑,๓๓๙.๕๒	๖๗,๔๕๖.๖๐	๑๖,๕๒๗.๔๐	๘๕,๖๖๘.๓๙
บางแก้ว	๑๔,๙๓๔.๖๒	๗๘๖.๐๐	๓,๒๕๒.๙๑	๕๗,๙๒๗.๖๐	๗๖,๙๐๑.๑๓
ปากพะยูน	๙๗๐.๐๙	๑,๐๙๑.๕๕	๒,๓๒๑.๐๕	๑๑๔,๙๒๕.๐๗	๑๑๙,๓๐๗.๗๖
ป่าบอน	๑๘,๕๑๘.๙๘	๔๘,๘๒๒.๐๕	๖๔,๒๓๕.๖๐	๙๐,๖๐๘.๘๐	๒๒๒,๑๘๕.๔๓
ป่าพะยอม	๒๒,๔๐๙.๔๒	๙๐๕.๐๕	๖๗,๘๒๘.๓๖	๒๘,๗๓๖.๔๗	๑๑๙,๘๗๙.๒๙
เมืองพัทลุง	๒๕,๖๗๗.๒๗	๖,๘๖๐.๔๘	๑๔,๔๓๔.๗๕	๑๗๓,๘๓๘.๗๑	๒๒๐,๘๑๑.๒๑
ศรีนครินทร์	-	-	๕๗,๓๖๔.๓๘	๒๐,๘๙๔.๖๐	๗๘,๒๕๘.๙๘
ศรีบรรพต	๑,๔๑๑.๗๑	๑๒๓.๗๔	๖๑,๗๕๘.๔๐	๒๖,๒๓๒.๕๔	๘๙,๕๒๖.๓๙
รวมทั้งหมด	๑๒๕,๑๑๕.๗๖	๘๐,๗๑๐.๒๒	๔๕๕,๓๙๙.๘๖	๘๓๘,๘๕๓.๘๐	๑,๕๐๐,๐๗๙.๖๔

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน ๒๕๖๑ (<https://agri-map-online.moac.go.th>)

ตารางที่ ๓๕ แสดงชั้นความเหมาะสมของที่ดินสำหรับการปลูกบุกจังหวัดพัทลุง

หน่วย : ไร่

อำเภอ	เหมาะสมสูง (S๑)	เหมาะสมปานกลาง (S๒)	เหมาะสมเล็กน้อย (S๓)	ไม่เหมาะสม (N)	รวมทั้งหมด
กงหรา	-	๖๔,๗๒๒.๔๙	๑๔,๕๕๖.๓๖	๒๓,๖๗๐.๔๐	๑๐๒,๙๔๙.๒๔
เขาชัยสน	-	๑๒๙,๘๙๔.๔๓	๑๔,๗๖๔.๕๔	๑๗,๑๖๕.๙๖	๑๖๑,๘๒๔.๙๓
ควนขนุน	-	๑๘๐,๘๙๕.๗๗	๑๑,๕๘๙.๓๒	๓๐,๒๘๑.๓๓	๒๒๒,๗๖๖.๘๒
ตะโหมด	-	๖๗,๘๙๗.๐๐	๙,๗๕๓.๓๐	๘,๐๖๑.๙๓	๘๕,๗๑๒.๒๓
บางแก้ว	-	๔๔,๗๐๑.๖๐	๒,๓๓๔.๐๔	๒๙,๘๖๕.๕๓	๗๖,๙๐๑.๑๗
ปากพะยูน	-	๘๐,๓๘๑.๙๒	๕,๖๒๐.๙๑	๓๓,๓๐๔.๘๓	๑๑๙,๓๐๗.๖๖
ป่าบอน	-	๑๗๗,๖๕๑.๑๐	๑๒,๘๖๗.๑๔	๓๑,๑๔๒.๕๑	๒๒๑,๖๖๐.๗๕
ป่าพะยอม	-	๑๐๓,๑๖๘.๑๐	๙,๑๕๐.๑๐	๗,๕๖๑.๑๑	๑๑๙,๘๗๙.๓๑
เมืองพัทลุง	-	๑๖๑,๓๗๗.๑๔	๓,๕๔๓.๘๒	๕๕,๘๙๐.๒๙	๒๒๐,๘๑๑.๒๕
ศรีนครินทร์	-	๖๔,๗๓๖.๙๐	๓,๘๓๔.๔๒	๙,๖๘๗.๗๖	๗๘,๒๕๙.๐๘
ศรีบรรพต	-	๕๑,๖๐๓.๙๐	๑๔,๑๔๐.๔๒	๒๓,๗๘๑.๙๙	๘๙,๕๒๖.๓๑
รวมทั้งหมด	-	๑,๑๒๗,๐๒๙	๑๐๒,๑๕๔.๓๙	๒๗๐,๔๑๔.๒๙	๑,๕๐๐,๐๗๙.๖๔

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน ๒๕๖๑ (<https://agri-map-online.moac.go.th>)

ตารางที่ ๓๖ แสดงชั้นความเหมาะสมของที่ดินสำหรับการปลูกพญาอจังหวัดพัทลุง

หน่วย : ไร่

อำเภอ	เหมาะสมสูง (S๑)	เหมาะสมปานกลาง (S๒)	เหมาะสมเล็กน้อย (S๓)	ไม่เหมาะสม (N)	รวมทั้งหมด
กงหรา	-	๕๐,๓๒๗.๖๘	๑๔,๕๕๖.๓๕	๓๗,๖๖๕.๒๒	๑๐๒,๙๔๙.๒๕
เขาชัยสน	-	๕๔,๙๒๓.๖๓	๑๔,๗๖๔.๕๕	๙๒,๑๓๖.๘๐	๑๖๑,๘๒๔.๙๘
ควนขนุน	-	๕๘,๕๕๕.๙๗	๑๑,๕๘๙.๓๑	๑๕๒,๖๒๑.๒๐	๒๒๒,๗๖๖.๔๘
ตะโหมด	-	๕๙,๔๓๑.๗๐	๙,๗๕๓.๓๐	๑๖,๕๒๗.๓๙	๘๕,๗๑๒.๓๙
บางแก้ว	-	๑๖,๖๓๙.๕๐	๒,๓๓๔.๐๔	๕๗,๙๒๗.๖๐	๗๖,๙๐๑.๑๔
ปากพะยูน	-	๔๓,๒๘๙.๗๕	๕,๖๒๐.๙๑	๗๐,๓๙๗.๐๒	๑๑๙,๓๐๗.๖๘
ป่าบอน	-	๑๔๓,๘๙๓.๘๐	๑๒,๘๖๗.๑๔	๖๕,๔๒๔.๕๓	๒๒๒,๑๘๕.๔๗
ป่าพะยอม	-	๘๑,๙๙๒.๘๓	๙,๑๕๐.๑๐	๒๘,๗๓๖.๔๗	๑๑๙,๘๗๙.๔๐
เมืองพัทลุง	-	๔๙,๕๙๑.๑๖	๓,๕๕๓.๘๑	๑๖๗,๖๗๖.๒๐	๒๒๐,๘๑๑.๑๗
ศรีนครินทร์	-	๕๓,๔๑๕.๗๐	๓,๙๔๘.๗๗	๒๐,๘๙๔.๕๓	๗๗,๒๕๙.๐๐
ศรีบรรพต	-	๔๘,๐๖๖.๓๐	๑๕,๒๒๗.๔๘	๒๖,๒๓๒.๕๔	๘๙,๕๒๖.๓๒
รวมทั้งหมด	-	๖๖๐,๕๒๘.๓๐	๑๐๓,๓๕๕.๘๓	๗๓๖.๒๓๙.๐๐	๑,๕๐๐,๑๒๓.๑๓

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน ๒๕๖๑ (<https://agri-map-online.moac.go.th>)

ตารางที่ ๓๗ แสดงชั้นความเหมาะสมของที่ดินสำหรับการปลูกฟ้าทะลายโจรจังหวัดพัทลุง

หน่วย : ไร่

อำเภอ	เหมาะสมสูง (S๑)	เหมาะสมปานกลาง (S๒)	เหมาะสมเล็กน้อย (S๓)	ไม่เหมาะสม (N)	รวมทั้งหมด
กงหรา	-	๕๐,๕๙๗.๒๘	๑๔,๖๘๖.๗๐	๓๗,๖๖๕.๒๒	๑๐๒,๙๔๙.๒๐
เขาชัยสน	-	๔๙,๔๔๘.๐๗	๒๐,๒๔๐.๑๐	๙๒,๑๓๖.๘๐	๑๖๑,๘๒๔.๙๗
ควนขนุน	-	๕๘,๕๕๕.๙๗	๑๑,๕๘๙.๓๑	๑๕๒,๖๒๑.๒๐	๒๒๒,๗๖๖.๔๘
ตะโหมด	-	๕๙,๓๓๗.๖๐	๙,๘๔๗.๓๑	๑๖,๕๒๗.๓๙	๘๕,๗๑๒.๓๐
บางแก้ว	-	๑๖,๘๔๙.๒๒	๒,๓๓๔.๐๔	๕๗,๙๒๗.๖๐	๗๖,๙๐๑.๑๖
ปากพะยูน	-	๔๓,๗๐๓.๙๕	๕,๖๒๐.๙๑	๖๙,๙๘๒.๘๒	๑๑๙,๓๐๗.๖๘
ป่าบอน	-	๑๔๓,๘๙๕.๓๐	๑๒,๙๐๖.๖๕	๖๕,๔๒๔.๕๓	๒๒๒,๑๘๕.๔๘
ป่าพะยอม	-	๘๑,๙๙๒.๘๓	๙,๑๕๐.๑๐	๒๘,๗๓๖.๔๗	๑๑๙,๘๗๙.๔๐
เมืองพัทลุง	-	๔๑,๙๐๑.๑๕	๑๑,๒๓๓.๘๒	๑๖๗,๖๗๖.๒๐	๒๒๐,๘๑๑.๑๗
ศรีนครินทร์	-	๕๒,๔๕๙.๐๐	๔,๙๐๕.๔๗	๒๐,๘๙๔.๕๓	๗๗,๒๕๙.๐๐
ศรีบรรพต	-	๔๔,๙๕๓.๓๐	๑๘,๓๔๐.๕๐	๒๖,๒๓๒.๕๔	๘๙,๕๒๖.๓๔
รวมทั้งหมด	-	๖๔๓,๖๕๒.๕๐	๑๒๐,๘๕๔.๙๓	๗๓๕,๖๑๕.๒๐	๑,๕๐๐,๑๒๒.๖๓

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน ๒๕๖๑ (<https://agri-map-online.moac.go.th>)

ตารางที่ ๓๘ แสดงชั้นความเหมาะสมของที่ดินสำหรับการปลูกมะม่วงเครื่องจังหวัดพัทลุง

หน่วย : ไร่

อำเภอ	เหมาะสมสูง (S๑)	เหมาะสมปานกลาง (S๒)	เหมาะสมเล็กน้อย (S๓)	ไม่เหมาะสม (N)	รวมทั้งหมด
งหวรา	-	๖๔,๑๖๒.๗๘	๑,๑๒๑.๒๑	๓๗,๖๖๕.๒๒	๑๐๒,๙๔๙.๒๑
เขาชัยสน	-	๖๙,๔๓๒.๔๐	๒๕๕.๘๙	๙๒,๑๓๖.๗๙	๑๖๑,๘๒๕.๐๘
ควนขนุน	-	๗๐,๐๕๔.๙๐	๙๐.๓๘	๑๕๒,๖๒๑.๒๒	๒๒๒,๗๖๖.๕๐
ตะโหมด	-	๖๗,๙๒๔.๗๐	๑,๒๑๖.๒๙	๑๖,๕๒๗.๓๙	๘๕,๖๖๘.๓๘
บางแก้ว	-	๑๘,๘๙๐.๓๕	-	๕๘,๐๑๐.๘๐	๗๖,๙๐๑.๑๕
ปากพะยูน	-	๔๘,๙๑๐.๖๑	-	๗๐,๓๙๗.๐๓	๑๑๙,๓๐๗.๖๔
ป่าบอน	-	๑๕๖,๖๓๗.๑๐	๑๒๓.๘๕	๖๕,๔๒๔.๕๔	๒๒๒,๑๘๕.๔๙
ป่าพะยอม	-	๙๑,๑๓๗.๙๓	๕.๐๙	๒๘,๗๓๖.๔๗	๑๑๙,๘๗๙.๔๙
เมืองพัทลุง	-	๕๓,๑๓๔.๙๕	-	๑๖๗,๖๗๖.๒๐	๒๒๐,๘๑๑.๑๕
ศรีนครินทร์	-	๕๖,๐๑๔.๐๕	๑,๓๕๐.๓๘	๒๐,๘๙๔.๕๓	๗๘,๒๕๘.๙๖
ศรีบรรพต	-	๕๘,๒๕๗.๗๘	๕,๐๓๖.๑๕	๒๖,๒๓๒.๕๔	๘๙,๕๒๖.๓๙
รวมทั้งหมด	-	๗๕๔,๕๕๗.๔๐	๙,๑๙๙.๒๒	๗๓๖,๓๒๒.๓๐	๑,๕๐๐,๐๗๘.๙๒

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน ๒๕๖๑ (<https://agri-map-online.moac.go.th>)

ตารางที่ ๓๙ แสดงชั้นความเหมาะสมของที่ดินสำหรับการปลูกไผ่จังหวัดพัทลุง

หน่วย : ไร่

อำเภอ	เหมาะสมสูง (S๑)	เหมาะสมปานกลาง (S๒)	เหมาะสมเล็กน้อย (S๓)	ไม่เหมาะสม (N)	รวมทั้งหมด
งหวรา	๔,๒๒๙.๔๐	๒๑,๖๘๐.๗๒	๓๙,๓๓๗.๙๐	๓๗,๖๖๕.๒๒	๑๐๒,๙๔๙.๒๕
เขาชัยสน	๔,๕๘๒.๑๕	๓๐,๘๗๘.๐๑	๓๔,๒๒๘.๐๙	๙๒,๑๓๖.๗๐	๑๖๑,๘๒๕.๙๕
ควนขนุน	๑๒,๘๐๒.๓๖	๑๓,๒๖๔.๒๖	๔๔,๐๗๘.๖๕	๑๕๒,๖๒๑.๒๒	๒๒๒,๗๖๖.๗๓
ตะโหมด	๑,๖๘๙.๘๔	๒๒,๔๘๘.๙๓	๔๕,๑๕๗.๓๐	๑๖,๕๒๗.๓๙	๘๕,๘๖๓.๔๖
บางแก้ว	๑,๐๒๙.๔๘	๑๔,๖๖๙.๘๙	๓,๔๘๓.๙๐	๕๘,๐๑๐.๘๐	๗๖,๙๐๑.๑๖
ปากพะยูน	-	๒๑,๘๘๐.๗๖	๒๗,๔๔๔.๐๙	๖๙,๙๘๒.๘๕	๑๑๙,๓๐๗.๗๐
ป่าบอน	๔๙.๑๖	๔๖,๕๗๙.๘๔	๑๑๐,๑๓๒.๐๐	๖๕,๔๒๔.๕๖	๒๒๒,๑๘๕.๕๖
ป่าพะยอม	๒๔,๒๘๐.๑๔	๑๖,๗๓๗.๑๐	๕๐,๐๘๙.๖๙	๒๘,๗๓๖.๔๗	๑๑๙,๘๗๙.๔๐
เมืองพัทลุง	๑,๑๔๕.๔๑	๔๑,๘๙๑.๑๘	๑๐,๐๘๘.๔๓	๑๖๗,๖๗๖.๒๐	๒๒๐,๘๑๑.๓๕
ศรีนครินทร์	๓,๑๔๙.๕๗	๒๕,๒๕๕.๖๕	๒๘,๙๕๙.๓๒	๒๐,๘๙๔.๖๐	๗๘,๒๕๘.๑๔
ศรีบรรพต	๔,๘๘๑.๗๓	๗,๔๘๕.๕๓	๕,๐๓๖.๑๕	๒๖,๒๓๒.๕๔	๘๙,๕๒๖.๒๙
รวมทั้งหมด	๕๗,๘๓๙.๓๔	๒๖๒,๘๕๗.๘๒	๔๔๓,๙๗๑.๙๐	๗๓๖,๖๑๖.๓๐	๑,๕๐๐,๒๘๕.๓๖

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน ๒๕๖๑ (<https://agri-map-online.moac.go.th>)

๓.๕ กลุ่ม/เครือข่ายผู้ปลูกพืชสมุนไพรในจังหวัดพัทลุง

ตารางที่ ๔๐ แสดงกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่เกี่ยวกับสมุนไพรของจังหวัดพัทลุง

ที่	รหัสทะเบียน	ชื่อ	ที่ตั้งกลุ่ม	ว/ด/ป อนุมัติ
๑	๕-๙๓-๐๕-๐๙/๑-๐๐๐๑	วิสาหกิจชุมชนบ้านไทยสมุนไพร	๙๕ หมู่ ๑ ต.โดนดด้วน อ.ควนขนุน จ.พัทลุง โทรศัพท์ ๐๙๔-๖๘๑๒๐๙	๒๑/๑๑/๒๕๔๘
๒	๕-๙๓-๐๕-๐๘/๑-๐๐๒๐	วิสาหกิจชุมชนสมุนไพรบ้านไส หลวง	๒๙ หมู่ ๑๐ ต.ปิ่นแต อ.ควนขนุน จ.พัทลุง โทรศัพท์ ๐๙๓-๖๒๗๓๑๙๐	๐๘/๐๖/๒๕๕๙
๓	๕-๙๓-๐๘-๐๒/๑-๐๐๑๕	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผลิตภัณฑ์ สมุนไพรทางการเกษตร	๓/๒ หมู่ ๑๐ ต.โคกทราย อ.ป่าบอน จ.พัทลุง โทรศัพท์ ๐๘๗-๒๙๘๖๘๐๒	๓๐/๐๘/๒๕๕๙
๔	๕-๙๓-๑๐-๐๔/๑-๐๐๒๖	วิสาหกิจชุมชนบ้านสมุนไพร พัทลุง	๒๑๓ หมู่ ๓ ต.บ้านพร้าว อ.ป่าพะยอม จ.พัทลุง โทรศัพท์ ๐๘๑-๑๓๑๐๓๙๙	๑๙/๐๔/๒๕๖๐
๕	๕-๙๓-๐๗-๐๒/๑-๐๐๒๑	วิสาหกิจชุมชน อ.ส.ม.แผนไทย สมุนไพรเขาปู่	๘๖ หมู่ ๘ ต.เขาปู่ อ.ศรีบรรพต จ.พัทลุง โทรศัพท์ -	๐๓/๐๕/๒๕๖๐
๖	๕-๙๓-๑๑-๐๓/๑-๐๐๑๖	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผลิตสมุนไพร อินทรีย์ตำบลอ่างทอง	๒๑๗ หมู่ ๔ ต.อ่างทอง อ.ศรีนครินทร์ จ.พัทลุง โทรศัพท์ ๐๘๑-๐๙๔๐๐๑๔	๒๖/๐๖/๒๕๖๐
๗	๕-๙๓-๑๐-๐๓/๑-๐๐๕๓	วิสาหกิจชุมชนสมุนไพรตำบล เกาะเต่า	๑ หมู่ ๕ ต.เกาะเต่า อ.ป่าพะยอม จ.พัทลุง โทรศัพท์ ๐๙๓-๖๒๕๗๑๔๙	๒๒/๑๑/๒๕๖๐
๘	๕-๙๓-๐๗-๐๒/๑-๐๐๒๓	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผลิตจาก สมุนไพร	๑๘๗ หมู่ ๑ ต.เขาปู่ อ.ศรีบรรพต จ.พัทลุง โทรศัพท์ ๐๙๓-๗๓๔๖๕๙๐	๒๒/๐๘/๒๕๖๑
๙	๕-๙๓-๐๙-๐๒/๑-๐๐๕๘	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มสมุนไพร เกษตรผสมผสานบ้านนาปะขอ	๑๙๑/๑ หมู่ ๙ ต.นาปะขอ อ.บางแก้ว จ.พัทลุง โทรศัพท์ ๐๘๑-๙๖๙๐๐๗๘	๒๙/๐๑/๒๕๖๓
๑๐	๕-๙๓-๐๕-๐๘/๑-๐๐๒๓	วิสาหกิจชุมชนสมุนไพรรัก ประสูต	๔๖ หมู่ ๓ ต.ปิ่นแต อ.ควนขนุน จ.พัทลุง โทรศัพท์ ๐๖๓-๐๖๙๙๖๙๙	๐๗/๐๒/๒๕๖๓
๑๑	๕-๙๓-๐๔-๐๓/๑-๐๐๓๐	วิสาหกิจชุมชนพืชสมุนไพร ตะไคร้หอมอำเภอดงมะด	๒๕๓ หมู่ ๔ ต.คลองใหญ่ อ.ตะโหมด จ.พัทลุง โทรศัพท์ ๐๘๖-๐๔๕๕๗๑๘	๒๗/๐๔/๒๕๖๓
๑๒	๕-๙๓-๐๓-๐๑/๑-๐๐๓๒	วิสาหกิจชุมชนเร็นสมุนไพร พื้นเมืองคุณแม่แล่ม ชูแจ่ม	๖๓ หมู่ ๓ ต.เขาชัยสน อ.เขาชัยสน จ.พัทลุง โทรศัพท์ ๐๘๔-๙๖๘๒๐๒๓	๑๔/๑๑/๒๕๖๓

ที่	รหัสทะเบียน	ชื่อ	ที่ตั้งกลุ่ม	ว/ด/ป อนุมัติ
๑๓	๕-๙๓-๐๕-๑๑/๑-๐๐๒๓	วิสาหกิจชุมชนสมุนไพรบ้านเขา อ้อ	๔๘ หมู่ ๓ ต.มะกอกเหนือ อ.ควนขนุน จ.พัทลุง โทรศัพท์ ๐๙๒-๕๙๕๓๓๖๙	๐๒/๐๔/๒๕๖๔
๑๔	๕-๙๓-๐๑-๐๙/๑-๐๐๓๔	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มปลูกและแปรรูป พืชสมุนไพรบ้านไสยอ้อม (พัทลุง)	๗๑ หมู่ ๒ ต.ลำปำ อ.เมืองพัทลุง จ.พัทลุง โทรศัพท์ ๐๘๔-๙๗๕๙๗๘๑	๒๒/๐๔/๒๕๖๔
๑๕	๕-๙๓-๐๗-๐๑/๑-๐๐๒๓	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มพัฒนา สมุนไพรเพื่อการแพทย์ทางเลือก	๒๑๕ หมู่ ๗ ต.เขาเย่า อ.ศรีบรรพต จ.พัทลุง โทรศัพท์ ๐๘๖-๙๔๗๕๑๖๑	๒๘/๐๔/๒๕๖๔
๑๖	๕-๙๓-๐๑-๐๓/๑-๐๐๑๑	วิสาหกิจชุมชนพืชเศรษฐกิจและ สมุนไพรเกษตรอินทรีย์บ้านเขา เจียก	๖๘ หมู่ ๔ ต.เขาเจียก อ.เมืองพัทลุง จ.พัทลุง โทรศัพท์ ๐๘๖-๙๖๕๖๑๖๕	๐๕/๐๕/๒๕๖๔
๑๗	๕-๙๓-๐๑-๐๑/๑-๐๐๑๔	วิสาหกิจชุมชนพืชสมุนไพรเพื่อ สุขภาพ	๑๒ หมู่ ต.คูหาสวรรค์ อ.เมืองพัทลุง จ.พัทลุง โทรศัพท์ ๐๘๘-๗๖๘๕๘๑๓	๐๕/๐๕/๒๕๖๔
๑๘	๕-๙๓-๐๔-๐๑/๑-๐๐๒๔	วิสาหกิจชุมชนแปรรูปสมุนไพร บ้านควนปาบ	๒๗๘/๒ หมู่ ๘ ต.แม่ขี อ.ตะโหมด จ.พัทลุง โทรศัพท์ ๐๘๙-๙๗๗๖๒๘๗	๑๑/๐๕/๒๕๖๔
๑๙	๕-๙๓-๐๒-๐๑/๑-๐๐๑๓	วิสาหกิจชุมชนสมุนไพรงหรา	๓๗ หมู่ ๖ ต.งหรา อ.งหรา จ.พัทลุง โทรศัพท์ ๐๘๘๗๙๐๖๕๕๒	๑๓/๐๕/๒๕๖๔
๒๐	๕-๙๓-๐๑-๐๓/๑-๐๐๑๒	วิสาหกิจชุมชนคนเขาเจียกปลูก พืชสมุนไพรทางการแพทย์	๑๒๓/๑ หมู่ ๕ ต.เขาเจียก อ.เมืองพัทลุง จ.พัทลุง โทรศัพท์ ๐๙๕-๔๓๖๘๐๐๐	๒๔/๐๕/๒๕๖๔
๒๑	๕-๙๓-๐๒-๐๑/๑-๐๐๑๔	วิสาหกิจชุมชนสมุนไพรไทยก้าว ไกล	๑๔๑ หมู่ ๖ ต.งหรา อ.งหรา จ.พัทลุง โทรศัพท์ ๐๘๗-๒๙๘๔๔๑๔	๒๕/๐๕/๒๕๖๔
๒๒	๕-๙๓-๐๑-๑๔/๑-๐๐๑๙	วิสาหกิจชุมชนคนรักสมุนไพร ไทย	๑๙๐ หมู่ ๑๑ ต.นาโหนด อ.เมืองพัทลุง จ.พัทลุง โทรศัพท์ ๐๘๑๘๙๖๖๙๔๑	๐๒/๐๖/๒๕๖๔
๒๓	๕-๙๓-๐๙-๐๒/๑-๐๐๖๔	วิสาหกิจชุมชนพืชสมุนไพรทาง การแพทย์อำเภอบางแก้ว	๙๔ หมู่ ๑๒ ต.นาปะขอ อ.บางแก้ว จ.พัทลุง โทรศัพท์ ๐๘๐๗๐๕๕๕๑๘	๐๔/๐๖/๒๕๖๔
๒๔	๕-๙๓-๑๐-๐๔/๑-๐๐๓๑	วิสาหกิจชุมชนปลูกพืชสมุนไพร บ้านพร้าว	๙๔ หมู่ ๓ ต.บ้านพร้าว อ.ป่าพะยอม จ.พัทลุง โทรศัพท์ ๐๙๗๐๖๘๘๒๓๔	๑๖/๐๖/๒๕๖๔

ที่	รหัสทะเบียน	ชื่อ	ที่ตั้งกลุ่ม	ว/ด/ป อนุมัติ
๒๕	๕-๙๓-๐๘-๐๔/๑-๐๐๔๒	วิสาหกิจชุมชนสมุนไพรไทย ทุ่งนารี	๖ หมู่ ๗ ต.ทุ่งนารี อ.ป่าบอน จ.พัทลุง โทรศัพท์ ๐๙๘-๐๑๐๒๕๑๗	๒๕/๐๖/๒๕๖๔
๒๖	๕-๙๓-๑๐-๐๔/๑-๐๐๓๒	วิสาหกิจชุมชนร่วมใจสมุนไพร บ้านพร้าว	๖๕๓ หมู่ ๑ ต.บ้านพร้าว อ.ป่าพะยอม จ.พัทลุง โทรศัพท์ ๐๘๔-๐๕๓๓๘๓๗	๐๕/๐๗/๒๕๖๔
๒๗	๕-๙๓-๐๓-๐๑/๑-๐๐๓๗	วิสาหกิจชุมชนผลิตและแปรรูป ผลผลิตการเกษตร-ประมงและ สมุนไพร	๒๒๒ หมู่ ๑ ต.เขาชัยสน อ.เขาชัยสน จ.พัทลุง โทรศัพท์ ๐๙๒-๔๙๖๒๔๒๓	๒๐/๐๗/๒๕๖๔
๒๘	๕-๙๓-๐๙-๐๓/๑-๐๐๔๗	วิสาหกิจชุมชนเพาะปลูก สมุนไพรตำบลโคกสัก	๓๖ หมู่ ๑๒ ต.โคกสัก อ.บางแก้ว จ.พัทลุง โทรศัพท์ ๐๙๕-๐๑๗๗๐๐๓	๐๔/๐๘/๒๕๖๔
๒๙	๕-๙๓-๐๑-๐๕/๑-๐๐๑๒	วิสาหกิจชุมชนคนรักสมุนไพร	๑๑๒ หมู่ ๙ ต.โคกชะงาย อ.เมืองพัทลุง จ.พัทลุง โทรศัพท์ ๐๙๘-๐๖๓๐๒๐๐	๒๐/๐๘/๒๕๖๔
๓๐	๕-๙๓-๐๑-๐๕/๑-๐๐๑๑	วิสาหกิจชุมชนพืชสมุนไพรโคก ชะงาย	๑๕๒ หมู่ ๑ ต.โคกชะงาย อ.เมืองพัทลุง จ.พัทลุง โทรศัพท์ ๐๙๓-๐๗๔๒๑๓๖	๒๐/๐๘/๒๕๖๔
๓๑	๕-๙๓-๑๐-๐๑/๑-๐๐๕๔	วิสาหกิจชุมชนพืชเศรษฐกิจและ สมุนไพรป่าพะยอม	๒๒ หมู่ ๖ ต.ป่าพะยอม อ.ป่าพะยอม จ.พัทลุง โทรศัพท์ ๐๙๓-๙๕๙๐๖๘๒	๑๑/๑๐/๒๕๖๔
๓๒	๕-๙๓-๑๑-๐๒/๑-๐๐๓๐	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มส่งเสริม ภูมิปัญญาสมุนไพรมานิ	๕๘ หมู่ ๑๑ ต.บ้านนา อ.ศรีนครินทร์ จ.พัทลุง โทรศัพท์ ๐๘๗-๐๗๓๙๒๕๘	๒๕/๑๐/๒๕๖๔
๓๓	๕-๙๓-๑๑-๐๔/๑-๐๐๒๓	วิสาหกิจชุมชนรวมพล คนสมุนไพรบ้านคลองหมวย	๓๕๔ หมู่ ๑ ต.ลำสินธุ์ อ.ศรีนครินทร์ จ.พัทลุง โทรศัพท์ ๐๙๕-๔๘๕๒๓๔๑	๑๒/๑๑/๒๕๖๔
๓๔	๕-๙๓-๐๔-๐๒/๑-๐๐๕๖	วิสาหกิจชุมชนสมุนไพร บ้านป่าพงค์	๔ หมู่ ๙ ต.ตะโหมด อ.ตะโหมด จ.พัทลุง โทรศัพท์ ๐๘๔-๙๖๕๐๖๔๑	๑๔/๐๒/๒๕๖๕
๓๕	๕-๙๓-๐๕-๑๓/๑-๐๐๒๘	วิสาหกิจชุมชนชะมวงเห็รับ แอนด์แคร์ดูแลสุขภาพด้วย สมุนไพรไทย	๑๐๘ หมู่ ๑ ต.ชะมวง อ.ควนขนุน จ.พัทลุง โทรศัพท์ ๐๖๔-๕๑๔๖๗๖๖	๑๕/๐๓/๒๕๖๕

ที่มา : ระบบสารสนเทศวิสาหกิจชุมชน (<https://smce.doe.go.th>) ข้อมูล ณ ๒๘ มีนาคม ๒๕๖๕

๓.๖ การแปรรูปพืชสมุนไพร

จังหวัดพัทลุง มีโรงงานแปรรูปสมุนไพร จำนวน ๑ แห่ง คือ บริษัท บวรเวชสมุนไพรไทย จำกัด ขนาดเครื่องจักร ๗๔.๗๕ แรงม้า

ตารางที่ ๔๑ แสดงข้อมูลโรงงานอุตสาหกรรมสมุนไพรของจังหวัดพัทลุง

ชื่อโรงงาน/ทะเบียนโรงงาน	สถานที่ตั้ง/โทรศัพท์	ผู้ประกอบการ	ประกอบกิจการ
บริษัท บวรเวชสมุนไพรไทย จำกัด ๒๐๙๓๐๐๐๐๙๒๕๕๑๕ [จ๓-๔๖(๒)-๙/๕๑พท] ประเภทโรงงาน ๔๖(๒) ISIC ๒๑๐๐ TSIC ๒๑๐๐๑	โฉนดที่ดินเลขที่ ๒๙๓๔๒,๘๑๔๖๗ เลขที่ดิน ๒๙๗ ม.๑๐ ถ.พัทลุง-ควนขนุน ต.เขาเจ็ยก อ.เมืองพัทลุง จ.พัทลุง ๙๓๐๐๐	บริษัท บวรเวชสมุนไพรไทย จำกัด ๗๗ ม.๑๑ ถ.พัทลุง-ควนขนุน ต.เขาเจ็ยก อ.เมืองพัทลุง จ.พัทลุง ๙๓๐๐๐ โทร. ๐๗๔-๖๒๖๙๙๙	บดยาสมุนไพร เครื่องจักร ๗๔.๗๕ HP เงินทุน ๘,๐๐๐,๐๐๐ บาท คนงาน จำนวน ๓ คน

บทที่ ๔

ข้อมูลการผลิตพืชสมุนไพร

๔.๑ สถานการณ์พืชสมุนไพรในประเทศไทย

๑) ด้านการผลิต

พืชสมุนไพรที่ชุมชนรู้จักคุณสมบัติและนำมาใช้ประโยชน์ในรูปแบบต่างๆ มีประมาณ ๘๐๐ - ๑,๘๐๐ ชนิด นอกจากนี้ มีพันธุ์พืชของไทยที่ทราบชื่อวิทยาศาสตร์แล้ว ๒๐,๐๐๐ ชนิด ซึ่งคิดเป็นร้อยละ ๘.๑ ของพันธุ์พืชที่พบทั่วโลก ซึ่งเป็นพืชสมุนไพรที่หายากและพืชที่ถูกคุกคาม จำนวน ๑,๑๓๑ ชนิด หากยังไม่มีการจัดการ วัตถุประสงค์สมุนไพรที่ดี และไม่มีมีการปลูกหรือขยายพันธุ์ทดแทน ก็จะทำให้สมุนไพรในธรรมชาติอยู่ในภาวะถูกคุกคามและอาจสูญพันธุ์ได้ในอนาคต โดยแหล่งวัตถุประสงค์สมุนไพรในประเทศไทยมาจาก ๓ แหล่ง ดังนี้

(๑) สมุนไพรที่ได้จากการปลูก ข้อมูลจากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ระบุว่า ปัจจุบันแหล่งปลูกพืชสมุนไพรกระจายอยู่ทั่วประเทศ ซึ่งสามารถจำแนกได้เป็นพื้นที่ปลูกสมุนไพรเพื่อการค้ารวม ๔๘,๗๒๗ ไร่ ผลผลิตรวม ๑๙๐,๑๖๖ ตัน โดยพืชสมุนไพรที่มีรายงานเนื่องจากการเพาะปลูก ได้แก่ กระจายดำ ขมิ้นชัน บัวบก กระจี้บแดง ไพล ฟ้าทะลายโจร ว่านหางจระเข้ กระวาน คำฝอย ตะไคร้หอม พลุควา เพชรสังฆาต ดีปลี มะระขี้นก ว่านชักมดลูก กฤษณา จันทน์เทศ พริกไทย ส้มแขก มะแขว่น พลุ และสมุนไพรอื่นๆ ซึ่งในภาพรวมพบว่า พื้นที่ปลูกพืชสมุนไพรเพื่อการค้ามีไม่มากนักเมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่ทำการเกษตรกรรมทั่วประเทศ เนื่องจากเกษตรกรมีทางเลือกในการผลิตพืชอื่นๆ และยังขาดความชัดเจนเรื่องตลาดสมุนไพร ยิ่งไปกว่านั้น การผลิตพืชสมุนไพรส่วนใหญ่อยู่ในลักษณะพืชผสมผสานในครัวเรือนมากกว่าการผลิตในระบบการค้า เกษตรกรผู้ปลูกสมุนไพรมีจำนวน ๑๒,๔๗๖ ครัวเรือน ส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อย วิสาหกิจชุมชนที่ดำเนินกิจการด้านแปรรูปสมุนไพรและผลิตภัณฑ์สุขภาพรวม ๑๑๕ วิสาหกิจชุมชน ซึ่งสามารถจำแนกตามสินค้าและบริการรวม ๒๒๑ ผลิตภัณฑ์/บริการ

(๒) สมุนไพรที่ได้จากแหล่งธรรมชาติ สมุนไพรหลายชนิดในตำรับยาแผนโบราณต้องเก็บจากป่าธรรมชาติ ซึ่งยังขาดระบบการจัดการที่ดินและการปลูกหรือขยายพันธุ์ทดแทนทำให้สมุนไพรในธรรมชาติมีปริมาณลดน้อยลง ขาดแคลนและอาจสูญพันธุ์ได้ในอนาคต เช่น ข้าวเย็นเหนือ ข้าวเย็นใต้ ชะเอมเหนือ ชิงชี เถาวัลย์เปรียง ผาง สมุลแว้ง สารพัดพิษ ลำพันทางหมู ลำพันแดง หัวร้อยรู และอบเชยไทย เป็นต้น นอกจากนี้สมุนไพรบางชนิดต้องมีการนำเข้าไปทดแทนการขาดแคลนวัตถุประสงค์ ซึ่งมีปัญหาของชนิดพันธุ์ที่อาจแตกต่างจากการใช้แบบเดิม และส่งผลต่อคุณภาพของยา จึงจำเป็นต้องมีการขยายพันธุ์และปลูกทดแทนเพื่อการใช้สมุนไพรอย่างยั่งยืน

(๓) สมุนไพรที่ได้จากการนำเข้า ปริมาณการนำเข้าสมุนไพรในปัจจุบันค่อนข้างสูงและเป็นการนำเข้าวัตถุประสงค์เฉพาะที่เป็นยา สมุนไพรบางชนิดไม่ใช่พืชท้องถิ่นของไทยแต่สามารถปลูกได้ในประเทศไทย เช่น สมุนไพรกลุ่มโกศ สมุนไพรกลุ่มเทียน เป็นต้น หรือสมุนไพรบางชนิดไม่ทราบแหล่งปลูก และแหล่งซื้อ การนำเข้าสะดวกกว่ามีพ่อค้าคนกลางจัดการ หรือมีราคาต่ำกว่าที่ซื้อในประเทศ ดังนั้น การจัดการวัตถุประสงค์ที่ดี มีการวางแผนการปลูกก็อาจลดการนำเข้าได้

การผลิตสมุนไพรของไทยในรูปแบบของอุตสาหกรรม ได้แก่ อุตสาหกรรมผลิตยาแผนโบราณหรืออุตสาหกรรมที่มีการแปรรูปสมุนไพรในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ทำสารสกัดจากสมุนไพร เป็นวัตถุประสงค์สำหรับผลิตยาแผนปัจจุบันบางชนิด เป็นส่วนผสมกับเครื่องสำอางและผลิตภัณฑ์สปาต่าง ๆ เช่น ทำสารสกัด

จากสมุนไพร เป็นวัตถุดิบสำหรับผลิตยาแผนปัจจุบันบางชนิด เป็นส่วนผสมกับเครื่องสำอางและผลิตภัณฑ์สปา จำนวนผู้ผลิต/ผู้ประกอบการในปัจจุบันรวม จำนวน ๙๕๐ แห่ง โดยสามารถจำแนกได้เป็น กรุงเทพมหานคร ๒๘๙ แห่ง ภูมิภาค ๖๖๑ แห่ง (ที่มา : สถิติใบอนุญาตประกอบธุรกิจเกี่ยวกับยา ทั่วราชอาณาจักร ประจำปี พ.ศ.๒๕๕๗) โดยมีผู้ผลิตที่ได้รับการรับรองมาตรฐานตามหลักเกณฑ์การผลิตที่ดี (Good Manufacturing Practice, GMP) ๓๒๖ แห่ง หรือคิดเป็นร้อยละ ๒.๖ ของสถานประกอบการผลิตยาแผนโบราณทั้งหมด ผู้ผลิตผลิตภัณฑ์เสริมอาหารทั้งสิ้น จำนวน ๒๑ แห่ง โดยสามารถจำแนกได้เป็นประเภทเข้าขายโรงงาน จำนวน ๑๕ แห่ง และไม่เข้าขายโรงงาน จำนวน ๖ แห่ง โรงงานผลิตเครื่องสำอาง จำนวน ๒๐๐ แห่ง

สถานการณ์ด้านคุณภาพและมาตรฐานของวัตถุดิบสมุนไพร วัตถุดิบสมุนไพรที่มีคุณภาพและมาตรฐานเป็นหัวใจสำคัญในการทำให้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่มีคุณภาพดีและมีคุณสมบัติที่ ปัจจุบันวัตถุดิบสมุนไพรในประเทศไทยส่วนมากยังคงเก็บจากป่า บางส่วนปลูกในครัวเรือน และมีการสนับสนุนการปลูกสมุนไพรเพิ่มขึ้น แต่ยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด การผลิตวัตถุดิบ ในระดับการค้า เพื่อป้อนเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมยังมีน้อย นอกจากนี้ ยังมีปัญหาด้านมาตรฐานคุณภาพวัตถุดิบทั้งด้านองค์ประกอบทางเคมีที่ไม่สม่ำเสมอ การปนเปื้อนจุลินทรีย์การปนเปื้อนสารหนู โลหะหนัก และการปนเปื้อนสารพิษจากสารเคมีการเกษตร โดยในกลุ่มวัตถุดิบสมุนไพรและผลิตภัณฑ์ที่ไม่ผ่านเกณฑ์ส่วนมากเกิดจากการปนเปื้อนจุลินทรีย์เกินมาตรฐาน ซึ่งอาจเกิดจากขั้นตอนการเตรียมวัตถุดิบ ตั้งแต่กระบวนการคัดเลือก การล้างทำความสะอาด กระบวนการทำให้แห้ง การเก็บรักษาที่ไม่เหมาะสม รวมถึงความสะอาดของภาชนะที่เก็บและสถานที่เก็บไม่ดีพอ ซึ่งในภาพรวมที่ผ่านมาการผลิตวัตถุดิบสมุนไพรไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดทั้งชนิด ปริมาณ และคุณภาพ ส่งผลให้เกิดการขาดแคลนวัตถุดิบสมุนไพรที่มีคุณภาพเข้าสู่แหล่งผลิตในภาคอุตสาหกรรม จึงต้องมีการกำหนดแนวทางยกระดับคุณภาพสมุนไพรให้สอดคล้อง กับแนวโน้มความต้องการวัตถุดิบที่ได้มาตรฐานที่มากขึ้น เนื่องจากกฎระเบียบการค้า การใช้วัตถุดิบสมุนไพรที่ดีจะส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ และความเชื่อมั่นของผู้บริโภค เกษตรกรที่ผลิตสมุนไพรตามมาตรฐานเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practice : GAP) และได้รับการรับรองแปลงผลิตแล้วมีจำนวน ๑,๑๘๕ ราย แต่ยังมีเกษตรกรจำนวนมากที่ต้องปรับปรุงการผลิตวัตถุดิบสมุนไพรให้มีคุณภาพ กล่าวคือ มีสารสำคัญออกฤทธิ์ ไม่มีการปนเปื้อนของจุลินทรีย์ เชื้อรา โลหะหนัก และสิ่งเจือปนอื่นเกินมาตรฐานสำหรับการผลิตแบบเกษตรอินทรีย์ โดยส่งเสริมเกษตรกรรายย่อยให้ปลูกพืชสมุนไพรแบบผสมผสานโดยไม่ใช้สารเคมีและปรับปรุงกระบวนการผลิตเพื่อให้สามารถเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์

ด้วยเหตุผลและแนวโน้มดังกล่าวข้างต้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการควบคุมคุณภาพทุกขั้นตอนการผลิตตั้งแต่ต้นทาง ซึ่งได้แก่ กระบวนการปลูก การเก็บเกี่ยว การแปรรูป และการเก็บรักษาโดยสมุนไพรบางชนิดต้องมีการเก็บเกี่ยวด้วยวิธีการเฉพาะเพื่อให้ได้คุณภาพทางยาตามข้อกำหนด เช่น บัวหลวง ต้องใช้เฉพาะเกสรดอกบัวที่บ้านแล้วเพื่อให้ได้คุณภาพตามองค์ความรู้ดั้งเดิม แต่การเก็บเกี่ยวบัวหลวงเพื่อใช้ในตลาดไม้ดอกจะเก็บดอกที่ยังไม่บาน ทำให้คุณภาพของเกสรบัวหลวงลดลง เป็นต้น ประเด็นเหล่านี้นำไปสู่ความจำเป็นในการจัดทำมาตรฐานการปลูก และการเก็บเกี่ยวเพื่อให้ได้การผลิตวัตถุดิบที่มีคุณภาพ รวมทั้งการส่งเสริมระบบเกษตรอินทรีย์ในการผลิตสมุนไพรให้เพิ่มมากขึ้น เพื่อให้ได้วัตถุดิบที่ลดการปนเปื้อนจากการปลูกตามมาตรฐานวัตถุดิบ การกำหนดข้อกำหนดมาตรฐานตามองค์ความรู้การแพทย์แผนไทยและการแพทย์พื้นบ้าน รวมถึงข้อกำหนด

มาตรฐานคุณภาพวัตถุดิบในการผลิตยาไทย ที่เป็นที่ยอมรับตามมาตรฐานสากล เช่น Thai Herb Pharmacopoeia จึงเป็นข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญในการสร้างมาตรฐานวัตถุดิบควบคู่กับการส่งเสริมให้มีการดำเนินการอย่างเหมาะสม จะเป็นการแก้ปัญหาคุณภาพวัตถุดิบที่เป็นปัญหาพื้นฐานที่สำคัญของการผลิตสมุนไพร

สถานการณ์ด้านการตลาดสมุนไพร

ตลาดสมุนไพรในประเทศไทยมีศูนย์กลางอยู่ในกรุงเทพมหานคร โดยมีตลาดค้าส่งอยู่ที่แขวงจักรวรรดิ เขตสัมพันธวงศ์ โดยมีผู้ค้ารายใหญ่ประมาณ ๑๓-๑๕ ราย ซึ่งเป็นทั้งผู้ค้าส่ง ผู้นำเข้าและ/หรือผู้ผลิตยาแผนโบราณ ขณะที่ผู้รวบรวมวัตถุดิบสมุนไพรกระจายอยู่ตามแหล่งสำคัญ เช่น จังหวัดสงขลา จังหวัดราชบุรี จังหวัดนครปฐม เป็นต้น และมีโรงงานบดสมุนไพรกระจายอยู่ในเขตปริมณฑล ราคาซื้อขายพืชสมุนไพรไม่สม่ำเสมอผันผวนตามปริมาณผลผลิตและความต้องการใช้ ปัจจุบันเริ่มมีผู้ค้าบางรายที่คัดเกรดและจำหน่ายวัตถุดิบตามคุณภาพมากขึ้น แต่เกษตรกรไม่มีอำนาจในการต่อรองกำหนดราคา

๔.๒ ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการผลิตและการค้าพืชสมุนไพร

๑) พันธุกรรม พืชแต่ละชนิดจะมีความสามารถในการผลิตสารสำคัญแตกต่างกันไปตามพันธุกรรมพืช ซึ่งพืชสมุนไพรที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น ส่วนใหญ่มักเก็บมาจากป่ายังไม่มีการพัฒนาพันธุ์แต่อย่างใด ความหลากหลายทางพันธุกรรมมีน้อย จึงไม่ค่อยส่งผลกระทบต่อตัวยาหรือสารสำคัญมากนัก อย่างไรก็ตามการพัฒนาพันธุ์ก็เป็นสิ่งจำเป็นในการคัดเลือกพันธุ์เพื่อให้ตัวยาส่งและปลูกเลี้ยงได้ง่าย แต่การพัฒนาพันธุ์พืชต้องอาศัยระยะเวลาและงบประมาณสูง ประกอบกับราคาของพืชสมุนไพรค่อนข้างผันผวนจึงยากแก่การพัฒนาพันธุ์ใหม่ ๆ

๒) สภาพแวดล้อมในการเพาะปลูก มีความสำคัญอย่างมากต่อการสะสมสารสำคัญในพืชสมุนไพร ยกตัวอย่างใน “ไพล (Zingiber montanum Koenig link ex Dietr.)” หรือที่ประชาชนทั่วไปเรียกว่าไพลเหลือง นำมาใช้ทำเป็นน้ำมันนวดหรือทำเป็นลูกประคบ บรรเทาอาการเคล็ด ขัดยอก หรืออาการปวดกล้ามเนื้อ และเป็นสมุนไพรที่ใช้ในสาธารณสุขมูลฐาน ขยายพันธุ์โดยการแบ่งเหง้า ไม่ค่อยพบช่อดอก หรือการติดเมล็ด สามารถปลูกได้ทั่วทั้งประเทศ โดยผลจากการศึกษาในเรื่องพันธุกรรมของไพลจากแหล่งต่าง ๆ พบว่า ไม่มีความหลากหลายทางด้านพันธุกรรม จะมีค่าดัชนีความเหมือนกันสูงและอยู่ในกลุ่มเดียวกัน เมื่อเปรียบเทียบกับพืชต่างชนิด คือ ไพลดำ (Zingiber ottensii) แต่ในขณะเดียวกันมีการศึกษาถึงปริมาณสารสำคัญในไพล เช่น สารต้านอนุมูลอิสระในเหง้าปริมาณน้ำมันหอมระเหย ปริมาณสารออกฤทธิ์ได้แก่ terpinen-๔-ol และสาร DMPBD ที่มีฤทธิ์ในการต้านการอักเสบ พบว่า ไพลที่เก็บมาจาก ต่างแหล่งกันจะให้สารสำคัญแตกต่างกัน ไพลที่เก็บจากแหล่งทางภาคเหนือจะให้ปริมาณสารสำคัญต่าง ๆ ค่อนข้างสูงกว่าแหล่งอื่นๆ แสดงให้เห็นว่าอิทธิพลของสภาพแวดล้อมมีผลอย่างมากต่อการผลิตสารสำคัญในพืชสมุนไพร

๔.๓ ปัญหาในการผลิตพืชสมุนไพร

ด้านการผลิตวัตถุดิบที่เกี่ยวข้องกับผู้ผลิต

- ๑) ขาดการเพาะปลูกพืชสมุนไพร เกษตรกรส่วนใหญ่ยังเก็บวัตถุดิบพืชสมุนไพรจากป่า
- ๒) วัตถุดิบมีคุณภาพไม่สม่ำเสมอ มีปริมาณสารสำคัญออกฤทธิ์ต่ำ มีการปนเปื้อนจากสารเคมี โลหะหนัก หรือจุลินทรีย์

๓) วัตถุประสงค์พืชสมุนไพรที่ภาคอุตสาหกรรมต้องการมีความหลากหลายไม่น้อยกว่า ๑๐๐ ชนิด แต่มีปริมาณความต้องการน้อย ซึ่งเป็นข้อจำกัดเกษตรกรของในการผลิตเชิงการค้า

๔) เกษตรกรส่วนใหญ่ขาดความรู้และทักษะในกระบวนการผลิตที่มีคุณภาพ ขาดการบริหารจัดการ การผลิตและการตลาด

๕) เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ทราบความต้องการของตลาด ไม่สามารถกำหนดและวางแผนการผลิตได้

ด้านการผลิตวัตถุประสงค์ที่เกี่ยวข้องกับภาครัฐ

๑) นโยบายและยุทธศาสตร์ของพืชสมุนไพรไม่มีความต่อเนื่อง ไม่มีการกำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ ระดับจังหวัดเพื่อให้เกิดการขับเคลื่อน นโยบายภาคเกษตรให้ความสำคัญกับพืชสมุนไพรน้อยเมื่อเทียบกับพืชเศรษฐกิจอื่น

๒) ขาดการเชื่อมโยงระหว่างภาครัฐ เกษตรกร และเอกชน ทำให้การพัฒนาศักยภาพในการแข่งขัน ระดับอุตสาหกรรมสมุนไพรเติบโตช้า

๓) พืชสมุนไพรที่อยู่ในบัญชียาหลักแห่งชาติ ซึ่งรัฐส่งเสริมการใช้โดยเฉพาะวัตถุประสงค์พืชสมุนไพร ในยาตำรับต่างๆ จำนวนหลายชนิดไม่สามารถปลูกในประเทศไทย หรือมีศักยภาพในการปลูกได้แต่ยังไม่ มีงานศึกษาวิจัยและส่งเสริมการปลูก

๔) การเปิดเสรีทางการค้าและการลงทุนอาจมีผลให้สูญเสียเกษตรกรต้นน้ำให้กับองค์กรต่างชาติ ที่กำลังซื้อสูงกว่า

ด้านการผลิตวัตถุประสงค์ที่เกี่ยวข้องกับผู้ประกอบการ/ภาคอุตสาหกรรมสมุนไพร

๑) ผลิตภัณฑ์สมุนไพรหลายประเภทยังมีปัญหาหลายด้าน เช่น กฎหมาย งานวิจัยรองรับ เป็นต้น ส่งผลให้มีความไม่แน่นอนในการตลาด ทำให้ไม่สามารถบอกชนิด ปริมาณ และความต้องการวัตถุประสงค์ พืชสมุนไพรให้เกษตรกรต้นน้ำได้ชัดเจน

๒) ขาดการประสานเชื่อมโยงระหว่างเกษตรกรและผู้ประกอบการในระบบการซื้อขายแบบ ข้อตกลง (Contract Farming) ซึ่งจะสามารถควบคุมคุณภาพและปริมาณการผลิตได้

๓) ผู้ประกอบการไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลด้านต่างๆ ของพืชสมุนไพรได้ เนื่องจากขาดการ เผยแพร่ และการบริหารจัดการข้อมูลร่วมกันในทุกภาคส่วน (Big Data)

๔.๔ แนวทางการลดปัญหา

๑) สร้างวงจรความร่วมมือจากต้นน้ำ กลางน้ำ ถึงปลายน้ำ

๒) สร้างระบบการผลิตพืชสมุนไพรเชิงการค้าที่มีรูปแบบการบริหารจัดการการผลิต การตลาด ที่เหมาะสม

๓) พัฒนาองค์ความรู้และทัศนคติด้านพืชสมุนไพรและการใช้ประโยชน์แก่เจ้าหน้าที่และ ประชาชน

๔) การจัดการความรู้ภูมิปัญญาพืชสมุนไพรในชุมชนเพื่อใช้ประโยชน์และต่อยอดเชิงพาณิชย์

๕) เพิ่มการประชาสัมพันธ์ความรู้ด้านการส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากสมุนไพร หรือยาแผน โบราณ

๖) ส่งเสริม และอนุรักษ์การเพาะปลูกพืชสมุนไพรตามมาตรฐานการเพาะปลูกที่ดีในชุมชน

๗) ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในการสร้าง และพัฒนาองค์ความรู้ด้านการ เลือกใช้ผลิตภัณฑ์จากสมุนไพรอย่างถูกต้อง

๔.๕ สถานการณ์การผลิตพืชสมุนไพรของจังหวัดพัทลุง

จากสถานการณ์การระบาดของโรคอุบัติใหม่ และอุบัติซ้ำที่เพิ่มขึ้นและทวีความรุนแรงมากขึ้น โดยเฉพาะโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID-19) ทำให้ทุกภาคส่วนตระหนักถึงความสำคัญของการป้องกันและรักษาโรคด้วยเทคโนโลยีชีวภาพสมุนไพรทำให้เกิดการส่งเสริม และพัฒนาสมุนไพรไทยที่เป็นระบบเพื่อยกระดับการผลิตและเพิ่มมูลค่าสมุนไพร มีการวิจัยพัฒนาให้เป็นที่ยอมรับ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ลดการใช้และนำเข้ายาแผนปัจจุบันจากต่างประเทศ รวมทั้งผลักดันให้พืชสมุนไพรไทยเป็น ๑ ในพืชเศรษฐกิจตัวใหม่ที่ขับเคลื่อนโมเดล Thailand ๔.๐

จังหวัดพัทลุงมีศักยภาพในการผลิตสมุนไพรที่ครอบคลุมตลอดทั้งห่วงโซ่อุปทาน สามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้ในระยะยาว มีกิจกรรมต่อเนื่องจากพืชสมุนไพร เช่น ส่งเสริมการท่องเที่ยวและการใช้ภูมิปัญญาจากการใช้สมุนไพรรักษาโรค เช่น วัดเขาอ้อ ตำบลมะกอกเหนือ อำเภอควนขนุน โดยพืชสมุนไพรที่สำคัญของจังหวัดพัทลุง ได้แก่ เถาวัลย์เปรียง ขมิ้น ไพล ฟ้าทะลายโจรมีสรรพคุณในการฆ่าเชื้อ ล้างพิษ แก้พิษ แก้ไข้ และบำรุงกำลัง ซึ่งจังหวัดพัทลุงสามารถพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขันเข้าสู่การผลิตสมุนไพรภาคอุตสาหกรรม สนับสนุนผลิตภัณฑ์สมุนไพร และการใช้สมุนไพรในระบบบริการเชิงสุขภาพ พัฒนาเศรษฐกิจของจังหวัดจากฐานรากของชุมชน และเชื่อมโยงสมุนไพรกับการพัฒนาจังหวัดให้เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของภาคใต้ ทั้งนี้ การขับเคลื่อนการผลิตพืชสมุนไพรของจังหวัดพัทลุงเป็นแนวทางหนึ่งที่สำคัญในการลด ละ เลิก การใช้สารเคมีสู่การเพิ่มพื้นที่เกษตรกรรมยั่งยืนได้อย่างเป็นรูปธรรม

จังหวัดพัทลุงได้มีการจัดทำแผนบูรณาการขับเคลื่อนไทยไปด้วยกันเพื่อพัฒนา “พัทลุงเมืองสมุนไพรครบวงจร” พ.ศ.๒๕๖๖-๒๕๗๐ เป็นแผนที่เกิดจากความร่วมมืออันเข้มแข็งจากหลากหลายภาคส่วนเพื่อยกระดับการผลิตและเพิ่มมูลค่าสมุนไพรของจังหวัดพัทลุง ประกอบด้วย ประเด็นเชิงยุทธศาสตร์ ๖ ด้าน ดังนี้ (๑) การรวบรวมพันธุ์กรรมพืชสมุนไพรอัตลักษณ์พื้นถิ่นเพื่อยกระดับและเพิ่มศักยภาพการผลิตในจังหวัด (๒) พัฒนากำลังคนและยกระดับเครือข่ายด้านการแพทย์แผนไทยเพื่อเพิ่มศักยภาพทักษะวิชาชีพ (๓) พัฒนาและส่งเสริมการผลิตพืชสมุนไพรตามมาตรฐานการผลิตให้ได้ปริมาณและสาระสำคัญ เพื่อส่งเสริมคุณภาพวัตถุดิบและผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่มีมูลค่าสูง (๔) พัฒนาคุณภาพวัตถุดิบสมุนไพรเพื่อการแปรรูปและยกระดับมูลค่าผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขันจากฐานราก (๕) ยกระดับแหล่งท่องเที่ยวเชิงคุณภาพด้านสมุนไพรให้มีมูลค่าสูงเชื่อมโยงอย่างเป็นระบบ ครบวงจร และเป็นต้นแบบที่สำคัญของภาคใต้ และ (๖) พัฒนาดิจิทัลแพลตฟอร์มเพื่อยกระดับนวัตกรรมสมุนไพรครบวงจรและได้กำหนดประสิทธิภาพของแผนบูรณาการฯ ด้วยผลสัมฤทธิ์สุดท้าย (Key Result) ผลผลิต (Output) ผลลัพธ์ (Outcome) ผลกระทบ (Impact) ของกิจกรรม ที่มีหน่วยงานเจ้าภาพหลัก-เจ้าภาพร่วมที่จะทำหน้าที่บูรณาการแผนฯ ในแต่ละกิจกรรมและโครงการย่อยที่ชัดเจน และได้กำหนดชนิดพืชสมุนไพรที่สำคัญ ดังนี้

๑. พืชสมุนไพรหลัก ได้แก่ เถาวัลย์เปรียง ฟ้าทะลายโจร ขมิ้นชัน ไพล

๒. พืชสมุนไพรทางเลือก ได้แก่

- สมุนไพรทางเภสัช : รางจืด หนุ่ยหนวดแมว กระชายดำ กระชายขาว ชุมเห็ดเทศ ยาห้าราก (ท้าวยายม่อม มะเดื่อชุมพร ชิงชี ย่านาง คนทา)
- พืชสมุนไพรทางเวชสำอาง : ขมิ้นชัน ตะไคร้หอม อัญชัน
- พืชสมุนไพรทางโภชนาการ : พริกขี้หนู ชัยบุรี สาคุตัน

๓. พืชสมุนไพรอัตลักษณ์พัทลุง ได้แก่
- พืชสมุนไพรทางเภสัช : โดไม้รู้ลุ่ม พลุ หมาก
 - พืชสมุนไพรทางเวชสำอาง : เสม็ดขาว
 - พืชสมุนไพรทางโภชนาการ : ส้มเกียบ คนที

๔. พืชสมุนไพรตามนโยบาย ได้แก่ กระท่อม กัญชา กัญชง

สำหรับฐานข้อมูลสมุนไพรจังหวัดพัทลุง ที่เกษตรกรได้ขอขึ้นทะเบียนซึ่งอยู่ในระบบฐานข้อมูลของกรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (<https://production.doae.go.th>) มีจำนวน ๔ ชนิดสินค้า ได้แก่ หมาก ตะไคร้ พลุ พริกไทย

ตารางที่ ๔๒ แสดงข้อมูลการผลิตหมากจังหวัดพัทลุง ปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔

รายการ		ปี ๒๕๖๐	ปี ๒๕๖๑	ปี ๒๕๖๒	ปี ๒๕๖๓	ปี ๒๕๖๔
คร่าวเรือนที่ปลูก	(คร่าวเรือน)	๒,๘๓๙.๐๐	๒,๖๖๓.๐๐	๒,๕๐๙.๐๐	๒,๘๓๙.๐๐	๑,๑๕๒.๐๐
เนื้อที่ปลูก	(ไร่)	๓,๐๓๐.๗๕	๓,๑๐๔.๐๐	๒,๙๘๑.๒๕	๓,๐๓๐.๗๕	๑,๒๙๑.๐๐
เนื้อที่เก็บเกี่ยว	(ไร่)	๒,๙๔๓.๐๐	๒,๙๙๙.๐๐	๒,๘๖๗.๒๕	๒,๙๔๓.๐๐	๑,๑๓๙.๒๕
ผลผลิตเฉลี่ย	(กก./ไร่)	๖๐๑.๙๐	๕๗๗.๐๐	๕๒๓.๐๘	๖๐๑.๙๐	๕๕๗.๙๑
ผลผลิตรวม	(ตัน)	๑,๗๗๑.๔๐	๑,๗๓๑.๐๐	๑,๔๙๙.๗๙	๑,๗๗๑.๔๐	๖๓๕.๖๐
ราคาผลผลิตเฉลี่ย	(บาท/กก.)	๔.๔๔	๘.๐๐	๓๓.๗๐	๔.๔๔	๙.๔๗
รวมมูลค่า	(ล้านบาท)	๗,๘๕๘.๐๐	๑๔.๓๖	๕๐.๕๕	๗.๘๖	๖.๐๒

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดพัทลุง

ตารางที่ ๔๓ แสดงข้อมูลการผลิตตะไคร้จังหวัดพัทลุง ปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔

รายการ		ปี ๒๕๖๐	ปี ๒๕๖๑	ปี ๒๕๖๒	ปี ๒๕๖๓	ปี ๒๕๖๔
คร่าวเรือนที่ปลูก	(คร่าวเรือน)	๔๕๔.๐๐	๑,๑๒๔.๐๐	๑,๐๖๗.๐๐	๘๗๔.๐๐	๙๐๓.๐๐
เนื้อที่ปลูก	(ไร่)	๒๔๔.๐๐	๒๕๑.๐๐	๒๖๐.๕๐	๒๙๖.๐๐	๓๔๒.๐๐
เนื้อที่เก็บเกี่ยว	(ไร่)	๒๑๗.๐๐	๒๖๑.๐๐	๒๕๓.๕๐	๒๙๑.๐๐	๓๔๒.๐๐
ผลผลิตเฉลี่ย	(กก./ไร่)	๑,๔๑๙.๐๐	๑,๖๘๕.๐๐	๒,๖๐๓.๗๗	๑,๖๘๓.๐๐	๑,๘๔๗.๐๐
ผลผลิตรวม	(ตัน)	๓๐๘.๐๐	๔๓๙.๙๕	๖๖๐.๐๖	๔๙๐.๓๐	๖๓๑.๘๐
ราคาผลผลิตเฉลี่ย	(บาท/กก.)	๑๒.๐๐	๑๑.๐๐	๑๐.๗๗	๑๕.๒๓	๑๗.๕๕
รวมมูลค่า	(ล้านบาท)	๓.๖๕	๔.๗๘	๗.๑๑	๗.๔๗	๑๑.๐๙

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดพัทลุง

ตารางที่ ๔๔ แสดงข้อมูลการผลิตพริกจังหวัดพัทลุง ปี ๒๕๖๑ - ๒๕๖๔

รายการ		ปี ๒๕๖๑	ปี ๒๕๖๒	ปี ๒๕๖๓	ปี ๒๕๖๔
ครัวเรือนที่ปลูก	(ครัวเรือน)	๓๓๐.๐๐	๓๕๖.๐๐	๔๓๑.๐๐	๒,๓๙๙.๐๐
เนื้อที่ปลูก	(ไร่)	๒๙๕.๐๐	๒๙๕.๐๐	๒๕๑.๐๐	๑,๑๒๑.๐๐
เนื้อที่เก็บเกี่ยว	(ไร่)	๒๙๕.๐๐	๒๙๕.๐๐	๒๕๑.๐๐	๑,๑๒๑.๐๐
ผลผลิตเฉลี่ย	(กก./ไร่)	๔๒๗.๑๒	๕๔๖.๔๔	๕๕๓.๐๐	๔๙๒.๐๐
ผลผลิตรวม	(ตัน)	๑๒๖.๐๐	๑๖๑.๒๐	๑๓๘.๘๑	๕๕๑.๑๑
ราคาผลผลิตเฉลี่ย	(บาท/กก.)	๓๖.๖๑	๓๗.๖๑	๘๐.๐๖	๒๙.๓๗
รวมมูลค่า	(ล้านบาท)	๔.๖๑	๖.๐๒	๑๑.๑๑	๑๖.๑๘

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดพัทลุง

ตารางที่ ๔๕ แสดงข้อมูลการผลิตพริกไทยจังหวัดพัทลุง ปี ๒๕๖๐-๒๕๖๔

รายการ		ปี ๒๕๖๒	ปี ๒๕๖๓	ปี ๒๕๖๔
ครัวเรือนที่ปลูก	(ครัวเรือน)	๒๐.๐๐	๓๓.๐๐	๙๒.๐๐
เนื้อที่ปลูก	(ไร่)	๑๒.๐๐	๒๓.๐๐	๘๗.๐๐
เนื้อที่เก็บเกี่ยว	(ไร่)	-	๒๑.๐๐	๘๑.๐๐
ผลผลิตเฉลี่ย	(กก./ไร่)	-	๒๒๒.๐๐	๒๔๙.๐๐
ผลผลิตรวม	(ตัน)	-	๔.๖๖	๒๐.๒๗
ราคาผลผลิตเฉลี่ย	(บาท/กก.)	-	๒๕๑.๙๓	๑๔๑.๔๘
รวมมูลค่า	(ล้านบาท)	-	๑.๑๗	๒.๘๗

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดพัทลุง

๔.๖ ปัญหาและอุปสรรคการผลิตพืชสมุนไพรของเกษตรกรในจังหวัดพัทลุง

๑) เกษตรกรมีการรวมกลุ่มแต่ขาดความต่อเนื่องของการดำเนิน และเป็นการรวมกลุ่มในลักษณะของการรับความรู้ในการอบรม

๒) การผลิตและการจำหน่ายทำในลักษณะของส่วนบุคคล มีการรวมกลุ่มกันน้อย

๓) เกษตรกรที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสมุนไพรยังมีน้อย และผู้มืองค์ความรู้ด้านสมุนไพร มีจำนวนน้อยราย

๔) เกษตรกรมีองค์ความรู้ในเรื่องต่างๆ น้อย เช่น การปลูก การเก็บเกี่ยว การดูแลรักษา การใช้ประโยชน์ และการแปรรูป เนื่องจากพืชสมุนไพรมีหลากหลายชนิด มีวิธีการปลูก การดูแลรักษา การใช้ประโยชน์ การแปรรูปที่แตกต่างกัน

๕) ขาดแคลนน้ำในการปลูก

๖) ขาดการเชื่อมโยงในเรื่องการผลิต การแปรรูป และการตลาดกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๗) ขาดวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือในการแปรรูป

๘) เกษตรกรยังมีการใช้สารเคมีในการปลูกและการบำรุงดูแลรักษา

บทที่ ๕

แผนพัฒนาพืชสมุนไพรจังหวัดพัทลุง

๕.๑ การวิเคราะห์สถานะแวดล้อมและศักยภาพ (SWOT Analysis)

๑) การวิเคราะห์บริบทที่เกี่ยวข้องกับภาคเกษตรกรรมของจังหวัดพัทลุง

(๑) ปัจจัยภายใน (Internal Factors) โดยใช้หลักการ ๔M มาใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ Man (คน) Materials (วัตถุดิบ) Machine (เครื่องจักร) Management/Method (การบริหาร จัดการ วิธีการ ดำเนินการ) ดังนี้

ตารางที่ ๔๖ แสดงการวิเคราะห์ปัจจัยภายใน (Internal Factors)

จุดแข็ง (Strengths)	จุดอ่อน (Weaknesses)
๑. Man (คน)	
<ul style="list-style-type: none">- มีสถาบันการศึกษาที่กำลังพัฒนางานด้านวิทยาศาสตร์ รองรับการพัฒนาพืชสมุนไพรให้ได้มาตรฐาน ได้แก่ มหาวิทยาลัยทักษิณ- แรงงานในภาคเกษตรมีจำนวนมากกว่านอกภาคเกษตร (ร้อยละ ๕๑.๖๙)- มีหมอพื้นบ้านที่มีภูมิปัญญา/ศาสตร์การแพทย์พื้นบ้านหลากหลาย ทั้งเพื่อเป็นเครื่องประกอบในอาหารคาว-หวาน เป็นยารักษาโรคและการดูแลสุขภาพที่สืบทอดต่อกันมาอย่างยาวนานจากรุ่นสู่รุ่น	<ul style="list-style-type: none">- แรงงานในภาคเกษตรส่วนใหญ่มีการศึกษาต่ำกว่าระดับประถมศึกษา ทำให้ขาดความรู้ ความชำนาญในด้านการบริหารจัดการ การตลาด และเทคโนโลยี- การประกอบการส่วนใหญ่เป็นเจ้าของรายเดียว จำนวนเงินลงทุนน้อย ทำให้โอกาสในการขยายการเติบโตทางธุรกิจเป็นไปได้ช้า- การเคลื่อนย้ายแรงงานไปสู่เมืองใหญ่- ไม่มีผู้สืบทอดภูมิปัญญาจากบรรพบุรุษ เนื่องจากรุ่นลูกหลานได้รับการศึกษาที่ดีขึ้น และมีทางเลือกในการประกอบอาชีพที่สร้างรายได้มากกว่าการเป็นหมอพื้นบ้าน
๒. Materials (วัตถุดิบ)	
<ul style="list-style-type: none">- มีฐานทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่อุดมสมบูรณ์ มีความหลากหลายทางชีวภาพ- มีสมุนไพรสำคัญหลายชนิดที่สามารถนำไปต่อยอดพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์สร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่มผลิตในเชิงนวัตกรรม ได้แก่ เถาวัลย์เปรียง ขมิ้น ไพล ฟ้าทะลายโจร พลู เป็นต้น ซึ่งสามารถเชื่อมโยงการรวมกลุ่มการผลิตได้ครอบคลุมตลอด Supply Chain	<ul style="list-style-type: none">- ผู้ปลูกสมุนไพรส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อย วิสาหกิจชุมชนที่ดำเนินกิจการด้านแปรรูปสมุนไพรและผลิตภัณฑ์สุขภาพ สมุนไพรในตำรับยาหลายชนิดต้องเก็บจากป่าธรรมชาติ ขาดระบบการจัดการที่ดิน การปลูกขยายพันธุ์ทดแทนที่เหมาะสม ทำให้ สมุนไพรในธรรมชาติมีปริมาณน้อยลง และอาจสูญพันธุ์ได้ในอนาคต

จุดแข็ง (Strengths)	จุดอ่อน (Weaknesses)
๓. Machine (เครื่องมือ/เครื่องจักร)	
<p>- มีการนำองค์ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ การวิจัย และนวัตกรรมที่มีศักยภาพในการพัฒนาการผลิตสมุนไพรที่ครอบคลุมตลอดห่วงโซ่อุปทานสามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้ในระยะยาว สร้างความสามารถในการแข่งขัน สร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจได้อย่างยั่งยืน</p> <p>-มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขันเข้าสู่การผลิตสมุนไพรภาคอุตสาหกรรม</p>	<p>- กลุ่มเกษตรกร ผู้ประกอบการขนาดเล็ก และขนาดกลาง ส่วนใหญ่ยังประสบปัญหาการเข้าถึงแหล่งเงินทุนในการจัดหาเครื่องมือเครื่องจักรเพื่อควบคุมกระบวนการผลิตสมุนไพร ผลิตภัณฑ์ให้ได้มาตรฐานคุณภาพ</p>
๔. Management/Method (การบริหารจัดการ/วิธีการดำเนินการ)	
<p>- กลุ่มเกษตรกร องค์กรภาคเอกชน ในจังหวัดพัทลุงส่วนใหญ่มีขนาดเล็กสามารถพัฒนาต่อยอดให้เป็นองค์กรขนาดใหญ่และเข้มแข็งเพิ่มขึ้น</p> <p>- มีการต่อยอดจากภาคเกษตรมุ่งสู่อุตสาหกรรมบนฐานชีวภาพที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และการพัฒนาระบบการตรวจรับรองคุณภาพและมาตรฐาน เพิ่มสัดส่วนการใช้พลังงานทดแทนและพลังงาน ทางเลือก</p> <p>- มีการสร้างโอกาสให้ผู้ประกอบการสามารถเข้าถึง และใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีและฐานข้อมูลผ่านระบบ ออนไลน์ รวมทั้ง การสร้างความหลากหลายการท่องเที่ยว โดยการท่องเที่ยวเชิงเกษตร</p>	<p>- การจัดการเป็นรูปแบบของบุคคลธรรมดา หรือแบบครัวเรือน ขาดความรู้ความเข้าใจในการวางแผนการผลิตอย่างเป็นระบบ และการจัดการด้านมาตรฐานคุณภาพให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด</p> <p>- เกษตรกร กลุ่มเกษตรกร ส่วนใหญ่ยังขาดโอกาสในการเข้าถึงผลงานวิจัยที่สามารถนำมาต่อยอดพัฒนาการผลิตได้</p> <p>- ภาคอุตสาหกรรมในจังหวัดพัทลุงส่วนใหญ่เป็นโรงงานขนาดเล็กไม่มีข้อมูลเพียงพอในการลงทุนประเภทแปรรูปผลผลิตสมุนไพรขั้นต้น หรือการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพร การเชื่อมโยงกับสาขาการผลิตอื่น ๆ ค่อนข้างน้อย/ฐานการผลิตแคบ</p> <p>- ขาดการบริหารจัดการข้อมูลสมุนไพรตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ (Big Data)</p> <p>- ความล่าช้าของกระบวนการขึ้นทะเบียน และการได้รับการรับรองโดยหน่วยงานภาครัฐ ทำให้เกิดการติดขัดในการดำเนินการ (Bottleneck)</p>

(๒) ปัจจัยภายนอก (External Factors) เป็นการวิเคราะห์โอกาสและอุปสรรคที่มีผลต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมของจังหวัดพัทลุง โดยพิจารณาใน ๖ มิติหลัก ได้แก่ ด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม เทคโนโลยี และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ดังนี้

ตารางที่ ๔๗ แสดงการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอก (External Factors)

โอกาส (Opportunities)	อุปสรรค (Treats)
๑. Politics (การเมือง/นโยบาย/กฎเกณฑ์/กฎหมาย)	
<p>๑) นโยบายสนับสนุนการขับเคลื่อนพัทลุงเมืองเกษตรปลอดภัย เกษตรอินทรีย์ วิถียั่งยืน ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี (พ.ศ.๒๕๖๐-๒๕๘๐) ดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> - การพัฒนาการเกษตรและสร้างมูลค่าโดยการทำเกษตรอินทรีย์ โดยให้ความสำคัญมาตรฐานการจัดการความปลอดภัยด้านอาหาร การถ่ายทอดความรู้ การใช้เทคโนโลยี นวัตกรรม และภูมิปัญญา สร้างความแตกต่าง การควบคุมคุณภาพและความปลอดภัย ส่งเสริมการสร้างแบรนด์และขยายช่องทางการตลาด - การพัฒนาระบบการตรวจรับรองคุณภาพและมาตรฐานเพิ่มสัดส่วนการใช้พลังงานทดแทนและพลังงานทางเลือก - การสร้างโอกาสให้ผู้ประกอบการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีและฐานข้อมูลผ่านระบบ ออนไลน์ <p>๒) นโยบายในการขับเคลื่อนงานเกษตรกรรมยั่งยืนเพื่อเพิ่มพื้นที่เกษตรอินทรีย์จังหวัดพัทลุง</p> <ul style="list-style-type: none"> - ได้มีการลงนาม บันทึกข้อตกลงความร่วมมือกับจังหวัดชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช และสงขลา ในการขับเคลื่อนงานเกษตรอินทรีย์ระดับกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย โดยมีเป้าหมายพื้นที่เกษตรอินทรีย์ของจังหวัดพัทลุงจำนวน ๑๐,๘๐๐ ไร่ - ได้ลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องขับเคลื่อนงานเกษตรกรรมยั่งยืนเพื่อเพิ่มพื้นที่ เกษตรอินทรีย์ ของจังหวัดพัทลุงจำนวน ๑.๓ ล้านไร่ ในปี ๒๕๖๔ 	<p>๑) การกำหนดนโยบายของรัฐบาลเปลี่ยนแปลงบ่อย ไม่ต่อเนื่อง ไม่ตรงกับความต้องการของเกษตรกรและไม่สอดคล้องกับงบประมาณ รวมถึงหลักเกณฑ์ต่างๆ ไม่ชัดเจน ไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง</p> <p>๒) นโยบายการจัดสรรงบประมาณเป็นแบบแยกส่วน พิจารณาตามบทบาทภารกิจของแต่ละหน่วยงานทำให้ไม่เอื้อต่อการพัฒนาการเกษตรอย่างครบวงจร</p> <p>๓) ความผันผวนทางการเมืองในปัจจุบันก่อให้เกิดความไม่มั่นคงด้านนโยบาย และก่อให้เกิดความขัดแย้งในพื้นที่</p> <p>๔) ปัญหาด้านการวิจัยและพัฒนาสมุนไพรหลายด้าน ตั้งแต่ขาดการกำหนดทิศทางวิจัยของประเทศ และการมีผลงานวิจัยที่ไม่ตอบสนองความต้องการของภาคอุตสาหกรรม และการผลิตการให้ทุนวิจัย ที่ซ้ำซ้อน องค์กรความรู้จากงานวิจัยพื้นฐานที่มีมาก แต่ไม่มีการวิจัยต่อยอดให้ครบวงจรเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์</p> <p>๕) ไม่มีคณะกรรมการและกฎหมายที่เป็นรูปธรรมในการกำหนดทิศทางในการพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับสมุนไพร</p>
<p>๓) นโยบายส่งเสริมอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูปบนฐานความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ภูมิปัญญา</p>	

โอกาส (Opportunities)	อุปสรรค (Treats)
<p>ท้องถิ่นและนวัตกรรมเพื่อเพิ่มมูลค่าและยกระดับสินค้าให้มีคุณภาพ มีความปลอดภัยตามมาตรฐานสากล และมีโอกาสในการขยายตลาดเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกรโดยความร่วมมือของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง</p> <p>๔) นโยบายสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ ที่เอื้อต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ระลึกที่จะสร้างมูลค่า แนวคิดเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์รองรับการท่องเที่ยว</p> <p>๕) การตื่นตัวทางการเมือง ส่งผลให้เกษตรกรกลุ่ม องค์กร สถาบันเกษตรกร ตื่นตัวในการมีส่วนร่วมพัฒนาทางการเกษตรมากขึ้น</p>	
๒. Economic (เศรษฐกิจ)	
<p>๑) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๓ ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนทำให้จังหวัดพัทลุงมีศักยภาพในการผลิตสมุนไพรที่ครอบคลุมตลอดห่วงโซ่อุปทาน ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้ในระยะยาว</p> <p>๒) การแข่งขันทางการเกษตรรวมทั้งการเปิดการค้าเสรี ทำให้ภาคเกษตรทุกภาคส่วนปรับตัว โดยให้ความสำคัญต่อความปลอดภัยและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นแนวโน้มการทำการเกษตรโลกที่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาพีชสมุนไพร</p> <p>๓) มีเส้นทางถนนสายหลักเชื่อมโยงเส้นทางคมนาคม/ขนส่งกับภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยไปยังกรุงเทพมหานคร ภาคใต้ฝั่งอันดามัน จังหวัดชายแดนภาคใต้ และประเทศมาเลเซีย ทำให้สะดวกในการกระจายการขนส่งสินค้าวัตถุดิบและผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรเชื่อมโยงห่วงโซ่การผลิตกับจังหวัดใกล้เคียงและประเทศเพื่อนบ้าน</p>	<p>๑) มาตรการกีดกันสินค้าเกษตรที่ไม่ใช่มาตรการด้านภาษี</p> <p>๒) ปัจจุบันการแข่งขันทางการเกษตรสูงขึ้นไม่ว่าจะเป็นตลาดภายในหรือต่างประเทศ ดังนั้นทุกภาคส่วนตลอดห่วงโซ่อุปทานต้องมีการปรับตัวให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง เกษตรกรต้องลดต้นทุนการผลิต ในขณะที่เดียวกันคุณภาพผลผลิต/ผลิตภัณฑ์ต้องมีคุณภาพ สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค</p>
๓. Social (สังคมและวัฒนธรรม)	
<p>๑) การเข้าสู่สังคมประชากรสูงวัย การลดลงของรายได้ครัวเรือน การไม่ครอบคลุมของสิทธิประโยชน์ในการรักษาพยาบาลของระบบประกันสุขภาพ ทำให้เกิดการพัฒนาค่าผลิตภัณฑ์เชิงสุขภาพที่ใช้วัตถุดิบธรรมชาติในพื้นที่มาเพิ่มมูลค่าของสินค้า เพื่อป้อนสู่ตลาด</p>	<p>๑) สมุนไพรเป็นทางเลือกในการรักษาและป้องกันโรคทั้งในรูปแบบของยาและผลิตภัณฑ์อาหารเสริมที่เป็นกระแสนิยมของคนทั่วไปในปัจจุบันแต่ผู้บริโภคส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่ถูกต้อง อาจ</p>

โอกาส (Opportunities)	อุปสรรค (Treats)
<p>เช่น ผลิตภัณฑ์สมุนไพรบำรุงสุขภาพ เครื่องประกอบในอาหารคาว-หวาน ยารักษาโรค ผลิตภัณฑ์ดูแลรักษาความสวยงาม รักษาบาดแผล หรือแม้แต่ใช้เป็นยาอายุวัฒนะ</p> <p>๒) กระแสการบริโภคสินค้าสุขภาพ ความตระหนักเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพและความงามที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง</p> <p>- ผู้บริโภคมีความต้องการผลิตภัณฑ์ธรรมชาติและผลิตภัณฑ์สมุนไพรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ยังเป็นทางเลือกเพื่อทดแทนฮอร์โมนและรักษาระบบประสาท ซึ่งมีต้นทุนถูกและค่อนข้างปลอดภัยกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับการรักษาโดยแพทย์กระแสหลัก</p> <p>- ผู้ผลิตมีโอกาสในการผลิตผลิตภัณฑ์สมุนไพรคุณภาพปลอดภัยและตอบสนองต่อตลาดผู้บริโภค ซึ่งมีความต้องการใช้สมุนไพรในระบบบริการเชิงสุขภาพ เป็นช่องทางในการพัฒนาเศรษฐกิจของจังหวัดจากรูขุมขนรากของชุมชนได้</p> <p>๓) จังหวัดพัทลุงได้มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากพืชสมุนไพร ซึ่งเป็นการกระตุ้นให้ประชาชนตื่นตัวและเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาของการแพทย์แผนไทย จำนวน ๔ ชนิด ได้แก่</p> <p>(๑) ผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มสมุนไพรแก้โรคเลือดสตรี</p> <p>(๒) น้ำหอมแห้งจากชันโรงและพืชมีกลิ่นหอมจากพื้นที่ต้นน้ำคลองป่าพะยอม สำหรับคนวัยทำงาน</p> <p>(๓) ผลิตภัณฑ์เจลแก้ปวดเมื่อยและสลายเซลล์ สำหรับผู้สูงอายุจากพริกขี้หนูจากพื้นที่กลางน้ำชัยบุรี</p> <p>(๔) ผลิตภัณฑ์เจลล้างหน้าลดสิว และริ้วรอยจากใบเสม็ดขาว สำหรับวัยรุ่นจากพื้นที่ทะเลน้อย</p>	<p>ทำให้มีการบริโภคที่ไม่เหมาะสมจนทำให้เกิดโทษหรืออาการไม่พึงประสงค์</p> <p>๒) การนำสมุนไพรไปใช้เป็นยารักษาโรค ต้องอาศัยความรู้และความชำนาญของผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านที่สามารถตั้งตำรับยาหรือวิธีการบริหารยาที่ถูกต้องเหมาะสมเฉพาะกับบุคคลและอาการของโรค</p>
๔. Technology (เทคโนโลยี)	
<p>ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ทำให้เกษตรกรเข้าถึงข้อมูล/องค์ความรู้ในการพัฒนาด้านการเกษตร ผ่านระบบอินเทอร์เน็ต, Social</p>	<p>๑) เทคโนโลยีมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้หน่วยงานภาครัฐที่มีบทบาทหน้าที่ ภารกิจในการส่งเสริมสนับสนุนปรับตัวเข้า</p>

โอกาส (Opportunities)	อุปสรรค (Treats)
Media ผู้บริโภค/ลูกค้า เข้าถึงสินค้า ผลิตภัณฑ์ต่างๆ ได้รวดเร็วและสะดวกขึ้น มีการแพร่หลายทั้งในลักษณะร้านค้าปลีกออนไลน์ เว็บไซต์ เครือข่ายสังคมออนไลน์ ที่เป็นช่องทางในการโฆษณา ส่งเสริมการตลาด และกระจายผลิตภัณฑ์สมุนไพร	๒) กลุ่มผู้ประกอบการรายย่อยขาดการพัฒนาด้านเทคโนโลยีการสื่อสาร เช่น การซื้อขายสินค้า online, การใช้ QR-code
๕. Environment (สิ่งแวดล้อม)	
๑) จังหวัดพัทลุงมีแหล่งต้นน้ำเหมาะสำหรับส่งเสริมให้เป็นเมืองเกษตรอินทรีย์ มีภูมิประเทศครบ ๔ ด้าน (เขา ป่า นา เล) ๒) การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ทำให้เกษตรกรต้องปรับตัวและเปลี่ยนแปลงไปสู่การสังเกต พัฒนาองค์ความรู้ในการทำเกษตรแบบประณีตมากขึ้น	๑) เกิดภัยธรรมชาติ เช่น อุทกภัยบ่อยครั้งทำให้เกิดความเสียหายต่อผลิตผลการเกษตรในพื้นที่ลุ่มต่ำ ๒) การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศก่อให้เกิดความเสียหายต่อการผลิต ทำให้ยากต่อการส่งเสริมพัฒนาการเกษตร
๖. Stakeholders (ลูกค้า/ผู้บริโภค)	
- ผู้บริโภคมีความต้องการและให้ความสำคัญต่อตลาดเฉพาะกลุ่มหรือผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะและมีคุณภาพมาตรฐานสินค้ามากขึ้น เช่น ผ้ามัดย้อม ผ้าย้อมคราม กระจุต รวมถึงอาหารพื้นถิ่น ผลิตภัณฑ์ธรรมชาติ และผลิตภัณฑ์สมุนไพร	- ลูกค้ามีทางเลือกการบริโภคและช่องทางการเข้าถึงสินค้าอย่างแพร่หลายมากขึ้น ทั้งตลาดออนไลน์ และตลาดใกล้เคียง เช่น ตลาด สงขลา ตรัง นครศรีธรรมราช

๕.๒ ยุทธศาสตร์การพัฒนากการผลิต

๕.๒.๑ ยุทธศาสตร์ชาติระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ.๒๕๖๑-๒๕๘๐)

มีวิสัยทัศน์ประเทศไทย “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” หรือเป็นคติพจน์ประจำชาติว่า “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” เพื่อสนองตอบต่อผลประโยชน์แห่งชาติ มีเป้าหมายการพัฒนาประเทศคือ “ประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีความสุข เศรษฐกิจพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สังคมเป็นธรรม ฐานทรัพยากรธรรมชาติยั่งยืน” เพื่อความอยู่ดีมีสุขของคนไทยและสังคมไทย เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน การพัฒนาเศรษฐกิจ และการกระจายรายได้ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ ความเท่าเทียมและความเสมอภาคของสังคมความหลากหลายทางชีวภาพ คุณภาพสิ่งแวดล้อม และความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติ และประสิทธิภาพการบริหารจัดการและการเข้าถึงการให้บริการของภาครัฐ โดยมีประเด็นยุทธศาสตร์ที่สนับสนุนการพัฒนาพืชสมุนไพรของจังหวัดพัทลุง ได้แก่การพัฒนาการเกษตร สร้างมูลค่าโดยการทำเกษตรอินทรีย์ด้วยการสร้างความตระหนักแก่ผู้บริโภค ให้ความสำคัญต่อมาตรฐานการจัดการความปลอดภัยด้านอาหาร การถ่ายทอดความรู้การทำเกษตรอินทรีย์ การใช้เทคโนโลยี นวัตกรรม และภูมิปัญญา การสร้างความแตกต่างการควบคุมคุณภาพและความปลอดภัย ส่งเสริมการสร้างแบรนด์

และขยายช่องทางการตลาดด้วยระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ การต่อยอด จากภาคเกษตรไทยและมุ่งสู่ อุตสาหกรรมบนฐานชีวภาพที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และการพัฒนาระบบการตรวจรับรองคุณภาพและ มาตรฐาน เพิ่มสัดส่วนการใช้พลังงานทดแทนและพลังงานทางเลือก การสร้างโอกาสให้ผู้ประกอบการ สามารถเข้าถึง และใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีและฐานข้อมูลผ่านระบบ ออนไลน์ รวมทั้งการสร้าง ความหลากหลายการท่องเที่ยว โดยการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ซึ่งการพัฒนาประเทศในช่วงระยะเวลาของ ยุทธศาสตร์ชาติจะมุ่งเน้นการสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยประกอบด้วย ๖ ยุทธศาสตร์ ได้แก่ ๑) ด้านความมั่นคง ๒) ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ๓) ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ๔) ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาค ทางสังคม ๕) ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ๖) ด้านการปรับสมดุล และพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ ในส่วนของการพัฒนาพืชสมุนไพรจังหวัดพิจิตร อยู่ภายใต้ ยุทธศาสตร์ที่ ๒ สร้างความสามารถในการแข่งขัน ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ สร้างความสามารถในการแข่งขัน มีเป้าหมายในการพัฒนาที่มุ่งเน้นการ ยกระดับศักยภาพของประเทศในหลากหลายมิติ บนพื้นฐานแนวคิด ๓ ประการ ดังนี้

๑) **“ต่อยอดอดีต”** โดยมองกลับไปทบทวนเชิงเศรษฐกิจ อัตลักษณ์ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และจุดเด่นทางทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย รวมทั้งความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของ ประเทศในด้านอื่นๆ นำมาประยุกต์ ผสมผสานกับเทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของ เศรษฐกิจและสังคมโลกสมัยใหม่

๒) **“ปรับปรุงจจุบัน”** เพื่อปูทางสู่อนาคตผ่านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของประเทศในมิติ ต่าง ๆ ทั้งโครงข่าย ระบบคมนาคมและขนส่ง โครงสร้างพื้นฐานวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และดิจิทัล และการปรับสภาพแวดล้อม ให้เอื้อต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมและบริการอนาคต

๓) **“สร้างคุณค่าใหม่ในอนาคต”** ด้วยการเพิ่มศักยภาพของผู้ประกอบการ พัฒนาคนรุ่นใหม่ รวมถึงปรับรูปแบบธุรกิจ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของตลาด ผสมผสานกับยุทธศาสตร์ที่ รองรับอนาคต บนพื้นฐานของการต่อยอดอดีตและปรับปรุงจจุบัน พร้อมทั้ง การส่งเสริมและสนับสนุนจาก ภาครัฐให้ประเทศไทยสามารถสร้างฐานรายได้และการจ้างงานใหม่ ขยายโอกาสทางการค้าและการ ลงทุนในเวทีโลก ควบคู่ไปกับการยกระดับรายได้และการกินดีอยู่ดี รวมถึงการเพิ่มขึ้น ของคนชั้นกลาง และลดความเหลื่อมล้ำของคนในประเทศ

ได้ในคราวเดียวกัน

จังหวัดพิจิตรเดินหน้าสร้างความสามารถในการแข่งขัน โดยกำหนดนโยบายในการ ขับเคลื่อนพิจิตรเมืองเกษตรปลอดภัย/อินทรีย์ วิถียั่งยืน เพื่อสนับสนุนการเลิกการใช้สารเคมี และส่งเสริม ให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนไปสู่การทำเกษตรอินทรีย์ ทำให้งานขับเคลื่อนเกษตรกรรมยั่งยืนเพื่อเพิ่มพื้นที่ เกษตรอินทรีย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเห็นผลเป็นรูปธรรม โดยได้มีการลงนามบันทึกข้อตกลงความ ร่วมมือกับจังหวัดชุมพร จังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดนครศรีธรรมราช และจังหวัดสงขลา ในการ ขับเคลื่อนดำเนินงานเกษตรอินทรีย์ระดับกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย เมื่อวันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๖๑ โดยมีเป้าหมายพื้นที่เกษตรอินทรีย์ของจังหวัดพิจิตรจำนวน ๑๐,๘๐๐ ไร่ ในปี ๒๕๖๔ และได้ลงนาม บันทึกข้อตกลงความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนงานเกษตรกรรมยั่งยืนเพื่อเพิ่มพื้นที่ เกษตรอินทรีย์ของจังหวัดพิจิตรจำนวน ๑.๓ ล้านไร่ ในปี ๒๕๖๔ เมื่อวันที่ ๒๙ กันยายน ๒๕๖๑ โดยนโยบาย ขับเคลื่อนพิจิตรเมืองเกษตรปลอดภัย/อินทรีย์ วิถียั่งยืน มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

(๑) เพื่อสร้างความตระหนักในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การผลิตไปสู่การทำเกษตรอินทรีย์โดยการสร้างกติการ่วมกันของชุมชนในการทำเกษตรอินทรีย์เสริมสร้างความมั่นคงทางด้านอาหารปลอดภัยให้แก่ครัวเรือน รวมทั้งการขับเคลื่อนโครงการฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริ จังหวัดพัทลุง อำเภอบางแก้ว ซึ่งเป็นฟาร์มตัวอย่างในการทำเกษตรอินทรีย์

(๒) เพื่อพัฒนาและส่งเสริมอาชีพให้กับเกษตรกรทั้งด้านเกษตร ประมง และปศุสัตว์ เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ ลดผลกระทบในสภาวะราคาผลผลิตด้านการเกษตรตกต่ำรวมทั้งส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีพลังงานทดแทน

(๓) เพื่อพัฒนาเกษตรกร กลุ่มเกษตรกร ให้มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการผลิตและการจัดการผลผลิตเกษตรอินทรีย์ให้มีมาตรฐานที่ได้รับการยอมรับทั้งในและนอกประเทศ

(๔) เพื่อส่งเสริม เพิ่มขีดความสามารถด้านการตลาด ขยายโอกาสการจำหน่ายสินค้าเกษตรอินทรีย์ แสวงหาพันธมิตรทางธุรกิจและการค้าทั้งในและนอกประเทศ

๕.๒.๒ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๓

การดำเนินงานเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศก่อนที่จะมีการประกาศใช้ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐) ได้อาศัยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นแผนหลักเพื่อเป็นกรอบในการวางแผนปฏิบัติราชการและแผนในระดับปฏิบัติต่างๆ รวมถึงการจัดทำคำของบประมาณรายจ่ายประจำปีให้มีความสอดคล้องเชื่อมโยงกัน แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ผ่านๆ มา จึงมีลักษณะการกำหนดประเด็นการพัฒนาประเทศในภาพกว้างที่ครอบคลุมทุกมิติ เพื่อให้หน่วยงานภาครัฐทุกระดับสามารถเชื่อมโยงภารกิจและจัดทำแผนปฏิบัติราชการ และคำของบประมาณให้อยู่ภายใต้กรอบการสนับสนุนเป้าหมายของแผนพัฒนาฯ การพัฒนาประเทศภายใต้แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ผ่านมามีให้ความสำคัญกับมิติการพัฒนาประเทศทุกด้านอย่างเท่าเทียมและสมดุลกัน โดยจุดเน้นของแต่ละยุทธศาสตร์การพัฒนาจะมุ่งเน้นการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาแต่ละด้านเป็นหลัก เพื่อมุ่งหมายให้ผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นจากการขับเคลื่อนการพัฒนาของแต่ละมิติไปสู่การบูรณาการผลรวมที่สนับสนุนการดำเนินงานซึ่งกันและกัน ส่งผลให้ประเทศบรรลุเป้าหมายในภาพใหญ่ที่กำหนดขึ้นภายใต้แผนพัฒนาฯ ได้

ทั้งนี้ ร่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๓ ถือเป็นแผนระดับที่ ๒ ซึ่งเป็นกลไกที่สำคัญในการแปลงยุทธศาสตร์ชาติไปสู่การปฏิบัติและกำหนดทิศทางการพัฒนาที่ประเทศควรมุ่งเน้นในระยะ ๕ ปีถัดไป คือปี ๒๕๖๖-๒๕๗๐ โดยมีเป้าหมายที่จะทำให้ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งแผนนี้ได้ออกแบบมาจากฐานคิด ๔ ประการ ได้แก่ เศรษฐกิจพอเพียง ความสามารถในการที่จะล้มแล้วลุกให้ไวเดินทางไปข้างหน้า ให้ได้เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนของสหประชาชาติ และการพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน เศรษฐกิจสีเขียว ซึ่งแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๓ ได้กำหนดเป้าหมายหลัก ๕ ประการ ประกอบด้วย

๑. การปรับโครงสร้างการผลิตสู่เศรษฐกิจฐานนวัตกรรม
๒. การพัฒนาคนสู่โลกยุคใหม่
๓. การมุ่งสู่สังคมแห่งโอกาสและความเป็นธรรม
๔. การเปลี่ยนผ่านการผลิตและการบริโภคไปสู่ความยั่งยืน

๕. การเสริมสร้างความสามารถของไทยในการรับมือกับความเสี่ยงและการเปลี่ยนแปลง ภายใต้อิทธิพลของเทคโนโลยีใหม่

นอกจากนี้ รายละเอียดของ ๑๓ หมายเหตุ ได้ตั้งเป้าให้มีการพัฒนาใน ๔ มิติ ได้แก่ การบริการโอกาสและความสามารถ ความเสมอภาคทางเศรษฐกิจและสังคม ความยั่งยืนของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การผลักดันและพลิกโฉมประเทศ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๓ ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจได้อย่างยั่งยืน จังหวัดพัทลุงมีศักยภาพในการผลิตสมุนไพรที่ครอบคลุมตลอดทั้งห่วงโซ่อุปทาน สามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้ในระยะยาว มีกิจกรรมต่อเนื่องจากพืชสมุนไพร เช่น ส่งเสริมการท่องเที่ยว และการใช้ภูมิปัญญาจากการใช้สมุนไพรรักษาโรค เช่น ฦ วัดเขาอ้อ ตำบลมะกอกเหนือ อำเภอควนขนุน โดยพืชสมุนไพรที่สำคัญของจังหวัดพัทลุง ได้แก่ เถาวัลย์เปรียง ขมิ้น ไพล ฟ้าทะลายโจร มีสรรพคุณในการฆ่าเชื้อ ล้างพิษ แก้พิษ แก้ไข และบำรุงกำลัง นอกจากนี้ยังสามารถพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขันเข้าสู่การผลิตสมุนไพรภาคอุตสาหกรรม สนับสนุนผลิตภัณฑ์สมุนไพร และการใช้สมุนไพรในระบบบริการเชิงสุขภาพ พัฒนาเศรษฐกิจของจังหวัด จากฐานรากของชุมชน และเชื่อมโยงสมุนไพรกับการพัฒนาจังหวัดให้เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของภาคใต้

๕.๒.๓ แผนแม่บทแห่งชาติ ว่าด้วยการพัฒนาสมุนไพรไทย ฉบับที่ ๑ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔

รัฐบาลไทยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาสมุนไพรไทยซึ่งเป็นภูมิปัญญาและทรัพยากรที่สำคัญของประเทศ จึงกำหนดให้มีการจัดทำแผนการพัฒนาที่เป็นระบบอย่างยั่งยืนขึ้น โดยคณะกรรมการอำนวยการ และคณะกรรมการดำเนินการยกร่างแผนแม่บทแห่งชาติ ว่าด้วยการพัฒนาสมุนไพรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔ แผนแม่บทฉบับนี้นอกจากจะมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมและรักษาภูมิปัญญาอันทรงคุณค่าที่เกี่ยวกับสมุนไพรไทยแล้ว ยังมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาการผลิตและใช้ประโยชน์สมุนไพรไทยอย่างมีคุณภาพ เต็มประสิทธิภาพ และครบวงจร ซึ่งจะส่งผลต่อความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืนของสมุนไพรไทย และการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจของไทยคณะกรรมการอำนวยการ และคณะกรรมการดำเนินการยกร่างแผนแม่บทแห่งชาติ และผู้ที่เกี่ยวข้องใช้เวลาในการดำเนินการร่วม ๖ เดือน ในการจัดทำแผนแม่บทแห่งชาติ ทั้งกำหนดเป้าหมายและกรอบของแผนแม่บทแห่งชาติ แต่งตั้งคณะกรรมการยกร่างแผนแม่บทแห่งชาติ เพื่อดำเนินการจัดทำรายละเอียดของแผนแม่บทแห่งชาติฯ ตามแต่ละประเด็นยุทธศาสตร์ศึกษาวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบันของอุตสาหกรรมสมุนไพร เส้นทางการเพิ่มมูลค่าสมุนไพร ประเมินช่องว่างในการพัฒนาสมุนไพรโดยอาศัยข้อมูลปฐมภูมิ และทุติยภูมิจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ กำหนดเป้าหมายการพัฒนา ประเด็นยุทธศาสตร์ มาตรการแผนงาน และตัวชี้วัด นอกจากนี้คณะกรรมการอำนวยการ คณะกรรมการดำเนินการ และคณะอนุกรรมการ ยกร่างแผนแม่บทแห่งชาติฯ ได้มีการระดมความคิดเห็นจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจากหลายภาคส่วนเพื่อให้ได้มาตรการพัฒนาสมุนไพรไทยที่มีประสิทธิภาพ ปัจจุบันความต้องการใช้สมุนไพร ในประเทศไทยเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจากความสนใจในการดูแลสุขภาพ

ด้วยผลิตภัณฑ์จากธรรมชาติ และสมุนไพรสามารถเปลี่ยนเป็นผลิตภัณฑ์ได้หลากหลาย เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภค โดยคาดการณ์ว่าอุตสาหกรรมสมุนไพรจะมีศักยภาพและสามารถสร้างความยั่งยืน ในฐานะส่วนหนึ่งของอุตสาหกรรมเป้าหมายที่มีศักยภาพและเป็นกลไกในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจเพื่ออนาคต นอกจากนี้ ยังเกิดการเปลี่ยนแปลงบริบทที่คาดการณ์ว่าจะส่งผลต่อความยั่งยืนของระบบเศรษฐกิจและสังคมในอนาคต ทั้งในส่วนของลักษณะการเจ็บป่วย และการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของประเทศไทย ส่งผลให้มีแนวคิดในการใช้สมุนไพรเป็นทางเลือกในการรักษาโรคและเสริมสร้างสุขภาพ สร้างความมั่นคงทางด้านสุขภาพ และการลดภาระค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพ ตลาดสมุนไพรในโลกมีมูลค่ารวมกันประมาณ ๙.๑๘ หมื่นล้านเหรียญดอลลาร์สหรัฐ โดยประเทศที่มีมูลค่าทางการตลาดของสมุนไพรที่สูงได้แก่ ประเทศเยอรมนี ภูมิภาคเอเชีย ประเทศญี่ปุ่น และประเทศฝรั่งเศส สำหรับอัตราการขยายตัวของการบริโภคผลิตภัณฑ์สมุนไพรในแต่ละประเภทอยู่ระหว่าง ร้อยละ ๓-๑๒ ซึ่งกลุ่มสินค้าที่มีศักยภาพมากที่สุดในตลาดสมุนไพร ได้แก่ อาหารเสริม (Nutraceuticals) และเวชสำอาง (Cosme-ceuticals)

นอกจากนี้ ประเทศที่กำลังพัฒนาเริ่มมีความตระหนักถึง ความสำคัญของการใช้สมุนไพรและยาแผนโบราณ เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง คาดการณ์ว่าตลาดสมุนไพรในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกจะเป็นตลาดสมุนไพรที่มีอัตราการขยายตัวที่มากที่สุด โดยอัตราการขยายตัวเฉลี่ยเป็นประมาณร้อยละ ๙.๑ ต่อปี ดังจะเห็นได้จากนโยบาย

การกำหนดให้การส่งเสริมสุขภาพ และป้องกันโรคเป็นยุทธศาสตร์เชิงรุกในการยกระดับของสุขภาพ และความเป็นอยู่ของประชาชน ความตระหนักถึงการดูแลสุขภาพด้วยผลิตภัณฑ์จากธรรมชาติ ของผู้บริโภค และแนวโน้มในการดูแลสุขภาพและความงาม ที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้อุปสงค์ของผลิตภัณฑ์จากธรรมชาติและผลิตภัณฑ์สมุนไพรเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญสำหรับประเทศไทย พืชสมุนไพรที่ชุมชนรู้จักสรรพคุณและนำมาใช้ประโยชน์ มีประมาณ ๑,๘๐๐ ชนิด และมี ๓๐๐ ชนิด ที่เป็นวัตถุดิบสมุนไพรที่หมุนเวียนในท้องตลาด ซึ่งมีความต้องการ แต่อย่างไรก็ตาม การบริหารจัดการสมุนไพรที่ไม่เป็นระบบส่งผลให้เกิดการขาดแคลนวัตถุดิบหลายชนิด คุณภาพวัตถุดิบไม่ผ่านมาตรฐาน และปัญหาด้านการกำหนดมาตรฐานคุณภาพวัตถุดิบ ขณะที่ผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมสมุนไพรส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดเล็กที่มีความสามารถในการแข่งขันน้อย ทำให้สัดส่วนสถานประกอบการผลิตสมุนไพรที่ผ่านการรับรองมาตรฐานการผลิตต่อทั้งหมดน้อยมาก (ร้อยละ ๔.๔๓) จำเป็นต้องได้รับการส่งเสริมให้ได้รับรองมาตรฐานการผลิต รวมถึงให้ความช่วยเหลือด้านเงินทุนเพื่อให้เกิดศักยภาพตามกำหนด ด้านตลาดสมุนไพรไทย

พบว่ามีปัญหาด้านความเสียหายจากการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนและข้อตกลงทางการค้าที่เป็นอุปสรรคต่อการผลิตและจำหน่ายสินค้า ด้านการลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนาสมุนไพรพบว่า ค่อนข้างกระจุกกระจาย และไม่เพียงพอ ต่อการรองรับการพัฒนาสมุนไพรของประเทศ รวมทั้งการจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรในการส่งเสริมสมุนไพรไทยที่ผ่านมาไม่มีทิศทางที่ชัดเจนทำให้ไม่สามารถนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ได้ นอกจากนี้ แม้ว่าสมุนไพรจะเป็นประเด็นที่ถูกกล่าวถึงอย่างต่อเนื่องและผู้ที่เกี่ยวข้องในเชิงนโยบายในหลายระดับได้ให้ความสำคัญ แต่การดำเนินการที่ผ่านมา ยังมีลักษณะแบบชั่วคราว ไม่มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องและถาวร เกิดการดำเนินการซ้ำซ้อนตลอดจนเกิดอุปสรรคจากกฎระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทำให้การพัฒนาสมุนไพรที่ผ่านมาไม่สามารถบรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้ สถานการณ์และความเสียหายเหล่านี้ นำไปสู่การกำหนดเป้าหมายของการพัฒนาสมุนไพรไทยที่เป็นวัตถุประสงค์ของแผนแม่บท ได้แก่

- (๑) พัฒนาสมุนไพรต่อยอดทั้งด้านการรักษาและผลิตภัณฑ์ประเภทอื่น
- (๒) สร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ ที่จะเชื่อมโยงกับอุตสาหกรรม และภาคเศรษฐกิจต่าง ๆ
- (๓) การขับเคลื่อนงานอย่างเป็นระบบเพื่อทำให้เกิดการพัฒนาสมุนไพรไทยอย่างเชื่อมโยงและครบวงจร
- (๔) ทำให้เกิดความร่วมมือจากหลายหน่วยงานทั้งภาครัฐ และเอกชน

**วิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของแผนแม่บทแห่งชาติ
ว่าด้วยการพัฒนาสมุนไพรไทย ฉบับที่ ๑ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔**

วิสัยทัศน์

“สมุนไพรไทยเพื่อความมั่นคงทางสุขภาพและความยั่งยืนของเศรษฐกิจไทย”
(Thai Herbs for Health and Sustainable Economy)

พันธกิจ

๑. พัฒนาสมุนไพรไทยให้เป็นที่ยอมรับ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มศักยภาพ และมีประสิทธิภาพ
๒. สนับสนุนให้เกิดการผลิตสมุนไพรที่ได้มาตรฐาน มีคุณภาพ และสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ผลิตภัณฑ์สมุนไพร
๓. เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของสมุนไพรไทยในตลาดทั้งในและต่างประเทศ
๔. ส่งเสริมให้เกิดความรู้ความเข้าใจ และใช้สมุนไพรไทยอย่างถูกต้อง เหมาะสม

เป้าหมาย

๑. ประเทศไทยจะเป็นประเทศที่ส่งออกวัตถุดิบสมุนไพรคุณภาพและผลิตภัณฑ์สมุนไพรชั้นนำของภูมิภาค ASEAN ภายในปี พ.ศ. ๒๕๖๔
๒. มูลค่าของวัตถุดิบสมุนไพรและผลิตภัณฑ์สมุนไพรภายในประเทศเพิ่มขึ้นอย่างน้อย ๑ เท่าตัว ภายในปี พ.ศ. ๒๕๖๔

แผนแม่บทแห่งชาติว่าด้วยการพัฒนาสมุนไพรไทย ฉบับที่ ๑ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔
ได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการบรรลุตามเป้าหมาย จำนวน ๔ ยุทธศาสตร์ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ ๑

ส่งเสริมผลิตผลของสมุนไพรไทยที่มีศักยภาพตามความต้องการของตลาดทั้งในและต่างประเทศโดยมีเป้าประสงค์ของยุทธศาสตร์นี้ คือ ส่งเสริมการปลูกพืชสมุนไพร การแปรรูปเบื้องต้นอย่างมีคุณภาพปริมาณวัตถุดิบสมุนไพรที่มีคุณภาพมีความเพียงพอใกล้เคียงต่อความต้องการใช้ของผู้ประกอบการอุตสาหกรรม และอนุรักษ์สมุนไพรไทยให้คงไว้ใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืน

ยุทธศาสตร์ที่ ๒

พัฒนาอุตสาหกรรมและการตลาดสมุนไพรให้มีคุณภาพระดับสากล โดยมีเป้าประสงค์ของยุทธศาสตร์นี้ คือ ผลิตภัณฑ์สมุนไพรมีศักยภาพในการแข่งขันทางการตลาดทั้งในและต่างประเทศ

ยุทธศาสตร์ที่ ๓

ส่งเสริมการใช้สมุนไพรเพื่อรักษาโรคและการสร้างเสริมสุขภาพ โดยมีเป้าประสงค์เพื่อเพิ่มการใช้สมุนไพรในระบบสุขภาพ รักษาโรค เสริมสร้างสุขภาพ และเสริมสร้างพื้นฐานการพัฒนาการแพทย์แผนไทยและสมุนไพรไทยให้เป็นส่วนหนึ่งของระบบสุขภาพของประเทศในระยะยาว

ยุทธศาสตร์ที่ ๔

สร้างความเข้มแข็งของการบริหารและนโยบายภาครัฐเพื่อการขับเคลื่อนสมุนไพรไทยอย่างยั่งยืนโดยมีเป้าประสงค์ เพื่อให้ประเทศไทยมีกลไกในการพัฒนาสมุนไพรที่มีศักยภาพเพื่อสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจของประเทศ

การเติบโตของตลาดผลิตภัณฑ์สมุนไพร มีแนวโน้มการเติบโตที่ดี

	อัตราการเติบโตเฉลี่ยต่อปี (CAGR) ปี 2560-2564	แนวโน้มความต้องการที่เพิ่มขึ้น
ธุรกิจเครื่องสำอาง	5.6%	ความปลอดภัย ไร้เครื่องสำอาง กรรมวิธีในการผลิตมากขึ้น โดยเวชสำอางมีทั้งที่รัฐฉีกรับรอง และไม่มีฉีกรับรอง
ธุรกิจอาหารเสริม	1.9%	ชม แช่ตู้เย็นในร้านขายยา ตู้ฟรีใบที่ตู้คีตากราดอาหารเสริมสังเคราะห์
ธุรกิจยาสมุนไพร	8.4%	ผู้บริโภคหันมาใส่ใจสุขภาพจากธรรมชาติสุขภาพแนวฮาลาล สันติวิธีโดยมี 3 ภูมิภาค และ มีช่องทางจัดซื้อ
ธุรกิจอาหารและเครื่องดื่ม	7.4%	ผู้บริโภคหันมาดูแลสุขภาพมากขึ้น เช่น กลุ่มคนอกทำอาหารสุขภาพ ผู้สูงอายุ เด็กอ่อน เป็นต้น

ที่มา: แผนแม่บทสมุนไพรไทยยุคใหม่ โดยศูนย์วิจัยการแพทย์

ยุทธศาสตร์ที่ ๑-๓ มีเป้าหมายในการดำเนินการเพื่อส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาสมุนไพรให้ครบวงจรเริ่มตั้งแต่ การผลิตวัตถุดิบ และสารสกัดสมุนไพรที่ตรงตามความต้องการและมีคุณภาพ (การส่งเสริมการพัฒนาสมุนไพรไทยในช่วงต้นทาง) การผลิตผลิตภัณฑ์สมุนไพรด้วยกระบวนการผลิตที่มีคุณภาพ และได้รับการรับรองมาตรฐานต่าง ๆ เพื่อพัฒนาความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการ และสร้างความมั่นใจแก่ผู้บริโภค (การส่งเสริมการพัฒนาสมุนไพรไทยในช่วงกลางทาง) และการส่งเสริมการขายผลิตภัณฑ์สมุนไพรรวมทั้งผลักดันให้เกิดการใช้สมุนไพรเพื่อการรักษาโรคและการส่งเสริมสุขภาพ เพื่อเป็นทางเลือกในการสร้างความมั่นคงทางสุขภาพของประชาชนร่วมกับการแพทย์แผนปัจจุบัน ในระบบสาธารณสุข (การส่งเสริมและพัฒนาสมุนไพรไทยในช่วงปลายน้ำ)

ยุทธศาสตร์ที่ ๔ มีเป้าหมายในการสร้างกลไกเพื่อสนับสนุนให้เกิดการดำเนินการพัฒนาสมุนไพรไทยอย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม ทั้งด้านกลไกเชิงนโยบายที่มั่นคง กลไกการกำหนดทิศทางในการวิจัยและพัฒนาสมุนไพรและกลไกการสนับสนุนที่จะเอื้อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ที่ชัดเจนและแก้ไขอุปสรรคด้านกฎระเบียบ ทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินการที่เป็นไปตามยุทธศาสตร์ที่ ๑-๓ สามารถบรรลุได้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ การสอดประสานของยุทธศาสตร์ทั้งสี่ภายใต้แผนแม่บทแห่งชาติฯ นี้ จะเป็นกลไกการขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนาสมุนไพรไทยแบบครบวงจร รายละเอียดของแต่ละยุทธศาสตร์ในแผนแม่บทแห่งชาติฯ ฉบับนี้ ครอบคลุมเป้าประสงค์ เป้าหมาย ตัวชี้วัดมาตรการ และแผนงานภายใต้ยุทธศาสตร์ รวมถึงผลลัพธ์ ดังนี้

ตารางที่ ๔๘ แสดงยุทธศาสตร์ในการบรรลุตามเป้าหมาย ๔ ยุทธศาสตร์

ยุทธศาสตร์	ยุทธศาสตร์ที่ ๑	ยุทธศาสตร์ที่ ๒	ยุทธศาสตร์ที่ ๓	ยุทธศาสตร์ที่ ๔
	ส่งเสริมผลผลิตของสมุนไพรที่มีศักยภาพตามความต้องการของตลาด ทั้งในและต่างประเทศ	พัฒนาอุตสาหกรรมและการตลาดสมุนไพรให้มีคุณภาพระดับสากล	ส่งเสริมการใช้สมุนไพรเพื่อการรักษาโรคและการสร้างเสริมสุขภาพ	สร้างความเข้มแข็งของการบริหารและนโยบายภาครัฐเพื่อการขับเคลื่อนสมุนไพรไทยอย่างยั่งยืน
เป้าประสงค์	๑. ส่งเสริมการปลูกพืชสมุนไพรแปรรูปเบื้องต้นอย่างมีประสิทธิภาพ ๒. ปริมาณวัตถุดิบสมุนไพรที่มีคุณภาพมีเพียงพอใกล้เคียงต่อความต้องการใช้ของผู้ประกอบการอุตสาหกรรม ๓. อนุรักษ์สมุนไพรไทยให้คงไว้ใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน	๑. ผลิตภัณฑ์สมุนไพรมีศักยภาพในการแข่งขันทางการตลาดทั้งในและต่างประเทศ	๑. เพิ่มการใช้สมุนไพรในระบบสุขภาพในการรักษาโรค หรือเสริมสร้างสุขภาพ ๒. เสริมสร้างพื้นฐานการพัฒนาการแพทย์แผนไทยและสมุนไพรไทยให้เป็นส่วนหนึ่งของระบบสุขภาพของประเทศในระยะยาว	๑. ประเทศไทยมีกลไกในการพัฒนาสมุนไพรที่มีศักยภาพเพื่อสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจของประเทศ

เป้าหมาย Target	ยุทธศาสตร์ที่ ๑	ยุทธศาสตร์ที่ ๒	ยุทธศาสตร์ที่ ๓	ยุทธศาสตร์ที่ ๔
	<p>๑. มีการปลูกสมุนไพรมีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด ๔๓,๐๐๐ ไร่</p> <p>๒. กลุ่มเกษตรกร สหกรณ์ วิสาหกิจชุมชน ได้รับการส่งเสริมการแปรรูปหลังการเก็บเกี่ยว ณ สถานที่ปลูกและการผลิตผลิตภัณฑ์และสารสกัดอย่างง่าย ในระดับชุมชน ๕๐ แห่ง</p> <p>๓. มีข้อกำหนดมาตรฐาน GAP/GACP หรือมาตรฐานอื่นอย่างน้อย ๓๐ ชนิด</p> <p>๔. มีแผนที่ความเหมาะสมของที่ดินสำหรับปลูกพืชสมุนไพร (Land Suitability) อย่างน้อย ๓๐ ชนิด</p> <p>๕. มีฐานข้อมูลพื้นที่ปลูกพืชสมุนไพร ๑ ฐานข้อมูล</p> <p>๖. มีห้องปฏิบัติการที่ได้รับรองมาตรฐาน ISO ๑๗๐๒๕ ให้บริการตรวจสอบคุณภาพวัตถุดิบ จำนวนเพิ่มขึ้น อย่างน้อย ๑๕ แห่ง (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ๑๐ แห่ง มหาวิทยาลัยต่างๆ ๕ แห่ง)</p> <p>๗. มีระบบตลาดกลาง ๔ แห่ง และตลาดอิเล็กทรอนิกส์ ๑ แห่ง (E-Market)</p> <p>๘. มีข้อกำหนดมาตรฐานสมุนไพรในตำรามาตรฐานสมุนไพรไทยเพิ่มขึ้น ๗๕ รายการ</p>	<p>พัฒนาอุตสาหกรรมและการตลาดสมุนไพรให้มีคุณภาพระดับสากล</p>	<p>ส่งเสริมการใช้สมุนไพรเพื่อการรักษาโรคและการสร้างเสริมสุขภาพ</p>	<p>สร้างความเข้มแข็งของการบริหารและนโยบายภาครัฐเพื่อการขับเคลื่อนสมุนไพรไทยอย่างยั่งยืน</p>

	ยุทธศาสตร์ที่ ๑	ยุทธศาสตร์ที่ ๒	ยุทธศาสตร์ที่ ๓	ยุทธศาสตร์ที่ ๔
เป้าหมาย Target	<p>๙. มีฐานข้อมูลพืชสมุนไพรรวมและภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์ของประเทศไทย</p> <p>๑๐. มีฐานข้อมูล</p> <p>๑๑. มีการวิจัยและพัฒนาพันธุ์พืชสมุนไพรรวมและเทคโนโลยีเพื่อผลิตวัตถุดิบ ๓๐ เรื่อง/ปี</p>			
ตัวชี้วัดยุทธศาสตร์	<p>๑. พื้นที่ปลูกสมุนไพรมีคุณภาพ มีจำนวนอย่างน้อยร้อยละ ๕๐ ของพื้นที่ปลูกสมุนไพรรวม</p> <p>๒. กลุ่มผู้ปลูกและแปรรูปสมุนไพรมีคุณภาพตามข้อกำหนดมาตรฐาน มีจำนวนอย่างน้อยร้อยละ ๕๐ ของจำนวนกลุ่มทั้งหมด</p>	<p>๑. มูลค่าของผลิตภัณฑ์สมุนไพรรวมในประเทศเพิ่มขึ้นอย่างน้อยร้อยละ ๑๕ ต่อปี</p>	<p>๑. มูลค่าการใช้ยาสมุนไพรรวมในสถานบริการสาธารณสุขเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ ๑๐ ต่อปี</p> <p>๒. รายการยาสมุนไพรรวมได้รับการบรรจุเข้าบัญชียาหลักแห่งชาติเพิ่มขึ้น ๕๐ รายการภายในปี พ.ศ. ๒๕๖๔</p>	<p>๑. คณะกรรมการนโยบายสมุนไพรรวมแห่งชาติและคณะอนุกรรมการที่เกี่ยวข้องสามารถปฏิบัติหน้าที่ภายในปี พ.ศ. ๒๕๖๐</p> <p>๒. ยอดขายผลิตภัณฑ์สมุนไพรรวม Product Champion เพิ่มขึ้นอย่างน้อย ๒,๐๐๐ ล้านบาท</p>
มาตรการและแผนงานหลักภายใต้ยุทธศาสตร์	<p>๑. การจัดการห่วงโซ่อุปทาน</p> <p>๑.๑ ส่งเสริมการปลูกและแปรรูปสมุนไพรรวมอย่างมีคุณภาพ</p> <p>๑.๒ จัดทำฐานข้อมูลพื้นที่ปลูกพืชสมุนไพรรวม (Land Use) เพื่อการบริหารจัดการ</p> <p>๑.๓ จัดทำแผนที่ความเหมาะสมของที่ดินสำหรับปลูกพืชสมุนไพรรวม (Land Suitability)</p> <p>๑.๔ เพิ่มจำนวนห้องปฏิบัติการมาตรฐาน ISO ๑๗๐๒๕ ตรวจสอบคุณภาพวัตถุดิบ</p> <p>๑.๕ พัฒนาระบบตลาดกลางและตลาดหลักทรัพย์</p>	<p>๑. การพัฒนาอุตสาหกรรมสมุนไพรรวมไทย</p> <p>๑.๑ เพิ่มผลิตภาพของสถานประกอบการผลิต</p> <p>๑.๒ ยกระดับคุณภาพและความหลากหลายของผลิตภัณฑ์</p> <p>๑.๓ ยกระดับความรู้บุคลากร</p> <p>๑.๔ พัฒนาอุตสาหกรรมสารสกัดสมุนไพรรวม</p>	<p>๑. การพัฒนาโครงสร้าง ส่งเสริมการจัดบริการและการใช้สมุนไพรรวมในสถานบริการสาธารณสุข</p> <p>๑.๑ ยกระดับคุณภาพของโรงพยาบาลหรือคลินิกที่ให้การรักษารวมตามแนวทางแพทย์แผนไทย</p> <p>๑.๒ กำหนดมาตรฐานแนวทางเวชปฏิบัติแพทย์แผนไทยให้เป็นที่ยอมรับ</p> <p>๑.๓ สื่อสารผลงานวิจัยเพื่อสร้างความเชื่อมั่นของการใช้ยาแผนไทยต่อสหวิชาชีพ</p> <p>๑.๔ เพิ่มอัตรากำลังบุคลากรแพทย์แผนไทย</p>	<p>๑. การพัฒนาโครงสร้างการบริหารสมุนไพรรวม</p> <p>๑.๑ ให้มีคณะกรรมการนโยบายสมุนไพรรวมแห่งชาติ</p> <p>๑.๒ เสนอแต่งตั้งคณะอนุกรรมการที่เกี่ยวข้องเพื่อประสานการดำเนินงานภายใต้คณะกรรมการนโยบายสมุนไพรรวมแห่งชาติ</p> <p>๑.๓ ให้มีสำนักงานคณะกรรมการนโยบายสมุนไพรรวมแห่งชาติ ภายใต้กรมพัฒนาการแพทย์ทางเลือก</p> <p>๑.๔ แต่งตั้งผู้รับผิดชอบด้านสมุนไพรรวมประจำหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน</p>

มาตรการและแผนงานหลักภายใต้ยุทธศาสตร์	ยุทธศาสตร์ที่ ๑	ยุทธศาสตร์ที่ ๒	ยุทธศาสตร์ที่ ๓	ยุทธศาสตร์ที่ ๔
	<p>๒. การวิจัยและการจัดทำข้อกำหนดมาตรฐานวัตถุดิบสมุนไพร</p> <p>๒.๑ วิจัยและพัฒนาพันธุ์พืชสมุนไพรเป็นวัตถุดิบ</p> <p>๒.๒ จัดทำข้อกำหนดมาตรฐานวัตถุดิบสมุนไพร</p> <p>๒.๓ จัดทำสารมาตรฐานสำหรับการวิเคราะห์ (Reference Standards)</p> <p>๓. การอนุรักษ์และการใช้พืชสมุนไพรจากป่าอย่างยั่งยืน</p> <p>๓.๑ จัดทำฐานข้อมูลพืชสมุนไพรและภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์ของประเทศไทย</p> <p>๓.๒ สร้างเครือข่ายอนุรักษ์พันธุ์พืชสมุนไพร (Plant Blockbank Network)</p> <p>๓.๓ สร้างกลไกเพื่อขับเคลื่อนในการใช้ประโยชน์และการปลูกทดแทนพืชสมุนไพรโดยส่งเสริมเครือข่ายชุมชน</p>	<p>๒. การวิจัยและพัฒนาสมุนไพรไทย</p> <p>๒.๑ ยกระดับศูนย์วิจัยและห้องปฏิบัติการ การวิจัยให้ได้มาตรฐานสากล</p> <p>๒.๒ ปรับปรุงการขึ้นทะเบียนผลิตภัณฑ์สมุนไพร</p> <p>๒.๓ ส่งเสริมการตลาดสิทธิบัตรและอนุสิทธิบัตรงานวิจัยสมุนไพรทั้งในและต่างประเทศ</p> <p>๒.๔ เชื่อมโยงและลดช่องว่างการทำงานวิจัยไปใช้ประโยชน์</p> <ul style="list-style-type: none"> - จัดตั้งสถาบันพัฒนานวัตกรรมสมุนไพรแห่งชาติ - สนับสนุนกลไกการให้ทุนวิจัยครบวงจร <p>๓. การพัฒนาการตลาดสมุนไพรไทย</p> <p>๓.๑ เพิ่มช่องทางการสื่อสารประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์สมุนไพร</p> <p>๓.๒ เพิ่มช่องทางการตลาดและกระจายสินค้าเชิงรุกทั้งในและต่างประเทศ</p> <p>๓.๓ สร้างความเชื่อถือให้กับผลิตภัณฑ์สมุนไพร</p> <p>๓.๔ ยกระดับผู้ประกอบการเพื่อการส่งออก</p> <p>๓.๕ ผลักดันให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการจัดงานผลิตภัณฑ์สมุนไพร (Herbal Expo) ในระดับ ASEAN</p>	<p>๒. การวิจัย เสริมสร้างองค์ความรู้ มาตรฐานคุณภาพ ความเสี่ยง</p> <p>๒.๑ ประเมินและวิจัยยาสมุนไพรในบัญชียาหลักแห่งชาติทุกตำรับ</p> <p>๒.๒ วิจัยทางคลินิกของตำรับยาสมุนไพรเพื่อเพิ่มตำรับยาในบัญชียาหลักแห่งชาติ</p> <p>๒.๓ จัดทำมาตรฐานผลิตภัณฑ์รับของยาสมุนไพร</p> <p>๒.๔ วิจัยคุณสมบัติของสมุนไพรในอาหารหรือใช้ในการปรุงอาหารเพื่อส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค</p> <p>๓. พัฒนาความเข้มแข็งทางวิชาการของการแพทย์แผนไทย</p> <p>๓.๑ พัฒนาการศึกษาระดับปริญญาตรีของแพทย์แผนไทยให้มีการเรียนรู้ที่กว้างขึ้นรวมทั้งขยายการศึกษาระดับปริญญาโทและปริญญาเอกเฉพาะทางหลังจบปริญญาตรี</p> <p>๓.๒ พัฒนาหลักสูตรเฉพาะเพื่อผลิตเภสัชกรด้านสมุนไพร</p> <p>๓.๓ บรรจุวิชาการแพทย์แผนไทยและสมุนไพรในหลักสูตรการแพทย์แผนปัจจุบันและบุคลากรสาธารณสุขสาขาอื่น</p> <p>๓.๔ บรรจุความรู้ด้านการแพทย์แผนไทยและ</p>	<p>๒. การพัฒนากฎหมายด้านการส่งเสริมและควบคุมผลิตภัณฑ์สมุนไพร</p> <p>๒.๑ ตราพระราชบัญญัติผลิตภัณฑ์สมุนไพร พ.ศ. ...</p> <p>๒.๒ ทบทวนและปรับปรุงกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์จากสมุนไพร</p> <p>๓. การพัฒนาระบบฐานข้อมูลสมุนไพรและระบบการประเมินขีดความสามารถในการแข่งขันด้านสมุนไพร</p> <p>๓.๑ กำหนดข้อมูลพื้นฐานในการจัดทำระบบข้อมูลและพัฒนาฐานข้อมูลสมุนไพรตามความต้องการของหน่วยงาน</p> <p>๓.๒ การเชื่อมโยงข้อมูลสมุนไพรเพื่อให้ได้ข้อมูลสมที่ครบถ้วนและถูกต้อง</p> <p>๓.๓ จัดทำดัชนีวัดระดับขีดความสามารถในการแข่งขันภาคอุตสาหกรรมสมุนไพรของประเทศ</p>

มาตรการและแผนงานหลักภายใต้ยุทธศาสตร์	ยุทธศาสตร์ที่ ๑	ยุทธศาสตร์ที่ ๒	ยุทธศาสตร์ที่ ๓	ยุทธศาสตร์ที่ ๔
			<p>สมุนไพรเป็นควมรู้พื้นฐานในการศึกษาทุกระดับ</p> <p>๔. การจัดการและการเข้าถึงยาจากสมุนไพรในบัญชียาหลักแห่งชาติ</p> <p>๔.๑ เพิ่มตำรับยาสมุนไพรในบัญชียาหลักแห่งชาติให้ครอบคลุมโรคที่เป็นปัญหาสาธารณสุข โดยการทบทวนและปรับปรุงเกณฑ์การคัดเลือก</p> <p>๔.๒ สนับสนุนการมียาสมุนไพรในบัญชียาหลักแห่งชาติในโรงพยาบาลทุกระดับ</p> <p>๔.๓ ส่งเสริมการผลิตยาสมุนไพรในบัญชียาหลักแห่งชาติโดยสถานที่ผลิตที่ผ่านรับรองมาตรฐาน PIC/S GMP</p> <p>๔.๔ ผลักดันยาจากสมุนไพรในบัญชียาหลักแห่งชาติให้เป็นยาสามัญประจำบ้าน</p> <p>๔.๕ เร่งรัด ปรับปรุงการขึ้นทะเบียนยาสมุนไพรให้รวดเร็ว</p> <p>๕. การใช้สมุนไพรในการส่งเสริมสุขภาพและการป้องกันโรคในชุมชนและบทบาทหมอพื้นบ้าน</p> <p>๕.๑ ให้มีการจัดระบบดูแลกลุ่มเป้าหมาย</p>	<p>๔. การเสริมสร้างกลไกการบริหารงานวิจัยและพัฒนาสมุนไพร</p> <p>๔.๑ กำหนดแผนการลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนาสมุนไพร</p> <p>๔.๒ เพิ่มการจัดสรรงบประมาณการวิจัยสมุนไพรโดยส่งเสริมให้ภาคเอกชนร่วมลงทุนด้านการวิจัย</p> <p>๔.๓ พัฒนาระบบการเชื่อมโยงนักวิจัยกับผู้ใช้การวิจัย</p> <p>๔.๔ สนับสนุนการลงทุนในปัจจุบันพื้นฐานด้านการวิจัยให้แก่ห้องปฏิบัติการระดับสูงและบุคลากรด้านการวิจัยสมุนไพร</p> <p>๕. ส่งเสริมและพัฒนาสมุนไพร (Product Champion)</p> <p>๕.๑ กำหนดสมุนไพร Product Champion และทบทวนการกำหนดทุก ๓ ปี</p>

มาตรการและแผนงานหลักภายใต้ยุทธศาสตร์	ยุทธศาสตร์ที่ ๑	ยุทธศาสตร์ที่ ๒	ยุทธศาสตร์ที่ ๓	ยุทธศาสตร์ที่ ๔
			<p>พิเศษเช่น อัมพฤกษ์ อัมพาต ผู้สูงอายุและหญิงหลังคลอด</p> <p>๕๒ ส่งเสริม อนุรักษ์ภูมิปัญญาพื้นบ้านสมุนไพรท้องถิ่น และบทบาทหอพื้นบ้าน โดยสำรวจรวบรวมองค์ความรู้และส่งเสริมการใช้สมุนไพรในชุมชนเพื่อส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค</p> <p>๕๓ สนับสนุนพัฒนาเครือข่ายชมรมหมอพื้นบ้าน/อสม./แพทย์แผนไทยในชุมชนให้เข้มแข็ง</p> <p>๕๔ ประสานงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาระบบสุขภาพประชาชน</p> <p>๕.๕ ส่งเสริมการใช้สมุนไพรที่เกี่ยวข้องในกระบวนการผลิตสัตว์</p> <p>๖. การสื่อสารเพื่อสร้างความรู้ที่ถูกต้อง ความเข้าใจ ความเชื่อมั่น</p> <p>๖.๑ สร้างภาพลักษณ์แพทย์แผนไทย และ “การรักษาด้วยสมุนไพร” ในระดับภูมิภาค</p> <p>๖.๒ จัดรณรงค์ระดับชาติเพื่อสื่อสารความรู้และวิธีการใช้สมุนไพรเป็นยาสามัญประจำบ้านให้กับประชาชน</p>	<p>๕.๒ วิเคราะห์ และเสนอมาตรการสนับสนุนสมุนไพร Product Champion ตลอดห่วงโซ่การผลิต</p> <p>๖.การพัฒนาเมืองสมุนไพร</p> <p>๖.๑ พัฒนาจังหวัดที่มีความพร้อมให้เป็นเมืองสมุนไพรต้นแบบใน ๔ ภูมิภาคของประเทศ</p> <p>๖.๒ ส่งเสริมโอกาสในการพัฒนาของจังหวัด/กลุ่มจังหวัดที่มีศักยภาพให้เป็นเมืองสมุนไพร</p>

	ยุทธศาสตร์ที่ ๑	ยุทธศาสตร์ที่ ๒	ยุทธศาสตร์ที่ ๓	ยุทธศาสตร์ที่ ๔
ผลลัพธ์ระยะสั้นปี ๒๕๖๐ (Quick Win)	๑. มีพื้นที่ปลูกสมุนไพรตามมาตรฐาน GAP/GACP หรือมาตรฐานอื่นอย่างน้อย ๕,๕๕๐ ไร่ (ในแปลง ๔,๘๐๐ ไร่ ในป่าเศรษฐกิจชุมชน ๗๕๐ ไร่) ๒. มีฐานข้อมูลพื้นที่ปลูกสมุนไพรในประเทศไทย (Land Use) ๓. มีมาตรฐานการปลูกและการเก็บเกี่ยวพืชสมุนไพรที่มีความสำคัญอย่างน้อย ๒ ชนิด ๔. มีมาตรฐานเครื่องยาตามองค์ความรู้การแพทย์แผนไทย (Materia Medica) ๓๐๐ รายการ ๕. เกิดตลาดกลางอย่างน้อย ๒ แห่ง และตลาดอิเล็กทรอนิกส์ ๖. มีบริการตรวจสอบคุณภาพวัตถุดิบสมุนไพรเพิ่มขึ้น ๘ แห่ง ด้วยห้องปฏิบัติการที่มีมาตรฐาน ISO ๑๗๐๒๕ ๗. มีสารมาตรฐานสำหรับควบคุมคุณภาพวัตถุดิบสมุนไพรอย่างน้อย ๒ ชนิด สมุนไพร ๘. มีข้อกำหนดมาตรฐานสมุนไพรในตำรามาตรฐานสมุนไพรไทย เพิ่มขึ้น จำนวน ๑๕ รายการ	๑. มี Competency Model สำหรับอุตสาหกรรม ๕ กลุ่มคือ ยา ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร เครื่องสำอาง/ผลิตภัณฑ์สปา สารสกัดและผลิตภัณฑ์สำหรับสัตว์ ๒. มีผลิตภัณฑ์สมุนไพรใหม่ระดับพรีเมียม จำนวน ๕๐ ผลิตภัณฑ์ ๓. มีตราสัญลักษณ์รับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทยในระดับสากล ๔. ผลิตภัณฑ์สมุนไพรได้รับตราสัญลักษณ์รับรองคุณภาพ ๓ กลุ่มคือ ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร เครื่องสำอางและผลิตภัณฑ์สปา ๕. มีผลิตภัณฑ์สมุนไพรใหม่อย่างน้อย ๑๐ รายการเข้าสู่กระบวนการยื่นคำขอ Geographical Identification ๖. มีการขยายช่องทางจำหน่ายผลิตภัณฑ์สมุนไพรสู่ตลาดต่างประเทศ เช่น การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และงานมหกรรมสมุนไพรแห่งชาติ เป็นต้น	๑. มูลค่าการใช้ยาสมุนไพรในสถานบริการสาธารณสุขเพิ่มขึ้นร้อยละ ๑๐ ๒. มีคลินิกการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกแบบครบวงจรในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ ได้แก่ โรงพยาบาลศูนย์ โรงพยาบาลทั่วไป และโรงพยาบาลชุมชน ร้อยละ ๘๐ ๓. มีมาตรฐานแนวทางเวชปฏิบัติในการรักษาโรคทางการแพทย์แผนไทย (CPG) ๔. มีการวิจัยยาดำรับแผนไทยเพื่อเพิ่มรายการยาในบัญชียาหลักแห่งชาติ ๑๐ ตำรับ ๕. มีมาตรฐานเภสัชตำรับของยาดำรับ (Thai preparation Herbal Pharmacopoeia) อย่างน้อย ๕ รายการ ๖. มีชุมชนเข้มแข็งในการสร้างเสริมสุขภาพด้วยสมุนไพรอย่างน้อย ๑,๐๐๐ ตำบล	๑. แต่งตั้งคณะกรรมการนโยบายสมุนไพรแห่งชาติ ๒. เสนอร่าง พ.ร.บ. ผลิตภัณฑ์สมุนไพร พ.ศ. ... ๓. มีฐานข้อมูลเชิงมูลค่าทางเศรษฐกิจของสมุนไพรในประเทศไทย ๔. มีแผนการวิจัยสมุนไพรที่ชัดเจนและมีกลไกการจัดสรรงบประมาณการวิจัย ๕,๐๐๐ ล้านบาท ๕. มีการกำหนดสมุนไพร Product Champion และมาตรการส่งเสริมสมุนไพรเป็นรายชนิด ๖. เกิดเมืองสมุนไพร (Herbal City) ๑ จังหวัด

๕.๒.๔ แผนพัฒนาพืชสมุนไพรจังหวัดพัทลุง ภายใต้แผนบูรณาการขับเคลื่อนไทยไปด้วยกันเพื่อพัฒนา “พัทลุงเมืองสมุนไพรครบวงจร” พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๖๗ มีเป้าหมายในการเพิ่มศักยภาพการแข่งขันการเข้าสู่การผลิตสมุนไพรภาคอุตสาหกรรม พัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรและการใช้สมุนไพรในระบบบริการเชิงสุขภาพเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจโดยรวมของจังหวัด และเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

มหาวิทยาลัยทักษิณ ได้จัดทำแผนการขับเคลื่อนไทยไปด้วยกันเพื่อพัฒนาพัทลุงเมืองสมุนไพรครบวงจร พ.ศ.๒๕๖๖-๒๕๗๐ มีเป้าหมายให้ประชาชนในพื้นที่ตระหนักถึงคุณค่าการใช้ผลิตภัณฑ์จากสมุนไพร บุคลากรและเครือข่ายพืชสมุนไพรมีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และทักษะอาชีพขั้นสูง เพิ่มศักยภาพการแข่งขัน การเข้าสู่การผลิตสมุนไพรภาคอุตสาหกรรม ผลิตภัณฑ์สมุนไพรและการใช้สมุนไพรในระบบบริการเชิงสุขภาพ พัฒนาเศรษฐกิจของจังหวัดจากฐานรากของชุมชน และเชื่อมโยงสมุนไพรกับการพัฒนาจังหวัดให้เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของภาคใต้ ดำเนินการในพื้นที่ ๑๑ อำเภอ ภายใต้กรอบประเด็นหลักที่ ๑ รวบรวมพันธูกรรมพืชสมุนไพรอัตลักษณ์พื้นถิ่นเพื่อยกระดับและเพิ่มศักยภาพการผลิต กรอบประเด็นหลักที่ ๒ พัฒนากำลังคนและยกระดับเครือข่ายด้านการแพทย์แผนไทยเพื่อเพิ่มศักยภาพทักษะวิชาชีพ กรอบประเด็นหลักที่ ๓ พัฒนาและส่งเสริมการผลิตพืชสมุนไพรตามมาตรฐานการผลิตให้ได้ปริมาณและสารสำคัญเพื่อส่งเสริมคุณภาพวัตถุดิบและผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่มีมูลค่าสูง กรอบประเด็นหลักที่ ๔ พัฒนาคุณภาพวัตถุดิบสมุนไพรเพื่อการแปรรูปและยกระดับมูลค่าผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขันจากฐานราก กรอบประเด็นหลักที่ ๕ ยกระดับแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพด้านสมุนไพรให้มีมูลค่าสูงเชื่อมโยงอย่างเป็นระบบครบวงจร และเป็นต้นแบบที่สำคัญของภาคใต้กรอบประเด็นหลักที่ ๖ การพัฒนาดิจิทัลแพลตฟอร์มเพื่อยกระดับนวัตกรรมสมุนไพรครบวงจร

กรอบประเด็นหลักที่ ๑ รวบรวมพันธูกรรมพืชสมุนไพรอัตลักษณ์พื้นถิ่นเพื่อยกระดับและเพิ่มศักยภาพการผลิตในจังหวัด

เป้าหมาย: ชนิดพืชสมุนไพรอัตลักษณ์มีคุณค่าและมูลค่าสูง

กิจกรรมหลักที่ ๑.๑ สำรวจ รวบรวม และระบุสายพันธุ์พืชสมุนไพรที่สำคัญของจังหวัด

พัทลุง

๑. สำรวจ รวบรวม และระบุสายพันธุ์พืชสมุนไพรที่สำคัญของจังหวัดพัทลุง
๒. จัดทำแปลงขยายพันธุ์พืชสมุนไพรที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจในพื้นที่ชุมชนต้นแบบ
๓. ยกระดับคุณภาพสายพันธุ์พืชสมุนไพรที่มีสารออกฤทธิ์และการใช้ประโยชน์รอบด้านด้วยกระบวนการวิจัยและการพัฒนาเพื่อสร้างอัตลักษณ์พืชสมุนไพรของจังหวัดพัทลุง
๔. วิจัยและพัฒนากรรมวิธีการผลิตในระบบฟาร์มสมัยใหม่ต้นแบบเพื่อการผลิตพืชสมุนไพรที่ให้สารสำคัญมูลค่าสูง

ผลลัพธ์

๑. ชุมชนมีแหล่งรวบรวมพันธุ์กรรมพืชสมุนไพรพื้นถิ่นจังหวัดพัทลุงเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้และต่อยอดการใช้ประโยชน์ในชุมชน
๒. ชุมชนมีความรู้เกี่ยวกับแหล่งผลิตหรือพื้นที่ปลูกพืชสมุนไพรที่เหมาะสม
๓. จังหวัดพัทลุงมีแหล่งพันธุ์กรรมพืชสมุนไพรท้องถิ่นเพื่อเป็นแหล่งพันธุ์และวิจัยต่อยอด
๔. ประชาชน นักเรียน นักศึกษา ในจังหวัดพัทลุงสามารถเข้าถึงข้อมูลชนิดพืชสมุนไพรเกิดการนำไปขยายผลต่อ เช่น การเพาะปลูก และการนำไปใช้ประโยชน์ด้านต่างๆ

๕. นักวิจัยมีแหล่งข้อมูลพืชสมุนไพรเพื่อใช้ในการศึกษาวิจัยหรือการพัฒนาต่อยอดในด้านอื่น ๆ

๖. ประชาชนต่างจังหวัด ภูมิภาคอื่น สามารถเข้าถึงข้อมูลชนิดพืชสมุนไพรของจังหวัดพัทลุง ทำให้เกิดความต้องการชนิดของสมุนไพรของจังหวัดพัทลุงเพิ่มมากขึ้น

ผลกระทบ

๑. ชุมชนเกิดความตื่นตัวและตระหนักถึงความสำคัญของการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรพื้นถิ่นในการดูแลสุขภาพ และการใช้ประโยชน์ทางด้านอาหาร

๒. เกิดความหลากหลายของเมนูอาหารที่มีการใช้พืชสมุนไพร และตำรับสมุนไพรเพื่อสุขภาพเพิ่มขึ้น

๓. ประชาชนในจังหวัดพัทลุงเกิดการนำพืชสมุนไพรทดแทนพืชเศรษฐกิจที่มีปัญหาสร้างรายได้และนำไปสู่ความมั่นคงทางอาหาร

๔. จังหวัดพัทลุงเกิดการอนุรักษ์และการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านชนิดและพันธุ์สมุนไพรพื้นถิ่นสู่คนรุ่นหลัง

๕. ประชาชนในจังหวัดพัทลุงและประชาชนทั่วไปเกิดการนำพืชสมุนไพรไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันมากขึ้น

๖. เกิดการขยายพื้นที่ปลูกพืชสมุนไพรหลากหลายชนิดเพิ่มขึ้น

๗. เกิดการพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ด้านอาหาร ยารักษาโรคทั้งโรคอุบัติใหม่

๘. ประชาชนมีรายได้จากการจำหน่ายพืชสมุนไพร

๙. จังหวัดพัทลุงเป็นศูนย์กลางข้อมูลด้านสมุนไพรระดับภูมิภาค

กิจกรรมหลักที่ ๑.๒ จัดทำแปลงขยายพันธุ์พืชสมุนไพรที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจในพื้นที่ชุมชนต้นแบบ

ผลลัพธ์

๑. ผู้ผลิตพืชสมุนไพรมีกรรมวิธีและเทคนิคการขยายพันธุ์พืชสมุนไพรที่เหมาะสม

๒. ชุมชนสามารถจัดการขยายพันธุ์พืชสมุนไพรพื้นถิ่นพร้อมให้บริการและเชื่อมโยงกับการทำงานของกรอบงานการแปรรูปได้

๓. เกิดชุมชนต้นแบบในการผลิตเมล็ดพันธุ์หรือท่อนพันธุ์ตั้งต้นทำแปลงขยายพันธุ์ชุมชนต้นแบบ

๔. จังหวัดพัทลุงมีแปลงขยายพันธุ์พืชสมุนไพรแต่ละอำเภอ เพื่อใช้จำหน่ายจ่ายแจกการเพิ่มพื้นที่ปลูก

๕. จังหวัดพัทลุงมีปริมาณชนิดพืชสมุนไพรที่พอเพียงต่อความต้องการในการขยายพื้นที่ปลูก

ผลกระทบ (Impact)

๑. เกษตรกรสามารถพัฒนาต่อยอด และสร้างรายได้เพิ่มให้แก่ชุมชน

๒. ชุมชนสามารถจัดการขยายพันธุ์พืชสมุนไพรพื้นถิ่นพร้อมให้บริการและเชื่อมโยงกับการทำงานของกรอบงานการแปรรูปได้

๓. เกิดการอนุรักษ์ของภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านพันธุ์พืชสมุนไพรพื้นถิ่น

กิจกรรมหลัก ๑.๓ ยกระดับคุณภาพสายพันธุ์พืชสมุนไพรที่มีสารออกฤทธิ์และการใช้ประโยชน์รอบด้าน ด้วยกระบวนการวิจัยและการพัฒนาเพื่อสร้างอัตลักษณ์พืชสมุนไพรของจังหวัดพัทลุง

ผลลัพธ์ (Outcome)

๑. จังหวัดมีพืชสมุนไพรที่ได้รับการขึ้นทะเบียน GI เพิ่มขึ้น
๒. มูลค่าของพืชสมุนไพรที่ได้รับการขึ้นทะเบียน GI มีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้น
๓. เกิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากพืชสมุนไพรที่ได้รับการขึ้นทะเบียน GI เพิ่มขึ้น
๔. ประชาชนทั่วไปรู้จักพืชสมุนไพรของจังหวัดพัทลุงเพิ่มมากขึ้น เกิดความต้องการใช้ประโยชน์ของพืชสมุนไพรอัตลักษณ์
๕. นักวิจัยได้ข้อมูลสำหรับการวางแผนจัดเก็บและนำไปใช้ประโยชน์ในการคัดเลือกสายพันธุ์
๖. มีการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการชนิดพืชสมุนไพรของจังหวัดพัทลุง
๗. เกษตรกรสามารถนำพืชสมุนไพรที่มีสาระสำคัญสูงต่อยอดผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ
๘. จังหวัดพัทลุงเกิดการใช้พื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลกระทบ (Impact)

๑. ชุมชนได้รับการปกป้องสิทธิหลังจากการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI)
๒. สร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนและรักษาภูมิปัญญาชุมชน
๓. พืชสมุนไพรที่ได้รับการขึ้นทะเบียน GI สร้างความเป็นอัตลักษณ์ของจังหวัดพัทลุง
๔. เกิดการยอมรับจังหวัดพัทลุงเป็นเมืองสมุนไพรที่สำคัญของประเทศ
๕. จังหวัดพัทลุงมีผลิตภัณฑ์ที่เป็นอัตลักษณ์
๖. จังหวัดพัทลุงได้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในจังหวัดพัทลุง

กิจกรรมหลักที่ ๑.๔ วิจัยและพัฒนากรรมวิธีการผลิตในระบบฟาร์มสมัยใหม่ต้นแบบเพื่อ

การผลิตพืชสมุนไพรที่ให้สารสำคัญมูลค่าสูง

กรอบประเด็นหลักที่ ๒ พัฒนากำลังคนและยกระดับเครือข่ายด้านการแพทย์แผนไทย เพื่อเพิ่มศักยภาพทักษะวิชาชีพ

เป้าหมาย : พัฒนาบุคลากรและเครือข่ายด้านการแพทย์แผนไทยให้มีความรู้ความเชี่ยวชาญ และทักษะวิชาชีพขั้นสูง เพื่อเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้านการท่องเที่ยวเชิงรักษาสุขภาพและการบริการที่เกี่ยวข้องด้านสุขภาพทุกช่วงวัย

กิจกรรมหลักที่ ๒.๑ พัฒนากลไกสนับสนุนการพัฒนาากำลังคนเพื่อเพิ่มศักยภาพการขับเคลื่อนพัทลุงเมืองสมุนไพรครบวงจร

ผลลัพธ์ (Outcome)

๑. กำลังคนด้านการแพทย์ไทยและการแพทย์พื้นบ้านจังหวัดพัทลุงเพิ่มขีดความสามารถการแข่งขันด้านการให้บริการด้านสุขภาพของจังหวัดพัทลุง
๒. เกิดการเชื่อมโยงกิจกรรมในชุมชนสู่ระบบตำบล อำเภอ จังหวัด และภูมิภาค
๓. เกิดเวทีการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ด้านการใช้ประโยชน์ของพืชสมุนไพร และการต่อยอดในกิจกรรมอื่น
๔. ข้อมูลความต้องการด้านกำลังคนด้านการแพทย์ไทยและการแพทย์พื้นบ้านจังหวัดพัทลุงสนับสนุนด้านการพัฒนาสมุนไพรพื้นบ้านพัทลุงเพิ่มมากขึ้น

๕. เครือข่ายการแพทย์แผนไทยและการแพทย์พื้นบ้านจังหวัดพัทลุงและเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับสมุนไพรพื้นบ้านจังหวัดพัทลุง มีความรู้ความเข้าใจระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ที่ตั้งเครือข่ายและสมาชิกการแพทย์แผนไทยและการแพทย์พื้นบ้านจังหวัดพัทลุง และสามารถนำไปปรับใช้เพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพหรือการให้บริการด้านสุขภาพ

๖. เครือข่ายการแพทย์แผนไทยและการแพทย์พื้นบ้านจังหวัดพัทลุงและเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับสมุนไพรพื้นบ้านจังหวัดพัทลุง มีความรู้ความเข้าใจและการพัฒนาเทคโนโลยีความร่วมมือการพัฒนากำลังคนในการขับเคลื่อนพัทลุงเมืองสมุนไพรครบวงจร

๗. เครือข่ายการแพทย์แผนไทยและการแพทย์พื้นบ้านจังหวัดพัทลุงและเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับสมุนไพรพื้นบ้านจังหวัดพัทลุง มีระบบกำกับ ติดตาม และกลไกการขับเคลื่อนความสำเร็จ

๘. ระบบฐานข้อมูลสร้างความภาคภูมิใจให้กับเครือข่ายหน่วยงานและรายชื่อสมาชิกเครือข่ายด้านการแพทย์ไทยและการแพทย์พื้นบ้านจังหวัดพัทลุงและเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับสมุนไพรพื้นบ้าน

๙. ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ที่ตั้งเครือข่ายและสมาชิกการแพทย์แผนไทยและการแพทย์พื้นบ้านจังหวัดพัทลุง และเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับสมุนไพรพื้นบ้านจังหวัดพัทลุง เพิ่มศักยภาพในการพัฒนากำลังคนในการขับเคลื่อนพัทลุงเมืองสมุนไพรครบวงจร

๑๐. หน่วยงานหรือสมาชิกเครือข่ายด้านการแพทย์ไทยและการแพทย์พื้นบ้านจังหวัดพัทลุง และเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับสมุนไพรพื้นบ้านจังหวัดพัทลุง ได้รับการพัฒนากำลังคนในการขับเคลื่อนพัทลุงเมืองสมุนไพรครบวงจรเพิ่มขึ้น

๑๑. องค์ความรู้ ความสามารถหรือศักยภาพของหน่วยงาน และสมาชิกเครือข่ายด้านการแพทย์แผนไทยและการแพทย์พื้นบ้านจังหวัดพัทลุงและเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับสมุนไพรพื้นบ้านจังหวัดพัทลุง เพิ่มศักยภาพการแข่งขันการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

๑๒. จังหวัดพัทลุงมีกลไกความร่วมมือพัฒนากำลังคนขับเคลื่อนพัทลุงเมืองสมุนไพรครบวงจร

๑๓. จังหวัดพัทลุงมีฐานข้อมูลระบบเครือข่ายหน่วยงานและรายชื่อสมาชิกเครือข่ายด้านการแพทย์ไทยและการแพทย์พื้นบ้านจังหวัดพัทลุงและเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับสมุนไพรพื้นบ้านจังหวัดพัทลุง เพื่อใช้ในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์เมืองสมุนไพรครบวงจร

ผลกระทบ (Impact)

๑. ระบบเครือข่ายผลักดันให้เกิดการขับเคลื่อนเศรษฐกิจจากฐานราก โดยใช้สมุนไพรเป็นประเด็นหลัก

๒. เกิดนโยบายการส่งเสริมและการขับเคลื่อนการพัฒนากำลังคนในการขับเคลื่อนพัทลุงเมืองสมุนไพรครบวงจรที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้รับบริการและผู้ให้บริการทุกด้านที่เกี่ยวข้องกับสมุนไพรพื้นบ้านจังหวัดพัทลุง

๓. จังหวัดพัทลุงเกิดการหมุนเวียนเศรษฐกิจฐานราก

๔. จังหวัดพัทลุงเป็นจังหวัดนาร่องที่มีฐานข้อมูลความรู้ ความสามารถและศักยภาพของเครือข่ายหน่วยงานและสมาชิกเครือข่ายด้านการแพทย์ไทยและการแพทย์พื้นบ้านจังหวัดพัทลุง และเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับสมุนไพรพื้นบ้านจังหวัดพัทลุงและเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับสมุนไพร

๕. จังหวัดพัทลุงเป็นเมืองต้นแบบการสร้างกลไกการพัฒนากำลังคนด้านการแพทย์แผนไทยและการแพทย์พื้นบ้านจังหวัดพัทลุงและเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับสมุนไพรรองที่มีฐานข้อมูล ความรู้ ความสามารถและศักยภาพของเครือข่ายหน่วยงานและสมาชิกเครือข่ายด้านการแพทย์ไทยและการแพทย์พื้นบ้านจังหวัดพัทลุงและเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับสมุนไพรรองที่มีฐานข้อมูล ความรู้ ความสามารถและศักยภาพของเครือข่ายหน่วยงานและสมาชิกเครือข่ายด้านการแพทย์ไทยและการแพทย์พื้นบ้านจังหวัดพัทลุงและเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับสมุนไพรรองที่มีฐานข้อมูล ความรู้ ความสามารถและศักยภาพของเครือข่ายหน่วยงานและสมาชิกเครือข่ายด้านการแพทย์ไทยและการแพทย์พื้นบ้านจังหวัดพัทลุง

๖. จังหวัดพัทลุงเป็นศูนย์กลางในการบริการแพทย์แผนไทยด้านสุขภาพของภาคใต้เกิดเครือข่ายด้านการแพทย์ไทย และการแพทย์พื้นบ้านจังหวัดพัทลุงและเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับสมุนไพรรองที่มีฐานข้อมูล ความรู้ ความสามารถและศักยภาพของเครือข่ายหน่วยงานและสมาชิกเครือข่ายด้านการแพทย์ไทยและการแพทย์พื้นบ้านจังหวัดพัทลุงและเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับสมุนไพรรองที่มีฐานข้อมูล ความรู้ ความสามารถและศักยภาพของเครือข่ายหน่วยงานและสมาชิกเครือข่ายด้านการแพทย์ไทยและการแพทย์พื้นบ้านจังหวัดพัทลุง

๗. จังหวัดพัทลุงเป็นจังหวัดนำร่องที่มีฐานข้อมูลความรู้ความสามารถและศักยภาพของเครือข่ายหน่วยงานและสมาชิกเครือข่ายด้านการแพทย์ไทยและการแพทย์พื้นบ้านจังหวัดพัทลุงและเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับสมุนไพรรองที่มีฐานข้อมูล ความรู้ ความสามารถและศักยภาพของเครือข่ายหน่วยงานและสมาชิกเครือข่ายด้านการแพทย์ไทยและการแพทย์พื้นบ้านจังหวัดพัทลุงและเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับสมุนไพรรองที่มีฐานข้อมูล ความรู้ ความสามารถและศักยภาพของเครือข่ายหน่วยงานและสมาชิกเครือข่ายด้านการแพทย์ไทยและการแพทย์พื้นบ้านจังหวัดพัทลุง

๘. จังหวัดพัทลุงเป็นศูนย์กลางในการบริการแพทย์แผนไทย ด้านสุขภาพของภาคใต้เกิดเครือข่ายด้านการแพทย์ไทยและการแพทย์พื้นบ้านจังหวัดพัทลุง และเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับสมุนไพรรองที่มีฐานข้อมูล ความรู้ ความสามารถและศักยภาพของเครือข่ายหน่วยงานและสมาชิกเครือข่ายด้านการแพทย์ไทยและการแพทย์พื้นบ้านจังหวัดพัทลุง

๙. จังหวัดพัทลุงเป็นศูนย์รวมบุคลากรผู้ให้บริการด้านสุขภาพที่มีทักษะอาชีพสูงและมีความเชี่ยวชาญศาสตร์ด้านสุขภาพบำบัด

๑๐. จังหวัดพัทลุงมีความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในระดับภูมิภาค ประเทศ และเอเชีย และเป็นเมืองต้นแบบในการพัฒนากำลังคนด้านการแพทย์แผนไทยและการแพทย์พื้นบ้านจังหวัดพัทลุงและเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับสมุนไพรรองที่มีฐานข้อมูล ความรู้ ความสามารถและศักยภาพของเครือข่ายหน่วยงานและสมาชิกเครือข่ายด้านการแพทย์ไทยและการแพทย์พื้นบ้านจังหวัดพัทลุง

กิจกรรมหลักที่ ๒.๒ พัฒนาและยกระดับกำลังคนทางด้านการแพทย์แผนไทยและด้านสุขภาพทุกระดับชั้น โดยบูรณาการร่วมกับเทคโนโลยี ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้มีทักษะอาชีพขั้นสูงขึ้น และการดูแลสุขภาพด้วยสมุนไพรรองในชีวิตประจำวัน

ผลลัพธ์ (Outcome)

๑. ประชาชนในจังหวัดพัทลุงเข้าถึงแหล่งบริการด้านสุขภาพทางการแพทย์แผนไทยเพิ่มขึ้น

๒. ผู้ให้บริการด้านสุขภาพทุกระดับชั้นมีอาชีพที่มีเกียรติและมีรายได้เพิ่มขึ้น

๓. หมอพื้นบ้านมีอาชีพที่มีเกียรติและมีรายได้เพิ่มขึ้น จังหวัดพัทลุงมีบุคลากรที่ให้บริการด้านสุขภาพที่มีทักษะอาชีพสูงเพิ่มขึ้น และมีจำนวนมากขึ้น

๔. จังหวัดพัทลุงเป็นผู้นำในด้านการพัฒนาบุคลากรทางการแพทย์แผนไทย

๕. จังหวัดพัทลุงเป็นศูนย์รวมบุคลากรทางการแพทย์แผนไทย ที่มีความเชี่ยวชาญศาสตร์ด้านสุขภาพบำบัด

๖. จังหวัดพัทลุงมีบุคลากรแพทย์แผนไทยในสังกัดหน่วยงานของรัฐ มีทักษะอาชีพสูงเพิ่มขึ้น และมีจำนวนมากขึ้น

๗. จังหวัดพัทลุงเป็นผู้นำในด้านการพัฒนาบุคลากรหมอฟันบ้านทางการแพทย์แผนไทย

๘. จังหวัดพัทลุงมีบุคลากรหมอฟันบ้านที่มีทักษะอาชีพสูงทางด้านสุขภาพเพิ่มจำนวนมากขึ้น

๙. จังหวัดพัทลุงเป็นศูนย์รวมบุคลากรทางหมอฟันบ้านการแพทย์แผนไทย ที่มีความเชี่ยวชาญศาสตร์ด้านสุขภาพบำบัด

๑๐. จังหวัดพัทลุงเป็นศูนย์รวมบุคลากรผู้ให้บริการด้านสุขภาพที่มีทักษะอาชีพสูงและมีความเชี่ยวชาญศาสตร์ด้านสุขภาพบำบัด

๑๑.จังหวัดพัทลุงเป็นผู้นำในด้านการพัฒนาบุคลากรที่ให้บริการด้านสุขภาพที่มีทักษะอาชีพ
สูงขึ้น

กิจกรรมหลักที่ ๒.๓ พัฒนาเครือข่ายการบริการสุขภาพแบบองค์รวมวิถีเมืองลุง
ด้วยการบูรณาการความร่วมมือทุกภาคส่วน เพื่อนำไปสู่ความเข้มแข็งในระบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ
ในจังหวัดพัทลุง

ผลลัพธ์ (Outcome)

๑. ประชาชนทั่วไปสามารถมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการบริการด้านสุขภาพแบบองค์รวม
๒. จังหวัดพัทลุงมีหน่วยงานภาคีร่วมที่ช่วยส่งเสริมความเข้มแข็งการท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ
๓. จังหวัดพัทลุงมีศักยภาพในการพัฒนาเป็นเมืองแห่งการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในระดับภาคใต้

ผลกระทบ (Impact)

๑. จังหวัดพัทลุงเป็นที่รู้จักของประชาชนทั่วไปทั้งในและต่างประเทศ เกิดความต้องการ
เข้ามาท่องเที่ยว
๒. จังหวัดพัทลุงมีความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในระดับประเทศ
และเอเชีย

กิจกรรมหลักที่ ๒.๔ วิจัยนวัตกรรมคนและการบริการเพื่อการพัฒนาจังหวัดพัทลุง
เมืองสมุนไพรครบวงจรและการเสริมสร้างความเข้มแข็ง การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ให้ได้มาตรฐาน
การบริการระดับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ผลลัพธ์ (Outcome)

๑. กิจกรรมการบริการด้านสุขภาพของชุมชนดึงดูดบุตรหลานให้ทำงานในท้องถิ่น และเกิด
การต่อยอดกิจกรรมเสริมอื่นๆ
๒. เกิดการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญของชุมชน เพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ
๓. เกิดการยกระดับมาตรฐานการรับบริการด้านการท่องเที่ยวที่สูงขึ้น
๔. ชุมชนมีกิจกรรมการบริการด้านสุขภาพเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนและของจังหวัดพัทลุง
๕. จังหวัดพัทลุงมีองค์ความรู้ที่ส่งเสริมกิจกรรมหรือกระบวนการเกิดการผลักดันให้เข้าสู่
การเป็นเมืองบริการด้านสุขภาพในระดับประเทศได้เร็วยิ่งขึ้น
๖. ชุมชนมีรายได้ต่อครัวเรือนเพิ่มมากขึ้น
๗. ชุมชนสามารถขับเคลื่อนและบริหารจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวด้วยตนเอง
๘. นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวและรับบริการกิจกรรมของชุมชนเพิ่มมากขึ้น
๙. จังหวัดพัทลุง เป็นผู้นำในการนำสมุนไพรมาขับเคลื่อนในประเด็นการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ
ของภาคใต้

๑๐. จังหวัดพัทลุงมีจำนวนนวัตกรรมด้านบริการสุขภาพเชิงท่องเที่ยวมากขึ้น จังหวัดพัทลุง
มีสถานบริการด้านสุขภาพได้รับมาตรฐานการรับบริการด้านการท่องเที่ยวมากขึ้น

๑๑. จังหวัดพัทลุงมีชุมชนต้นแบบที่นำสมุนไพรมาใช้ในการจัดการด้านสุขภาพและการ
ให้บริการ เพื่อเสริมการท่องเที่ยวและความเข้มแข็งของชุมชน

ผลกระทบ (Impact)

๑. ชุมชนเกิดการอนุรักษ์และหวงแหนพืชสมุนไพรและเกิดการส่งเสริมภูมิปัญญา และการ
ถ่ายทอดสู่รุ่นหลาน

๒. ชุมชนมีความภาคภูมิใจในความเป็นเจ้าของในกิจกรรมหรือทรัพยากรที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

๓. ชุมชนมีสุขภาพที่แข็งแรง มีภูมิต้านทานต่อโรคอุบัติใหม่และอุบัติซ้ำ

๔. นักท่องเที่ยวเกิดการเที่ยวซ้ำในชุมชนที่ให้บริการด้านสุขภาพ

๕. ประชาชนในชุมชนเกิดความรักความสามัคคี เกิดความตระหนักในการใช้และการอนุรักษ์ทรัพยากรท้องถิ่น

๖. จังหวัดพัทลุงเกิดการหมุนเวียนเศรษฐกิจจากฐานราก

๗. จังหวัดพัทลุงเกิดนโยบายในการพัฒนา ส่งเสริม และต่อยอดในการนำสมุนไพรมาขับเคลื่อนประเด็นการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

๘. จังหวัดพัทลุงมีความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในระดับประเทศและเอเชีย

กรอบประเด็นหลักที่ ๓ พัฒนาและส่งเสริมการผลิตพืชสมุนไพรตามมาตรฐานการผลิตให้ได้ปริมาณและสารสำคัญเพื่อส่งเสริมคุณภาพวัตถุดิบและผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่มีมูลค่าสูง

เป้าหมาย: ระบบการผลิตพืชสมุนไพรได้มาตรฐานการผลิต พืชสมุนไพรได้ปริมาณและสารสำคัญสูง

กิจกรรมหลักที่ ๓.๑ จัดทำฐานข้อมูลเพื่อสร้างความแม่นยำในการระบุเขตพื้นที่การปลูกและการให้สารสำคัญที่มีมูลค่าสูงของพืชสมุนไพรหลัก พืชสมุนไพรทางเลือก พืชสมุนไพรอัตลักษณ์พัทลุง และพืชสมุนไพรตามนโยบาย

ผลลัพธ์ (Outcome)

๑. ได้ข้อมูลชนิดของสมุนไพรที่มีความเหมาะสมต่อการปลูกพืชในพื้นที่นั้น ๆ

๒. สวนยางพารามีความหลากหลายของชนิดพืชสมุนไพรที่นำมาปลูกเป็นพืชร่วมยาง

๓. เกษตรกรมีความแม่นยำในการเลือกใช้พื้นที่และปรับปรุงดินให้เหมาะสมในการปลูกพืชสมุนไพร

๔. เกษตรกรมีรายได้เสริมจากพืชร่วมยาง

๕. เกษตรกรเกิดการขยายพื้นที่ปลูกพืชสมุนไพรในพื้นที่ที่เหมาะสม

๖. เกษตรกรสามารถเลือกชนิดพืชสมุนไพร เพื่อใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

๗. เกษตรกรเกิดการเปลี่ยนแปลงการปลูกยางเชิงเดี่ยวกลับมาปลูกพืชร่วมยาง โดยมีพืชสมุนไพรเป็นพืชร่วมยางเพิ่มขึ้น

๘. เกิดการคัดสรรชนิดของพืชสมุนไพรเพื่อนำไปสู่การพัฒนาต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ

๙. เกิดรูปแบบการนำไปใช้ประโยชน์ที่หลากหลาย

๑๐. เกิดเป็นเกษตรกรต้นแบบและเกิดการขยายเป็นเครือข่าย

๑๑. เกิดการลดการใช้สารเคมีในสวนยางพารา

๑๒. ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึงข้อมูลของชนิดพืชสมุนไพรได้ง่าย

๑๓. ประชาชนในจังหวัดพัทลุงมีความตระหนักในการนำสมุนไพรมาใช้ให้เกิดคุณค่าและมูลค่า

๑๔. ประชาชนในจังหวัดพัทลุงเกิดการนำพืชสมุนไพรไปใช้ในชีวิตประจำวัน

๑๕. จังหวัดพัทลุงมีชนิดของพืชสมุนไพรเพิ่มขึ้นและมีความหลากหลาย

ผลกระทบ (Impact)

๑. เกิดนโยบายการส่งเสริมและการขับเคลื่อนชนิดพืชสมุนไพรอัตลักษณ์ ประจำท้องถิ่น ที่ปลูกได้อย่างเหมาะสมในพื้นที่นั้น ๆ
๒. สวนยางพาราเกิดความชุ่มชื้นในระบบนิเวศ พื้นที่สวนยางเป็นแหล่งชุ่มน้ำ ดูดซับน้ำ และเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดิน เพิ่มความหลากหลายของชนิดพืชและสิ่งมีชีวิตในดินและบนดิน
๓. เกษตรกรเกิดการรวมกลุ่มการปลูกพืชสมุนไพรชนิดต่างๆ
๔. เกษตรกรมีความตระหนักในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างถูกต้องและยั่งยืน
๕. เกษตรกรชาวสวนยางลดภาระค่าใช้จ่ายในการจัดการปุ๋ยและวัชพืชในสวนยางพารา สร้างความมั่นคงทางด้านรายได้ของครัวเรือนชาวสวนยาง
๖. เกิดการแพร่หลายในการนำพืชสมุนไพรไปใช้ประโยชน์ในเชิงสุขภาพ
๗. เกิดการถ่ายทอดองค์ความรู้เรื่องสมุนไพรจากรุ่นเก่าสู่รุ่นใหม่
๘. เกิดเครือข่ายพืชสมุนไพรครบวงจรในจังหวัดพัทลุง
๙. เกิดการศึกษาวิจัย พัฒนาสายพันธุ์ต่อยอดเพื่อค้นหาสายพันธุ์พืชสมุนไพรที่โดดเด่น
๑๐. จังหวัดพัทลุงเป็นศูนย์กลางเมืองสมุนไพรที่มีความหลากหลายชนิดในภาคใต้
๑๑. จังหวัดพัทลุงเป็นต้นแบบในการปลูกพืชสมุนไพรร่วมยางพารา
๑๒. จังหวัดพัทลุงเป็นจังหวัดนำร่องในการผลิตพืชสมุนไพรที่สำคัญ

กิจกรรมหลักที่ ๓.๒ เพิ่มศักยภาพพื้นที่ปลูกและยกระดับพืชสมุนไพรหลัก พืชสมุนไพรทางเลือกพืชสมุนไพรอัตลักษณ์พัทลุง และพืชสมุนไพรตามนโยบาย เพื่อให้ได้มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ร่วมกับบูรณาการองค์ความรู้เพื่อการจัดการศูนย์เรียนรู้พืชสมุนไพรและการนำไปใช้ประโยชน์ของชุมชน

ผลลัพธ์ (Outcome)

๑. เกษตรกรสามารถนำพืชสมุนไพรไปใช้ในการดูแลรักษาตนเอง และแนะนำประโยชน์ของพืชสมุนไพรแก่ผู้อื่น
๒. เกษตรกรสามารถผลิตพืชสมุนไพรตามหลักวิชาการ สามารถลดต้นทุนการผลิต เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต
๓. เกษตรกรเห็นคุณค่าของสิ่งเหลือใช้หรือวัสดุเศษเหลือเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่โดยเฉพาะในระบบการผลิตพืชสมุนไพรแบบอินทรีย์ เกิดช่องทางการตลาดจำหน่ายผลิตผลของพืชสมุนไพรที่ได้มาตรฐาน
๔. เกิดการขยายพื้นที่ปลูกพืชสมุนไพร GI มากขึ้น เกษตรกรสามารถจำหน่ายผลผลิตพืชสมุนไพรที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP, GACP และเกษตรกรอินทรีย์ในราคาที่สูงขึ้น
๕. เกิดการนำผลผลิตไปต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพสูง ผลิตผลสมุนไพรจังหวัดพัทลุงที่ได้รับมาตรฐาน GAP, GI, GACP และเกษตรกรอินทรีย์มีราคาที่สูงขึ้น
๖. เกิดการสะสมพืชสมุนไพรที่หายาก
๗. เกษตรกรผู้ผลิต ผู้แปรรูป หน่วยงานภาครัฐที่ต้องการวิเคราะห์สารปนเปื้อนในดิน น้ำ ผลิตผล และสารสำคัญในสมุนไพร สามารถเข้ารับบริการได้อย่างรวดเร็ว สะดวก และประหยัดค่าใช้จ่าย
๘. เกิดการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชมากขึ้น
๙. เกิดแหล่งการขยายพันธุ์และการผลิตท่อนพันธุ์/ต้นพันธุ์ เพิ่มขึ้น

๑๐. ได้ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวกับสารพิษ และสาระสำคัญในพืชสมุนไพรที่สามารถส่งต่อไปยังการพัฒนาในกลไกต่างๆ ของนโยบาย “พืชมืองสมุนไพรครบวงจร”

๑๑. ตลาดมีความต้องการผลผลิตของพืชสมุนไพร GI เพิ่มมากขึ้น

๑๒. ประชาชนในจังหวัดพืชมือง มีความตระหนักในผลผลิตพืชสมุนไพร ในระบบอินทรีย์หรือระบบที่ปลอดสารพิษ ไม่มีการใช้สารเคมีในระบบการผลิตทุกขั้นตอน

๑๓. ประชาชนในจังหวัดพืชมืองเกิดความตระหนักและหวงแหนพืชสมุนไพร GI

๑๔. ปริมาณผลผลิตต่อพื้นที่ปลูกเพิ่มขึ้น

๑๕. ผลผลิตสมุนไพรให้สาระสำคัญสูง และไม่มีสารพิษตกค้าง และสามารถนำไปเป็นวัตถุดิบในการผลิตเป็นยาได้ (medical grade) ปริมาณผลผลิตพืชสมุนไพรที่มีคุณภาพตามความต้องการของตลาด

๑๖. พื้นที่เกษตรอินทรีย์ในจังหวัดพืชมืองเพิ่มขึ้น

๑๗. จังหวัดพืชมืองมีศูนย์ที่สนับสนุนการพัฒนาจังหวัดพืชมืองเป็นเมืองเกษตรกรรม

๑๘. จังหวัดพืชมืองมีพืชที่เป็นอัตลักษณ์ประจำถิ่นเพิ่มมากขึ้น

๑๙. จังหวัดพืชมืองมีศูนย์บริการตรวจรับวิเคราะห์สารตกค้างในดิน น้ำ และผลผลิต และวิเคราะห์สาระสำคัญในพืชสมุนไพร สร้างความเข้มแข็งในการขับเคลื่อนนโยบาย "พืชมืองสมุนไพรครบวงจร"

๒๐. สร้างความเชื่อถือและความมั่นใจให้กับผู้ผลิตและผู้บริโภคเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ที่ไม่มีสารพิษที่เป็นอันตรายต่อร่างกายและสิ่งแวดล้อมตกค้างในดินและในผลผลิต

ผลกระทบ (Impact)

๑. การปลูกพืชสมุนไพรเป็นอาชีพหลักและอาชีพเสริมรายได้ของเกษตรกร

๒. เกษตรกรเกิดการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และการพัฒนาระบบการผลิตที่ดีขึ้น เกิดการเชื่อมโยงนวัตกรรมการผลิตผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ จากพืชสมุนไพรเชิงสุขภาพและการท่องเที่ยว

๓. เกษตรกรมีเครือข่ายเพิ่มมากขึ้น

๔. เกิดการใช้ประโยชน์ของพืชสมุนไพร GI เพิ่มมากขึ้น

๕. เกิดการต่อยอดในการนำผลผลิตของพืชสมุนไพร GI มาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีความหลากหลายเพิ่มขึ้น

๖. เกิดการนำผลผลิตพืชสมุนไพรไปต่อยอดในการทำธุรกิจอื่นๆ เพิ่มมากขึ้น

๗. เกิดการนำสมุนไพรไปใช้ในการดูแลสุขภาพเพิ่มมากขึ้น

๘. เกิดช่องทางการตลาดในการจำหน่ายผลผลิตสมุนไพรมากขึ้น

๙. เกิดนโยบายในการส่งเสริมและต่อยอดทุกมิติของพืชสมุนไพร GI รายได้ของเกษตรกรเพิ่มขึ้น

๑๐. เกิดห่วงโซ่อุปทานของวัตถุดิบสมุนไพรที่มีคุณภาพได้มาตรฐานเพื่อนำไปพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์ที่ได้มาตรฐาน

๑๑. เกิดแหล่งท่องเที่ยวเกษตรเกี่ยวกับระบบการผลิตพืชสมุนไพรที่เป็นอัตลักษณ์ของจังหวัดพืชมือง

๑๒. เกษตรกรมีรายได้จากการจำหน่ายพืชสมุนไพรเพิ่มขึ้น

๑๓. ประชาชนในจังหวัดพืชมืองมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีภูมิคุ้มกันการเกิดโรคอุบัติซ้ำและอุบัติใหม่

๑๔. ประชาชนภายนอกพื้นที่เกิดความต้องการเข้ามาท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในจังหวัดพืชมืองเพิ่มมากขึ้น

๑๕. สร้างความเข้มแข็งให้กับระบบกลไกการขับเคลื่อนนโยบาย "พัทลุงเมืองสมุนไพรครบวงจร" รายได้ของเกษตรกรเพิ่มขึ้น

๑๖. สร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ผลิตภัณฑ์พืชสมุนไพร เพิ่มความสามารถในการแข่งขันและส่งเสริมสมุนไพรปลอดภัยและการผลิตผลิตภัณฑ์

๑๗. จังหวัดพัทลุงเกิดการพัฒนาเมืองหรือการพัฒนาเศรษฐกิจโดยใช้พืชสมุนไพรขับเคลื่อนแบบ Bio-Circular-Green Economic Model (BCG)

๑๘. จังหวัดพัทลุงเป็นแหล่งการผลิตพืชสมุนไพรที่มีคุณภาพและได้มาตรฐานที่สำคัญของภาคใต้

๑๙. เกษตรกรมีรายได้จากการจำหน่ายต้นพันธุ์ ผลผลิต และผลิตภัณฑ์สมุนไพร

๒๐. จังหวัดพัทลุงเป็นแหล่งผลิตพืชสมุนไพรที่สำคัญของภาคใต้

๒๑. จังหวัดพัทลุงมีระบบนิเวศโดยรวมมีความอุดมสมบูรณ์ขึ้น เกิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือเชิงธรรมชาติตามมา

๒๒. จังหวัดพัทลุงมีศักยภาพการผลิตพืชสมุนไพรที่ได้มาตรฐานและคุณภาพสูง

๒๓. จังหวัดพัทลุงมีรายได้รวมเพิ่มขึ้น

กิจกรรมหลักที่ ๓.๓ ยกระดับขีดความสามารถ พืชสมุนไพรหลัก พืชสมุนไพรทางเลือก พืชสมุนไพร อัตลักษณ์พัทลุง และพืชสมุนไพรตามนโยบายด้วยการวิจัยและนวัตกรรม

ผลลัพธ์ (Outcome)

๑. ข้อกำหนดมาตรฐานสมุนไพรของสมุนไพรพื้นถิ่นที่มีมาตรฐานสากลนำไปสู่การพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตพืชสมุนไพรที่มีความปลอดภัย (GAP)

๒. การจัดการด้านการควบคุมกระบวนการผลิตพืชที่ได้มาตรฐาน มีมาตรการป้องกันอันตรายที่ผู้บริโภคอาจได้รับจากการบริโภคพืชสมุนไพร (HACCP)

๓. กลุ่มเป้าหมายที่ต้องการใช้สมุนไพรได้ทราบปริมาณสารสำคัญต่าง ๆ ที่มีอยู่ในพืชสมุนไพร นำไปสู่การพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่มีประสิทธิภาพและยกระดับผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่ได้มาตรฐานยิ่งขึ้น ผลผลิตของพืชสมุนไพรทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเพียงพอต่อความต้องการ

๔. เกิดการใช้พื้นที่การผลิตขนาดเล็กอย่างมีประสิทธิภาพในพื้นที่ชุมชนอื่นๆ

๕. ผลผลิตของพืชสมุนไพรทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเพียงพอต่อความต้องการของตลาด

๖. ระบบการผลิตพืชสมุนไพรมีความน่าเชื่อถือต่อการผลิตที่ไม่ปนเปื้อนจากสารพิษต่างๆ

๗. ลดค่าใช้จ่ายด้านแรงงานคนในการจัดการการผลิตพืชสมุนไพร

๘. ชนิดของสมุนไพรที่ค้นพบสามารถนำไปต่อยอดผลิตภัณฑ์จากสมุนไพรนำไปสู่การเพิ่มมูลค่าและมีศักยภาพการนำไปใช้ประโยชน์ด้านสุขภาพทุกมิติ

๙. ผลงานทางวิชาการในรูปแบบสิ่งพิมพ์และไฟล์อิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งเกิดจากการศึกษาวิจัย อาทิเช่น บทความจากการประชุมวิชาการ บทความวิจัย

๑๐. การใช้ประโยชน์จากเครื่องมือ อุปกรณ์ ห้องวิจัย และโครงสร้างพื้นฐาน

๑๑. การนำพืชสมุนไพรไปพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ที่เป็นอาหารเสริมเพื่อสุขภาพเพิ่มมากขึ้น

๑๒. ผู้บริโภคมีสุขภาพที่แข็งแรง มีภูมิคุ้มกันทางร่างกาย

๑๓. ประชาชนในจังหวัดพัทลุงมีความภาคภูมิใจ และนำพืชสมุนไพรมาใช้ในชีวิตประจำวันเพิ่มมากขึ้น

๑๔. ประชาชนในจังหวัดพัทลุงมีสุขภาพที่แข็งแรง มีภูมิคุ้มกันจากโรคอุบัติซ้ำและโรคอุบัติใหม่ และมีสุขภาพจิตที่ดี

๑๕. ประชาชนในจังหวัดพัทลุงมีรายได้เสริมจากการผลิตและจำหน่าย รวมถึงบริการอื่น ๆ จากสมุนไพร

๑๖. ประชาชนทุกช่วงวัย และประชาชนที่มีรายได้ได้น้อยสามารถเข้าถึงแหล่งอาหารเสริมที่มีคุณภาพต่อสุขภาพ

๑๗. จังหวัดพัทลุงมีชื่อเสียงที่เป็นแหล่งมรดกพืชสมุนไพร

ผลกระทบ (Impact)

๑. นักวิจัยหรือผู้ประกอบการสามารถนำข้อมูลที่ได้ไปใช้เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพร

๒. เพิ่มรายได้ให้กับกลุ่มเกษตรกรในการส่งเสริมการปลูกพืชสมุนไพร

๓. รายได้ครัวเรือนจากการผลิตพืชสมุนไพรเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับพื้นที่ปลูก

๔. เกิดการพัฒนากรรมวิธีการเพาะปลูกพืชสมุนไพรให้ได้ปริมาณสารสำคัญที่สูงและมีคุณภาพ

๕. เกิดการนำพืชสมุนไพรไปใช้ประโยชน์ในชุมชนในรูปแบบต่างๆ เพิ่มมากขึ้น

๖. เกิดช่องทางการตลาดจากภายนอกเพิ่มมากขึ้น

๗. เกิดการยกระดับพืชสมุนไพรของท้องถิ่นให้มีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้น ทั้งนี้เพื่อปกป้องพืชสมุนไพรของประเทศไทยให้อยู่กับคนไทยและคนไทยได้ใช้ประโยชน์สูงสุด

๘. ประหยัดงบประมาณและค่าใช้จ่ายของหน่วยงานรัฐในการดูแลสุขภาพของประชาชน และสนับสนุนการสร้างมูลค่าเพิ่มจากสมุนไพร

๙. เกิดความร่วมมือระดับชุมชนในการอนุรักษ์พืชสมุนไพร และการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ไปสู่ชุมชนอื่น ๆ

๑๐. เกิดการพัฒนาต่อยอดด้านการท่องเที่ยวสูงขึ้น

๑๑. เกิดการต่อยอดหรือการใช้พืชสมุนไพรมรดกทางภูมิปัญญาต่อยอดในธุรกิจอื่น

๑๒. ประชาชนในจังหวัดพัทลุงเกิดการหวงแหนและการอนุรักษ์พืชสมุนไพรที่เป็นอัตลักษณ์ท้องถิ่น

๑๓. ประชาชนในจังหวัดพัทลุงมีค่าใช้จ่ายในการรักษาสุขภาพลดลง

๑๔. จังหวัดพัทลุงเป็นแหล่งการผลิตพืชสมุนไพรที่สำคัญของภาคใต้

๑๕. จังหวัดพัทลุงเป็นศูนย์กลางด้านอาหารสมุนไพรเพื่อสุขภาพในภาคใต้

๑๖. จังหวัดพัทลุงเกิดรายได้มวลรวมของจังหวัดเพิ่มมากขึ้น

กิจกรรมหลักที่ ๓.๔ สร้างระบบกำกับ ติดตาม ดูแลการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกร และมาตรฐานการปฏิบัติการเพาะปลูกพืชสมุนไพร (SOP) เพื่อนำไปสู่กลไกการขับเคลื่อนในระบบ PGS พืชสมุนไพรของจังหวัดพัทลุง

ผลลัพธ์ (Outcome)

๑. เกษตรกรที่ต้องการปลูกพืชสมุนไพรมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น

๒. มีการขยายองค์ความรู้การปลูกและการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรไปยังชุมชนอื่นๆ

๓. เกษตรกรมีรายได้เสริมอาชีพเพิ่มขึ้น จากการส่งเสริมการปลูกพืชสมุนไพร

๔. เกษตรกรเกิดแรงจูงใจในการผลิตทำให้มีจำนวนผู้ผลิต และผู้ใช้สมุนไพรในท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น

๕. เกษตรกรผู้ผลิตพืชสมุนไพรมีความรู้ความเข้าใจในระบบการผลิตพืชสมุนไพรเพิ่มมากขึ้น

๖. เกิดแนวทางการพัฒนาต่อยอดการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชนหรือแนวทางการใช้ประโยชน์เพื่อก่อให้เกิดรายได้

๗. เกิดการนำสมุนไพรไปใช้เพื่อเป็นธุรกิจด้านสุขภาพอื่นในชุมชน

๘. เกิดเครือข่ายทางการตลาดพืชสมุนไพร

- ๙. เกิดแนวทางการผลิตพืชสมุนไพรได้ตามมาตรฐานการผลิต การผลิตพืชสมุนไพรได้รับมาตรฐานการผลิตที่สูงขึ้น เช่น มาตรฐาน GAP GACP หรืออินทรีย์ได้ง่ายขึ้น
- ๑๐. เกิดการเพิ่มมูลค่าและคุณค่าผลผลิตพืชสมุนไพร
- ๑๑. เกิดระบบเครือข่ายการจัดการผลผลิตพืชสมุนไพรที่ได้มาตรฐานสู่ตลาดภายนอกกลุ่มเกษตรกร มีความเข้มแข็ง มีความรู้ ความสามารถผลิตพืชสมุนไพรอินทรีย์ครบวงจร
- ๑๒. เกิดการพัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์เป็นสินค้า OTOP
- ๑๓. เกิดการคัดสรรผลิตภัณฑ์พืชสมุนไพรของจังหวัดพัทลุง (Product Champion)
- ๑๔. เกิดการนำผลิตภัณฑ์สมุนไพรไปเป็นผลิตภัณฑ์หลักในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

ผลกระทบ (Impact)

- ๑. รายได้ของผู้ผลิตพืชสมุนไพรเพิ่มขึ้น
- ๒. เกิดการสร้างแหล่งเรียนรู้พืชสมุนไพรในชุมชน
- ๓. ราคาผลผลิตของพืชสมุนไพรมีราคาสูงขึ้น
- ๔. เกิดเป็นศูนย์เรียนรู้พืชสมุนไพรในชุมชน
- ๕. เกิดช่องทางการจำหน่ายผลผลิตพืชสมุนไพรที่ได้มาตรฐาน
- ๖. ประชาชนในจังหวัดพัทลุงมีความรู้ความเข้าใจในการนำพืชสมุนไพรมาใช้ในชีวิตประจำวัน
- ๗. ประชาชนในจังหวัดพัทลุงเกิดความตระหนักและการเลือกใช้สมุนไพรได้อย่างถูกต้อง
- ๘. ประชาชนในจังหวัดพัทลุงเกิดการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม (ทางกายและใจ จิตวิญญาณ สังคม)
- ๙. ประชาชนในจังหวัดพัทลุงเกิดความภาคภูมิใจในความเป็นเจ้าของสินค้าของจังหวัดตนเอง
- ๑๐. ประชาชนในจังหวัดพัทลุงเกิดการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่ผลิตโดยชุมชน และชุมชนใช้เอง
- ๑๑. จังหวัดพัทลุงมีรายได้รวมเพิ่มขึ้น
- ๑๒. จังหวัดพัทลุงเป็นเมืองผลิตพืชสมุนไพรที่ได้มาตรฐานการผลิต ที่มีระบบการควบคุมภายในของกลุ่มเกษตรกร เกิดกลไกตลาดพืชสมุนไพรอินทรีย์

กิจกรรมหลักที่ ๓.๕ สร้างกลไกในการขับเคลื่อนความสำเร็จในการขยายพื้นที่ปลูก และยกระดับพืชสมุนไพรหลัก พืชสมุนไพรทางเลือก พืชสมุนไพรอัตลักษณ์พัทลุง และพืชสมุนไพรตามนโยบาย เพื่อให้ได้มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ และการจัดการศูนย์เรียนรู้พืชสมุนไพรเพื่อชุมชน ด้วยระบบเครือข่ายและสอดคล้องกับความต้องการในกรอบประเด็นหลักที่ ๔ และ ๕

ผลลัพธ์ (Outcome)

- ๑. ได้ข้อเสนอโครงการเพื่อการพัฒนา ส่งเสริมและต่อยอดในการขับเคลื่อน “พัทลุงเมืองสมุนไพรครบวงจร”
- ๒. เกิดการบูรณาการการทำงานร่วมกันทุกภาคส่วน
- ๓. เกิดความสำเร็จในการขับเคลื่อนพัทลุงเป็น “พัทลุงเมืองสมุนไพรครบวงจร”
- ๔. เกิดการขับเคลื่อนนโยบาย “พัทลุงเมืองสมุนไพรครบวงจร” มีความต่อเนื่องและชัดเจน

ผลกระทบ (Impact)

- ๑. เกิดการฟื้นฟู และรักษาความสมดุลของระบบนิเวศภาคเกษตรในจังหวัดพัทลุง
- ๒. จังหวัดพัทลุงเป็นเมืองแห่งเกษตรกรรมยั่งยืนเต็มรูปแบบ
- ๓. จังหวัดพัทลุงเป็นเมืองสมุนไพรครบวงจร
- ๔. ประชาชนในจังหวัดพัทลุงเกิดความผาสุกด้านชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

กรอบประเด็นหลักที่ ๔ พัฒนาคุณภาพวัตถุดิบสมุนไพรเพื่อการแปรรูปและยกระดับมูลค่าผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขันจากฐานราก

เป้าหมาย: คุณภาพสมุนไพรเพื่อการแปรรูปและยกระดับมูลค่าผลิตภัณฑ์เพื่อความมั่นคงทางยาสมุนไพรในจังหวัด สร้างรายได้และคุณภาพชีวิต

กิจกรรมหลักที่ ๔.๑ จัดตั้งโรงงาน/สถานที่แปรรูปสมุนไพรคุณภาพทั้งสมุนไพรหลัก สมุนไพรทางเลือก สมุนไพรอัตลักษณ์พัทลุง และสมุนไพรตามนโยบาย

ผลลัพธ์ (Outcome)

๑. เกิดการพัฒนากำลังคนมีสมรรถนะเพื่อรองรับการพัฒนาผลิตภัณฑ์และเป็นแหล่งสร้างงานในชุมชน
๒. โรงงาน/สถานที่แปรรูปสมุนไพรได้รับการรับรองคุณภาพ เพิ่มศักยภาพการผลิตผลิตภัณฑ์สมุนไพรเพื่อสุขภาพให้ได้รับมาตรฐานการผลิตได้ง่ายขึ้น
๓. โรงงาน/สถานที่แปรรูปสมุนไพรเสริมพลังอำนาจในการขับเคลื่อนพัทลุงเมืองสมุนไพรครบวงจร
๔. จังหวัดพัทลุงมีผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่มีคุณภาพ เกิดความต้องการทางด้านการตลาดสูง
๕. จังหวัดพัทลุงมีการเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์สมุนไพรสูงขึ้น

ผลกระทบ (Impact)

๑. กำลังการผลิตยาสมุนไพร เวชสำอาง และอาหารเพื่อสุขภาพ ในปี ๒๕๖๗ เท่ากับร้อยละ ๕๐ และเพิ่มเป็นร้อยละ ๗๐, ๘๐ และ ๑๐๐ ตามลำดับ
๒. ประชาชนในจังหวัดพัทลุงมีรายได้จากการจำหน่ายสินค้า เพิ่มขึ้นร้อยละ ๒๐ ตั้งแต่ปี ๒๕๖๘
๓. โรงงาน/สถานที่แปรรูปสมุนไพรสร้างความเชื่อถือให้กับผู้บริโภคและผู้ให้บริการ
๔. โรงงาน/สถานที่แปรรูปสมุนไพรสร้างความเชื่อถือให้กับผู้บริโภคและผู้ให้บริการกำลังการผลิตยาสมุนไพร เวชสำอางค์ และอาหารเพื่อสุขภาพ ในปี ๒๕๖๗ เท่ากับร้อยละ ๕๐ และเพิ่มเป็นร้อยละ ๗๐, ๘๐ และ ๑๐๐ ตามลำดับ

กิจกรรมหลักที่ ๔.๒ จัดตั้งศูนย์วิเคราะห์สาระสำคัญทางยาทั้งสมุนไพรหลัก สมุนไพรทางเลือก สมุนไพรอัตลักษณ์พัทลุง สมุนไพรตามนโยบาย การรับรองและประกันคุณภาพ

ผลลัพธ์ (Outcome)

๑. ประชาชนและผู้รับบริการการใช้สมุนไพรมีความมั่นใจและเชื่อถือในผลิตภัณฑ์สมุนไพรของจังหวัดพัทลุง
๒. เพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ยาสมุนไพร
๓. ศูนย์รับรองคุณภาพยาสมุนไพรมีลูกค้าที่ใช้บริการตั้งแต่ปี ๒๕๖๘ และเพิ่มขึ้นร้อยละ ๒๐ ในแต่ละปี
๔. ศูนย์รับรองคุณภาพยาสมุนไพรมีศักยภาพทั้งทางด้านกำลังคนและเครื่องมือ
๕. จังหวัดพัทลุงมีศูนย์ที่มีความสามารถให้บริการการรับรองคุณภาพสมุนไพรได้ตั้งแต่ปี ๒๕๖๘

ผลกระทบ (Impact)

๑. ผู้รับบริการหรือลูกค้ามีความพึงพอใจจากการให้บริการหรือการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรในปีแรก (๒๕๖๘) ร้อยละ ๘๐ และเพิ่มขึ้นร้อยละ ๑๐ ในปีถัดไป
๒. จังหวัดพัทลุงมีรายได้จากการเปิดให้บริการในปี ๒๕๖๘ เท่ากับร้อยละ ๒๐ และเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ ๒๐ ในปีถัดไป

กิจกรรมหลักที่ ๔.๓ จัดตั้งศูนย์รวบรวมและกระจายสมุนไพรคุณภาพและครบวงจร ทั้งสมุนไพรหลัก สมุนไพรทางเลือก สมุนไพรอัตลักษณ์พัทลุง และสมุนไพรตามนโยบาย และการรับรองคุณภาพ

ผลลัพธ์ (Outcome)

- ๑. ศูนย์รวบรวมและกระจายสมุนไพรสามารถดำเนินการให้บริการการรับรองคุณภาพสมุนไพรได้ตั้งแต่ปี ๒๕๖๗
- ๒. ศูนย์รวบรวมและกระจายสมุนไพรมีศักยภาพทั้งทางด้านกำลังคนและเครื่องมือร้อยละ ๑๐๐
- ๓. ศูนย์รวบรวมและกระจายสมุนไพรสามารถให้บริการได้ทันตามกำหนดเวลา ร้อยละ ๑๐๐

ผลกระทบ (Impact)

- ๑. ผู้รับบริการหรือลูกค้ามีความพึงพอใจจากการให้บริการหรือการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรในปีแรก (๒๕๖๘) ร้อยละ ๘๐ และเพิ่มขึ้นร้อยละ ๑๐ ในปีถัดไป
- ๒. จังหวัดพัทลุงมีรายได้จากการเปิดให้บริการในปี ๒๕๖๘ เท่ากับร้อยละ ๒๐ และเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ ๒๐ ในปีถัดไป

กิจกรรมหลักที่ ๔.๔ ขยายโรงงานผลิตยาสมุนไพร เวชสำอาง และอาหารเพื่อสุขภาพ

ผลลัพธ์ (Outcome)

- ๑. ผลิตภัณฑ์ยาสมุนไพรและเวชสำอางทุกผลิตภัณฑ์ของจังหวัดพัทลุงได้รับการรับรองคุณภาพ
- ๒. จังหวัดพัทลุงมีปริมาณการผลิตยาสมุนไพร ใน ๕ ปีแรก เท่ากับร้อยละ ๕๐, ๗๐, ๘๐ และ ๑๐๐ ของกำลังการผลิต ตามลำดับ
- ๓. จังหวัดพัทลุงมีปริมาณการผลิตเวชสำอาง ใน ๕ ปีแรก เท่ากับร้อยละ ๕๐, ๗๐, ๘๐ และ ๑๐๐ ของกำลังการผลิต ตามลำดับ
- ๔. จังหวัดพัทลุงมีปริมาณอาหารเพื่อสุขภาพ ใน ๕ ปีแรก เท่ากับร้อยละ ๕๐, ๗๐, ๘๐ และ ๑๐๐ ของกำลังการผลิต ตามลำดับ
- ๕. จังหวัดพัทลุงมีผลิตภัณฑ์อาหารทุกผลิตภัณฑ์ได้รับการรับรองคุณภาพ

ผลกระทบ (Impact)

- ๑. จังหวัดพัทลุงมีรายได้จากการเปิดให้บริการในปี ๒๕๖๗ เท่ากับร้อยละ ๒๐ และเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ ๒๐ ในปีถัดไป
- ๒. ผู้บริหารหรือลูกค้ามีความพึงพอใจจากการให้บริการในสองปีแรก (๒๕๖๘-๒๕๖๙) ร้อยละ ๘๐ และเพิ่มขึ้นร้อยละ ๑๐ ในปีถัดไป

กิจกรรมหลักที่ ๔.๕ วิจัยและพัฒนาตำรับยาท้องถิ่นพัทลุง วิจัย นวัตกรรมสารสกัดบริสุทธิ์ที่สำคัญในพืชสมุนไพรที่ออกฤทธิ์ทางยาและพัฒนาผลิตภัณฑ์ยาทางการแพทย์ใหม่ และผลิตภัณฑ์สมุนไพรคัดสรรจากสินค้าสุดยอดของจังหวัด (Product champion) ในทุกมิติ

ผลลัพธ์ (Outcome)

- ๑. เกิดการเพิ่มมูลค่าของสมุนไพรใน ๕ ปีแรก จำนวน ๓, ๕, ๗, ๑๐, ๑๒ รายการ ตามลำดับ
- ๒. ผลิตภัณฑ์สมุนไพรชุมชนก่อให้เกิดการขับเคลื่อนเศรษฐกิจจากฐานราก
- ๓. จังหวัดพัทลุงมีสินค้าหรือผลิตภัณฑ์เชิงพาณิชย์ ใน ๕ ปีแรก มีจำนวน ๓, ๕, ๗, ๑๐, ๑๒ รายการตามลำดับ

ผลกระทบ (Impact)

- ๑. รายได้จากการขายผลิตภัณฑ์ใน ๕ ปีแรกเท่ากับ ๓๐๐,๐๐๐ บาท ๕๐๐,๐๐๐ บาท ๗๐๐,๐๐๐ บาท ๘๐๐,๐๐๐ บาท ๑,๐๐๐,๐๐๐ บาท ตามลำดับ
- ๒. การขยายการตลาด/ส่วนแบ่งการตลาดใน ๕ ปีแรกเท่ากับ ๕, ๗, ๑๐, ๑๒, ๑๕ ตามลำดับ

**กิจกรรมหลักที่ ๔.๖ พัฒนาศักยภาพของวิสาหกิจชุมชน/เกษตรกร เพื่อแปรรูปสมุนไพรคุณภาพ
ผลลัพธ์ (Outcome)**

๑. เกษตรกรมีทักษะการแปรรูปสมุนไพรคุณภาพ เท่ากับร้อยละ ๕๐ และร้อยละ ๘๐ ใน ๒ ปีแรก จากนั้นเกษตรกรมีทักษะการแปรรูปสมุนไพรคุณภาพ เท่ากับร้อยละ ๑๐๐ ตั้งแต่ปี ๒๕๖๘ เป็นต้นไป
๒. วิสาหกิจชุมชนมีความเข้มแข็งในการแปรรูปสมุนไพรใน ๕ ปีแรก เท่ากับ ๑๐, ๒๐, ๓๐, ๑๐, ๑๐ กลุ่มตามลำดับ

ผลกระทบ (Impact)

๑. เกิดศูนย์เรียนรู้สมุนไพรแปรรูป ใน ๕ ปีแรก จำนวน ๑, ๓, ๕, ๒, ๒ ศูนย์ ตามลำดับ
๒. รายได้ของเกษตรกรในจังหวัดพัทลุงเพิ่มขึ้นจากการแปรรูปสมุนไพร ร้อยละ ๒๐ ต่อปี

**กิจกรรมหลักที่ ๔.๗ พัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์สมุนไพรคุณภาพทั้งสมุนไพรหลัก สมุนไพรทางเลือก สมุนไพรอัตลักษณ์พัทลุง และสมุนไพรตามนโยบาย ให้ได้มาตรฐานและเป็นที่ต้องการของตลาด
ผลลัพธ์ (Outcome)**

๑. กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น เกิดการขับเคลื่อนเศรษฐกิจจากฐานราก
๒. เกิดช่องทางการตลาดผลิตภัณฑ์ชุมชนที่หลากหลายทั้งในและนอกประเทศ
๓. ประชาชนในชุมชนมีความสุขและมีความรักสามัคคีในกลุ่มอาชีพ
๔. จังหวัดพัทลุงมีกำลังคนที่ทักษะสูงในการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรได้รับการรับรองคุณภาพ
๕. จังหวัดพัทลุงมีผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์สมุนไพรคุณภาพ ร้อยละ ๗๐ และร้อยละ ๘๐ ใน ๒ ปีแรก
๖. ผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์สมุนไพรได้รับการรับรองคุณภาพ ร้อยละ ๑๐๐ ตั้งแต่ปี ๒๕๖๘ เป็นต้นไป

ผลกระทบ (Impact)

๑. ผู้รับบริการหรือลูกค้ามีความพึงพอใจจากการให้บริการในสองปีแรก (๒๕๖๗-๒๕๖๘) ร้อยละ ๘๐ และเพิ่มขึ้นร้อยละ ๑๐ ในปีถัดไป
๒. ผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่ได้มาตรฐานดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวจับจ่ายซื้อของและเกิดการเที่ยวซ้ำและซื้อซ้ำ

๓. จังหวัดพัทลุงเกิดการเติบโตทางเศรษฐกิจแบบก้าวกระโดด

กรอบประเด็นหลักที่ ๕ ยกระดับแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพด้านสมุนไพรให้มีมูลค่าสูง เชื่อมโยงอย่างเป็นระบบ ครบวงจร และเป็นต้นแบบที่สำคัญของภาคใต้

เป้าหมาย: จังหวัดพัทลุงเป็นต้นแบบการผลิตและการให้บริการเชิงสุขภาพด้านสมุนไพรที่มีมูลค่าสูง เชื่อมโยงอย่างเป็นระบบและครบวงจรที่สำคัญในภาคใต้

กิจกรรมหลักที่ ๕.๑ ประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวและชุมชนเพื่อการพัฒนาไปสู่การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพด้วยการใช้สมุนไพร ตามอัตลักษณ์ การท่องเที่ยวจังหวัดพัทลุง ด้านสมาธิบำบัด ไสยเวทบำบัด โภชนบำบัด สมุนไพรบำบัด ศิลปะบำบัด นวดบำบัด นิเวศบำบัด และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพด้านอื่นที่เป็นอัตลักษณ์และมีศักยภาพในการท่องเที่ยว

ผลลัพธ์ (Outcome)

๑. จำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นในแต่ละปีไม่น้อยกว่าร้อยละ ๕
๒. จำนวนการเข้าถึงการใช้หรือการดาวน์โหลดแผนที่การท่องเที่ยวในรูปแบบออนไลน์ ในปี ๒๕๕๙ ไม่น้อยกว่า ๑๐,๐๐๐ คน และปี ๒๕๖๐ จำนวน ๒๐,๐๐๐ คน
๓. ประชาชนในจังหวัดพัทลุงมีรายได้ต่อครัวเรือนเพิ่มขึ้น

๔. จำนวนประชาชนในจังหวัดพัทลุงมีงานทำและทำงานในพื้นที่เพิ่มขึ้น

ผลกระทบ (Impact)

๑. จังหวัดพัทลุงมีการพัฒนาต่อยอดด้านการท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพให้เป็นจังหวัดที่สำคัญของประเทศ

๒. จำนวนนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เข้ามาใช้บริการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพด้วยสมุนไพร โภชนาการบำบัด และด้านสมุนไพรบำบัด เพิ่มขึ้นร้อยละ ๒ ในสามปีแรก และร้อยละ ๕ ในปี ๕-๔

๓. จำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เข้ามาใช้บริการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพด้วยสมุนไพร โภชนาการบำบัด และด้านสมุนไพรบำบัด เพิ่มขึ้นร้อยละ ๕ ในปี ๒๕๗๐

๔. ผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องจากการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เพิ่มขึ้นร้อยละ ๒ ต่อปี

๕. รายได้จากการท่องเที่ยวของจังหวัดพัทลุง เพิ่มขึ้นร้อยละ ๒ ในสี่ปีแรก และร้อยละ ๕ ในปี ๕

กิจกรรมหลักที่ ๕.๒ จัดตั้งศูนย์บริการการท่องเที่ยวในรูปแบบดิจิทัลแพลตฟอร์ม เพื่อการเข้าถึงข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของนักท่องเที่ยวทุกช่วงวัย

ผลลัพธ์ (Outcome)

๑. ประชาชนเข้าถึงข้อมูลการท่องเที่ยวในรูปแบบดิจิทัลแพลตฟอร์มได้สะดวกและรวดเร็ว

๒. จำนวนนักท่องเที่ยวเข้าใช้งานศูนย์บริการการท่องเที่ยวในรูปแบบดิจิทัลแพลตฟอร์มไม่น้อยกว่า ๕๐,๐๐๐ คน ในปี ๒๕๗๐-๒๕๖๘

๓. รูปแบบดิจิทัลแพลตฟอร์มการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพด้วยสมุนไพรดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดพัทลุงได้มากขึ้น

๔. ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวในจังหวัดพัทลุงเกิดเครือข่ายและการพัฒนาตนเองให้มีความทันสมัยอย่างต่อเนื่อง

๕. ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวในจังหวัดพัทลุงมีรายได้เพิ่มขึ้น

๖. ผู้รับจ้างให้บริการด้านสุขภาพมีทักษะอาชีพที่สูงขึ้น

๗. ศูนย์บริการการท่องเที่ยวมีความทันสมัยของข้อมูลการท่องเที่ยวรอบด้านก่อให้เกิดการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดพัทลุงเพิ่มมากขึ้น

๘. สถานประกอบการด้านบริการท่องเที่ยวในจังหวัดพัทลุงเป็นแหล่งสร้างงานของคนในชุมชนลดการเคลื่อนย้ายแรงงานออกนอกพื้นที่

ผลกระทบ (Impact)

๑. ประชาชนที่เข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดพัทลุงบอกต่อ และเกิดการเที่ยวซ้ำ

๒. ประชาชนในจังหวัดพัทลุงมีมวลความสุขเพิ่มขึ้น

๓. ประชาชนในจังหวัดพัทลุงมีมวลความสุขเพิ่มขึ้น

๔. ร้อยละความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการให้บริการข้อมูลด้านการท่องเที่ยว เท่ากับ ๓.๕๐, ๔.๐๐ และ ๔.๕๐ คน ในปี ๒๕๖๘-๒๕๗๐

๕. แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดพัทลุงเกิดการตื่นตัวและการพัฒนา

กิจกรรมหลักที่ ๕.๓ พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพด้วยสมุนไพรอัตลักษณ์ เมืองพัทลุงต้นแบบเพื่อให้เป็น “แลนด์มาร์ก” และ “สัญลักษณ์” ที่สำคัญของจังหวัดพัทลุง

ผลลัพธ์ (Outcome)

๑. จำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในแลนด์มาร์คและสัญลักษณ์ที่สำคัญของจังหวัดพัทลุง เพิ่มขึ้นปีละ ๕๐ คน
๒. ชุมชนเกิดการอนุรักษ์ พัฒนาสภาพแวดล้อมเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งในการเป็นแลนด์มาร์คด้านการท่องเที่ยว
๓. ชุมชนมีความตื่นตัวและมีความรักและหวงแหนความเป็นอัตลักษณ์ของตนเอง เกิดความรัก ความสามัคคีในชุมชน
๔. ผู้ประกอบการด้านบริการท่องเที่ยวในจังหวัดพัทลุงเกิดเครือข่ายและการพัฒนาตนเองให้ทันสมัยอย่างต่อเนื่อง
๕. ผู้ประกอบการด้านบริการท่องเที่ยวในจังหวัดพัทลุงมีรายได้เพิ่มขึ้น
๖. ผู้รับจ้างการให้บริการด้านสุขภาพ มีทักษะอาชีพที่สูงขึ้น
๗. รายได้ของคนในชุมชนต้นแบบเพิ่มขึ้นร้อยละ ๒ ในปี ๒๕๕๖ และเพิ่มขึ้นร้อยละ ๕ จนถึงปี ๒๕๗๐ ที่เพิ่มขึ้นร้อยละ ๑๐
๘. สถานประกอบการด้านบริการท่องเที่ยวในจังหวัดพัทลุงเป็นแหล่งสร้างงานของคนในชุมชน ลดการเคลื่อนย้ายแรงงานออกนอกพื้นที่
๙. จังหวัดพัทลุงเกิดการวางแผนในการพัฒนาสาธารณูปโภคต่างๆ เพื่อรองรับการท่องเที่ยวในชุมชน

ผลกระทบ (Impact)

๑. รายได้จากการท่องเที่ยวของจังหวัดพัทลุง เพิ่มขึ้นร้อยละ ๒ ในสี่ปีแรก และร้อยละ ๕ ในปีที่ ๕
 ๒. การขยายตัวด้านเศรษฐกิจที่เกิดจากการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เพิ่มขึ้นร้อยละ ๒ ในสี่ปีแรก และร้อยละ ๕ ในปีที่ ๕
 ๓. ประชาชนในจังหวัดพัทลุงเกิดมวลความสุขเพิ่มมากขึ้น
- กิจกรรมหลักที่ ๕.๔ พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพด้วยสมุนไพรอัตลักษณ์ เมืองพัทลุงต้นแบบ เพื่อให้เป็น “แลนด์มาร์ค” และ “สัญลักษณ์” ที่สำคัญของจังหวัดพัทลุง**

ผลลัพธ์ (Outcome)

๑. รายได้ของกลุ่มเป้าหมายในกิจกรรมเพิ่มขึ้นร้อยละ ๕ ใน ๔ ปีแรก และเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ ๑๐ ในปี ๒๕๗๐
๒. ประชาชนที่ให้บริการมีทักษะการให้บริการที่เป็นสากลและเกิดการถ่ายทอดสู่รุ่นลูกหลาน
๓. จำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้าใช้บริการเพิ่มขึ้นปีละไม่น้อยกว่า ๓,๐๐๐ คน
๔. ประชาชนในจังหวัดพัทลุง เข้าถึงแหล่งบริการด้านสุขภาพได้ง่ายขึ้น
๕. ประชาชนที่เข้าบริการมีสุขภาพที่แข็งแรงขึ้น รายได้ของกลุ่มเป้าหมายในกิจกรรมเพิ่มขึ้นร้อยละ ๕ ใน ๔ ปีแรก และเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ ๑๐ ในปี ๒๕๗๐
๖. จังหวัดพัทลุงมีแหล่งสร้างงานให้กับคนในพื้นที่เพิ่มขึ้น

ผลกระทบ (Impact)

๑. รายได้จากการท่องเที่ยวของจังหวัดพัทลุง เพิ่มขึ้นร้อยละ ๒ ในสี่ปีแรก และร้อยละ ๕ ในปี ๒๕๗๐
๒. การขยายตัวด้านเศรษฐกิจที่เกิดจากการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เพิ่มขึ้นร้อยละ ๒ ในสี่ปีแรก และเพิ่มขึ้นร้อยละ ๕ ในปี ๒๕๗๐

กิจกรรมหลักที่ ๕.๕ ส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพอัตลักษณ์จังหวัดพัทลุง
ในทุกช่องทาง จูงใจให้มีจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นแบบก้าวกระโดด

ผลลัพธ์ (Outcome)

๑. เกิดแรงดึงดูดนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพด้วยสมุนไพรจังหวัดพัทลุงผ่านการสื่อสารการตลาดเพิ่มขึ้นร้อยละ ๕ ต่อปี

๒. จำนวนนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เพิ่มขึ้นปีละไม่ต่ำกว่า ๕,๐๐๐ คน

๓. ประชาชนทั่วไปทั้งในและต่างประเทศเกิดการรับรู้แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพด้วยสมุนไพรจังหวัดพัทลุงผ่านการสื่อสารการตลาด เพิ่มขึ้นร้อยละ ๕ ต่อปี

๔. ประชาชนในจังหวัดพัทลุงมีรายได้จากการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

๕. ประชาชนในจังหวัดพัทลุงเกิดมวลความสุขเพิ่มขึ้น

๖. จังหวัดพัทลุงเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในภาคใต้ภายใน ๕ ปี

๗. จังหวัดพัทลุงมีชื่อเสียงในการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพครบวงจร

ผลกระทบ (Impact)

๑. รายได้จากการท่องเที่ยวของจังหวัดพัทลุง เพิ่มขึ้นร้อยละ ๒ ในสี่ปีแรก และร้อยละ ๕ ในปี ๒๕๗๐

๒. การขยายตัวด้านเศรษฐกิจที่เกิดจากการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเพิ่มขึ้นร้อยละ ๒ ในสี่ปีแรก และเพิ่มขึ้นร้อยละ ๕ ในปี ๒๕๗๐

กรอบประเด็นหลักที่ ๖ พัฒนาดิจิทัลแพลตฟอร์มเพื่อยกระดับนวัตกรรมสมุนไพรครบวงจร

เป้าหมาย: ระบบดิจิทัลแพลตฟอร์มเพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ด้านนวัตกรรมสมุนไพรแบบครบวงจรให้แก่ประชาชนและผู้เกี่ยวข้องได้เห็นคุณค่าและใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพร

กิจกรรมหลักที่ ๖.๑ **สำรวจความต้องการของระบบ (System Requirement) และการสร้างความร่วมมือเพื่อขับเคลื่อนแผนงาน**

ผลลัพธ์ (Outcome)

๑. การนำผลการวิเคราะห์องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องในระบบดิจิทัลแพลตฟอร์ม ไปใช้ในการขับเคลื่อนเพื่อยกระดับนวัตกรรมสมุนไพรครบวงจร

๒. การได้รับความร่วมมือหรือการสนับสนุนการดำเนินงานจากหน่วยงานที่ได้ร่วมลงนามในข้อตกลงความร่วมมือสร้างความเข้มแข็งในการขับเคลื่อนแผนสมุนไพรครบวงจรของจังหวัดพัทลุง

๓. แผนสมุนไพรครบวงจรเกิดการขับเคลื่อนการพัฒนาพัทลุงสมุนไพรครบวงจรอย่างเป็นระบบ

ผลกระทบ (Impact)

ผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาระบบได้แนวทางในการวิเคราะห์ Requirement ของระบบดิจิทัลแพลตฟอร์มเพื่อยกระดับนวัตกรรมสมุนไพรครบวงจรจังหวัดพัทลุง มีความเข้มแข็งในการพัฒนาเมืองสมุนไพรครบวงจร ในภาคใต้

กิจกรรมหลักที่ ๖.๒ **พัฒนาต้นแบบระบบ (System Prototype) ของระบบดิจิทัลแพลตฟอร์มเพื่อยกระดับนวัตกรรมสมุนไพรครบวงจร**

ผลลัพธ์ (Outcome)

๑. ผู้พัฒนาระบบและผู้ที่เกี่ยวข้องได้ทราบถึงองค์ประกอบที่สำคัญต่อการพัฒนาระบบดิจิทัลแพลตฟอร์ม

๒. หน่วยงานภาคีความร่วมมือ สามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลอย่างง่าย

ผลกระทบ (Impact)

ผู้พัฒนาระบบและผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับ Prototype ที่ตรงตาม Requirement ของระบบดิจิทัลแพลตฟอร์มเพื่อยกระดับนวัตกรรมสมุนไพรครบวงจร

กิจกรรมหลักที่ ๖.๓ รวบรวมข้อมูล (Data Collection) และการเตรียมข้อมูล (Data Preparation) ตามกรอบประเด็นหลักที่ ๑-๕

ผลลัพธ์ (Outcome)

๑. ข้อมูลที่เป็นผลงานของกรอบประเด็นหลักที่ ๑-๕ ประชาชนทั่วไป สามารถเข้าถึงข้อมูล
๒. ประชาชนในจังหวัดพัทลุงสามารถนำข้อมูลไปต่อยอดทางธุรกิจต่างๆ
๓. นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลได้ง่ายและสะดวก ตัดสินใจมาเที่ยวจังหวัดพัทลุงมากขึ้น
๔. ผลการเตรียมข้อมูล ตามกรอบประเด็นหลักที่ ๑-๕ พร้อมใช้งานในระบบดิจิทัลแพลตฟอร์มเพื่อยกระดับนวัตกรรมสมุนไพรครบวงจร

ผลกระทบ (Impact)

๑. ผู้พัฒนาระบบและผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับข้อมูลที่เป็นผลงานของกรอบประเด็นที่ ๑-๕ เพื่อใช้ในการพัฒนาระบบสารสนเทศ

๒. ประชาชนที่เข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดพัทลุง เกิดการบอกต่อและเที่ยวซ้ำ

กิจกรรมหลักที่ ๖.๔ พัฒนาเว็บแอปพลิเคชัน และการเชื่อมโยงไปยังฐานข้อมูลศูนย์วิจัยอื่นๆ ในมหาวิทยาลัยทักษิณ

ผลลัพธ์ (Outcome)

หน่วยงานราชการ ศูนย์วิจัย และประชาชนทั่วไปได้รับความรู้จากระบบดิจิทัลแพลตฟอร์มเพื่อยกระดับนวัตกรรมสมุนไพรครบวงจร

ผลกระทบ (Impact)

หน่วยงานราชการ ศูนย์วิจัย และประชาชนทั่วไปสามารถนำข้อมูลและสารสนเทศไปใช้ประกอบการตัดสินใจในการคัดเลือกพันธุ์พืชเพื่อการเพาะปลูก การเลือกสมุนไพรที่มีมูลค่าสูง การเลือกบุคลากรด้านแพทย์แผนไทย การเลือกแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพด้วยสมุนไพร จากระบบดิจิทัลแพลตฟอร์มเพื่อยกระดับนวัตกรรมสมุนไพรครบวงจร

กิจกรรมหลักที่ ๖.๕ ถ่ายทอดองค์ความรู้ (Knowledge transfer) และ Road Show พัทลุงเมืองสมุนไพรครบวงจร

ผลลัพธ์ (Outcome)

ประชาชนในจังหวัดพัทลุง หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน สามารถประยุกต์ใช้นวัตกรรมสมุนไพรเพื่อการประกอบอาชีพทางการเกษตร รักษาสุขภาพ และเพื่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

ผลกระทบ (Impact)

๑. บุคลากรทางการแพทย์แผนไทยมีรายได้สูงขึ้น
๒. ประชาชนในจังหวัดพัทลุง มีสุขภาพและคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น
๓. ประชาชนในภาคใต้ และในประเทศ มีสุขภาพและคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น
๔. สินค้าเกษตรด้านสมุนไพรมีมูลค่าสูงขึ้น
๕. แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพมีชื่อเสียง สร้างรายได้เพิ่มขึ้น

- ๖. จังหวัดพัทลุงมีชื่อเสียง มีรายได้จากระบบดิจิทัลแพลตฟอร์มเพื่อยกระดับนวัตกรรมสมุนไพรครบวงจร
- ๗. จังหวัดพัทลุงเป็นต้นแบบเมืองสมุนไพรครบวงจรติดอันดับ ๑ ใน ๓ ของภาคใต้ภายในปี ๒๕๗๐
- ๘. จังหวัดพัทลุงเป็นต้นแบบเมืองสมุนไพรครบวงจรติดอันดับ ๑ ใน ๕ ของประเทศภายในปี ๒๕๗๓
- ๙. จังหวัดพัทลุงเป็นต้นแบบเมืองสมุนไพรครบวงจรติดอันดับ ๑ ใน ๑๐ ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ภายในปี ๒๕๗๘

ตารางที่ ๔๙ แสดงแผนบูรณาการขับเคลื่อนไทยไปด้วยกันเพื่อพัฒนา “พัทลุงเมืองสมุนไพรครบวงจร”

พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐

กรอบประเด็นหลัก	กิจกรรมหลัก	จำนวนกิจกรรมย่อย	หน่วยงานดำเนินการ
๑. รวบรวมพันธกรรมพืชสมุนไพรอัตลักษณ์พื้นถิ่นเพื่อยกระดับและเพิ่มศักยภาพการผลิตในจังหวัด	๑.๑ สำรวจ รวบรวม และระบุสายพันธุ์พืชสมุนไพรที่สำคัญของจังหวัดพัทลุง	๒ กิจกรรม	ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรจังหวัดพัทลุง
	๑.๒ จัดทำแปลงขยายพันธุ์พืชสมุนไพรที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจในพื้นที่ชุมชนต้นแบบ	๑ กิจกรรม	ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรจังหวัดพัทลุง
	๑.๓ ยกระดับคุณภาพสายพันธุ์พืชสมุนไพรที่มีสารออกฤทธิ์และการใช้ประโยชน์รอบด้าน ด้วยกระบวนการวิจัยและการพัฒนาเพื่อสร้างอัตลักษณ์พืชสมุนไพรจังหวัดพัทลุง	๒ กิจกรรม	มหาวิทยาลัยทักษิณ

กรอบประเด็นหลัก	กิจกรรมหลัก	จำนวนกิจกรรมย่อย	หน่วยงานดำเนินการ
	๑.๕ วิจัยและพัฒนากรรมวิธีการผลิตในระบบฟาร์มสมัยใหม่ต้นแบบเพื่อการผลิตพืชสมุนไพรที่ให้สารสำคัญมูลค่าสูง	๒ กิจกรรม	มหาวิทยาลัยทักษิณ
๒. พัฒนากำลังคนและยกระดับเครือข่ายด้านการแพทย์แผนไทยเพื่อเพิ่มศักยภาพทักษะวิชาชีพ	๒.๑ พัฒนากลไกสนับสนุนการพัฒนากำลังคนเพื่อเพิ่มศักยภาพการขับเคลื่อนพัทลุงเมือง	๕ กิจกรรม	สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพัทลุง
	๒.๒ พัฒนาและยกระดับกำลังคนทางด้านการแพทย์แผนไทยและด้านสุขภาพทุกระดับชั้น โดยบูรณาการร่วมกับเทคโนโลยีศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้มีทักษะอาชีพขั้นสูงขึ้น และการดูแลสุขภาพด้วยสมุนไพรในชีวิตประจำวัน	๓ กิจกรรม	สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพัทลุง
	๒.๓ พัฒนาเครือข่ายการบริการสุขภาพแบบองค์รวมวิถีเมืองลุง ด้วยการบูรณาการความร่วมมือทุกภาคส่วน เพื่อนำไปสู่ความเข้มแข็งในระบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในจังหวัดพัทลุง	๒ กิจกรรม	สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดพัทลุง
	๒.๔ วิจัยนวัตกรรมคนและการบริการเพื่อการพัฒนาจังหวัดพัทลุง เมืองสมุนไพรครบวงจร และการเสริมสร้างความเข้มแข็ง การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ให้ได้มาตรฐานการบริการระดับเอเชีย	๔ กิจกรรม	มหาวิทยาลัยทักษิณ

กรอบประเด็นหลัก	กิจกรรมหลัก	จำนวนกิจกรรมย่อย	หน่วยงานดำเนินการ
<p>๓. พัฒนาและส่งเสริมการผลิตพืชสมุนไพรตามมาตรฐานการผลิตให้ได้ปริมาณและสารสำคัญเพื่อส่งเสริมคุณภาพวัตถุดิบและผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่มีมูลค่าสูง</p>	<p>๓.๑ จัดทำฐานข้อมูลเพื่อสร้างความแม่นยำในการระบุเขตพื้นที่การปลูกและการให้สารสำคัญที่มีมูลค่าสูงของพืชสมุนไพรหลัก พืชสมุนไพรทางเลือกพืชสมุนไพรอัตลักษณ์พัทลุง และพืชสมุนไพรตามนโยบาย</p>	<p>๓ กิจกรรม</p>	<p>สำนักงานพัฒนาที่ดินจังหวัดพัทลุง</p>
	<p>๓.๒ เพิ่มศักยภาพพื้นที่ปลูกและยกระดับพืชสมุนไพรหลัก พืชสมุนไพรทางเลือกพืชสมุนไพรอัตลักษณ์พัทลุง และพืชสมุนไพรตามนโยบาย เพื่อให้ได้มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ร่วมกับบูรณาการองค์ความรู้เพื่อการจัดการศูนย์เรียนรู้พืชสมุนไพรและการนำไปใช้ประโยชน์ของชุมชน</p>	<p>๖ กิจกรรม</p>	<p>สำนักงานเกษตรจังหวัดพัทลุง</p>
	<p>๓.๓ ยกระดับขีดความสามารถ พืชสมุนไพรหลัก พืชสมุนไพรทางเลือก พืชสมุนไพรอัตลักษณ์พัทลุง และพืชสมุนไพรตามนโยบายด้วยการวิจัยและนวัตกรรม</p>	<p>๕ กิจกรรม</p>	<p>มหาวิทยาลัยทักษิณ</p>
	<p>๓.๔ สร้างระบบกำกับติดตาม ดูแลการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกร และมาตรฐานการปฏิบัติการเพาะปลูกพืชสมุนไพร (SOP) เพื่อนำไปสู่กลไกการขับเคลื่อนในระบบ PGS พืชสมุนไพรของจังหวัดพัทลุง</p>	<p>๓ กิจกรรม</p>	<p>สำนักงานสภาเกษตรกรจังหวัดพัทลุง</p>

กรอบประเด็นหลัก	กิจกรรมหลัก	จำนวนกิจกรรมย่อย	หน่วยงานดำเนินการ
	๓.๕ สร้างกลไกในการขับเคลื่อนความสำเร็จในการขยายพื้นที่ปลูก และยกระดับพืชสมุนไพรหลัก พืชสมุนไพรทางเลือก พืชสมุนไพรอัตลักษณ์พัทลุง และพืชสมุนไพรตามนโยบาย เพื่อให้ได้มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ และการจัดการศูนย์เรียนรู้พืชสมุนไพรเพื่อชุมชน ด้วยระบบเครือข่ายและสอดคล้องกับความต้องการขับเคลื่อนพัทลุงเมืองสมุนไพรครบวงจร	๑ กิจกรรม	สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดพัทลุง
๔. พัฒนาคุณภาพวัตถุดิบสมุนไพรเพื่อการแปรรูปและยกระดับมูลค่าผลิตภัณฑ์ เพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขันจากรฐานราก	๔.๑ จัดตั้งโรงงาน/สถานที่แปรรูปสมุนไพรคุณภาพทั้งสมุนไพรหลัก สมุนไพรทางเลือก สมุนไพรอัตลักษณ์พัทลุง และสมุนไพรตามนโยบาย	๒ กิจกรรม	-มหาวิทยาลัยทักษิณ -สนง.สาธารณสุขจังหวัดพัทลุง -สนง.อุตสาหกรรมจังหวัดพัทลุง
	๔.๒ จัดตั้งศูนย์วิเคราะห์สาระสำคัญทางยาทั้งสมุนไพรหลัก สมุนไพรทางเลือก สมุนไพรอัตลักษณ์พัทลุง สมุนไพรตามนโยบาย การรับรองและประกันคุณภาพ	๑ กิจกรรม	มหาวิทยาลัยทักษิณ
	๔.๒ จัดตั้งศูนย์วิเคราะห์สาระสำคัญทางยาทั้งสมุนไพรหลัก สมุนไพรทางเลือก สมุนไพรอัตลักษณ์พัทลุง สมุนไพรตามนโยบาย การรับรองและประกันคุณภาพ	๑ กิจกรรม	มหาวิทยาลัยทักษิณ
	๔.๓ จัดตั้งศูนย์รวบรวมและกระจายสมุนไพรคุณภาพและครบวงจร ทั้งสมุนไพร	๒ กิจกรรม	-สำนักงานสภาเกษตรกรจังหวัดพัทลุง -มหาวิทยาลัยทักษิณ

กรอบประเด็นหลัก	กิจกรรมหลัก	จำนวนกิจกรรมย่อย	หน่วยงานดำเนินการ
	หลัก สมุนไพรทางเลือก สมุนไพรอัตลักษณ์พัทลุง และสมุนไพรตามนโยบาย และการรับรองคุณภาพ		
	๔.๔ ขยายโรงงานผลิตยา สมุนไพร เวชสำอาง และ อาหารเพื่อสุขภาพ	๒ กิจกรรม	-มหาวิทยาลัยทักษิณ -สนง.สาธารณสุขจังหวัด พัทลุง -สนง.อุตสาหกรรมจังหวัด พัทลุง
	๔.๕ วิจัยและพัฒนาตำรับ ยาท้องถิ่นพัทลุง วิจัย นวัตกรรมสารสกัดบริสุทธิ์ ที่สำคัญในพืชสมุนไพรที่ ออกฤทธิ์ทางยาและพัฒนา ผลิตภัณฑ์ยาทางการแพทย์ ใหม่ และผลิตภัณฑ์ สมุนไพรคัดสรร จากสินค้าสุดยอดของ จังหวัด (Product champion) ในทุกมิติ	๑ กิจกรรม	มหาวิทยาลัยทักษิณ
	๔.๖ พัฒนาศักยภาพของ วิสาหกิจชุมชน/เกษตรกร แปรรูปสมุนไพรคุณภาพ	๑ กิจกรรม	สนง.พัฒนาชุมชนจังหวัด พัทลุง
	๔.๗ พัฒนาผลิตภัณฑ์และ บรรจุภัณฑ์สมุนไพร คุณภาพ	๑ กิจกรรม	สนง.อุตสาหกรรมจังหวัด พัทลุง
๕.ยกระดับแหล่งท่องเที่ยว เชิงสุขภาพด้านสมุนไพรให้ มีมูลค่าสูงเชื่อมโยงอย่าง เป็นระบบ ครบวงจร และ เป็นต้นแบบที่สำคัญของ ภาคใต้	๕.๑ ประเมินศักยภาพแหล่ง ท่องเที่ยวและชุมชนเพื่อการ พัฒนาไปสู่การท่องเที่ยว เชิงสุขภาพด้วยการใช้ สมุนไพร ตามอัตลักษณ์ การ ท่องเที่ยวจังหวัดพัทลุง ด้าน สมอธิบำบัด ไสยเวทบำบัด โภชนบำบัด สมุนไพรบำบัด ศิลปะบำบัด นวดบำบัด นิเวศบำบัด และกิจกรรม	๒ กิจกรรม	สนง.การท่องเที่ยวและ กีฬาจังหวัดพัทลุง

กรอบประเด็นหลัก	กิจกรรมหลัก	จำนวนกิจกรรมย่อย	หน่วยงานดำเนินการ
	การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ด้านอื่นที่เป็นอัตลักษณ์ และมีศักยภาพในการ ท่องเที่ยว		
	๕.๒ จัดตั้งศูนย์บริการการ ท่องเที่ยวในรูปแบบดิจิทัล แพลตฟอร์ม เพื่อการเข้าถึง ข้อมูลการท่องเที่ยวเชิง สุขภาพของนักท่องเที่ยว ทุกช่วงวัย	๒ กิจกรรม	สนง.การท่องเที่ยวและ กีฬาจังหวัดพัทลุง
	๕.๓ พัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เชิงสุขภาพด้วยสมุนไพร อัตลักษณ์ เมืองพัทลุง ต้นแบบ เพื่อให้เป็น “แลนด์มาร์ก” และ “สัญลักษณ์” ที่สำคัญของ จังหวัดพัทลุง	๒ กิจกรรม	สนง.การท่องเที่ยวและ กีฬาจังหวัดพัทลุง
	๕.๔ พัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เชิงสุขภาพด้วยสมุนไพร อัตลักษณ์ เมืองพัทลุง ต้นแบบ เพื่อให้เป็น “แลนด์มาร์ก” และ “สัญลักษณ์” ที่สำคัญของ จังหวัดพัทลุง	๕ กิจกรรม	มหาวิทยาลัยทักษิณ
	๕.๕ ส่งเสริมการตลาดการ ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ อัตลักษณ์จังหวัดพัทลุงใน ทุกช่องทาง ภูมิใจให้มีจำนวน นักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นแบบ ก้าวกระโดด	๔ กิจกรรม	สนง. ประชาสัมพันธ์ จังหวัดพัทลุง
๖. พัฒนาดิจิทัล แพลตฟอร์มเพื่อยกระดับ นวัตกรรมสมุนไพรครบ วงจร	๖.๑ สำรวจความต้องการ ของระบบ (System Requirement) และการ สร้างความร่วมมือเพื่อ ขับเคลื่อนแผนงาน	๒ กิจกรรม	- มหาวิทยาลัยทักษิณ - สนง.จังหวัดพัทลุง - สนง.สถิติจังหวัดพัทลุง

กรอบประเด็นหลัก	กิจกรรมหลัก	จำนวนกิจกรรมย่อย	หน่วยงานดำเนินการ
	๖.๒ พัฒนาด้านแบบระบบ (System Prototype) ของระบบดิจิทัลแพลตฟอร์มเพื่อยกระดับนวัตกรรมสมุนไพรครบวงจร	๑ กิจกรรม	- มหาวิทยาลัยทักษิณ - สนง.จังหวัดพัทลุง - สนง.สถิติจังหวัดพัทลุง
	๖.๓ รวบรวมข้อมูล (Data Collection) และการเตรียมข้อมูล (Data Preparation) ตามกรอบประเด็นหลักที่ ๑-๕	๒ กิจกรรม	- มหาวิทยาลัยทักษิณ - สนง.จังหวัดพัทลุง - สนง.สถิติจังหวัดพัทลุง
	๖.๔ พัฒนาเว็บแอปพลิเคชันและการเชื่อมโยงไปยังฐานข้อมูลศูนย์วิจัยอื่นๆ ในมหาวิทยาลัยทักษิณ	๒ กิจกรรม	- มหาวิทยาลัยทักษิณ - สนง.จังหวัดพัทลุง - สนง.สถิติจังหวัดพัทลุง
	๖.๕ ถ่ายทอดองค์ความรู้ (Knowledge transfer) และ Road Show พัทลุงเมืองสมุนไพรครบวงจร	๒ กิจกรรม	-มหาวิทยาลัยทักษิณ -สนง.จังหวัดพัทลุง -สนง.สถิติจังหวัดพัทลุง

๕.๓ แผนงานโครงการเพื่อการพัฒนาการผลิต

๕.๓.๑ แผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ของจังหวัดพัทลุง (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐)

ได้จัดทำขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยน้อมนำหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นแนวทางการพัฒนาด้านการเกษตร รวมทั้งการขับเคลื่อนเกษตรกรรมยั่งยืนเพื่อเพิ่มพื้นที่เกษตรอินทรีย์ ภายใต้คำขวัญ “พัทลุงเมืองเกษตรอินทรีย์ วิถียั่งยืน” เพื่อการพัฒนาเกษตรกรให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ทรัพยากรการเกษตรสมดุล และยั่งยืน ซึ่งสำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดพัทลุงได้จัดทำแผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ของจังหวัดพัทลุง (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐) โดยรวบรวมปัญหาและความต้องการของเกษตรกรในระดับพื้นที่ สอดคล้องกับทิศทาง นโยบายการพัฒนาระดับชาติ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ชาติ ยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์ ระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ.๒๕๖๐ - ๒๕๗๙) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๓ รวมทั้งนโยบายการขับเคลื่อนการพัฒนาด้านการเกษตรที่สำคัญของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และจังหวัดพัทลุง เพื่อทำให้เกิดการบูรณาการงานร่วมกันทุกภาคส่วน ในการกำหนดประเด็นการพัฒนาพืชสมุนไพรของจังหวัดพัทลุง

๕.๓.๒ แผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย พ.ศ.๒๕๖๖ - ๒๕๗๐

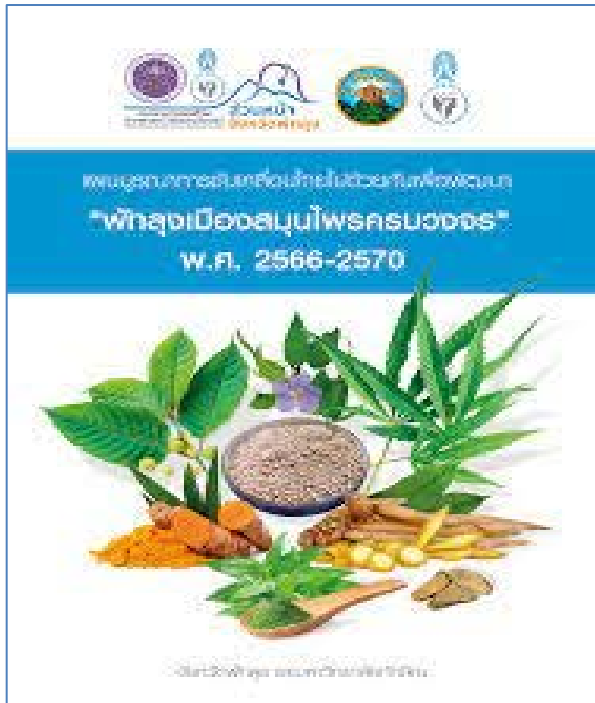
โดยการพัฒนาสายพันธุ์พืชที่ให้ผลผลิตสูง พัฒนาสายพันธุ์สัตว์ที่ตรงกับความต้องการของตลาด ถ่ายทอดองค์ความรู้ในการใช้ปุ๋ยการวิเคราะห์ดินเพื่อให้เกษตรกรใช้ปุ๋ยได้อย่างถูกต้อง สร้างและถ่ายทอดความรู้ในการ

ผลิตสัตว์ พัฒนาดิน และบริหารจัดการน้ำ เพื่อการเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพ การปลูกพืชหรือปรับเปลี่ยนชนิดพืชเดิม ที่เหมาะสมกับสภาพของดิน สนับสนุนการผลิตพืช อาหารสัตว์อาหารสัตว์ผสมครบ ส่วน (TMR) เพื่อลดต้นทุนการผลิต การจัดการแมลงศัตรูพืช หรือโรคพืช โรคระบาดสัตว์ การส่งเสริมการทำเกษตรผสมผสาน สนับสนุนงานวิจัยเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์มูลค่าสูงจากผลผลิตทางการเกษตร สนับสนุนโครงการ/กิจกรรมการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร ให้ความรู้เกษตรกรผู้ประกอบการ บุคลากรภาครัฐ ภาคเอกชน เพื่อให้เข้าใจถึงเทคโนโลยีที่ใช้ในการแปรรูปผลผลิต การพัฒนาส่งเสริมการทำห้องเย็นเพื่อการเก็บรักษาผลผลิตทางการเกษตร การสำรวจตลาด สำรองกลุ่มเป้าหมาย และจัดตั้ง online market place ของผลผลิต และผลิตภัณฑ์ จากการแปรรูป จังหวัดละ ๑ กลุ่ม การร่วมมือพัฒนาการตลาดผลผลิตทางการเกษตรร่วมกับ market place ขนาดใหญ่ในปัจจุบัน จัดตั้งกลุ่มเกษตรกรใหม่และการสนับสนุนกลุ่มเกษตรกรเดิม และการสนับสนุนกลุ่มเกษตรกรเดิม สนับสนุนการขับเคลื่อนการขอรับมาตรฐานการผลิต หรือมาตรฐานการแปรรูป ของผลผลิต และผลิตภัณฑ์หลักของกลุ่มจังหวัด เช่น มาตรฐานปาล์มน้ำมัน (RSPO) อาหารปลอดภัย (GMP GHP) มาตรฐานยาง (SSC) การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) ฟาร์มที่มีระบบป้องกันโรคและการเลี้ยงสัตว์ที่เหมาะสม (GFM) อบรมเกษตรกรเพื่อเข้าสู่การทำเกษตรอินทรีย์หรือเกษตรปลอดภัย ขับเคลื่อนการตลาดเกษตรอินทรีย์หรือเกษตร ปลอดภัยผ่าน Modern trade หรือ รูปแบบ online หรือช่องทาง การตลาดอื่น อบรมให้ความรู้เกี่ยวกับหลักการ และประโยชน์ที่ได้รับ จากการทำเกษตรแปลงใหญ่ให้แก่เกษตรกร สนับสนุนการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ อุทกกรรมการดำเนินการของกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่เดิม และกลุ่มที่ตั้งขึ้นใหม่การอบรมการเลี้ยงสัตว์เศรษฐกิจใหม่และแมลงเศรษฐกิจเพื่อเพิ่มจำนวนเกษตรกร การสนับสนุนการเลี้ยงสัตว์เศรษฐกิจ และแมลงเศรษฐกิจอย่างครบวงจร (การเลี้ยง แปรรูป และการตลาด) สนับสนุนการจัดการฟาร์มให้ได้มาตรฐานตามความต้องการของตลาด การส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจ ส่งเสริมการเพาะพันธุ์กล้าไม้เศรษฐกิจระดับชุมชน อบรมการปลูก และการตลาดพืชสมุนไพร สนับสนุนการจัดกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกพืชสมุนไพร อบรมการให้ความรู้ด้านการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเกษตรอัจฉริยะให้แก่เกษตรกร สร้างเกษตรกรรุ่นใหม่ที่ทำเกษตรอัจฉริยะ พัฒนาพื้นที่เป็น ศูนย์สาธิตการเกษตรอัจฉริยะรูปแบบ ต่าง ๆ เพื่อเป็นศูนย์การเรียนรู้เกษตรอัจฉริยะของภูมิภาค ส่งเสริมเกษตรกรจากผู้ผลิตไปสู่ผู้ประกอบการอย่างครบวงจร (ผลิต แปรรูป และผู้ขาย) การฝึกอบรมด้านการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ด้านการเกษตรให้แก่บุคลากรภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และการอบรมความรู้ทางการบริหารจัดการทั้งส่วนต้นน้ำ กลางน้ำและปลายน้ำของภาคการเกษตร

๕.๓.๓ แผนพัฒนาจังหวัดพัทลุง พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐ วิสัยทัศน์ “เมืองแห่งความยั่งยืนด้านเศรษฐกิจสังคม ความมั่นคง สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ” มุ่งปรับเปลี่ยนเป็นจังหวัดที่พัฒนาอย่างยั่งยืน มีนิเวศการเกษตรที่เข้มแข็ง และการท่องเที่ยวชุมชนที่โดดเด่นระดับประเทศและนานาชาติ เป็นเมืองน่าอยู่ น่าอาศัย มีความเป็นเลิศด้านหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการพัฒนาการปกครองระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขที่เข้มแข็ง การส่งเสริมธรรมาภิบาลการเลือกตั้ง การมีส่วนร่วมของประชาชนในรูปแบบประชาธิปไตย การบริหารจัดการภาครัฐที่โปร่งใสและเป็นธรรม มีประเด็นการพัฒนาที่สำคัญ ได้แก่ การเป็นเมืองเศรษฐกิจทางการเกษตร ศูนย์กลางแห่งอาหารคุณภาพปลอดภัย และมีแหล่งอาหารของตนเองอย่างมั่นคงและยั่งยืน เป็นเมืองแห่งการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ วิถีชีวิต เชิงธุรกิจ เชิงสร้างสรรค์ วัฒนธรรมและเชิงสุขภาพเชื่อมโยงการท่องเที่ยวฝั่งอันดามัน อ่าวไทย และจังหวัดชายแดนใต้ เป็นเมืองคุณภาพสังคมปลอดภัยรองรับการพัฒนา

และการเติบโตของเศรษฐกิจและสังคมอนาคต ต้นแบบที่ดี ในการสร้างคุณค่าจากโมเดลเศรษฐกิจ ที่ให้ความสำคัญเรื่องของชีวภาพ การหมุนเวียนใช้ซ้ำเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด และสิ่งแวดล้อม (BCG Model) ของประเทศ พัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานการคมนาคมขนส่งและโลจิสติกส์ มีมาตรฐาน เชื่อมโยงเป็นระบบรองรับการเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ การขยายตัวทางการเมือง สะดวก ปลอดภัย มีมาตรฐานการจัดการที่ยั่งยืน เป็นเมืองที่มีทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอุดมสมบูรณ์ และคุณภาพดี และเป็นเมืองแห่งสุขภาวะที่มั่นคงและความยั่งยืน โดยมีแนวทางการพัฒนา ดังนี้

๑. พัฒนาระบบนิเวศน์การเกษตร เพื่อการพึ่งตนเอง และสร้างสรรค์คุณค่า ทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืน
๒. พัฒนาสู่การเกษตรสมัยใหม่ ผลผลิต ผลิตภัณฑ์เกษตรมูลค่าสูง และเป็นเมืองอาหารของภาคใต้ และเมืองเกษตรส่งออกที่แข่งขันได้
๓. เสริมสร้างความมั่นคงทางอาหารให้มีความสมบูรณ์และมีคุณภาพ ตั้งแต่ ระดับครัวเรือน ชุมชน หมู่บ้าน ให้มีแหล่งอาหารของตนเอง พึ่งตนเองทางอาหารได้
๔. พัฒนาระบบการบริหารจัดการดิน น้ำ และการจัดการความรู้ และโลจิสติกส์ในภาคการเกษตรรองรับการเสริมสร้างความเข้มแข็ง ความมั่นคง ทางการเกษตร
๕. สนับสนุนการฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชนจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของ ไวรัสโคโรนา และเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนจากฐานการผลิต การตลาด พึ่งตนเอง พึ่งกันเอง และเชื่อมโยงเครือข่าย
๖. สร้างโอกาสทางการค้า การลงทุน และการพัฒนาผู้ประกอบการของ จังหวัดให้แข่งขันได้

๕.๓ แผนงานโครงการเพื่อการพัฒนาการผลิต

ตารางที่ ๕๐ แสดงโครงการ/กิจกรรม ที่เกี่ยวข้องด้านการพัฒนาสมุนไพรของจังหวัดพัทลุง

โครงการ/กิจกรรม	กลุ่มเป้าหมาย	พื้นที่ดำเนินงาน	ระยะเวลาดำเนินงาน	งบประมาณ (บาท)	แหล่งงบประมาณ	หน่วยงานที่รับผิดชอบ	ผลการดำเนินงาน
๑. การสำรวจความต้องการใช้สมุนไพรของจังหวัดต่างๆ	ผู้ประกอบการสมุนไพรทุกจังหวัด	ทุกจังหวัด	ต.ค.๖๔	-	-	สนง.พาณิชย์จังหวัดพัทลุง	สำรวจความต้องการใช้สมุนไพรของจังหวัดต่างๆทั่วประเทศ โดยประสานสำนักงานพาณิชย์จังหวัดทุกจังหวัด สำรวจความต้องการใช้สมุนไพรในจังหวัด ๑๔ จังหวัด ๔๒ ชนิด ปริมาณความต้องการรวม ๕๗,๗๔๙ ก.ก.
๒. ปรับปรุงผังเมืองรวมจังหวัดพัทลุง ตามมาตรา ๓๕ แห่ง พ.ร.บ.การผังเมือง พ.ศ. ๒๕๖๒	ผู้ประกอบการโรงงาน	ครอบคลุมพื้นที่ทั้งจังหวัด	๑ ปี	-	-	สนง.โยธาธิการและผังเมืองจังหวัดพัทลุง	จัดทำประเด็นการแก้ไขผังเมืองรวมจังหวัดพัทลุง ตามมาตรา ๓๕ แห่ง พ.ร.บ.การผังเมือง พ.ศ. ๒๕๖๒
๓. โครงการวิจัยและพัฒนาพืชสมุนไพรท้องถิ่นภาคใต้สู่การใช้ประโยชน์ทางยาตามมาตรฐานยาภิจักรธรม : สำรวจและรวบรวมพันธุ์พืชสมุนไพรท้องถิ่นภาคใต้การทดลองที่ ๑.๒ สำรวจและรวบรวมพันธุ์พืชสมุนไพรท้องถิ่นภาคใต้ตอนล่าง	- เกษตรกรทั่วไป - หมอพื้นบ้าน - เจ้าหน้าที่ รพ.สต	๑๑ อำเภอของจังหวัดพัทลุง	ตุลาคม ๒๕๖๒-กันยายน ๒๕๖๔	๓๖๒,๘๔๐	สกว.	ศวพ.พัทลุง	จากการสัมภาษณ์ผู้ที่มีความรู้ด้านพืชสมุนไพร ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุมากกว่า ๖๑ ปี มีการศึกษาระดับประถมศึกษา เป็นเกษตรกร และมีรายได้ต่อเดือนระหว่าง ๕,๐๐๑-๑๐,๐๐๐ บาท ส่วนใหญ่ปัญหาปัจจุบันของพืชสมุนไพร คือวัตถุดิบหายาก ไม่สะดวกในการบริโภคหรือใช้ ประกอบกับส่วนใหญ่ต้องมีการใช้ร่วมกันหลายชนิด และพืชสมุนไพรส่วนใหญ่จะใช้รักษาโรค ส่วนใหญ่จะไม่ทราบแหล่งให้ความรู้เกี่ยวกับสมุนไพรในจังหวัด แต่ทราบแหล่งจำหน่ายพืชสมุนไพรจะเป็นร้านค้าในตลาดอำเภอ และส่วนใหญ่คิดว่าพืชสมุนไพรยังคงมีความจำเป็นในการใช้เป็นยาสมุนไพร เพราะราคาไม่แพง ปลอดภัย รักษาโรคได้ สามารถใช้ร่วมกับยาแผนปัจจุบันได้ มีการปลูกรวบรวมพันธุ์สมุนไพรไว้ในหน่วยงาน๒๙ ชนิด และมีการวิเคราะห์ สารสำคัญ คือ Spilanthol ของพืชสมุนไพรท้องถิ่นคือ ผักคราดหัวแหวน ด้วย GC/MS, พบว่า มีปริมาณ Spilanthol ร้อยละ ๕.๕๒±๐.๓๖
๔. จัดทำแปลงสาธิตปรับปรุงบำรุงดิน และขยายพันธุ์เพื่อแจกจ่ายพืชสมุนไพร (ฟ้าทะลายโจร)	เกษตรกร/ประชาชน/หน่วยงานราชการ จำนวน ๖๐๐ คน	แปลงสาธิต พื้นที่ ๒ งาน ภายในสถานีพัฒนาที่ดินพัทลุง ม.๙ ต.โดนดด้วน อ.ควนขนุน จ. พัทลุง	ส.ค.-ธ.ค. ๖๔	๕๐,๐๐๐	งบปกติกรมพัฒนาที่ดิน	สถานีพัฒนาที่ดินพัทลุง	-ส.ค. ๖๔ เตรียมพื้นที่จัดทำแปลงเตรียมดิน และปรับปรุงบำรุงดินให้มีความเหมาะสมต่อการปลูกพืชสมุนไพร (ฟ้าทะลายโจร) ก.ย. ๖๔ แจกจ่ายฟ้าทะลายโจร ๓๑๓ คน จำนวน ๒,๕๒๕ ต้น -ต.ค. ๖๔ แจกจ่ายฟ้าทะลายโจร ๑๔๗ คน จำนวน ๒,๐๐๐ ต้น พ.ย. ๖๔ แจกจ่ายฟ้าทะลายโจร ๑๖๗ คน จำนวน ๓,๐๐๐ ต้น

๕.๓ แผนงานโครงการเพื่อการพัฒนาการผลิต

ตารางที่ ๕๐ แสดงโครงการ/กิจกรรม ที่เกี่ยวข้องด้านการพัฒนาสมุนไพรของจังหวัดพัทลุง

โครงการ/กิจกรรม	กลุ่มเป้าหมาย	พื้นที่ดำเนินงาน	ระยะเวลาดำเนินงาน	งบประมาณ (บาท)	แหล่งงบประมาณ	หน่วยงานที่รับผิดชอบ	ผลการดำเนินงาน
							ธ.ค. ๖๔ แจกจ่ายฟ้าทะลายโจร ๑๕๓ คน จำนวน ๖,๐๐๐ ต้น รวม แจกจ่ายฟ้าทะลายโจร ๗๘๐ คน จำนวน ๑๓,๕๒๕ ต้น
๕. โครงการพัฒนาประสิทธิภาพการแปรรูปผลิตภัณฑ์การเกษตรประมง และปศุสัตว์ ในกลุ่มจังหวัด ก่อสร้างโรงอบแห้งพลังงานแสงอาทิตย์ขนาด ๓.๐*๔.๐ เมตร	กลุ่มเกษตรกร จำนวน ๒๐ คน	กลุ่มพืชสมุนไพรบ้านออกเขาชัยสน ม.๓ ต.เขาชัยสน		๑๓๕,๐๐๐	งบพัฒนากลุ่มจังหวัด	สนง.พลังงานจังหวัดพัทลุง	สามารถลดต้นทุนในกระบวนการตากแห้งผลผลิตทางการเกษตร สามารถเพิ่มรายได้ให้กลุ่มเกษตรกรและเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร
๖. โครงการส่งเสริมและสนับสนุนโรงอบแห้งพลังงานแสงอาทิตย์ ขนาด ๓.๐*๔.๐ เมตร เพื่อประสิทธิภาพทางการเกษตร	กลุ่มเกษตรกร จำนวน ๒๐ คน	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนวิถีชุมชนคนเกษตร ม.๗ ต.ลำสินธุ์ อ.ศรีนครินทร์		๑๒๘,๐๐๐	งบพัฒนากลุ่มจังหวัด	สนง.พลังงานจังหวัดพัทลุง	สามารถลดต้นทุนในกระบวนการตากแห้งผลผลิตทางการเกษตร สามารถเพิ่มรายได้ให้กลุ่มเกษตรกรและเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร
๗. โครงการพัฒนาเมืองเกษตรอุตสาหกรรมสีเขียว กิจกรรม ส่งเสริมการใช้พลังงานแสงอาทิตย์เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรและประมง ก่อสร้างโรงอบแห้งพลังงานแสงอาทิตย์ ขนาด ๖.๐*๑๐.๓ เมตร	กลุ่มเกษตรกร จำนวน ๕๐ คน	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเศรษฐกิจพอเพียง ม.๙ ต.แหลมโดนด อ.ควนขนุน		๓๗๘,๘๐๐	งบพัฒนาจังหวัด	สนง.พลังงานจังหวัดพัทลุง	สามารถลดต้นทุนในกระบวนการตากแห้งผลผลิตทางการเกษตร สามารถเพิ่มรายได้ให้กลุ่มเกษตรกรและเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร
๘. โครงการปลูกสมุนไพรในป่าชุมชนบ้านเขาอ้อ ต.มะกอกเหนือ อ.ควนขนุน	-บุคลากรแพทย์แผนไทย -เครือข่ายแพทย์แผนไทย -หมอพื้นบ้าน -ประชาชนทั่วไป รวมจำนวน ๖๕ คน	ป่าชุมชนบ้านเขาอ้อ ต.มะกอกเหนือ อ.ควนขนุน	ปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๔ (๒๒ มี.ย.๖๔)	๑๕,๕๐๐	กองทุนภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย	สนง.สาธารณสุขจังหวัดพัทลุง	- ผู้เข้าร่วมโครงการมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องสมุนไพรและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์คุ้มครอง และใช้ประโยชน์จากสมุนไพรและถิ่นกำเนิด

๕.๓ แผนงานโครงการเพื่อการพัฒนาการผลิต

ตารางที่ ๕๐ แสดงโครงการ/กิจกรรม ที่เกี่ยวข้องด้านการพัฒนาสมุนไพรของจังหวัดพัทลุง

โครงการ/กิจกรรม	กลุ่มเป้าหมาย	พื้นที่ดำเนินงาน	ระยะเวลาดำเนินงาน	งบประมาณ (บาท)	แหล่งงบประมาณ	หน่วยงานที่รับผิดชอบ	ผลการดำเนินงาน
							<ul style="list-style-type: none"> - มีการคุ้มครองสมุนไพรและถิ่นกำเนิดสมุนไพรตาม พรบ.คุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย พ.ศ.๒๕๕๒ - ปลูกสมุนไพรที่มีคุณค่า จำนวนอย่างน้อย ๙ ชนิด ได้แก่ สมุลแว้ง การบูร มะกาไฟ กำจัดหน่วย กำจัดต้น ไซเน่า บุนนาค ปลาไหลเผือก และหมากหมก
๙. โครงการปลูกสมุนไพรในป่าชุมชนบ้านเขาอ้อ ต.มะกอกเหนือ อ.ควนขนุน	<ul style="list-style-type: none"> -บุคลากรแพทย์แผนไทย -เครือข่ายแพทย์แผนไทย -หมอพื้นบ้าน -ประชาชนทั่วไป รวมจำนวน ๔๐ คน 	<ul style="list-style-type: none"> ป่าชุมชนบ้านเขาอ้อ ต.มะกอกเหนือ อ.ควนขนุน 	<ul style="list-style-type: none"> ปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๕ (๒๑ มี.ค.๖๕) 	๑๓,๒๐๐	กองทุนภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย	สนง.สาธารณสุขจังหวัดพัทลุง	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เข้าร่วมโครงการมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องสมุนไพรและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์คุ้มครอง และใช้ประโยชน์จากสมุนไพรและถิ่นกำเนิด - มีการคุ้มครองสมุนไพรและถิ่นกำเนิดสมุนไพรตาม พรบ.คุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย พ.ศ.๒๕๕๒ - ปลูกสมุนไพรที่มีคุณค่า จำนวนอย่างน้อย ๑๐ ชนิด ได้แก่ สมุลแว้ง การบูร มะกาไฟ กำจัดหน่วย กำจัดต้น ไซเน่า บุนนาค ปลาไหลเผือก และหมากหมก

ที่มา : จากการสำรวจข้อมูลของกลุ่มยุทธศาสตร์พัฒนาการเกษตร สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดพัทลุง ณ วันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๖๕

สรุปโครงการแบบย่อ (Project idea) ของโครงการด้านการเกษตรและสหกรณ์ที่สำคัญของจังหวัด
ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๗

ประเด็นการพัฒนาที่ ๑ เพิ่มศักยภาพเกษตรกร สถาบันเกษตรกรให้สามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน

หัวข้อ	รายละเอียด
๑. ชื่อโครงการสำคัญ	พัทลุงเมืองสมุนไพรครบวงจร
๒. แนวทางการพัฒนา	สนับสนุนการทำเกษตรกรรมยั่งยืน
๓. หลักการและเหตุผล	<p>จากสถานการณ์การระบาดของโรคอุบัติใหม่และอุบัติซ้ำที่เพิ่มขึ้นและทวีความรุนแรงมากขึ้น โดยเฉพาะโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ทำให้ทุกภาคส่วนตระหนักถึงความสำคัญของการป้องกันและรักษาโรคด้วยเทคโนโลยีชีวภาพสมุนไพร โดยจังหวัดพัทลุงมีศักยภาพในการผลิตสมุนไพรที่ครอบคลุมตลอดทั้งห่วงโซ่อุปทาน (Supply chain) สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคได้ในระยะยาว จึงได้กำหนดนโยบายในการขับเคลื่อนจังหวัดพัทลุงเป็น “พัทลุงเมืองสมุนไพรครบวงจร” ในปี ๒๕๗๐ สอดคล้องกับแผนแม่บทด้านการเกษตรภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติในการพัฒนาส่งเสริมการปลูกพืชสมุนไพรให้เป็นพืชเศรษฐกิจตามความเหมาะสมของสภาพแวดล้อม ในแต่ละพื้นที่มุ่งแปรรูปเพื่อป้อนในตลาดอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร สินค้าประเภทโภชนาเภสัช ผลิตภัณฑ์ประเภทเวชสำอางและผลิตภัณฑ์กลุ่มเครื่องสำอาง รวมถึงการสร้างมูลค่าเพิ่มจากผลิตภัณฑ์สมุนไพรเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม และส่งเสริมการทำตลาดผ่านการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์จากเกษตร ชีวภาพ ตลอดจนประโยชน์และสรรพคุณของสมุนไพรไทย โดยใช้โอกาสจากความต้องการของผู้บริโภคในปัจจุบันที่หันมาใส่ใจสุขภาพ และการรักษาสิ่งแวดล้อมทั้งตลาดภายในประเทศและต่างประเทศ</p> <p>จังหวัดพัทลุงจึงได้กำหนดพื้นที่เป้าหมายในการขับเคลื่อนพัทลุงเมืองสมุนไพรครบวงจร ดำเนินการในพื้นที่ศูนย์เรียนรู้เครือข่ายสินธุ์แพรทอง สหกรณ์สมุนไพรและเครื่องเทศจังหวัดพัทลุง ตำบลลำสินธุ์ อำเภอศรีนครินทร์ เป็น “ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีและนวัตกรรมการผลิตสมุนไพรที่ได้คุณภาพมาตรฐาน” ดังนั้น เพื่อให้การขับเคลื่อนงานพัทลุงเมืองสมุนไพรบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนด จึงกำหนดดำเนินโครงการ พัทลุงเมืองสมุนไพรครบวงจร</p>
๔. วัตถุประสงค์ของโครงการ	<ul style="list-style-type: none"> - เพื่อการถ่ายทอดเทคโนโลยี นวัตกรรมการผลิตสมุนไพรที่ได้มาตรฐานตามที่ต้องการ - เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้าสมุนไพรในการใช้ประโยชน์การรักษาโรคด้วยเทคโนโลยีชีวภาพ - เพื่อพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชน/เกษตรกร/ผู้ประกอบการ OTOP ในการผลิตสมุนไพรคุณภาพ - เพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถด้านการตลาด แก่เกษตรกร และผู้ประกอบการ และขยายโอกาสช่องทางการตลาด รวมทั้งแสวงหาพันธมิตรทางธุรกิจทั้งในและต่างประเทศ

หัวข้อ	รายละเอียด
๕. ตัวชี้วัดและค่าเป้าหมาย	<ul style="list-style-type: none"> - เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการมีองค์ความรู้ในการใช้เทคโนโลยีนวัตกรรมในการผลิตสมุนไพรที่ได้มาตรฐานตามที่ต้องการ - วิสาหกิจชุมชน/เกษตรกร/ผู้ประกอบการ OTOP ได้รับการส่งเสริมและพัฒนา จำนวน ๙๐ ราย/กลุ่ม - ผลิตภัณฑ์สมุนไพรได้รับการยกระดับและพัฒนาให้มีคุณภาพและมาตรฐาน จำนวน ๓๐ ผลิตภัณฑ์ - จำนวนเกษตรกรที่ได้รับการพัฒนาเป็นผู้ประกอบการสมุนไพร จำนวน ๕๐ ราย
๖. พื้นที่เป้าหมาย	<ul style="list-style-type: none"> - พื้นที่ศูนย์เรียนรู้เครือข่ายสินค้าแปรรูป สหกรณ์สมุนไพรและเครื่องเทศจังหวัดพัทลุง ตำบลลำสินธุ์ อำเภอศรีนครินทร์ - พื้นที่ ๑๑ อำเภอของจังหวัดพัทลุง
๗. กิจกรรมหลัก	
<p>๗.๑ กิจกรรมหลักที่ ๑</p> <p>งบประมาณ หน่วยงานรับผิดชอบ หน่วยงานร่วมดำเนินการ</p>	<p>พัฒนาการผลิตพืชสมุนไพร</p> <ul style="list-style-type: none"> - รณรงค์ประชาสัมพันธ์เกษตรกรรายใหม่รู้เท่าทันภัยการใช้สารเคมี - จัดทำฐานระบบข้อมูลผู้ปลูกพืชสมุนไพรจังหวัดพัทลุง - พัฒนาเกษตรกรผู้ผลิตพืชสมุนไพรเข้าสู่การตรวจรับรองมาตรฐาน - พัฒนาและยกระดับผู้ผลิตพืชสมุนไพรเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (หลักสูตร Non Degree) - พัฒนาแปลงรวบรวมพันธุ์พืชสมุนไพร <p>๑,๐๐๔,๗๕๐ บาท สำนักงานเกษตรจังหวัดพัทลุง ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรพัทลุง สถานีพัฒนาที่ดินพัทลุง สภาเกษตรกรจังหวัดพัทลุง และมหาวิทยาลัยทักษิณ</p>
<p>๗.๒ กิจกรรมหลักที่ ๒</p> <p>งบประมาณ หน่วยงานรับผิดชอบ หน่วยงานร่วมดำเนินการ</p>	<p>พัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชน เกษตรกร และผู้ประกอบการ OTOP เพื่อแปรรูปสมุนไพรคุณภาพ</p> <ul style="list-style-type: none"> - พัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชน เกษตรกร และผู้ประกอบการ OTOP ด้านสมุนไพร - ต่อยอดพืชสมุนไพรสู่การพัฒนาอาชีพอย่างยั่งยืน - ส่งเสริมการจัดการความรู้ด้านการผลิตและแปรรูปสมุนไพร <p>๕๐๘,๒๔๐ บาท สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดพัทลุง สำนักงานเกษตรจังหวัดพัทลุง/องค์การบริหารส่วนจังหวัดพัทลุง</p>
<p>๗.๓ กิจกรรมหลักที่ ๓</p> <p>งบประมาณ หน่วยงานรับผิดชอบ</p>	<p>พัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์สมุนไพรคุณภาพ</p> <ul style="list-style-type: none"> - พัฒนาและยกระดับมาตรฐานผลิตภัณฑ์สมุนไพร - ยกระดับคุณภาพผลิตภัณฑ์สมุนไพรคุณภาพ - พัฒนาผู้ประกอบการแปรรูปพืชสมุนไพรเพื่อเป็นอาหารและยา - ยกระดับทักษะการบริการโภชนบำบัด เวชบำบัด และสยเวทย์บำบัด (กิน อบ ประคบ นวด) - ยกระดับองค์ความรู้มาตรฐาน GMP สถานที่ห้องรวบรวมพืชสมุนไพร <p>๒,๑๖๔,๑๔๐ บาท สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดพัทลุง สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพัทลุง</p>

หัวข้อ	รายละเอียด
หน่วยงานร่วมดำเนินการ	สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดพัทลุง สภาเกษตรกรจังหวัดพัทลุง และมหาวิทยาลัยทักษิณ
<p>๗.๔ กิจกรรมหลักที่ ๔</p> <p>งบประมาณ หน่วยงานรับผิดชอบ หน่วยงานร่วมดำเนินการ</p>	<p>การส่งเสริมและพัฒนาตลาดสมุนไพร</p> <ul style="list-style-type: none"> - การพัฒนาทักษะการค้าการตลาดและเชื่อมโยงตลาดสินค้าสมุนไพรครบวงจร - พัฒนาช่องทางการตลาดผลิตภัณฑ์แปรรูปพืชสมุนไพร โภชนบำบัด เวชบำบัด และไสยเวทย์บำบัด <p>๒,๘๓๘,๘๐๐ บาท</p> <p>สำนักงานพาณิชย์จังหวัดพัทลุง สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพัทลุง สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดพัทลุง / องค์การบริหารส่วนจังหวัดพัทลุง สภาเกษตรกรจังหวัดพัทลุง และมหาวิทยาลัยทักษิณ</p>
๘. หน่วยงานดำเนินงาน	<p>สำนักงานเกษตรจังหวัดพัทลุง</p> <p>สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพัทลุง</p> <p>สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดพัทลุง</p> <p>สำนักงานพาณิชย์จังหวัดพัทลุง</p>
๙. ระยะเวลาในการดำเนินโครงการ	ปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๗
๙. งบประมาณ	๖,๕๑๕,๙๓๐ บาท
๑๐. ผลผลิต (Output)	<ul style="list-style-type: none"> - เกษตรกรมีองค์ความรู้ - สินค้าสมุนไพรได้มาตรฐาน - สถาบันเกษตรกรมีความเข้มแข็ง - ช่องทางด้านตลาดสมุนไพรเพิ่มขึ้น
๑๑. ผลลัพธ์จากการดำเนินโครงการ (Outcome)	<ul style="list-style-type: none"> - เกษตรกรมีรายได้ที่มั่นคงและมีคุณภาพชีวิตที่ดี - ระบบนิเวศได้รับการฟื้นฟูและสร้างความสมดุลอย่างยั่งยืน - เศรษฐกิจฐานรากมีการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน - เป็นศูนย์กลางการผลิตสมุนไพรเพื่อการป้องกันและรักษาโรคด้วยเทคโนโลยีชีวภาพ

สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดพัทลุง
ศาลากลางจังหวัดพัทลุง ชั้น ๔ อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง
โทรศัพท์/โทรสาร ๐๗๔-๖๑๔๒๐๓
WWW.OPSMOAC.GO.TH/PHATTHALUNG
E-MAIL : PACO_PLG@OPSMOAC.GO.TH

